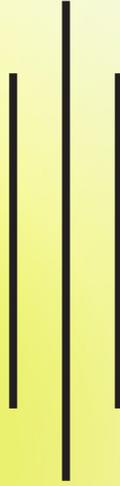

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको समग्र पार्श्वचित्र

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

लुम्बिनी, रूपन्देही

लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

नगर प्रमुखको सन्देश

स्थानीय सरकारमा दोस्रो जनप्रतिनिधीहरूको रूपमा जनतासँग नजिक रहेर सेवा गर्ने सुनौलो अवसर हामीले पाउँदा हर्षित छौं। यसबीचमा हामी कति काम गर्छौं, कति गरेनौं त्यो जनतासँग छर्लङ्ग छ। जनजिविकाका सवालमा हामीले गर्नुपर्ने कामहरू कतिपनि बाँकी राखेनौं भन्ने हामीलाई लाग्दछ। हाम्रो मूल उद्देश्य नै जनताको जतिसक्दो सेवा गर्नु थियो। त्यसै अनुसार नै हाम्रा प्रयास र कामहरू केन्द्रित रहे। स्थानीय, प्रदेश र संघीय गरी मुलुकमा तीन तहका सरकार सञ्चालनमा छन्। त्यसमध्ये जनताको निकै निकटको सरकार हो, स्थानीय सरकार। जनताका पिर मर्का, गुनासा र अभिलाशालाई नजिकबाट बुझ्ने शौभाग्य स्थानीय जनप्रतिनिधीहरूले बढी पाउँदछन्।

त्यही शौभाग्य प्राप्त हामीलाई दाम्रो स्थानीय निर्वाचनको रूपमा पाएका हौं। लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको विकासको रेखांकन गर्ने सुअवसर प्राप्त भएकोमा सबैलाई आभार व्यक्त गर्दछौं। दुई दशकसम्म कर्मचारीतन्त्रले सञ्चालन गरेको राज्यव्यवस्था पुनःसंरचनासँगै जनताले चुनेका प्रतिनिधिको काँधमा गएसँगै मुलुकभर ७ सय ५३ वटा स्थानीय सरकार गठन भए। त्यसै मध्येको एक हो रूपन्देही जिल्लाको लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका। वि.सं २०७१ साल बैशाख २५ गते नेपाल सरकारको निर्णय अनुसार यस नगरपालिका स्थापना भएको हो। रूपन्देही जिल्ला सदरमुकाम भैरहवादेखि १८ कि.मी.मा अवस्थित यस नगरपालिकाका तीन वटा वडा दक्षिणी सिमा भारतसँग जोडिएका छन्। यस नगरपालिकाको केन्द्रमा शाक्यमुनी गौतमबुद्धको जन्मभूमी मायादेवी मन्दिर र बौद्ध धर्मालम्बीको आस्थाको केन्द्र रहेको पावन स्थल रहेका कारण नगर क्षेत्रमा राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध धर्मालम्बी एवं आन्तरिक एवम् बाह्य पर्यटकहरूको अत्यधिक आगमन हुने गर्दछ। यस नगरलाई पर्यटकीय नगरका रूपमा विकास गर्न सकिने प्रशस्त आधारहरू रहेका छन्। ती संभावनाहरूको खोजी र प्रवर्द्धनमा नगरपालिकाले सक्दो प्रयास र लगानी गरेको छ। लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका नेपालकै पहिचानसँग जोडिएको नगरपालिकामा पर्दछ। भगवान गौतमबुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनीकै कारण यस नगरपालिकाले देश तथा विदेशमा चर्चा पाएको छ।

नगरपालिकाका नागरिकहरू जबसम्म सुखी र समृद्ध हुन सक्दैनन्, तबसम्म नगरपालिका समृद्धिको पाईलामा अधि बढ्न सक्दैन भन्ने हामीले नजिकबाट बुझ्ने अवसर पायौं। त्यसै अनुसार जनताको जीवनस्तरलाई माथी उकास्ने गरी उत्पादनमूलक क्षेत्रमा बजेट, नीति तथा कार्यक्रम केन्द्रित भए। नगरपालिकाले लिएको लक्ष्य र उद्देश्यलाई पुरा गर्नका लागि सबैको साथ र सहयोग हामीले पायौं। नगरपालिका स्थापनाको शुरुवाती वर्षमा नगरको सबै विषयवस्तुलाई नजिकबाट बुझ्ने गरी नगर प्रोफाइल प्रकाशन गरिएको थियो। हाम्रो स्थानीय निर्वाचनको दोस्रो कार्यकाल करिब पहिलो बर्ष पारगरी गरीसकेको छ। पाँच वर्षको अन्तरमा नगर प्रोफाइल अद्यावधिक गर्नुपर्ने हुन्छ। त्यसै अनुसार आम नगरपालिकाबासीहरू जनसमुदायमा हालसम्म भएका विभिन्न गतिविधि र तथ्याकीय विषयवस्तुको अद्यावधिक गरी पुनःनगर प्रोफाइल यहाँहरूको हातमा सुम्पिएका छौं। नगर प्रोफाइललाई नजिकबाट नियालेर सल्लाह सुभाष दिनु हुनेछ भन्ने अभिलासासहित लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरप्रोफाइल यहाँहरूलाई सर्मपण गर्दछौं।

सजरुद्दिन मुसलमान
(नगरप्रमुख)

नगर उप-प्रमुखबाट

मुलुक संघीय संरचनामा गएसँगै गाउँगाउँमा स्थानीय सरकार गठन भएपछि बनेको लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा रहेका जनतालाई न्यायोचित रूपमा न्याय दिलाउनका लागि जनप्रतिनिधिहरू दिन प्रतिदिन लागि परिरह्यौं । हरेक स्थानीय सरकारमा उपप्रमुख र उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा न्यायिक समिति गठन हुने गर्दछन् ।

नगरपालिका स्थानीय निर्वाचन दाम्रो र कार्यभारको पहिलो वर्षदेखि हामी न्यायिक समिति गठन गरेर राज्यले दिएको क्षेत्राधिकार परिधि भित्र रही न्यायीक कार्यसम्पादनलाई चुस्त, दुरुस्त बनाउने प्रयास गरियो । नगरपालिकाबासी आमनागरीकहरूलाई अन्यायमा परेको महशुस नहुने गरी हाम्रो कार्य क्षमताले सकेसम्म जनताकै हितमा काम गरेका छौं । नगरपालिका स्थापनासँगै हालसम्म दर्जनौं विभिन्न प्रकृतिका मुद्दाहरू न्यायीक समितिमा दर्ता भएर ती मुद्दाहरूलाई मेलमिलापका माध्यमबाट छिनोफानो गरेका छौं । नगरपालिकामा मिल्न नसकेका मुद्दाहरू जिल्लामा पठाइएको छ । विशेषगरी घरायसी भैँभगडा, लेनदेन, सार्वजनिक कुलो, खानेपानी, बाटो निर्माण गर्दा भएको क्षति लगाएतका मुद्दाहरूमा हामीले छलफल गरेर जनतालाई न्याय दिलाउने कोशिस गरेका हौं । फौजदारीका मुद्दा बाहेक देवानी प्रकृतिका मुद्दाहरूलाई मात्र स्थानीय सरकारमा गठित न्यायीक समितिले छलफलको माध्यमबाट टुंगो लगाउने अधिकार राज्यले सुम्पिदिएको छ ।

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका आफैँमा बेग्लै पहिचान बोकेको नगरपालिका हो । यसको महत्व, गरिमा र आवश्यकता जिल्लाका अन्य स्थानीय सरकारको तुलनामा अझ बढी रहेको हामीले महशुस गरेका छौं । लुम्बिनीकै नामबाट नामाकरण गरिएको यस नगरपालिकामा आफैँमा एउटा परिचय हो । यसको गरिमालाई अझ उँचो बनाउनका लागि लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाले विभिन्न प्रयासहरू गरेको छ । नगरपालिकामा आउने पाहुँना र आम नगरपालिका एवं विकास निर्माणसँग सरोकार राख्ने निकायहरूलाई यस नगरपालिकाको बारेमा छिटो, छरितो बुझ्न र चिन्नका लागि सहज होस् भन्ने हेतुले हामीले नगर प्रोफाइल अध्यावधिक गरेर यहाँहरू माझ पस्केका छौं ।

कल्पना हरिजन
(नगर उप-प्रमुख)

कार्यालय प्रमुखबाट

वस्तुनिष्ठता र आवश्यकताको कसीमा योजनाहरू तथा कार्ययोजनाहरू अगाडि बढाउन नसकिएकमा जनताले स्थानीय तहबाट राखेका अपेक्षा पुरा हुन सक्दैनन् । कुनै पनि विकासको मार्ग तयार गर्ने योजनाको सही छनोट प्रभावकारी कार्यान्वयन, सरोकारवालाहरूको पूर्ण सन्तुष्टिसहितको उपयोग र निरन्तर अनुगमन एवम् मूल्याङ्कन र दिगोपनाको लागि सही र वस्तुनिष्ठ निर्णय लिन तथ्याङ्कको आवश्यकता पर्दछ । विगतबाट सिकेर वर्तमानको भोगार्ईका आधारमा भविष्यका लागि योजना तर्जुमा गर्नु वर्तमान पुनर्संरचित स्थानीय तहको पहिलो आवश्यकता हो भन्नेमा दुईमत हुन सक्दैन ।

यसैकारण वर्तमानको हाम्रो धरातलीय, सामाजिक, साँस्कृतिक तथा आर्थिक अवस्थाको पहिचान गरी भविष्यका आवश्यकता आँकलन गर्ने उद्देश्यका साथ यो अध्ययन प्रतिवेदन (पार्श्वचित्र) सीमित समय तथा स्रोत र सीमाभित्र रही तयार गरिएको हो । पार्श्वचित्रलाई सामान्य रूपमा अध्ययन गर्ने जो कोहीले पनि यो नगरपालिकाको बहुआयामिकता सहितको वर्तमान अवस्था सहजै आँकलन गर्न सक्ने देखिन्छ । यो पार्श्वचित्रलाई एकातिर लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको सम्पूर्ण चिनारीको रूपमा हेर्न सकिन्छ भने अर्कोतर्फ हाम्रा सम्भावना र चुनौतिहरूलाई अवगत गर्न सकिन्छ ।

पार्श्वचित्र तयारीको क्रममा आफ्नो महत्वपूर्ण समय प्रदान गर्ने नगर प्रमुख, नगर उपप्रमुख, विषयगत कार्यालयका प्रमुख लगायत सम्पूर्ण कर्मचारी, वडाध्यक्षज्यूहरू, वडा सचिव साथीहरू, सामाजिक परिचालकहरू विभिन्न संघ/संस्थाका प्रमुख तथा अन्य कर्मचारीहरूलाई हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

श्री रामप्रसाद ज्ञवाली
(प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)

विषय सूची

खण्ड १ : भूमिका १

१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ नगर पार्श्वचित्र तयारीको उद्देश्यहरू	१
१.३ नगर पार्श्वचित्र तयारी विधि	२
१.४ नगर पार्श्वचित्र तयारीका सिमाहरू	२

खण्ड २ : लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको परिचय

२.१ नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय	३
२.२ नगरपालिकाको स्थापना	५
२.३ भौगोलिक अवस्थिति	८
२.४ राजनैतिक तथा प्रशासनिक केन्द्र	९
२.५ भूक्षेत्र (टोपोग्राफी)	१०
२.५.१ माटोको बनावट र उर्वराशक्ति	१०
२.५.२ भू-आकृति तथा माटोको बनावट	१०
२.६ हावापानी	१२
२.७ नगरपालिकामा रहेको सम्भाव्यता र अवसर	१४
२.८ नगरपालिकाको समस्या, चुनौतिहरू	१५
२.९ नगरपालिकाको अन्तर नगरपालिका/गाउँपालिका सम्बन्ध	१६
२.९.१ राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा समन्वय सहकार्य र सम्बन्ध विस्तार (समन्वय शाखा स्थापना)	१६
२.१० नगरपालिका विकासमा देखिएका समस्या तथा चुनौतिहरू	१८
२.११ सिमसार क्षेत्र	१८
२.१२ नदी नाला तथा ताल पोखरीहरूको विवरण	१८

२.१३ धार्मिक, प्राकृतिक तथा पर्यटकीय महत्वका स्थलहरू	२३
२.१४ सारस आरक्षण क्षेत्र	२३
२.१४ मुख्य चाडपर्वहरू	२६
२.१५ संस्कृति, कला, भाषा र साहित्य	२६
२.१६ विषयगत शाखा तथा मानव संशाधन	२७
२.१७ जनप्रतिनिधिहरूको विवरण	२८
२.१७ कर्मचारीहरूको विवरण	३१
२.१८ नगरपालिकाको अचल सम्पत्ति	३७

खण्ड ३ : जनसांख्यिक विवरण	३८
३.१ जनसंख्याको विवरण	३९
३.२ वडाअनुसार क्षेत्रफल, जनसंख्या तथा घरधुरी विवरण	४१
३.३ उमेर समूह अनुसार १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिहरूको बैवाहिक स्थितिको विवरण	४४
३.४ पहिलो विवाह गर्दाको उमेरको विवरण	४५
३.५ उमेर समूहअनुसार जनसंख्याको विवरण	४६
३.६ जातजाती समूहअनुसार जनसंख्याको विवरण	४८
३.६.१ आदिवासी/जनजाति	५२
३.६.२ उत्पीडित समुदाय	५२
३.७ मातृभाषा अनुसार जनसंख्याको विवरण	५३
३.८ धर्मअनुसार जनसंख्याको विवरण	५४
३.९ परिवारले प्रयोग गरेको घरको स्वामित्वको विवरण	५६
३.१० महिलाका नाममा भएको घर/जग्गाको स्वामित्वको विवरण	५७
३.११ अनुपस्थित घरधुरी र जनसंख्याको विवरण	५८

३.१२ बाहिरी गारोको आधारमा घरको बनोटको विवरण	५८
३.१३ छानाको आधारमा घरको बनोटको विवरण	५९
३.१४ जगको आधारमा घरको बनोटको विवरण	६१
३.१५ बसाई सराईको अवस्था	६२
३.१६ व्यक्तिगत घटना दर्ताको बार्षिक विवरण	६३

खण्ड ४ : भू-उपयोग **६५**

४.१ नगरपालिकाको भू-उपयोगको विवरण	६६
४.१.१ कृषि क्षेत्र	६७
४.१.२ वन क्षेत्र	६७
४.१.३ जल तथा नदी क्षेत्र	६७
४.२ शहरीकरणको स्वरूप	६७
४.२.१ मिश्रित जनघनत्व भएका बसोबास क्षेत्र	६८
४.२.२ जग्गा विकास कार्यक्रम (Land Development Program)	६९
४.३ शहरोन्मुख बस्तीहरूको वर्तमान स्वरूप	७०
४.४ बस्ती विकासमा देखिएका चुनौतिहरू	७२
४.५ भू-क्षय सम्भावित क्षेत्र	७२
४.६ नगरपालिकामा हुन सक्ने संभावित प्रकोपको विवरण	७३

खण्ड ५ : आर्थिक क्षेत्र तथा रोजगार स्थिति **७५**

५.१ नगरपालिका अर्थतन्त्रको संरचनात्मक स्वरूप	७५
५.२ आर्थिकरूपले सक्रिय जनसंख्याको अवस्था	७६
५.३ आश्रित जनसंख्याको विवरण	७६
५.४ कृषि	७६

(क) हिउँदे बाली	७७
(ख) वर्षे बाली	७५
५.४.२. विभिन्न बालीले ढाकेको क्षेत्रफल, उत्पादकत्व, उत्पादनको विवरण	७८
५.४.२ कृषि बालीमा लाग्ने रोग	८०
५.४.३ बाली पात्रो	८१
५.४.४ कृषि बजारीकरण	८१
५.४.५ कृषि पकेट क्षेत्रको बिबरण	८२
५.४.६ जग्गाको उर्वराशक्ति	८२
५.५ सिंचाइ	८२
५.६.१ पशु नश्ल	८३
५.६.२ पशुपंक्षीमा लाग्ने रोगहरू	८४
५.६.३ पशुपंक्षीजन्य उत्पादन सम्बन्धी विवरण	८४
५.६.४ नगरपालिकामा दुग्ध बजारीकरण	८५
५.६.५ मासु बजारीकरण	८५
५.७ व्यापार तथा उद्योगको विवरण	८६
५.८ थोक तथा खुद्रा व्यापार	१५२
५.८.१ निकासी पैठारी स्थिति	१५२
५.८.२ ढुवानी तथा भण्डार व्यवस्था	१५२
५.८.३ स्थानीय उत्पादनहरूले बाह्य उत्पादनसँग गर्नु परिरहेको प्रतिस्पर्धा	१५२
५.८.४ स्थानीय कच्चा पदार्थको उपलब्धता र उपयोगको स्थिति	१५३
५.८.५ प्रमुख स्थानीय उत्पादनको बजारीकरण	१५३
५.९ अन्य आर्थिक विकासका सम्भावनाहरू	१५३
५.१० नगरपालिकाको अर्थतन्त्रको विशिष्टिकरण	१५४

५.११ सहकारी संस्थाको विवरण	१५४
५.१२ संघ संस्था तथा विभिन्न समूहहरू	१५७

खण्ड ६ : भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार **१५८**

६.१ यातायात	१६०
६.१.१ यातायात सेवा	१६०
६.२ संचार	१६०
६.२.१ टेलिफोन/मोबाइल	१६०
६.२.२ हुलाक सेवा	१६२
६.३ विद्युत	१६२
६.३.१ बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको विवरण	१६२
६.३.२ खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धनको विवरण	१६४

खण्ड ७ : सामाजिक पूर्वाधार तथा सेवा **१६७**

७.१ शिक्षा	१६७
७.१.१ शिक्षक विवरण	१६७
७.१.२ विद्यार्थी विवरण	१६७
७.२ साक्षरता स्थिति	१६८
७.२.१ शैक्षिक जनशक्तिको विवरण	१६९
७.२.२ विषयगत शैक्षिक जनशक्तिको विवरण	१७०
७.२.३ उमेर समूहअनुसारको जनसंख्या र विद्यालय गइरहेको जनसंख्या विवरण	१७२
७.२.४ नगरपालिकामा रहेका शिक्षण संस्थाहरूको विवरण	१७२
७.२.५ शैक्षिक क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरू	१७९

७.३ स्वास्थ्य	१८१
७.३.१ महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू (Female Community Health Volunteers)	१८१
७.३.२ गाउँघर क्लिनिक र नियमित खोप	१९७
७.३.३ एच. आई. भी. / एडसको अवस्था	२०१
७.३.४ क्षयरोगको अवस्था	२०१
७.३.५ सुरक्षित मातृत्वको अवस्थाको विवरण	२०१
७.३.६ खोपको विवरण	२१०
७.३.७ बाल्यकालमा हुने रोगका जोखिम	२१६
७.३.८ शिशु तथा ५ वर्ष मुनिका बाल मृत्युदर	२१६
७.३.१० बालपोषण सम्बन्धी विवरण	२१६
७.४ खेलकुद तथा मनोरञ्जन	२४६
७.५ नागरिक सुरक्षा सेवा	२४६
७.५.१ बृद्धबृद्धाहरूको अवस्था	२४६
७.६ महिला तथा बालबालिका	२४७
७.६.१ महिला सम्बन्धी विवरण	२४७
७.६.२ बालश्रमको अवस्था	२४७
७.६.३ संस्थागत स्याहारमा रहेका द्वन्द्व प्रभावित बालबालिका	२४८
७.६.४ बालसंरक्षण तथा संबर्द्धन समिति	२४८
७.६.५ बालक्लब	२४८
७.६.६ सुरक्षा सम्बन्धि विवरण	२४८
७.७ अपाङ्गताको विवरण	२५१
७.८ खानेपानी तथा सरसफाई	२५३
७.८.१ परिवारले प्रयोग गर्ने पिउने पानीको मुख्य श्रोतको विवरण	२५३

७.द.२ शौचालयको विवरण	२५४
७.द.३ वडागत शौचालयको संख्याको विवरण	२५५
७.९ फोहोर मैला व्यवस्थापन	२५६
खण्ड ८ : वन तथा वातावरण	२५७
८.१ प्राकृतिक वन तथा वनस्पती	२५७
८.१.१ सामुदायिक वन	२५७
८.१.२ महत्वपूर्ण वनस्पती विवरण	२५७
खण्ड ९ : विकास सूचकाङ्क र गरिबीको स्थिति	२६७
९.१ मानव विकास सूचकको विवरण (HDI)	२६७
९.२ मानव गरिबी सूचकाङ्क (Human Poverty Index)	२६८
९.३ मानव विकास र गरिबी	२६८
९.४ गरिबी न्यूनीकरण	२६९
९.५ समग्र विकास स्थिति	२६९

खण्ड १ : भूमिका

१.१ पृष्ठभूमि

वैज्ञानिक योजना पद्धतिका लागि विश्वसनीय तथा भरपर्दो तथ्याङ्कीय आधार महत्वपूर्ण हुन्छ। सही तथ्याङ्गले तुलनात्मक अध्ययन, अनुसन्धान, विश्लेषण, विवेचना गर्न सम्भावनाहरूको खोजी गर्न महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने हुनाले नगरमा रहेका विषयगत कार्यालयहरू तथा अन्य संघ-संस्थाहरूको तथ्यगत स्थिति भल्कने गरी उपलब्ध भएसम्मका सूचनाहरूलाई व्यवस्थित ढंगले संकलन गरी यो नगर पार्श्वचित्र तयार गरिएको छ।

कुनै पनि स्थानीय तह (नगरपालिका/गाउँपालिका) ले आफ्नो क्षेत्रको विकासको लागि भरपर्दो तथ्याङ्कीय आधार तयार गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको छ। १५ औं त्रि-वर्षीय योजना (२०७८/०७९-२०८०/०८१) ले पनि नगरपालिकाहरूको तथ्याङ्कीय आधार तयार गर्ने कार्यलाई नीतिगत प्राथमिकता दिएको र संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको (सचिवस्तर) निर्णयले पनि विकास योजना सम्बोधनका लागि नगरपालिकाहरूले भौगोलिक सूचना केन्द्र (GIS) स्थापना र मानव स्रोत विकास योजना तर्जुमा गर्नुपर्ने थप दायित्व उल्लेख गरेको छ। यसै प्रयोजनको लागि नगरपालिकाको वस्तुस्थिति भल्कने गरी नगर पार्श्वचित्र (Municipality Profile) तयार गरिएको हो।

१.२ नगर पार्श्वचित्र तयारीका उद्देश्यहरू

नगर पार्श्वचित्र मूलतः लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको आगामी नीति तथा कार्यक्रम, योजना तर्जुमा गर्नका लागि तथ्याङ्कीय आधार सृजना गर्ने सन्दर्भमा तयार गरिएको हो। यसले योजना तथा कार्यक्रमको निर्माण कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्याङ्कन जस्ता कुराको लेखाजोखा गर्न मद्दत गर्दछ। यसका साथै निम्न अनुसारका उद्देश्यहरू रहेका छन्।

- क) नगरभित्र रहेका सेवा सुविधाहरूको बारेमा जानकारी गराउनु।
- ख) नगरपालिका क्षेत्रभित्रको सम्भावना र चुनौतीहरूको अवगत गराउनु।
- ग) नगरपालिकाको जनसांख्यिक तथा विकासात्मक वस्तुस्थितिको बारेमा जानकारी गराउनु।
- घ) नगरपालिकाभित्र बसोबास गर्ने मानिसहरूको आर्थिक, सामाजिक, धार्मिक, शैक्षिक तथा पेशागत स्थितिको बारेमा जानकारी गराउनु।
- ङ) नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका प्राकृतिक स्रोत साधन तथा सीपको पहिचान गरी समष्टिगत विवरण प्रस्तुत गर्नु।
- च) नगरपालिकाको वास्तविक र वस्तुगत सूचना संकलन तथा व्यवस्थापनमा सहयोग गर्नु।
- छ) नगरपालिका क्षेत्रको तथ्याङ्कको आधारमा जिल्ला तथा राष्ट्रियस्तरसम्म सूचनाको उपलब्धता गराई व्यवस्थापनमा सहयोग गर्नु।
- ज) नगरपालिकास्तरमा सञ्चालित कार्यक्रमको पृष्ठपोषण (Feedback) प्रदान गरी आगामी कार्यक्रमको लागि मार्गनिर्देश गर्नु।
- झ) नगरपालिकाको भावी योजना तथा कार्यक्रम र नीति निर्माणको कामलाई आधार प्रदान गर्नु।
- ञ) स्थानीय आवश्यकता र स्रोत साधनको विनियोजनको अवस्थाको जानकारी गराउनु।

१.३ नगर पार्श्वचित्र तयारी विधि

पार्श्वचित्र तयारीको क्रममा के-कस्ता तरिका र साधनहरूको प्रयोग गरियो त्यसैलाई अध्ययन विधीमा उल्लेख गरिएको छ। नगर पार्श्वचित्रका तयारीका विधीहरू निम्नानुसार छन्।

१. यसमा विषयगत कार्यालय तथा विभिन्न संघसंस्थाहरूबाट उपलब्ध तथ्याङ्कहरू समावेश गरिएको छ।
२. राष्ट्रिय जनगणना, कृषि गणना, विभिन्न सर्वेक्षण, मानव विकास प्रतिवेदन आदिका नतिजाहरू समावेश गरिएको छ।
३. भौतिक पूर्वाधार विकास, सामाजिक विकास, आर्थिक विकास, वित्तीय व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास आदि, नतिजा, सूचकहरू, पुष्ट्याईका आधारहरू, जोखिम पक्षहरू, कार्यक्रमको पहिचानजस्ता विषयवस्तु समावेश गरिएको छ।

पार्श्वचित्र तयार गर्ने कार्य प्राथमिक तथा द्वितीय सूचना संकलन गरी गरिएको छ। भू-उपयोग, सडकहरू र सो को गुणस्तर तथा वातावरणीय समस्याहरू जस्ता प्राथमिक तथ्याङ्कहरू, डिजिटल तथ्याङ्क (GIS data), स्थलस्वरूप नक्शा, हवाई नक्शा, नापी नक्शा, स्थलगत निरीक्षण तथा अन्तरवार्ता गरी संकलन गरिएको छ। वडा तहका समस्याहरू र आवश्यकता वडा बासीहरू बीच सहभागितामूलक मूल्याङ्कन पद्धति (Participatory Rapid Appraisal) अपनाई जानकारी लिइएको छ।

यसका साथै नगरको स्थिति विभिन्न सरकारी एवं गैरसरकारी निकायहरूका पदाधिकारीहरू, बुद्धिजिवीहरू, उपलब्ध प्रतिष्ठित व्यक्तित्वहरूसँग छलफल एवं अन्तर्वार्ता गरी नगरका प्रमुख समस्या एवं विकासका सम्भावनाहरू माथि जानकारी लिइएको छ। नगरका समग्र तथ्याङ्कहरू जस्तै भौतिक, वातावरणीय, सामाजिक, आर्थिक, वित्तीय एवं संस्थागत तथ्याङ्कहरू नगरपालिका कार्यालय लगायत नगरपालिका अन्तर्गतका सरकारी एवं गैरसरकारी कार्यालयहरूको रेकर्डबाट र केही तथ्याङ्कहरू विभाग तथा अन्य निकायहरूबाट प्रकाशित प्रतिवेदन एवं पुस्तकहरू अध्ययन गरी संकलन गरिएको छ।

१.४ नगर पार्श्वचित्र तयारीका सिमाहरू

राष्ट्रिय योजना आयोग र संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले निर्धारण गरेबमोजिम नगर पार्श्वचित्र तयार गर्दा प्रयोग गरिएका तथ्याङ्कहरूको स्रोत र आधार वर्ष खुलाइएको छ। नगरका विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी कार्यालय, अन्य संघ-संस्थाले उपलब्ध गराएका तथ्याङ्क, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, विभिन्न मन्त्रालय र अन्तर्गतका विभागहरू, सम्बन्धित नगरपालिका आदि स्रोतहरूबाट उपलब्ध तथ्याङ्कको आधारमा यो वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ।

पार्श्वचित्रको अवधारणा अनुसार यस दस्तावेजले लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको सम्पूर्ण पक्षको यथार्थ जानकारी सरल एवं स्पष्ट रूपमा दिन्छ। अध्ययनलाई यथासक्य वस्तुगत बनाउने प्रयास गरिएको छ। तापनि स्रोत, साधन तथा समयको परिधीले यस अध्ययनलाई केही सिमिततामा बाँधिएको छ। यस अध्ययनमा निर्धारित उद्देश्यका आधारमा आवश्यकता अनुसार तथ्याङ्क संकलन गरिएको छ।

खण्ड १ : लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको परिचय

२.१ नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका नेपालको लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गत रूपन्देही जिल्लामा पर्दछ। भौगोलिक हिसाबले ८३ डिग्री १३ मिनेटदेखि ८३ डिग्री २० मिनेट पूर्वी देशान्तर र २७ डिग्री २३ मिनेट ४० सेकेण्डदेखि २७ डिग्री ३२ मिनेट ३० सेकेण्ड उत्तरी अक्षांशमा अवस्थित लुम्बिनी साँस्कृतिक लुम्बिनी प्रदेशको एउटा प्रमुख पर्यटकीय क्षेत्र हो।

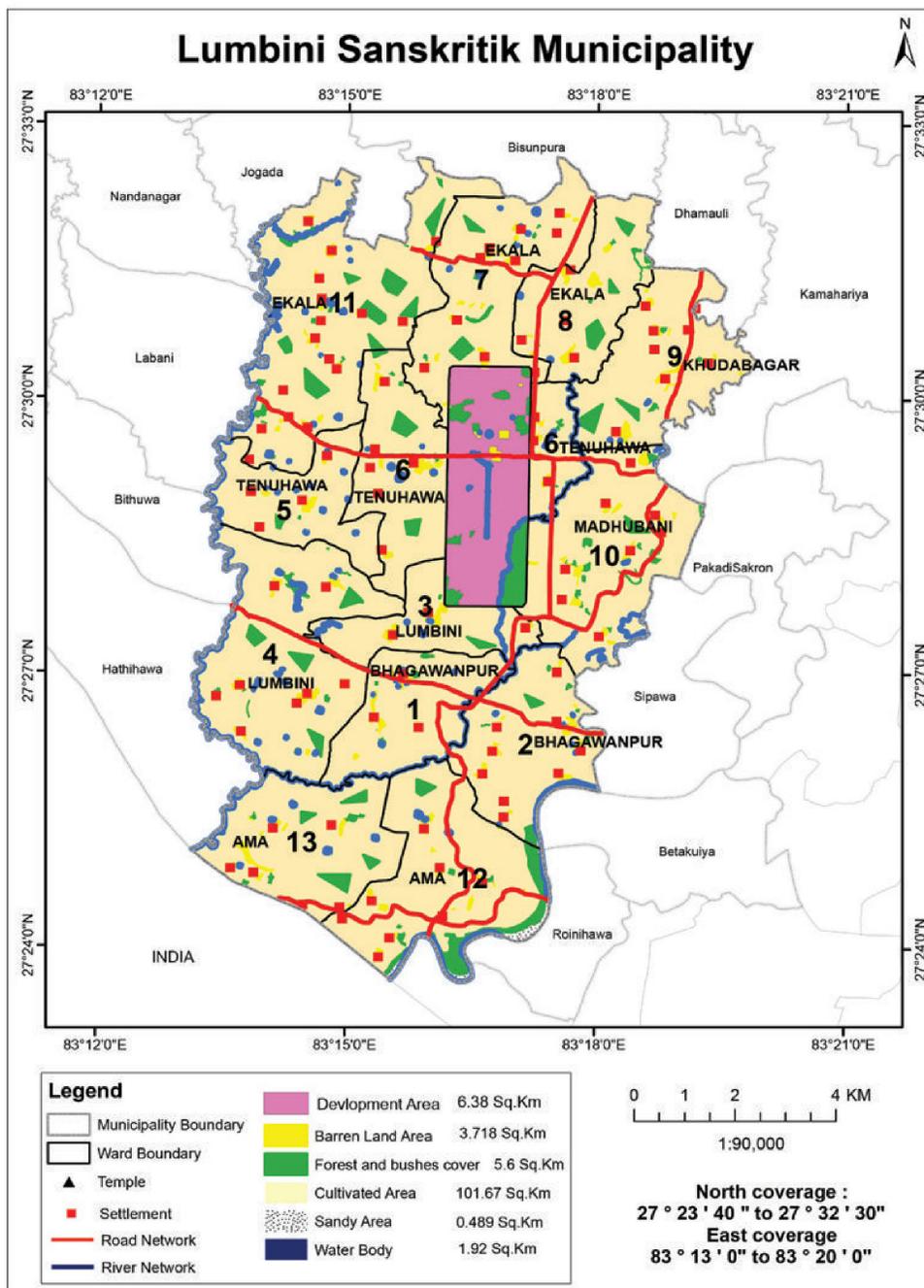
सिद्धार्थ गौतम बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी क्षेत्र यस नगरपालिका परिसरमा पर्ने भएकोले यस नगरपालिकाको नामाकरण लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका रहेको हो। करीब ११२.२१ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफल रहेको यस नगरपालिकाको उत्तरमा गैडहवा गाउँपालिका, पश्चिमतिर कपिलवस्तु जिल्ला, दक्षिणमा सम्मरीमाई गाउँपालिका र भारत तथा पूर्वमा कोटहीमाई र मायादेवी गाउँपालिका रहेका छन्।

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकालाई २०७१ बैशाख १५ गते नगरपालिका घोषणा गरिएको थियो। नगरपालिका घोषणा गर्दा साविकका भगवानपुर, लुम्बिनी आदर्श, तेनुहवा, एकला, खुदाबगर, मधुवनी र मसिना गा.वि.स. समावेश गरी जम्मा १८ वडाहरू रहेका थिए भने मिति २०७२ पुष २१ गते साविकको आमा गा.वि.स. समावेश गरी जम्मा २१ वडा कायम गरेको थियो। फेरी मिति २०७३ फाल्गुन २२ गते नेपाल सरकारको निर्णय अनुसार साविकका वडाहरू २१ वडाहरूलाई घटाएर १३ वडाहरू कायम गरिएको छ। यस नगरपालिकामा १ वटा विश्वविद्यालय, १ वटा क्याम्पस, १५ वटा माध्यमिक तह र आधारभूत २१, प्रा.वि. ६१ र गुरुकुल १ गरी जम्मा १०० वटा शिक्षण संस्थाहरू सञ्चालित छन्।

रूपन्देही जिल्लामा नयाँ गठन भएका नगरपालिकाहरूमा विकासको प्रचुर सम्भावना बोकेको नगरपालिकाको रूपमा लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका रहेको छ। यसका अतिरिक्त सचेत राजनैतिक दल र उत्प्रेरित नगरबासी समेत यो नगरपालिकाका दरिलो अनि दीगो विकासको श्रोतका रूपमा रहेका छन्। यस नगरपालिकामा विभिन्न जातजाति तथा धर्म मान्ने व्यक्तिहरूको बसोबास रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्क अनुसार सबैभन्दा बढी मुसलमान जाति २९,४६१ जना (३३.७ प्रतिशत), दोस्रोमा यादव ११,६४८ (१३.३ प्रतिशत) र तेस्रोमा लोध ७०९५ (८.१%) हरूको बसोबास रहेको छ।

यस नगरपालिकामा १३ वडाहरू रहेका छन्। औषत पारिवारिक आमदानीमा कृषि व्यवसायको सबैभन्दा ठूलो हिस्सा रहेको छ भने स्थानीय बासिन्दाको आमदानीको मुख्य श्रोतको रूपमा वैदेशिक रोजगारी पनि एक हो। परम्परागत प्रणालीको कृषि व्यवसायको विकल्प खोजिरहेका यहाँका बासिन्दा आधुनिक जीवनशैलीमा रमाउन थालेका छन्। स्थानीय जनशक्ति रोजगारी तथा अध्ययनका लागि विदेशिने क्रम अत्यधिक बढिरहेको छ। यस नगरमा आधारभूतदेखि उच्च शिक्षासम्म प्रदान गर्ने शैक्षिक संस्था केही मात्रामा रहेका छन्। अध्ययनका लागि यस नगरका शैक्षिक संस्थाहरूमा स्थानीय विद्यार्थीका अलावा अन्य छिमेकी गाउँपालिकाबाट समेत आउने गरेका छन्।

अधिकांश घरमा विद्युतीकरण भएको भएता पनि केही सिमान्तकृत वर्गमा रहेका नागरिक भने विद्युतीय उपभोगको पहुँचमा पुग्न सकिरहेका छैनन्। लामो समयसम्म स्थानीय निकायमा जनप्रतिनिधिको अभाव, योजनाबद्ध विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा कठिनाई तथा आवश्यक आर्थिक व्यवस्थापनमा कठिनाई हुनुले यस नगरपालिका क्षेत्रको अपेक्षित विकास हुन सकिरहेको देखिँदैन। विभिन्न समुदाय, जातजातीका मानिसको बसोबास रहेको यस क्षेत्रमा विभिन्न चाडपर्व मनाउने गरिन्छ। दशैं, तिहार, बकरइद, ईद, बुद्धजयन्ती, छठपर्व, माघी, होली आदि यहाँका प्रमुख चाडपर्वको रूपमा रहेको पाईन्छ।

नक्सा नं. १ नगरपालिकाको समय वस्तुस्थिति

२.२ नगरपालिकाको स्थापना

नेपाल सरकारको मिति २०७१/०१/२५ गतेको निर्णय अनुसार यस नगरपालिकामा साविकका भगवानपुर, लुम्बिनी आदर्श, तेनुहवा, एकला, खुदाबगर, मधुवनी र मसिना गा.वि.स. समावेश गरी जम्मा १८ वडाहरू रहेका थिए भने मिति २०७२ पुष २१ गते साविकको आमा गा.वि.स. समावेश गरी जम्मा २१ वडा कायम गरिएको थियो।

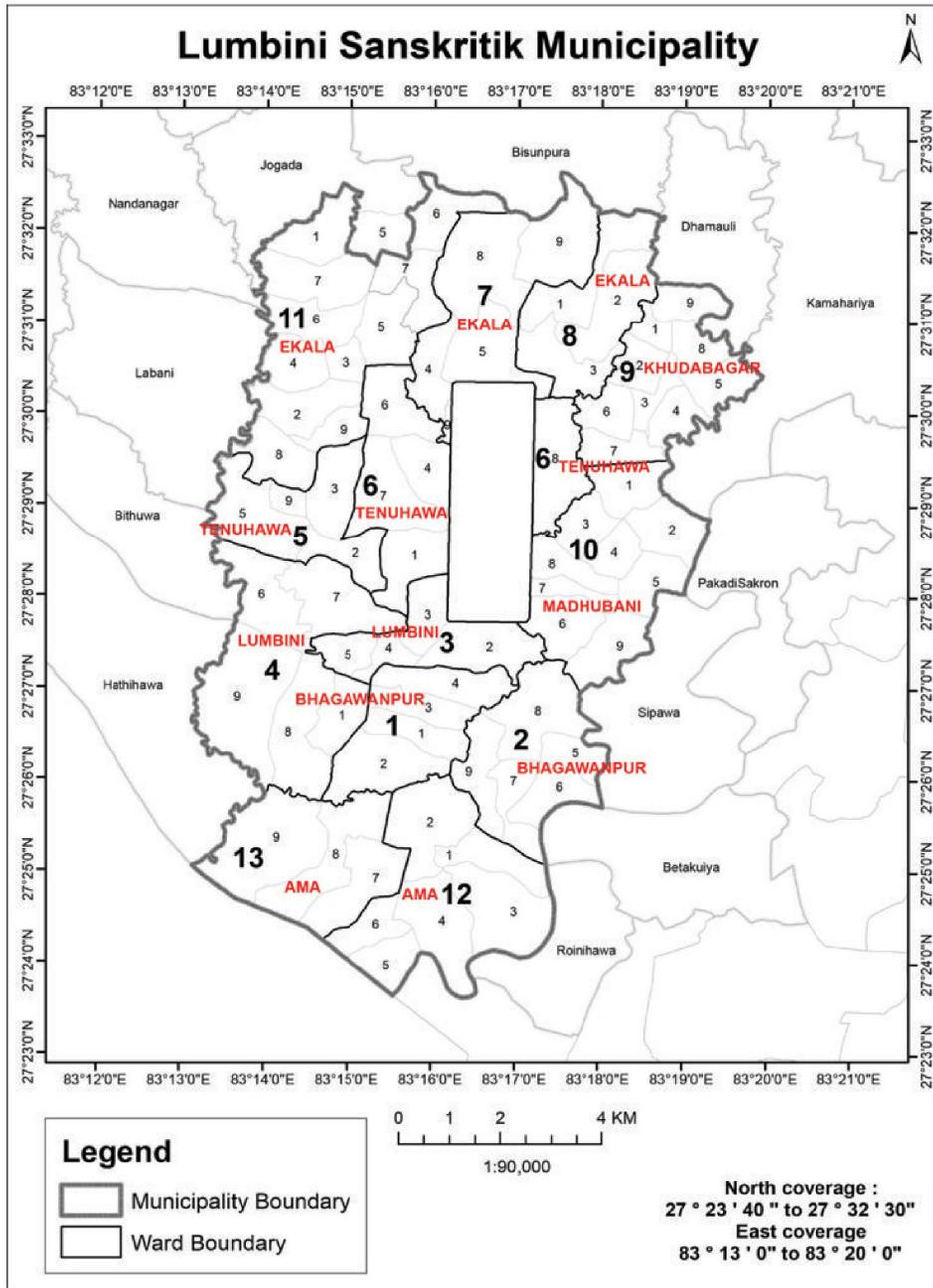
नेपालको संविधानको धारा २९५ को उपधारा (३) बमोजिम गठित गाउँपालिका, नगरपालिका तथा विशेष संरक्षित वा स्वायत्त क्षेत्रको संख्या तथा सीमाना निर्धारण आयोगले मिति २०७३/०९/२२ मा पेश गरेको प्रतिवेदन र नेपाल सरकारको मिति २०७३/१०/२२ को निर्णय अनुसार माननीय संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रीको संयोजकत्वमा गठित समितिले मिति २०७३/११/२० मा पेश गरेको प्रतिवेदनको आधारमा नेपाल सरकारले मिति २०७३/११/२२ मा साविकका लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा रहेका २१ वडालाई समावेश गरी १३ वटा वडाहरू कायम गरिएको छ। लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको संरचना तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं.: १

साविकका गाविस अनुसार नगरपालिकाको वडा विभाजन

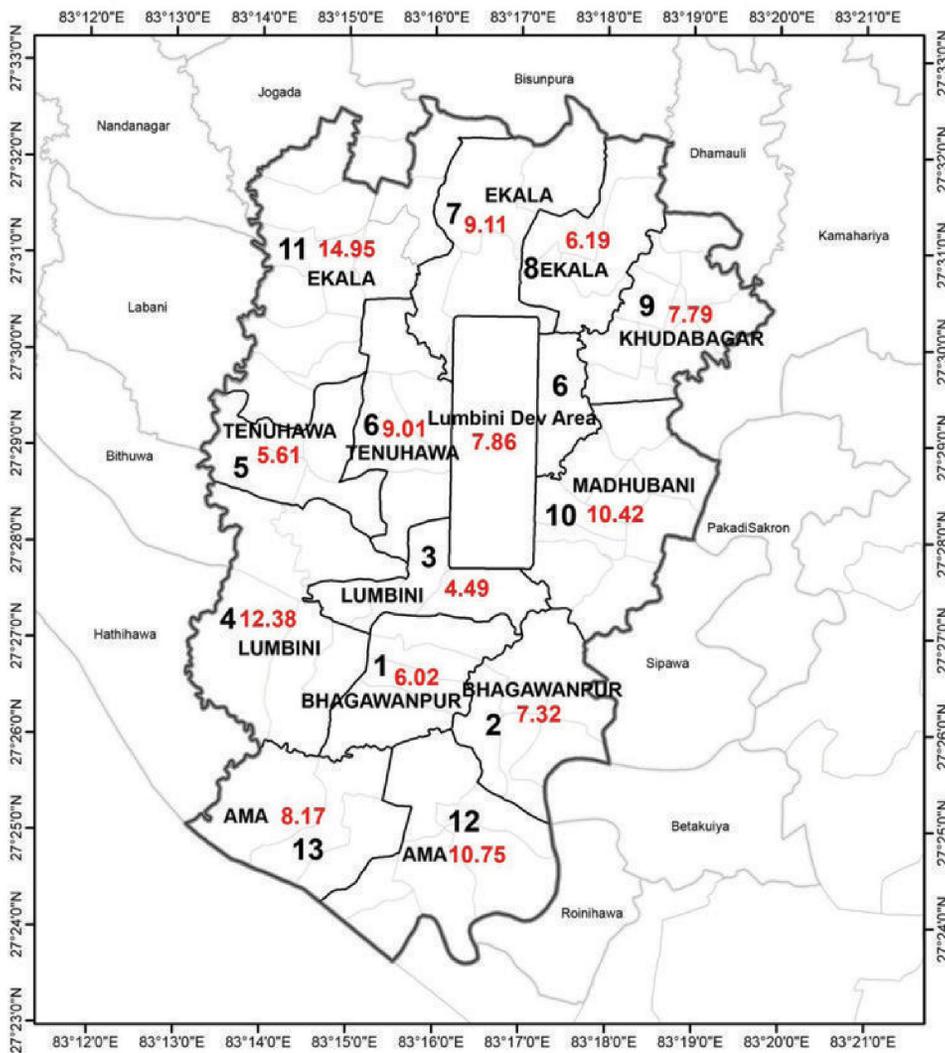
कायम गरिएका वडाहरू	समोवश भएका साविकका गा.वि.स. र न.पा.हरू	साविकका वडा नं
१	भगवानपुर	१-४
२	भगवानपुर	५-९
३	लुम्बिनी आदर्श	२-५
४	लुम्बिनी आदर्श	१, ६-९
५	तेनुहवा	२, ३, ५, ९
६	तेनुहवा	१, ४, ६-८
७	एकला	४, ५, ८, ९
८	एकला	१-३
९	खुदाबगर	१-९
१०	मधुवनी	१-९
११	एकला	६, ७
	मसिना	१-९
१२	आमा	१-६
१३	आमा	७-९

स्रोत : संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

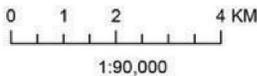
नक्सा नं. १ : नगरपालिकाका साविकका वडा अनुसार वडा विभाजन

Lumbini Sanskritik Municipality

Legend

- Municipality Boundary
- Ward Boundary

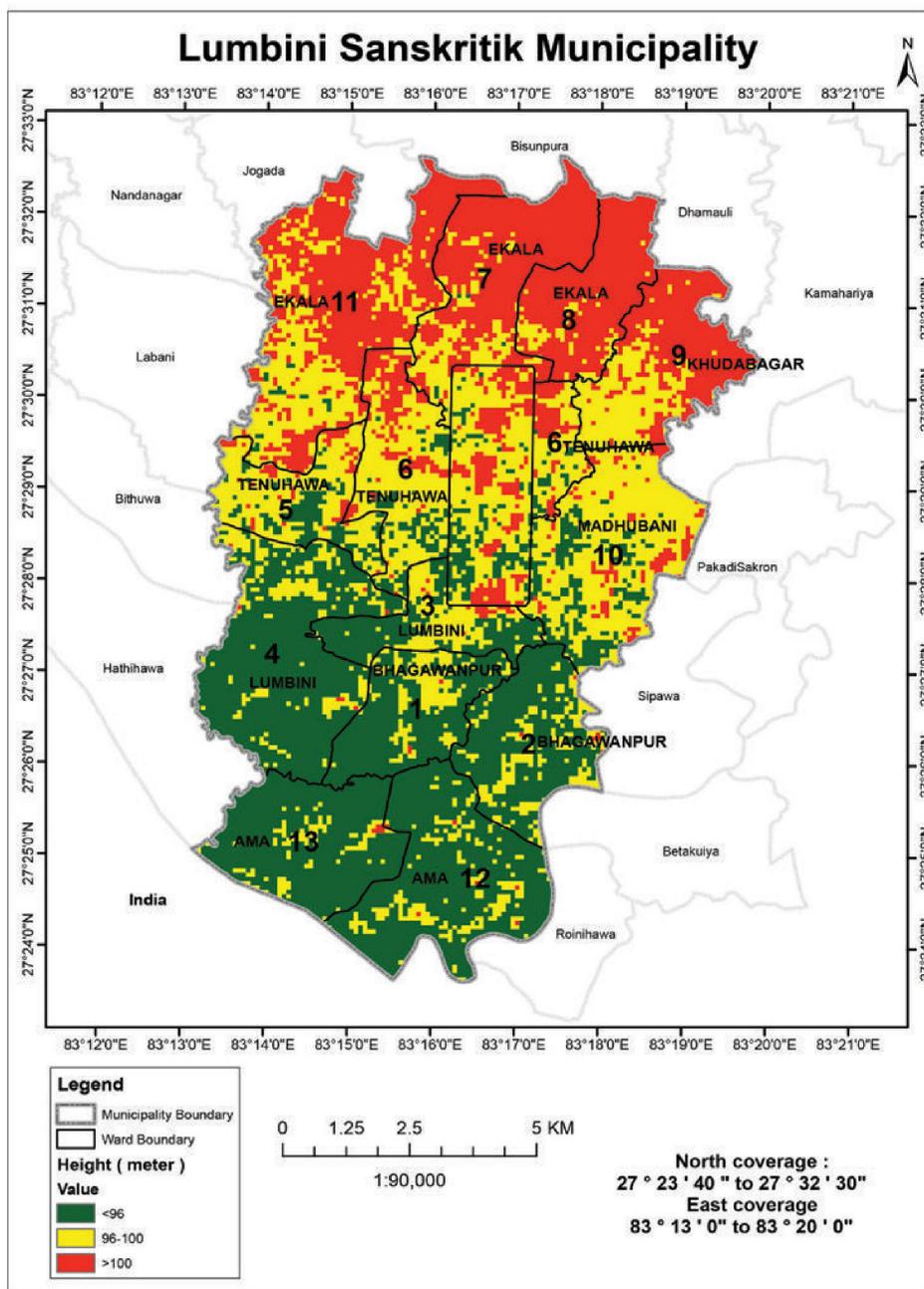

Area in Sq.Km

North coverage :
27 ° 23 ' 40 " to 27 ° 32 ' 30 "
East coverage
83 ° 13 ' 0" to 83 ° 20 ' 0"

नक्सा नं. २ : नगरपालिकाको वडाअनुसार क्षेत्रफल विवरण

२.३ भौगोलिक अवस्थिति

नक्सा नं. ३ : नगरपालिकाको उचाई विवरण

रूपन्देही जिल्लामा अवस्थित करीब ११२.२१ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफल फैलिएको लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको उत्तरमा गैडहवा गाउँपालिका, पश्चिमतिर कपिलवस्तु जिल्ला, दक्षिणमा सम्मरीमाई गाउँपालिका र भारत तथा पूर्वमा कोटहीमाई र मायादेवी गाउँपालिका रहेका छन्। जलाधार क्षेत्रको कमि नभएको यस नगरपालिकाको परिसरमा सानादूला खोला तथा नदीहरू रहेका छन्। यो नगरपालिका समुन्द्री सतहदेखि ९६ मि.देखि १०० मि.को उचाईमा रहेको छ। लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा १३ वटा वडा रहेका छन्।

२.४ राजनैतिक तथा प्रशासनिक केन्द्र

नेपाल सरकार मन्त्रीपरिषद्को निर्णय अनुसार २०७१ बैशाख २५ गतेको निर्णयबाट यस नगरपालिका घोषणा हुँदा लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका नामाकरण गरिएको थियो। लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकालको राजनैतिक तथा प्रशासनिक केन्द्र साविकको लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको कार्यालयमा रहेको छ। यस नगरपालिकामा २०७८ को जनगणना अनुसार १८ वर्ष पूरा भएका मतदाता संख्या ४४,९०१ रहेका छन्। महिलाको तुलनामा पुरुष ६,२७३ जनाले बढी रहेका छन्। जहाँ पुरुषको संख्या २५,५८७ जना र महिलाको संख्या १९,३१४ जना रहेको छ। यस नगरपालिकामा १३ वटा वडामा २२ ओटा निर्वाचन केन्द्र रहेका छन्। जसको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. २

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको मतदाता विवरण

क्र.सं	मतदान केन्द्र	मतदाता संख्या				वडा नं.
		पुरुष	महिला	तेस्रो लिङ्गी	जम्मा	
१	भगवान माध्यमिक विद्यालय, भगवानपुर	१६९३	१२६४	-	२९५७	१
२	गौतमबुद्ध माध्यमिक विद्यालय, केवटलिया	८११	५८१	-	१३९२	२
३	बलरामपुर मा. वि. बलरामपुर	१५७५	१२२८	-	२८०३	२
४	जामिया फैजल इस्लाम मदरसा, सानोपडरीया	१०२३	८३८	-	१८६१	३
५	पडरीया आधारभूत विद्यालय, दूलोपडरीया	८१०	६८२	-	१४९२	३
६	अमारी आधारभूत विद्यालय, अमारी	११४४	८४३	-	१९८७	४
७	मायादेवी आधारभूत विद्यालय, मनौरी	७६६	५४८	-	१३१४	४
८	तर्कलहा माध्यमिक विद्यालय, ढोढहवा	१३३९	९०९	-	२२४८	५
९	मर्कजुतालिम वडावा अल इस्लामिया, तेनुहवा मदरसा	४६०	३१४	-	७७४	५
१०	तेनुहवा मा. वि., तेनुहवा	१५६३	११६८	-	२७३१	६
११	नेपाल विद्युत प्राधिकरण, प्रशाखा कार्यालय, पर्सा	५७६	४४४	-	१०२०	६
११	कर्महवा मा. वि., कर्महवा	१६३०	१२२४	-	२८५४	७

क्र.सं	मतदान केन्द्र	मतदाता संख्या				वडा नं.
		पुरुष	महिला	तेस्रो लिङ्गी	जम्मा	
१२	अधियारी माध्यामिक विद्यालय, एकला	१४०४	१०६०	-	२४६४	८
१३	खुदावार मा. वि., सोनवर्षी	११६१	९०८	-	२०६९	९
१४	मदरसा बैतुल ओलुम, पिपरा	६७८	५१४	-	११९२	९
१५	मधुवनी आधारभूत विद्यालय, महिलवार	१२७४	१०१३	-	२२८७	१०
१६	वडा कार्यालयको भवन, मधुवनी	११०६	७९७	-	१९०३	१०
१७	बालज्योती आधारभूत विद्यालय, धुपही	८४७	६४८	-	१४९५	११
१८	मोगलहा नरेन्द्रपुरी मसिनबाबा मा. वि., विचौवापुर	१३५८	११०१	-	२४५९	११
१९	सरस्वती माध्यामिक विद्यालय, महदेवा	५१६	३७०	-	८८६	११
२०	आमा मा.वि., आमा	७०५	५०९	-	१२१४	१२
२१	दुर्गा आधारभूत विद्यालय, अमहवा	१५७९	१२०७	-	२७८६	१२
२२	कालिदह नि.मा.वि., कालिदह	१५६९	११४४	-	२७१३	१३
	जम्मा	२५५८७	१९३१४	-	४४९०१	

स्रोत : निर्वाचन आयोग

२.५ भू-क्षेत्र (टोपोग्राफी)

२.५.१ माटोको बनावट र उर्वराशक्ति

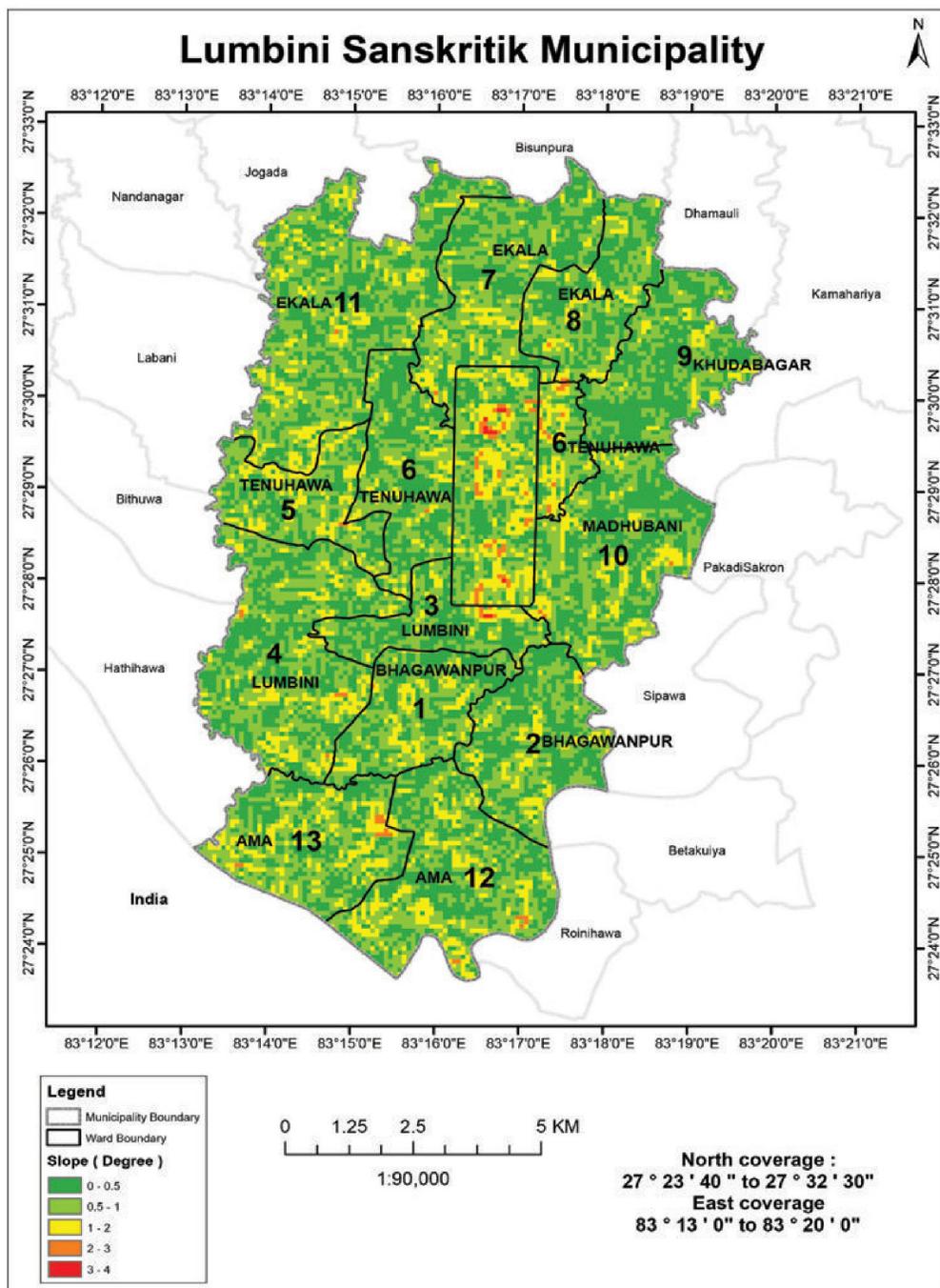
प्राकृतिक सम्पदाको हिसाबले यो नगरपालिका कृषिको लागि उपयुक्त उर्वर भूमिको धनी नगरपालिका हो। यस क्षेत्रमा करिब ९०.६१ प्रतिशत जमिन खेतीपातीको लागि योग्य भएको देखिन्छ। करिब ४.९९ प्रतिशत जमिन वनजंगलले ओगटेको छ भने १.७१ प्रतिशत जलक्षेत्रले ओगटेको छ। नगरपालिकाको प्रमुख नगदे, खाद्यान्न तथा अन्न बालीहरूमा उखु, धान, गहुँ, मकै, मास, मुसुरो, अरहर, आलस, तोरी आदि हुन्।

२.५.२ भू-आकृति तथा माटोको बनावट

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका चुरे पर्वत श्रृङ्खलाभन्दा दक्षिणतर्फ समथर भावर प्रदेश समथर तराई क्षेत्रमा रहेको छ। भू-आकृतिमा भएको फरक अनुसार यस क्षेत्रमा पाइने माटोको बनावटमा पनि फरक पाइन्छ, जुन देहाय अनुसार रहेको छ:

(क) **मध्य भावर क्षेत्र:** चुरे पर्वत श्रृङ्खलाको दक्षिणी फेदमा यो क्षेत्र रहेको छ। यस क्षेत्रमा ग्राभेल, बालुवा, फुस्रो, रातो हल्का दोमट तथा अलि चिम्टाइलो किसिमको माटो पाईन्छ। यस क्षेत्रको माटो **Sandy Loam, Cobbles** र **Pebbles** को आधिक्यता रहेको छ।

(ख) **दक्षिणी तराई क्षेत्र:** नगरपालिकाको दक्षिणी भूभागमा अवस्थित यस क्षेत्रमा चिम्टाइलो, बलौटे र दोमट माटो पाइन्छ।

नक्सा नं. ४ : नगरपालिकाको भिरालोपना

‘क’ वर्ग : Slope $< 1^\circ$ (गहिराई पर्याप्त भएको, खेतीपाती र वनको लागि उपयुक्त माटो)

लगभग एउटै सतह भएको, कृषिको आवश्यकता अनुरूप माटोको गहिराई पर्याप्त भएको जमिनलाई ‘क’ वर्गमा राखिएको छ। नदीको किनारमा परेको जग्गा बाहेक यस समूहको जग्गामा ठूलो भू-क्षय हुने समस्या नदेखिने र भू-बनौटको स्थायित्वमा कुनै कुराको असर नपर्ने हुँदा यस प्रकारको जग्गामा परम्परागत वा आधुनिक दुवै प्रविधिबाट खेती गर्न सकिन्छ तर वर्षाको समयमा वर्षाको सोभो प्रहारबाट हुन सक्ने भू-क्षय रोक्ने उपाय अपनाउनु पर्दछ।

सामान्य अवस्थामा वर्षे पानीको सतहगत प्रवाह र माटोको चिस्यानको मात्राले जमिनको उपयुक्तता निर्धारण गरेको हुन्छ। मनसुनको समयमा वर्षाको पानी सजिलैसँग बगेर जाने वा पानी नजम्ने खालको माटो भएमा कृषि चरन वा वनस्पतीको लागि त्यस्तो जग्गा उपयुक्त हुन्छ। भूमिगत जलसहत निकै माथि भएको तथा सतहगत पानी बगेर नजाने वा जमेर बस्ने जमिन पनि ‘क’ वर्गको जमिनमा पर्दछ।

धेरैजसो अन्नबालीलाई यस प्रकारको अवस्था उपयुक्त नभएता पनि यस्तो जमिनमा धान खेती राम्ररी गर्न सकिन्छ। हिउँदमा गहुँ वा अन्य अन्नहरूको खेती माटोमा रहने चिस्यानको भरमा गर्न सकिन्छ। गर्मीयाममा त्यहाँको तापक्रममा मिल्ने गर्मी बालीको खेती सिँचाईको सहयोगमा गर्न सकिन्छ।

‘ख’ वर्ग : Slope $1^\circ - 5^\circ$ (माटोको गहिराई पर्याप्त भएको, पानीको निकास राम्रो गरी हुने कान्ला बनाई खेती गर्न सकिने)

यस्तो जमिनमा माटोको गहिराई पर्याप्त हुन्छ र पानी सतहमा तथा अर्धभूमिगत अवस्थामा समेत सजिलै निकास हुन्छ। मनसुनी खेती गर्नका लागि यस्तो भूमिमा गराहरू बनाउनु पर्दछ। सतहगत जलप्रवाह एवं अर्धभूमिगत पानीको निकासलाई भू-क्षय हुन नपाओस् भनी नियन्त्रणका उपायहरू अपनाउनु पर्दछ। माटोका भौतिक गुणहरू तथा जमिनको भिरालोपनका कारण वर्षाको पानीबाट नयाँ खोल्सीहरू बन्ने र ती खोल्सीहरू प्रकारान्तरमा चौडा हुँदै गएर भू-क्षयको प्रवृत्ति बढ्ने हुनाले यस वर्गको जमिनको संरक्षण गर्न विशेष ध्यान दिनु पर्दछ।

यस वर्गको जमिनमा पराम्परागत, मध्यम वा आधुनिक विधिबाट खेती गर्न सकिन्छ। मनसुनको समयमा हुने वर्षाका कारण चरन तथा वनस्पतिलाई पनि मनगो फाइदा पुग्दछ। यस्तो जमिनमा धान खेती गर्न सकिन्छ। सिँचाई सुविधा उपलब्ध भएको छ भने माटो दानादार भएको अवस्थामा समेत धानबाली लगाउन सकिन्छ। सिँचाई भएमा हिउँदे एवं बसन्ते बाली पनि लगाउन सकिन्छ।

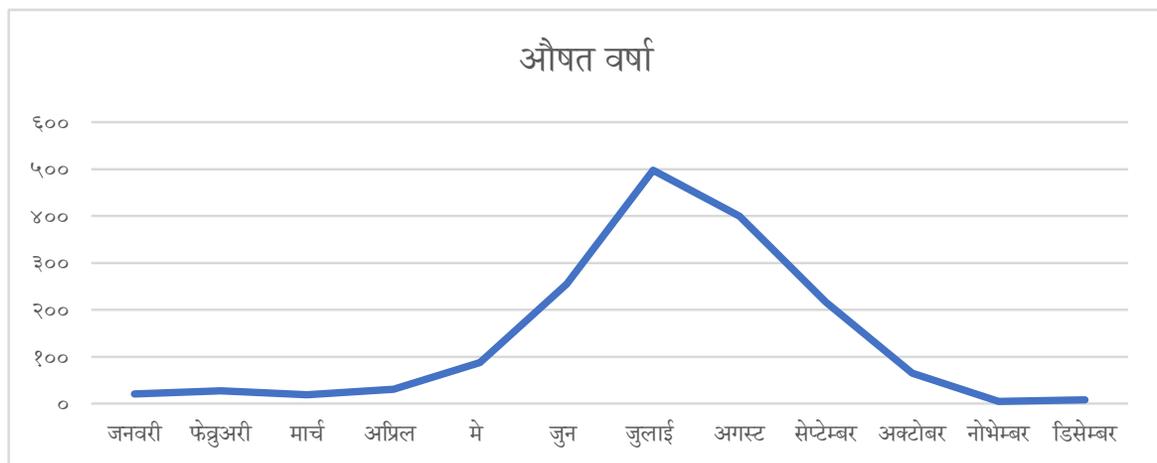
२.६ हावापानी

जलवायुको हिसाबले यस नगरपालिका उष्ण प्रकारको हावापानी रहेको छ। प्रदेशीय हावापानी पाइएता पनि बाह्रै महिना एकैनासको हावापानी हुँदैन। चैत्र महिनादेखि आश्विनको सुरुसम्म गर्मी हुन्छ। आश्विन, कार्तिक र फागुनमा यहाँको हावापानी समशितोष्ण हुन्छ भने मंसिर, पौष र माघमा निकै जाडो हुन्छ।

जेष्ठको अन्त्यदेखि आश्विनको सुरुसम्म मनसुनी वायुका कारण प्रशस्त वर्षा हुने गर्छ। गर्मीयाममा लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको औषतम तापक्रम अधिकतम ३६.९ डिग्री सेल्सियस पुग्छ भने हिउँदमा औषतम न्युनतम ८.६ डिग्री सेल्सियससम्म पुग्ने तथ्यांकले देखाएको छ। रूपन्देही जिल्लाको १२ महिनाको औषत तापक्रम र वर्षाको विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ।

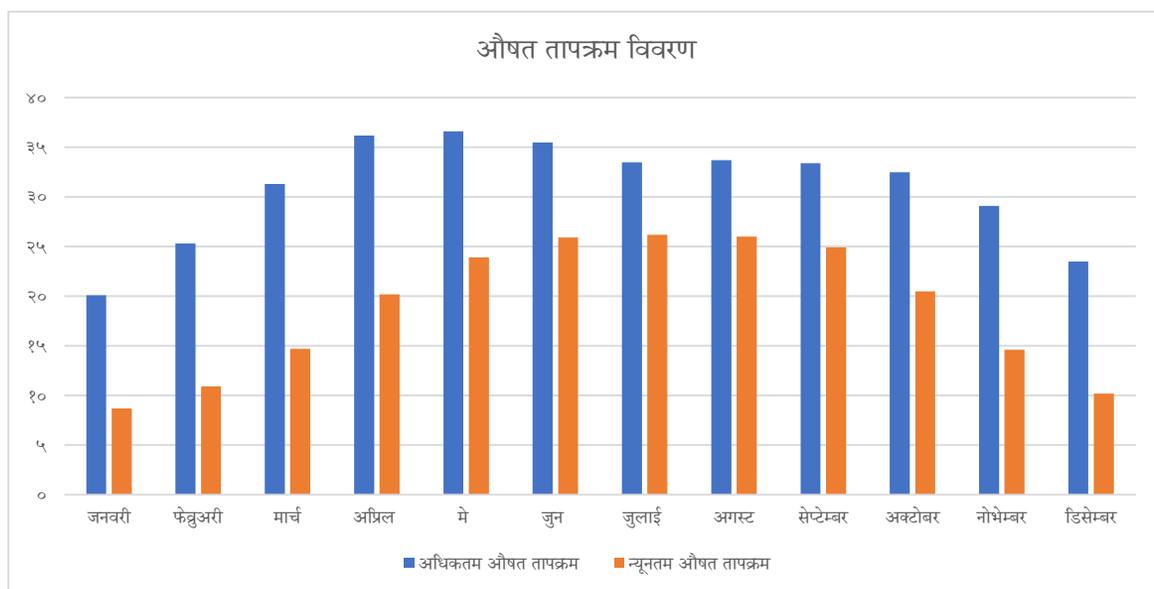
तालिका नं. ३, रूपन्देहीको तापक्रम विवरण

रूपन्देहीको बर्षा मिलिमिटरमा												
महिना	जनवरी	फेब्रुअरी	मार्च	अप्रिल	मे	जुन	जुलाई	अगस्ट	सेप्टेम्बर	अक्टोबर	नोभेम्बर	डिसेम्बर
भैरहवा एयरपोर्ट (७०५)	२०.८	२७.८	१८.७	३०.४	८७.६	२५४.७	४९७.४	३९९.७	२१६.८	६५.५	४.९	८.२
भैरहवा एग्री (७०७)	२०.२	२५.५	१९.५	२४.३	९६.४	२६१.६	५४९.४	४३७.१	२५१.४	६४.४	५	९.६

अधिकतम तापक्रम सेल्सियसमा												
महिना	जनवरी	फेब्रुअरी	मार्च	अप्रिल	मे	जुन	जुलाई	अगस्ट	सेप्टेम्बर	अक्टोबर	नोभेम्बर	डिसेम्बर
भैरहवा एयरपोर्ट (७०५)	२०.१	२५.३	३१.३	३६.२	३६.६	३५.५	३३.५	३३.७	३३.४	३२.५	२९.१	२३.५
भैरहवा एग्री (७०७)	२०.७	२५.६	३१.४	३६.३	३६.९	३५.९	३३.७	३३.८	३३.४	३२.८	२९.५	२४

न्यूनतम तापक्रम सेल्सियसमा												
महिना	जनवरी	फेब्रुअरी	मार्च	अप्रिल	मे	जुन	जुलाई	अगस्ट	सेप्टेम्बर	अक्टोबर	नोभेम्बर	डिसेम्बर
भैरहवा एयरपोर्ट (७०५)	८.७	१०.९	१४.७	२०.२	२३.९	२५.९	२६.२	२६	२४.९	२०.५	१४.६	१०.२
भैरहवा एग्री (७०७)	८.६	१०.७	१४.२	१९.४	२३.५	२५.८	२६.२	२६.२	२४.९	२०.७	१४.७	१०.३

जल तथा मौषम विज्ञान कार्यालय, भैरहवा

२.७ नगरपालिकामा रहेको सम्भाव्यता र अवसर

नगरपालिकामा रहेका सम्भाव्यता र अवसर अन्तर्गत यातायात सेवा, सूचना प्रविधि, शैक्षिक प्रशिक्षण केन्द्र, वित्तीय सेवा, बैदेशिक रोजगार, तालतलैयामा माछापालन व्यवसाय, आधुनिक कृषि व्यवसाय जस्ता थप आर्थिक विकासका सम्भाव्यताका क्षेत्रहरू रहेका छन्।

समग्रमा यस लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको नगरपालिका क्षेत्रमा हेर्दा कृषि पेशा अंगाल्ने घर परिवारको संख्या उच्च रहेको छ। नगरमा रहेको खेतीयोग्य जमिनमा खाद्यान्नको साथै अन्य नगदे तरकारी बाली, फलफूल, उखु, तोरी, तरकारी, मसला तथा जडीबुटी र पशुजन्य उत्पादन बृद्धि गर्न सकिने प्रशस्त सम्भावनाहरू रहेको छ। आधुनिक कृषि प्रविधि, मल तथा औजारको अभाव हुनाको साथै सोको अधिकतम लागत मूल्यले गर्दा सोको प्रयोगमा कमी हुन गई कृषि उत्पादनमा आवश्यकता अनुसार बृद्धि हुन सकेको छैन। जनचेतना, सीप तथा व्यवसायीकरणको अभिवृद्धि, प्रविधि हस्तान्तरणको साथै आवश्यक प्रविधि, मल, कर्जा, बीउबिजनको उपलब्धतामा सरलीकरण गरेर कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनमा बृद्धि ल्याई आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउन सकिने प्रशस्त सम्भावनाहरू रहेको छ।

नगरमा रहेको अत्यन्त उर्वरभूमिमा बस्ती विकास तथा अन्य निर्माणले गर्दा खेतीयोग्य भूमिको उपलब्धतामा दिन प्रतिदिन कमी हुँदै गएको छ भने अर्कोतर्फ माटोको उर्बराशक्ती क्रमशः क्षीण हुँदै उत्पादन र उत्पादकत्वमा हास आएको देखिन्छ। जथाभावी हुने गरेको बस्ती विकासलाई व्यवस्थित गर्नाको साथै पुराना परम्परागत कूलोहरूको मर्मत सुधार गरी माटोको उर्बराशक्ती बढाई वातावरणीय प्रदुषण कम गर्न सकेमा भावी पुस्ताको लागि एउटा बस्न लायक स्थानको जोहो गर्न सकिनेछ।

नगरपालिकाको ग्रामीण क्षेत्रमा दुग्ध उत्पादन तथा पशुपंछी उत्पादनको प्रशस्त सम्भावना रहेको हुँदा यो व्यवसायलाई विस्तार गर्नुको साथै यातायात सेवालार्इ सर्वसुलभ तरिकाले उनीहरूको पहुँचसम्म विस्तार गर्न सकेको खण्डमा धेरैवटा स्थानहरूमा दुग्ध

चिस्यान केन्द्र, कोल्ड स्टोर खोल्न, मासुजन्य उद्योग आदि विकास गर्न सकिनेछ। जसबाट रोजगार श्रृजना गरी समग्र नगरपालिकाको आयमा वृद्धि गर्न सकिने प्रशस्त सम्भावना देखिन्छ।

यस नगरपालिकामा भएका प्राकृतिक श्रोत र साधनलाई व्यवस्थित तथा वातावरणमैत्री प्रविधि अपनाएर उचित प्रयोग गर्न सकेमा सो क्षेत्रले कतिपय ग्रामीण इलाकाहरूमा स्थानीयस्तरमा आवश्यक रोजगार श्रृजना गर्नाको साथै स्थानीय श्रोत परिचालनमा समेत दिगोपना ल्याउन सकिने देखिन्छ। नगरपालिकाका क्षेत्रमा प्राकृतिक नदी तथा खोलाहरू कम भए तापनि धेरै ठाउँहरूमा पोखरी रहेको र कतिपय ठाउँमा ताल निर्माण गरी माछापालन व्यवसाय गरेमा सजिलैसँग रोजगारीका अवसरहरू बढ्ने र खासगरी भारतबाट आयात हुने माछा प्रतिस्थापन भई स्वदेशकै माछाले बजार लिने सम्भावना रहेको छ।

नगरपालिका तथा नेपालमै बेरोजगारी बढ्दै गइरहेको र सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रमा रोजगारीको प्रशस्त अवसरहरू नभएकोले बैदेशिक रोजगारीमा आकर्षण बढेको देखिन्छ। यस नगरका इच्छुक युवाहरूलाई सीपमूलक तालिम प्रदान गर्नसके नगरको आर्थिक विकासमा यस क्षेत्रले ठूलो योगदान पुऱ्याउने प्रशस्त सम्भावना देखिन्छ।

यसका अतिरिक्त लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको विकासका लागि विभिन्न सम्भावनामूलक उपायहरूलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ।

- नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेको खोलाबाट आधुनिक कुलो तथा नहरमार्फत पानी सिँचाई गरी व्यवसायिक रूपमा खेती गर्न सके कृषि उत्पादनमा उल्लेखनीय वृद्धि हुनसक्छ।
- स्थानीय कच्ची सडकको स्तरबृद्धि गरी कालोपत्रे गर्नसके स्थानीय बासिन्दाले भरपुर सुविधा लिनुका साथै समग्र नगरपालिकाको सुन्दरतामा वृद्धि हुनसक्छ।
- तरकारी, पशुपालन तथा अन्य कृषी उत्पादनको बजारको लागि समस्या नभएकोले व्यवसायिक कृषि उत्पादनलाई नै जोड दिनु सहज तथा उचित देखिन्छ।
- नगरपालिका क्षेत्रमा थप औद्योगिक विस्तार गर्नसके स्थानीयस्तरमा रोजगारी वृद्धि गर्नसक्ने प्रशस्त सम्भावना देखिन्छ।
- यस क्षेत्रमा विभिन्न ऐतिहासिक, धार्मिक, साँस्कृतिक स्थानहरू रहेकाले पर्यटन विकास गर्न सकिने प्रशस्त सम्भावना रहेको छ।
- सरकारी, गैरसरकारी तथा निजी संघसंस्थाहरू यस क्षेत्रमा क्रियाशिल रहेकाले नगरपालिकाको विकासमा साभेदारी हुन सक्ने देखिन्छ।
- नगरपालिका क्षेत्रमा उपभोक्ताहरूको वृद्धि भइरहेको सन्दर्भमा लघु, घरेलु तथा उद्योग, व्यापार र वाणिज्यको विकास हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ।

२.८ नगरपालिकाको समस्या, चुनौतिहरू

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको सामाजिक तथा भौतिक विकासका लागि विद्यमान चुनौती तथा समस्याहरूलाई निम्न बुँदामा संक्षेपिकरण गर्न सकिन्छ।

ताल, उर्बर कृषि जमिन, नदी नाला, भौगोलिक अवस्था र जैविक विविधता जस्ता प्राकृतिक सम्पदाको यथेष्ट उपलब्धता भएपनि योजनाबद्ध उपयोग हुन नसक्नु।

- शिक्षित मानवीय श्रोतको उपयोग हुन नसक्नु ।
- युवालाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालन गर्न नसक्नु ।
- सामुदायिक सिकाई केन्द्रलाई सीप विकासमा परिचालन गर्न नसक्नु ।
- ग्रामीण पर्यटन प्रवर्द्धन हुन नसक्नु ।
- जनसहभागितामा कमी ।
- नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र आवश्यक रोजगारमूलक उद्योगधन्दा, कलकारखाना नहुनु ।
- नगरपालिका क्षेत्रमा खानेपानी तथा सार्वजनिक चर्पीको अभै पनि उचित व्यवस्थापन हुन नसक्नु ।
- नगरपालिका क्षेत्रभित्रका धेरै सडकहरू कच्ची तथा कम गुणस्तरको रहनु ।
- कृषीयोग्य भूमी भएतापनि व्यवसायिक खेतीको विकास हुननसक्नु ।
- आयश्रोतको कमीले नगरपालिकाको स्तरीय विकास प्रकृत्यामा समस्या उत्पन्न हुनु ।
- बढ्दो शहरीकरणलाई व्यवस्थित बनाउन नसक्नु ।
- आकाशे पानीमा निर्भर सिँचाई ।
- परम्परागत कृषि प्रणाली ।
- वर्षेनी डुबान तथा कटानको समस्या साथै कृषीयोग्य भूमि खण्डिकृत हुँदै प्रयोग विहीन हुनु ।

२.१ नगरपालिकाको अन्तर नगरपालिका/गाउँपालिका सम्बन्ध

नगरहरूको बीच कुनै न कुनै रूपमा एक आपसमा सम्बन्ध रहेको हुन्छ । सम्बन्धको प्रकृति र दुरी नगरहरू बीच फरक-फरक हुन सक्छ । मानव विकासको निमित्त विभिन्न स्थानहरूमा आवतजावत गर्नुपर्ने, उपलब्ध स्रोत र साधनको परिचालन गर्ने क्रममा एक नगरपालिकाले अर्को नगरपालिकामा अन्तरनिर्भरता रहनु पर्ने हुन्छ ।

ती अन्तरनिर्भरताका मुख्य क्षेत्रहरू, यातायात, बसाईसराई, कृषि तथा पशु उपज, पर्यटन, रोजगारी, प्राकृतिक स्रोत उपयोग एवं व्यवस्थापन, शिक्षा, स्वास्थ्य आदि हुन् । यस नगरपालिकामा भएका विविध खाले सुविधा प्राप्त गर्न अन्य नगरपालिका तथा गाउँपालिकाबाट आउने गरेको देखिन्छ । तराई क्षेत्र पहाडी जिल्लाहरूको तुलनामा सुविधा सम्पन्न भएकोले बसाई सराईको प्रवृत्ति निकै बढी देखिन्छ । मौसमी रोजगारको लागि पहाडबाट तराई भर्ने प्रचलन रहेको देखिन्छ । यी विविध कारणले अन्तरनगरपालिका सम्बन्ध अभ बढी सुदृढ भएको देखिन्छ ।

साथै, यस नगरपालिकाको छिमेकी नगरपालिका/गाउँपालिका तथा जिल्ला समन्वय समिति जस्ता सरकारी निकायहरूसँग राम्रो सम्बन्ध रहेको छ । फलतः यस क्षेत्रको विकासात्मक क्रियाकलापको सञ्चालनमा समन्वय गर्ने गरिएको छ । त्यसैगरी विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थासँग समेत राम्रो सम्बन्ध रहेको छ ।

२.१.१ राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा समन्वय सहकार्य र सम्बन्ध विस्तार (समन्वय शाखा स्थापना)

लुम्बिनीको विकासका लागि लुम्बिनी र नेपालको अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा प्रचारप्रसार र बुद्धको शान्ति सन्देश विश्वभर फैलाउने, पर्यटन प्रवर्द्धन र विकासको लागि लुम्बिनीको राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा अनुभव आदानप्रदान, सहकार्य र संस्थागत सम्बन्ध

विस्तार गर्ने उद्देश्य, नीति र योजना अनुसार लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय समन्वय कार्य व्यवस्थापन तथा सञ्चालन कार्यविधि निर्माण गरी कार्य सम्पादन गरिएको ।

१) लुम्बिनीको विकासका लागि लुम्बिनी र नेपालको अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा प्रचारप्रसार र बुद्धको शान्ति सन्देश विश्वभर फैलाउन राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा सहकार्य गर्ने गरिएको ।

२) लुम्बिनीको आन्तरिक एवं बाह्य पर्यटन पवर्द्धन र विकासमा सहकार्यका लागि लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका र सहकार्य संस्था लुम्बिनी गार्डेन फाउन्डेसन सङ्ग संस्थागत रूपमा सम्बन्ध कायम भएका राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय पालिका एवम् संस्थाहरू ।

अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा

१. भारत- बोधगया, भगिनी सम्बन्ध
२. स्पेन- काथरेस नगरपालिका (Cacsres City Council) भगिनी सम्बन्ध
३. स्पेन: माड्रीड महानगरपालिका-भगिनी/सह-सम्बन्ध
४. चीन: लशान सिटी सह-सम्बन्ध
५. लुम्बिनी गार्डेन फाउण्डेशन स्पेन
६. चुजी फाउण्डेशन

राष्ट्रियस्तरमा

जिल्ला रूपन्देही

१) लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका	२) देवदह नगरपालिका
३) मायादेवी गाउँपालिका	४) गैडहवा गाउँपालिका
५) लुम्बिनी बौद्ध विश्व विद्यालय लुम्बिनी	६) सिद्धार्थ उद्योग बाणिज्य संघ रूपन्देही
७) लुम्बिनी गार्डेन फाउन्डेसन नेपाल	

जिल्ला नवलपरासी

१) रामग्राम नगरपालिका	२) सुनवल नगरपालिका	३) सुस्ता गाउँपालिका

जिल्ला कपिलवस्तु

१) कपिलवस्तु नगरपालिका	२) बुद्धभुमी नगरपालिका	३) शुद्धोधन गाउँपालिका

जिल्ला बागलुङ

- १) बागलुङ नगरपालिका

जिल्ला पर्वत

१) कुश्मा नगरपालिका	२) मोदि गाउँपालिका	३) जलजला गाउँपालिका

म्याग्दी जिल्ला

- १) बेनि नगरपालिका

चितवन जिल्ला: १) भरतपुर महानगरपालिका

जिल्ला पाल्पा: १) तानसेन नगरपालिका

२.१० नगरपालिका विकासमा देखिएका समस्या तथा चुनौतीहरू

बढ्दो जनसंख्या सँगै तीव्र गतिमा विकास भइरहेको शहरोन्मुख ग्रामीण बस्तीहरूको योजनाबद्ध विकासमा देखिएका चुनौतीहरू निम्नानुसार छन्:

- बस्तीहरूको विकासका लागि योजनाबद्ध प्रयास हुन सकेको छैन। बस्तीहरूमा सुविधा वर्गीकरण (Zoning) को आधारबाट आवास क्षेत्र, औद्योगिक क्षेत्र, सार्वजनिक खुला क्षेत्र, हरित क्षेत्र, अस्पताल विद्यालय तथा कार्यालय क्षेत्र आदि गरी शहरी क्षेत्र लगायत शहरोन्मुख एवं ग्रामीण क्षेत्रहरूको कितान गर्न सकिएको छैन।
- बस्तीहरूको प्राकृतिक वातावरणमा सुधारका लागि सार्वजनिक एवं निजी रूपमा बृक्षारोपण गर्न योजनाबद्ध प्रयास हुन सकेको छैन। शहरी बस्तीहरूबाट उत्सर्जन हुने फोहोरमैलालाई संकलन र प्रशोधन गरी बस्तीहरूको वातावरणलाई प्रतिकूल बनाउने कार्य रोक्नु पर्ने र टुला बस्तीहरूमा छाडा पशुहरूको व्यवस्थापन तथा पशु हाटबजारको समेत व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ। खोलानालामा ढल निकास गरी पानी प्रदुषण भइरहेको हुँदा प्रशोधन प्रणालीको विकास हुनुपर्ने देखिन्छ।
- सार्वजनिक निर्माण कार्यहरूमा सम्बन्धित निकाय एवं कार्यालयहरू बीच समन्वय हुन नसकी पुर्वाधारहरूको दिगो निर्माण हुन सकेको छैन। यस सम्बन्धमा स्थानीय निकाय तथा नागरिक समाजसँग समन्वय हुनु जरुरी रहेको देखिन्छ।
- लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको वैज्ञानिक बसोबास योजनाको आधार तयार गरी व्यवस्थित विकासमा जोड दिनु आवश्यक देखिन्छ। बस्तीहरूको विकासको लागि गुरुयोजना बनाई आवासीय क्षेत्र, व्यवसायिक क्षेत्रहरू, औद्योगिक क्षेत्र, पार्क, उद्यान र खेलमैदान जस्ता सार्वजनिक क्षेत्र तथा कार्यालय एवं संघ-संस्थाहरूको लागि क्षेत्र निर्धारण गर्न जरुरी देखिएको छ।

२.११ सिमसार क्षेत्र

नदी, नाला, तलाउ, पोखरी, कुवा, धाप तथा दलदले क्षेत्रहरू खासगरी जहाँ जमिन लुकदैन पानी सुक्दैन त्यस्ता क्षेत्रहरूलाई सिमसार भनिन्छ। यस नगरपालिका क्षेत्रभित्रका विभिन्न तालतलैया तथा पोखरीहरू रहेका छन्।

ती ताल क्षेत्रहरूमा विभिन्न किसिमका दुर्लभ चराचुरुङ्गीहरू र सरिसृप (Reptiles) हरूको बास मानिन्छ। यस नगरपालिकामा साना ठूला गरी थुप्रै प्राकृतिक ताल तलैया तथा पोखरीहरू रेकर्ड गरिएको छ। यी ताल तलैया तथा पोखरीहरू जैविक विविधताले भरिपूर्ण रहेका छन्। यहाँका सिमसारहरूमा सारसको बासस्थान रहेको पाइन्छ।

२.१२ नदी नाला तथा ताल पोखरीहरूको विवरण

नगरपालिकाका विभिन्न भौगोलिक क्षेत्र तथा वडाहरूमा फैलिएर रहेका नदीनाला, खोला, तालतलैयाहरू र असंख्य पोखरीहरूले प्रशस्त जलभण्डार गर्नुका साथै विभिन्न किसिमका जलचरहरू र पंछीहरूलाई सुरक्षित बासस्थानको रूपमा आश्रय दिइरहेको पाइन्छ। साथै यस्ता पोखरीहरूबाट पशुहरूले पानी पिउने र किसानहरूले समेत बेलाबखत आशिकरूपमा सिँचाईको लागि पानीको प्रयोग गरेको देखिन्छ।

मानवबस्तीको विकास र बसाईसराईको चापका साथै अनुत्पादक पशुहरूको अत्याधिक चरीचराउ र उपयोगले प्राकृतिक

पोखरीहरूमा भू-क्षय भई पुरिने क्रम जारी छ। यस्ता प्राकृतिक पोखरीहरूको पुनरुद्धार गरी माछा पालन गरेमा नगरपालिकाका जनताका लागि आवश्यक माछाको आपूर्ति हुने मात्र नभई कतिपय तालहरूमा पर्यटकीय आकर्षणको रूपमा जल विहार र नौकायन समेत गर्न सकिने देखिन्छ। यस नगरपालिकामा रहेका ताल पोखरीहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ४
पोखरीहरूको विवरण

सि. नं.	पोखरी विवरण	वडा नं.
१	खुसन्डीहवा पोखरी	५
२	तरकुलैया	५
३	पुनिया पोखरी	५
४	मदर्शा पोखरी मोहसढ	५
५	मर्दशा पोखरी मोगलाह	५
६	हगनी पोखरी	६
७	दूलो पोखरी पूर्व डिही पोखरी	६
८	ढोढहवा पोखरी	५
९	वेलाह डिही पोखरी	५
१०	भुढहईया पोखरी	५
११	मनोहर वडी पोखरी	५
१२	भरवालिया गाउँदेखि दक्षिण गढहा	८
१३	भरवालिया गाउँको किच गढहा	८
१४	भरवालिया गाउँदेखि पश्चिम गढहा	८
१५	प. भरवालिया गाउँदेखि दक्षिण पूर्व गढहा	८
१६	श्री अधियारी नि. मा. वि. अगाडीको पोखरी	८
१७	भगतपुरवा गाउँदेखि उत्तर पूर्व गढहा	८
१८	भगतपुरवा गाउँदेखी उत्तर र भैसहिया चोकको बिचमा मेनरोड नजिक पोखरी	८
१९	उतर शिवगढिया र दूलो शिवगढियाको बिच गडहा	७
२०	दूला शिवगढिया गाउँदेखि पूर्व गाउँमै गढहा	७
२१	अधियारी गाउँदेखि उत्तर पश्चिम गढहा	७
२२	दूलो धुपही मन्दिर नजिक पूर्व गढहा	११

सि. नं.	पोखरी विवरण	वडा नं.
२३	पश्चिम चिरपुरवा गाउँदेखि दक्षिण तजिमूलाह मु. को घर नजिक	
२४	गनवरिया गाउँदेखि दक्षिण पोखरी	
२५	कर्मला पोखरी कर्महवा गाउँदेखि दक्षिण	
२६	भैसहिया गाउँदेखि पश्चिम गढहा	
२७	वनरहवा गाउँदेखि उत्तर पोखरी	
२८	भगवानपुर गाउँदेखि पूर्व वडका पोखरी	
२९	योगेन्द्र पाण्डेको घरदेखि पश्चिमको पोखरी	
३०	खुनगाईमा पर्ने सिङडहवा पोखरी	
३१	नन्दनगरमा पर्ने गाउँ पश्चिमको पोखरी	
३२	किर्तीपुर गाउँ पश्चिम पोखरी	
३३	गाउँ पश्चिम मुरौवा पोखरी	
३४	खुनगाई गाउँदेखि पूर्वमा पर्ने सोईया नाला	
३५	भगवानपुरसिरको घरको किनारको पोखरी	
३६	बलरामपुर मा. वि. किनारको नौखनिया गढहा नाला	
३७	अर्दौलामा पर्ने तपेश्वरी यादवको घरको किनारको पोखरी	
३८	भगवानपुरमा गणेश यादव घर किनारको पोखरी	
३९	भगवानपुरमा प्रहलाद लाल घर किनारको पोखरी	
४०	मुजहना गाउँको विचको पोखरी	
४१	नौलाखा ताल	
४२	अमारी खेत विच नाला	
४३	मटिखनवा गडहा	
४४	वावली गडहा	

सि. नं.	पोखरी विवरण	वडा नं.
४५	स्कुल दक्षिण र पश्चिम गडाहा	
४६	खम्मे पोखरा	
४७	अमारी खेत बीच नाला	
४८	बड्की गडही	
४९	हथिहवा पो.	
५०	हगनी भोथाहा नाला	
५१	गाउँ दक्षिण गड्डा	
५२	वावली	
५३	सानो महुवारी पोखरी गड्डा	
५४	ठुलो महुवारी पोखरी	
५५	पुर्निहवा ताल पोखरी	
५६	कोचरहवा ताल पोखरी खुदावागर	
५७	मटखनवा ताल पोखरी	
५८	मरचहवा ताल	
५९	थरुइनिहवा ताल	
६०	मेता गुरुकुल विद्या आश्रमको किनारको नाला	
६१	स्कुल मर्हाजदिया पूर्वमा सोनाउ पोखरी	
६२	धोबी घाट पोखरी	
६३	पोतनी पोखरी	
६४	शिवनाथ सचिवको घरको अगाडी गाउँको गढहा	
६५	सेखुवाडाडाँ गाउँदेखि पश्चिम गढहा	
६६	पकाडिहवा गाउँदेखि पश्चिम	
६७	भगवानपुर बिक्रम मुरावको घरदेखि पूर्वको पोखरी	
६८	सनपत हरिजन घर किनारको पोखरी	
६९	भगवानपुरमा पर्ने भोथाहवा नाला	
७०	भगवानपुरमा पर्ने लम्तिया पोखरी	
७१	भगवानपुरमा रामदेव कुर्मी घर किनारको पोखरी	
७२	भवरहिया गडही	
७३	चानवाली गडहा	

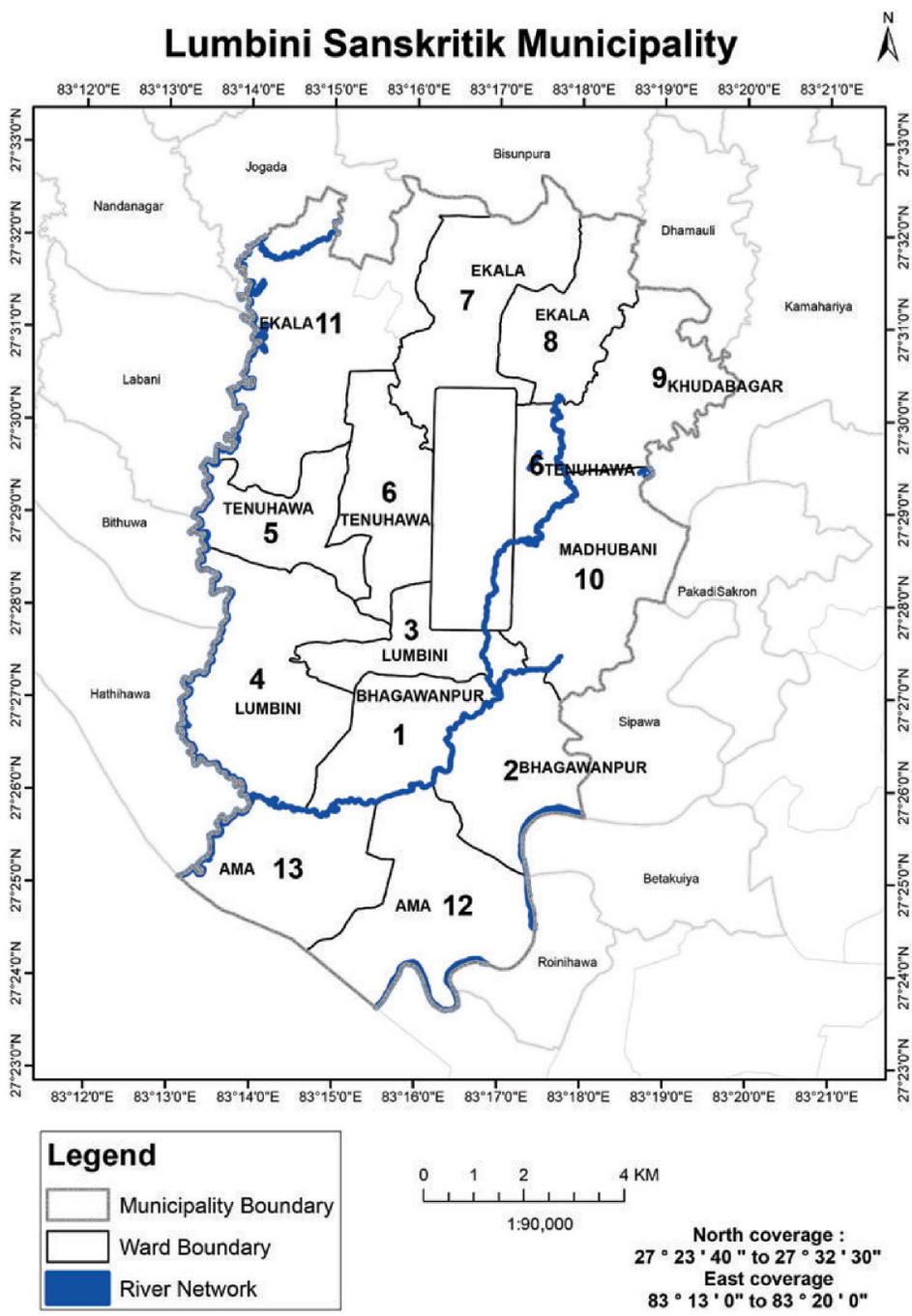
सि. नं.	पोखरी विवरण	वडा नं.
७४	चनिवा नाला	
७५	ठूलो महवारी गडाह	
७६	खम्मे गडाहा उत्तरतर्फ	
७७	खम्मे गडाहा पूर्वतर्फ	
७८	हरनहवा गडाहा	
७९	महरहीया गड्डी	
८०	सोहिया गड्डा	
८१	बर्गाहिया र ताल	
८२	चमार टोल दक्षिण गड्डी	
८३	चानवाली	
८४	चनीवा नाला	
८५	ठुलो महुवारी गड्डा	
८६	कर्महवा उच्च मा. वि. देखि पश्चिम दक्षिण पोखरी	
८७	कर्महवा उच्च मा.वि. देखि पूर्व उत्तर पोखरी	
८८	लम्तीया पोखरी	
८९	चौखनीया पोखरी	
९०	नौखा डिही	
९१	लोदहा डिही	
९२	वीचवापुर	
९३	महदेउवा	
९४	मनिकापुर	
९५	धुवाधार पोखरी	
९६	मटखाना पोखरी	
९७	गडीडिही पूर्व पोखरी	
९८	गडीडिही पश्चिम पोखरी	
९९	पण्डितपुर पोखरी	
१००	नन्दनगर (गाउँ पूर्व नाला)	
१०१	मनरहवा गाउँदेखी पूर्व गडाहा	
१०२	बनरहवा गाउँदेखी पूर्व सोतका पोखरी	

“शुद्ध, बुद्ध, ऋषि मन, समृद्ध नगर, सुखी नगरबासी हाको अभियान”

सि. नं.	पोखरी विवरण	वडा नं.
१०३	बनरहवा गाउँदेखी दक्षिण गडाहा	
१०४	हगनी गोथाहा नाला	
१०५	चमार टोलको गडही	
१०६	मनौरा गाउँको दक्षिण गडाहा	
१०७	मतिखनवा गडही	
१०८	चमटोला गडहा	
१०९	वगाहा पोखरी	
११०	लोहखन वाला	
१११	दुलारे गडहा	
११२	टेडंवा गडहा	
११३	पुनिहवा पोखरी	
११४	बसाहा गडहा	
११५	वडका गडहा	
११६	छोटका गडहा	
११७	काली मन्दिर	
११८	छोटका गडहा	
११९	इवे गडाहा	
१२०	सुकुला वाला गडहा	
१२१	बन्जहरी गाउँदेखी उत्तर	
१२२	बन्जहरी गाउँदेखी दक्षिण	
१२३	चमटोला गडहा	
१२४	विचला गडहा	
१२५	पूर्व वाला गडहा	
१२६	पश्चिम वाला	
१२७	दक्षिण वाला	

सि. नं.	पोखरी विवरण	वडा नं.
१२८	गाउँभिन्न	
१२९	गाउँ पश्चिम	
१३०	गाउँ उत्तर	
१३१	अजमा पूर्व वाला	
१३२	अजमा दक्षिण वाला	
१३३	अजमा उत्तर वाला	
१३४	अजमा पश्चिम वाला	
१३५	सुक्रौली गडहा	
१३६	वडवालिया पोखरी	
१३७	चमटोला गडहा	
१३८	इवेवाला	
१३९	वोदवा गडहा	
१४०	वडवालिया नाला	
१४१	पूर्व पोखरी	
१४२	महुलिया गडहा	
१४३	चमटोलिया गडहा	
१४४	रामवृक्ष कोहार वाला	
१४५	धोवीको घर वाला	
१४६	नाउँको घर वाला	
१४७	करबलवा पोखरी	
१४८	सेड को पोखरी	
१४९	चमटोलादेखी पश्चिम	
१५०	सिङ्गगडाहा गडहा	
१५१	पिचरोडको पोखरी	

स्रोत: नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८०

नक्सा नं. ५ : नगरपालिका क्षेत्र भएर बग्ने नदी तथा खोलाहरुको विवरण

२.१३ धार्मिक, प्राकृतिक तथा पर्यटकीय महत्वका स्थलहरू

अनुपम प्राकृतिक सौन्दर्य, प्रचुर जैविक विविधता, बहुजातीय, बहुभाषीय बहुधर्म र सामाजिक विविधता एवं ऐतिहासिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाले भरिपूर्ण नेपाल विश्व पर्यटन मानचित्रमा प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्यस्थलको रूपमा सुपरिचित छ। विज्ञान, प्रविधि र सञ्चार प्रणालीमा भएको अभूतपूर्व विकासले समुच्च विश्व नै एउटा गाउँको रूपमा परिणत हुँदै गइरहेको अवस्थामा नेपालले यस्ता राष्ट्रिय सम्पदालाई विश्व सामु प्रस्तुत गर्दै विश्व पर्यटन बजारलाई आकर्षित गरी अत्यधिक लाभ लिन सक्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्नु आवश्यक छ। पर्यटन व्यवसाय आफैँमा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको विकासको प्रमुख आधार भएकोले यस व्यवसायको विविधीकरण र विस्तारद्वारा आम नागरिकको जीविकोपार्जन र रोजगारीका अवसरमा वृद्धि गरी जनताको जीवनस्तरमा सुधार गर्नु अपरिहार्य भएको छ। यस प्रयोजनार्थ एकातर्फ नेपालका यी विविध सम्पदाको समुचित संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्नु अत्यावश्यक भएको छ भने अर्कोतर्फ अन्तर्राष्ट्रिय हवाई यातायात सेवा लगायत पर्यटन सेवासँग सम्बद्ध सबै प्रकारका पूर्वाधार विकास गर्दै पर्यटन सेवा उद्योगको संख्यात्मक एवं गुणात्मक वृद्धि गर्नु आवश्यक छ।

प्राकृतिक ताल, तलैया, सिमसार क्षेत्र तथा नदीहरू र हरियाली, अत्यन्तै नजिकबाट अवलोकन गर्न सकिने रमणीयतामा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूको भ्रमण हुने गर्दछ। भौगोलिक कालक्रमको इतिहासमा यहाँ बग्ने साना र ठूला खोला तथा नदीहरू र पोखरीहरूको निर्माण हुन गएको छ। विश्वभरिका बौद्ध धर्मावलम्बीको आस्थाको केन्द्र भगवान बुद्धको जन्मस्थान लुम्बिनी यहाँको प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्य हो। यस बाहेक लुम्बिनी छेउछाउमा थुप्रै पुरातात्विक र ऐतिहासिक महत्वका स्थानहरू रहेका छन्। राणाकालिन प्रशासनिक केन्द्र भगवानपुर र खुनगाईलाई पर्यटनसँग जोड्न सकिन्छ। यहाँको मौलिक ग्रामीण चालचलन पेशा र संस्कृति पर्यटकीय महत्वका सम्पदा हुन्।

२.१४ सारस आरक्षण क्षेत्र

दुर्लभ हुँदै गएको सारसको प्रमुख बासस्थान केन्द्रको रूपमा लुम्बिनीलाई लिइन्छ। यही सारसको संरक्षणका लागि लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाले काम थालेको छ। संरक्षित पक्षी सारसको ग्रेटर लुम्बिनी क्षेत्रमा तथ्यांक यकिन गर्ने, यसको बासस्थानको अवस्था र भोग्दै आएका समस्या तथा चुनौतीको पहिचान गर्ने, प्रजनन दरको अवस्था पत्ता लगाउने तथा मानव र यो पक्षीको सम्बन्धको बारेमा वैज्ञानिक जानकारी संकलन गर्ने गरी नगरपालिकाले कामको थालनी गरिरहेको छ।

नगरपालिकाले स्थानीयलाई सचेतना जगाई बासस्थानको संरक्षण गरी सारसलाई पर्यटन प्रवर्द्धनसँग जोड्न नगरपालिकाले अग्रसरता देखाएको हो। विश्वमा पाइने सारसका १५ प्रजातिमध्ये नेपालमा चार प्रजाति पाइने तथ्यांक छ। नेपालमा सबैभन्दा बढी सारस पाइने लुम्बिनी क्षेत्र नै हो। उड्ने चराहरूमध्ये सबैभन्दा अग्लो सारस अधिकतम ४० देखि ५० फिटको उचाइमा उड्न सक्छ। अन्तर्राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण संघले सन् २००० मा दुर्लभ पन्छीमा सूचीकृत गरेको सारसको तौल वयस्क अवस्थामा १० किलो र उचाइ पाँच फिटसम्म हुन्छ। लुम्बिनी क्षेत्रका खेतमा सारस बस्ने र त्यही प्रजनन गर्ने भएकाले लुम्बिनीलाई सारस संरक्षण क्षेत्रका रूपमा विकास गर्न लागिएको छ।

तालिका नं. ५

मन्दिर तथा धार्मिक स्थलको विवरण

सि.नं.	मन्दिर तथा धार्मिक स्थलको विवरण	वडा नं.
१	राम जानकी हनुमान मन्दिर	१
२	कचरिहवा साधुकुट्टी	२
३	भगतपुरवा पुरानो मन्दिर	२
४	मस्जिद टूलो पडरिया	३
५	सानो पडरिया	३
६	टूलो पडरिया राम जानकी मन्दिर	३
७	साधुकुट्टीमा लेक्यपुर शिव मन्दिर	३
८	शिव मन्दिर खम्हे	४
९	अमारीमा शिव मन्दिर	४
१०	महुवारी टूलो शिव मन्दिर	४
११	मनौरी शिव मन्दिर	४

१२	राम जानकी मन्दिर	४
१३	शिव मन्दिर (सिबलवामा)	४
१४	राधे मन्दिर (कृष्ण मन्दिर, रमवापुर)	६
१५	मस्जिद (पर्सा चौक)	६
१६	मस्जिद (तेनुहवा)	६
१७	शिव मन्दिर (तेनुहवा)	६
१८	शिव मन्दिर (भैसहीया)	७
१९	दुर्गा मन्दिर (भैसहीया, चिदीहवा)	७
२०	शिव मन्दिर (वियोवापुर, भैसहीया)	७
२१	मस्जिद (वनरहवा)	७
२२	कालि मन्दिर (कर्महवा)	७
२३	कालि मन्दिर (कर्महवा)	७
२४	समय थान (वनरहवा)	७
२५	दुर्गा मन्दिर (पहडी हवा)	७
२६	दूलो एकला शिव मन्दिर	८
२७	सानो एकला ओवहीमाई मन्दिर	८
२८	भुरवालिया कालि मन्दिर (सानो खलिया)	८
२९	नैवदिहवा कालि मन्दिर	८
३०	रमवापुर चौकमा लक्ष्मी मन्दिर	९
३१	सोनवर्षी गाउँ पूर्व शिवालय	९
३२	विचौवापुर समय स्थान	९
३३	मायादेवी मन्दिर (लुम्बिनी)	१०
३४	समयमाइ स्थान (ओशो छेउमा)	१०
३५	रामजानकी मन्दिर महादेव	११
३६	रामजानकी मन्दिर (मनिकापुर)	११
३७	जामा मस्जिद (विचावपुर)	११
३८	शिव मन्दिर (मसिना)	११
३९	अजमा	१२
४०	वरगदहवा समय स्थान	१२
४१	दुर्गा मन्दिर (भभई)	१२
४२	मन्दिर (ओडवलिया पार्क)	१३

२.१५ मुख्य चाडपर्वहरू

यस नगरपालिकामा विभिन्न जाती, धर्म सम्प्रदाय र भेषभुषाका मानिसहरू बसोबास गर्दछन्। मुसलमान, यादव, लोध, चमार, कहार, कुर्मी, ब्राम्हण पहाडी आदि जातका मानिसहरू रहेका छन् जसमा अधिकांश हिन्दू धर्म मान्ने मानिसहरूको बाहुल्यता रहेको छ भने मुस्लिम र क्रिस्चियन धर्म मान्ने मानिसहरू पनि छन्। सबै जातजाती र सम्प्रदायका आ-आफ्नै खाले धर्म संस्कृति र चालचलनहरू छन्।

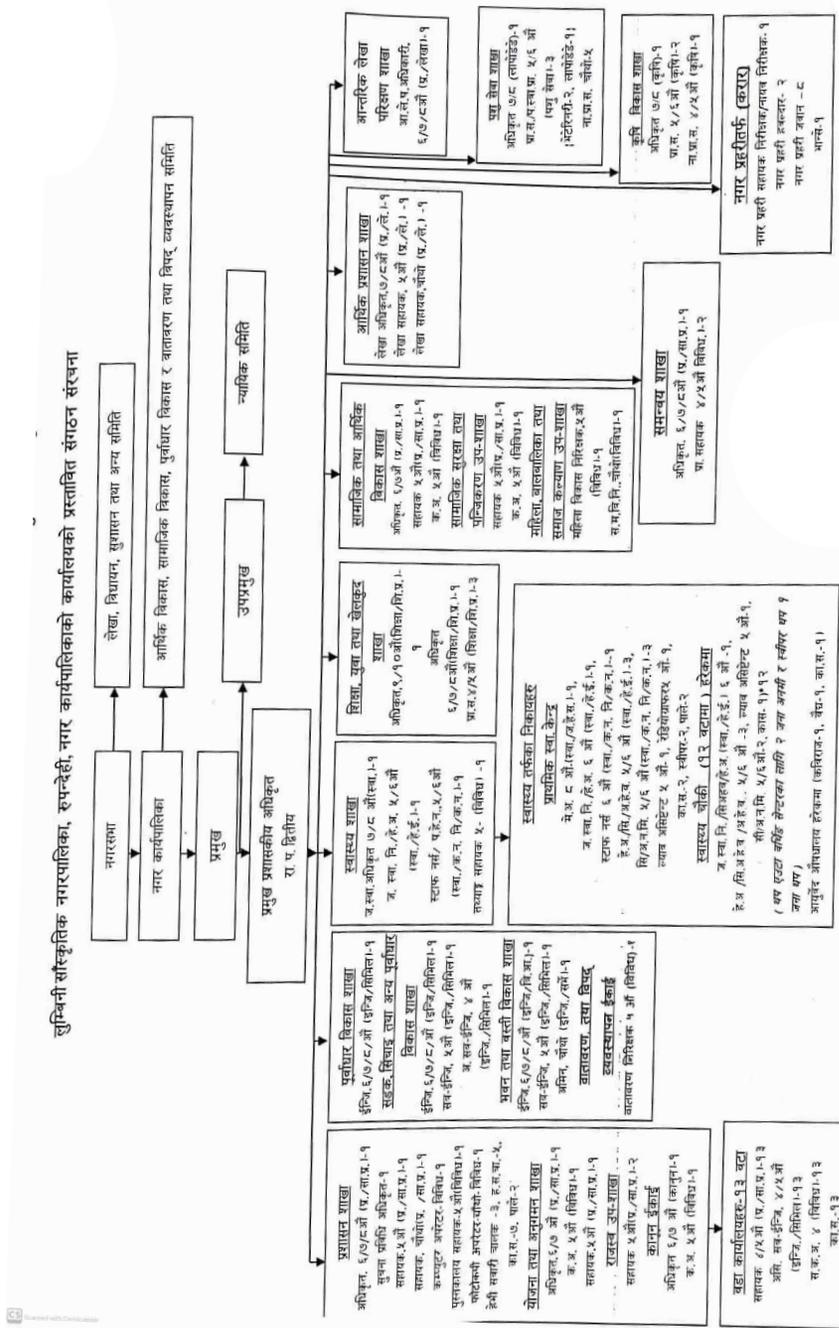
तालिका नं. ६
मुख्य चाडपर्वहरूको विवरण

क्र. सं.	मुख्य चाडपर्व	क्र. सं.	मुख्य चाडपर्व	क्र. सं.	मुख्य चाडपर्व	क्र. सं.	मुख्य चाडपर्व
१	बडादशैं	१४	चैते दशैं	२७	सिस्वा (विशेषगरी थारु - खवास)	३८	ग्यारही सरिफ
२	तिहार	१५	साउने माघे सक्रान्ती	२८	कूल-थानी पूजा	३९	इदुलफितर
३	बुद्धजयन्ती	१६	हरितालिका	२९	ग्रामथान पूजा	४०	क्रिशमस डे
४	ईद	१७	गोठधूप	३०	करवा चौथ	४१	नयाँ वर्ष
५	महाशिवरात्री	१८	मातातीर्थ औंसी	३१	कर्कट संक्रान्ति	४२	आइतबारी
६	वकर ईद	१९	अक्षय तृतीया	३२	भुर्की पूजन	४३	जेष्ठ पूर्णिमा धुरिया पूजा
७	छठ	२०	हरिबोधनी एकादशी	३३	संकट पूजा	४४	भूतवा पूजा
८	होली	२१	नागपञ्चमी	३४	रामनवमी	४५	रनपुतला (ब्रह्मण, क्षेत्री)
९	श्रीपञ्चमी	२२	कुशे औंसी	३५	बारारवि अवल	४६	अनन्त्य
१०	श्रीकृष्ण जन्माष्टमी	२३	बालाचतुर्दशी	३६	सुवरात	४७	असारे १५
११	रक्षाबन्धन (जनैपूर्णिमा)	२४	कोजाग्रत पूर्णिमा	३७	मोहरम	४८	गंगा दशहरा
१२	माघी	२५	गोठाले				
१३	विवाह पञ्चमी	२६	नयाँ वर्ष सोह्रश्राद्ध जितिया				

२.१६ संस्कृति, कला, भाषा र साहित्य

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका संस्कृति, कला, भाषा तथा साहित्यका दृष्टिकोणले धनी नगरपालिकाका रूपमा रहेको छ। नगरपालिकामा विभिन्न किसिमका जातजाति, धर्म र भाषाभाषी बोल्ने परिवारहरूको बसोबास रहेको छ। यस्तै, भुइँकला, वेदी, नाग, अष्टदल, ज्योति कला, टोटमवादी कला, गौरा (मूर्ति कला), गाँज (पुत्ला, देवीको प्रतीक पुत्ला), विजय सालको गिलास, काष्ठ कला, तेल हाल्ने चाडी, पाल्लो, कोशी, छाप्रो, ढकिया, डोको, नाम्लो, ढकिया, ढेरी, गिलाँसलगायत विभिन्न किसिमका कला, संस्कृतिहरू प्रचलनमा रहेका छन्। विद्यमान सबै कला, संस्कृतिको अध्ययन र संरक्षणको अभावका कारण कतिपय कला, संस्कृति, परम्परा अमूर्त र लोपोन्मुख अवस्थामा रहेका छन्।

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका, रूपन्देही, नगर कार्यपालिकाको कार्यालयको संगठन संरचना

२.१७ जनप्रतिनिधिहरूको विवरण

तालिका नं. ७

जनप्रतिनिधिहरूको विवरण

क्र. स.	नाम	पद	स्थायी ठेगाना	सम्पर्क नं.
१	श्री सजरुद्दीन मुसलमान	नगर प्रमुख	लुम्सा.न.पा. -३, पडरिया	९८५७०१२५६५
२	श्री कल्पना हरिजन	उपप्रमुख	लु.साँ.न.पा. -१, खुनगाई	९८४३९८६९४७
३	श्री सुरज कलवार	अध्यक्ष, वडा नं.१	लु.साँ.न.पा. -१, खुनगाई	९८५७०२८०३८
४	श्री मिना बारी	महिला सदस्य	लु.साँ.न.पा. -१, खुनगाई	९८१५४०५६४२
५	श्री सुनिता चमार	दलित महिला सदस्य	लु.साँ.न.पा. -१, भगवानपुर	९८१९७८९८३६
६	श्री विनय कुमार श्रीवास्तव	सदस्य	लु.साँ.न.पा. -१, भगवानपुर	९८११९९३३०८८
७	श्री राम चन्द्र कुर्मी	सदस्य	लु.साँ.न.पा. -१, भगवानपुर	९८१४४४९३८३
८	श्री इनामुल्लाह फकिर	अध्यक्ष वडा नं. २	लु.साँ.न.पा. -२, केवटलिया	९८५७०२०८६५
९	श्री सारधा चाई	महिला सदस्य	लु.साँ.न.पा. -२, कचरिहवा	९८१४४६२२४६
१०	श्री अनारी चमार	दलित महिला सदस्य	लु.साँ.न.पा. -२, मुजहना	९८००७२३०१२
११	श्री त्रिभुवन अहिर	सदस्य	लु.साँ.न.पा. -२, सानो अर्दौला	९८०७५२७६९०
१२	श्री भोला बानिया	सदस्य	लु.साँ.न.पा. -२, लम्तिहवा	९८०४४१८५९२
१३	श्री अकरमुद्दीन नाउँ मु.	अध्यक्ष वडा नं. ३	लु.साँ.न.पा. -३, तुलो पडरिया	९८५७०१०३४३
१४	श्री चन्ना धोबी	कार्यपालिका सदस्य	लु.साँ.न.पा. -३, तुलो पडरिया	९८२७५८०८४५
१५	श्री साजिदा खातुन	महिला सदस्य	लु.साँ.न.पा. -३, सानो पडरिया	९८०४४३५५२०
१६	श्री रामभवन प्रसाद कुर्मी	सदस्य	लु.साँ.न.पा. -३, तुलो पडरिया	९८०५४२९८३८
१७	श्री अहमद हुसेन	सदस्य	लु.साँ.न.पा. -३, तुलो पडरिया	९८५७०१३०८७
१८	श्री विनोद कुमार श्रीवास्तव	अध्यक्ष वडा नं. ४	लु.साँ.न.पा. -४, अमारी	९८१५४७७१४७
१९	श्री राजावती देवी बढई	महिला सदस्य	लु.साँ.न.पा. -४, मनौरी	९८२१९२८३१४
२०	श्री शान्ति देवी चमार	दलित महिला सदस्य	लु.साँ.न.पा. -४, महुवारी	९८११९७२४९१
२१	श्री सुरेन्द्र पाल	सदस्य	लु.साँ.न.पा. -४, मनौरा	९८०७४१८२२५
२२	श्री अब्दुल मन्ान	सदस्य	लु.साँ.न.पा. -४, अमारी	९८११५८६४८८
२३	श्री खुर्सेद आलम मुसलमान	अध्यक्ष वडा नं. ५	लु.साँ.न.पा. -५, ढोडहवा	९८५७०४९७८६
२४	श्री ईशरावती पासी	द.म. सदस्य वडा ५	लु.साँ.न.पा. -५, तेनुहवा पुर्ब	९८१२९८४८६१

क्र. स.	नाम	पद	स्थायी ठेगाना	सम्पर्क नं.
२५	श्री एलक्सन मुसलमान	सदस्य वडा ५	लु.साँ.न.पा.-५, मोहसध	९८०६९१७८१७
२६	श्री अब्दुल हक मुसलमान	सदस्य वडा ५	लु.साँ.न.पा.-५, तेनुहवा पुर्ब	९८१५४१५४७०
२७	श्री बैटरी तेलीन	म. सदस्य वडा न. ५	लु.साँ.न.पा.-५, तेनुहवा पश्चिम	९८००७०१०२९
२८	श्री नईमुल हक मुसलमान	अध्यक्ष वडा नं. ६	लु.साँ.न.पा.-६, रमवापुर	९८५७०२१९१९
२९	श्री अकालिमुन निसा	म.सदस्य वडा वडा न. ६	लु.साँ.न.पा.-६, सुजन डिहवा	९८०५४४००२१
३०	श्री गुड्डी चमार	द.म. सदस्य वडा ६	लु.साँ.न.पा.-६, पर्सा हरिजन टोल	९८०६९८६२८४
३१	श्री अब्दुल मोकिम मुसलमान	सदस्य वडा न. ६	लु.साँ.न.पा.-६, तर्कुलाहा	९८०६९४३३०६
३२	श्री महबुब अलि मियाँ	सदस्य वडा न. ६	लु.साँ.न.पा.-६, तेनुहवा	९८०७४८४७१६
३३	श्री धूप यादव	अध्यक्ष वडा नं. ७	लु.साँ.न.पा.-७, भैसहिया	९८५७०५४६६३
३४	श्री राजमती लोध	म.सदस्य वडा न. ७	लु.साँ.न.पा.-७, पासिन डिह	९८०५४६५८२९
३५	श्री रघुबीर गिरि	सदस्य वडा न. ७	लु.साँ.न.पा.-७, औरहिया	९८०७४७९४१९
३६	श्री तारामती चमार	द.म. सदस्य वडा न. ७	लु.साँ.न.पा.-७, भैसहिया	९८११९७२५५९
३७	बम बहादुर कुर्मी	सदस्य वडा न. ७	लु.साँ.न.पा.-७, बनरहवा	९८०७४७५८०५
३८	श्री राजेन्द्र जयसवाल	अध्यक्ष वडा नं. ८	लु.साँ.न.पा.-८, भरवालिया	९८०४४०९४१३
३९	श्री रुबीना मुसलमान	कार्यपालिका सदस्य वडा ८	लु.साँ.न.पा.-८, एकला	९८१७५३५०८५
४०	श्री सत्तमी हरिजन	द.म. सदस्य वडा न. ८	लु.साँ.न.पा.-८, भरवालिया	९८०६९३३३८९
४१	श्री बउद प्रसाद यादव	सदस्य वडा न. ८	लु.साँ.न.पा.-८, एकला	९८१२९९७२८३
४२	श्री सराजुल हक नाउँ मुसलमान	सदस्य वडा न. ८	लु.साँ.न.पा.-८, भरवालिया	९८१७५८००४३
४३	श्री कमल अख्तर फकिर	अध्यक्ष वडा नं. ९	लु.साँ.न.पा.-९, महजिदिया	९८५७०२०४७८
४४	श्री राजमती हरिजन	द.म. सदस्य वडा ९	लु.साँ.न.पा.-९, सोनवर्षा	९८०५४११९९४
४५	श्री शिव प्रसाद पाण्डेय	सदस्य वडा न. ९	लु.साँ.न.पा.-९, सोनवर्षा	९८०५४९५८००
४६	श्री उर्मिला चाई	सदस्य वडा न. ९	लु.साँ.न.पा.-९, लकडीगढ	९८१७५६५३९७
४७	श्री रामजीत कोहार	सदस्य वडा न. ९	लु.साँ.न.पा.-९, रमवापुर	९८१९४७७८०३
४८	श्री विनोद कर्हौर	अध्यक्ष वडा नं. १०	लु.साँ.न.पा.-१०, महिलवार	९८४७०३००८५
४९	श्री संजु पसी	सदस्य वडा न. १०	लु.साँ.न.पा.-१०, महिलवार	९८१५४१२३२९

क्र. स.	नाम	पद	स्थायी ठेगाना	सम्पर्क नं.
५०	श्री तुल्सा भुषाल	सदस्य वडा न.१०	लु.साँ.न.पा.-१०, महिलवार	९८४५३१८९१०
५१	श्री विक्रम प्रसाद लोध	सदस्य वडा न. १०	लु.साँ.न.पा.-१०, महिलवारी	९८०६९४७७४९
५२	श्री किशोर यादव	सदस्य वडा न. १०	लु.साँ.न.पा.-१०, महिलावार	९८६२४२१६६
५३	श्री अक्रमुद्दीन मुसलमान	अध्यक्ष वडा नं.११	लु.साँ.न.पा.-११, बिचौवापुर	९८१७४२८४१२
५४	श्री शिव दास यादव	सदस्य वडा न. ११	लु.साँ.न.पा.-११, धुवाधार	९८०७४२६४२३
५५	श्री हेदायतुल्लाह मुसलमान	सदस्य वडा न. ११	लु.साँ.न.पा.-११, गनवरिया	९८०६९४९४३४
५६	श्री विन्द्रावती चमार	द.म. सदस्य वडा न. ११	लु.साँ.न.पा.-११, नौकाडिहवा	९८०४४०३७१७
५७	श्री चन्द्रकाल सापकोटा	कार्यपालिका सदस्य	लु.साँ.न.पा.-११, महदेवा	९८०७५१४४५२
५८	श्री हरिकेश लोध	अध्यक्ष वडा नं.१२	लु.साँ.न.पा.-१२, भर्भई	९८०४४६४८१२
५९	श्री अंशु लोध	कार्यपालिका सदस्य वडा १२	लु.साँ.न.पा.-१२, भर्भई	९८२७४११३६५
६०	श्री दामोदर लोध	सदस्य वडा न. १२	लु.साँ.न.पा.-१२, भर्भई	९८१७५६६५११
६१	श्री लोकई कोहार	सदस्य वडा न. १२	लु.साँ.न.पा.-१२, बभनी	९८१६४८०५९८
६२	श्री राजमती हरिजन	सदस्य वडा न. १२	लु.साँ.न.पा.-१२, आमा	
६३	श्री सईद मुहम्मद खॉन	अध्यक्ष वडा नं.१३	लु.साँ.न.पा.-१३, तुलो वडवलिया	९८०७४१९६६६
६४	श्री मायादेवी चमाईन	द.म.सदस्य वडा न. १३	लु.साँ.न.पा.-१३, पैसिया	९८२४४७६८५५
६५	श्री माया विश्वकर्मा	म.सदस्य वडा न.१३	लु.साँ.न.पा.-१३, तुलो वडवलिया	९८०४४३१५८२
६६	श्री मनिरख लोध	सदस्य वडा न. १३	लु.साँ.न.पा.-१३, सुक्रौली	९८००७२९६४२
६७	श्री काशिराम यादव	सदस्य वडा न. १३	लु.साँ.न.पा.-१३, पैसिया	९८०७४७१४०८
६८	श्री हुसेनी लोध	कार्यपालिका सदस्य	लु.साँ.न.पा.-३, लंकापुर	९८२७५७७३७७
६९	श्री हरिचन्द चमार	कार्यपालिका सदस्य	लु.साँ.न.पा.-६, रमवापुर	९८४७३१९९५७
७०	श्री शान्ति देवी चमार	कार्यपालिका सदस्य	लु.साँ.न.पा.-४, महुवारी	९८११९७२४९१
७१	श्री सुधाखर हरिजन	कार्यपालिका सदस्य	लु.साँ.न.पा.-१३, तुलो वडवलिया	९८२१५०६५५१

२.१८ नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

तालिका नं. ८
नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

क्र. सं.	कर्मचारीको नाम, थर	तह / श्रेणी	पद	स्थायी वा अस्थायी वा करार वा ज्यालादारी
१	राम प्रसाद ज्ञवाली	राजपत्राङ्कित द्वितीय (उपसचिव)	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	स्थायी
२	रामचन्द्र अर्याल	अधिकृत सातौं	लेखा अधिकृत	स्थायी
३	केशव प्रसाद यादव	अधिकृत सातौं	अधिकृत सातौं	स्थायी
४	ध्रुवराज घिमिरे	अधिकृत सातौं	जनस्वास्थ्य अधिकृत सातौं	स्थायी
५	मनिराम पौडेल	अधिकृत छैठौं	अधिकृत छैठौं	स्थायी
६	राजेन्द्र प्रसाद चौधरी	अधिकृत छैठौं	जन स्वास्थ्य निरीक्षक	स्थायी
७	आशिष कुमार यादव	अधिकृत छैठौं	इन्जिनियर	स्थायी
८	दामोदर पाण्डे	अधिकृत छैठौं	अधिकृत छैठौं	स्थायी
९	लक्ष्मी पराजुली	अधिकृत छैठौं	अधिकृत छैठौं	स्थायी
१०	कविता पाण्डे	सहायक पाँचौं	लेखापाल	स्थायी
११	अस्मिता ढकाल	सहायक पाँचौं	सव इञ्जिनियर	स्थायी
१२	प्रमोद कुमार त्रिपाठी	सहायक पाँचौं	सव इञ्जिनियर	स्थायी
१३	विनीता शाह	सहायक पाँचौं	महिला विकास निरीक्षक	स्थायी
१४	राजेन्द्र चौधरी थारु	सहायक पाँचौं	सहायक	स्थायी
१५	अखिलेस कुमार पाण्डेय	सहायक पाँचौं	कम्प्युटर अपरेटर	स्थायी
१६	अमर मणि त्रिपाठी	सहायक पाँचौं	सहायक पाँचौं	स्थायी
१७	डब्लु हरिजन	सहायक पाँचौं	सहायक पाँचौं	स्थायी
१८	प्रमिला पछाइ	सहायक पाँचौं	सहायक पाँचौं	स्थायी
१९	सागर बेवारे वि.क.	सहायक चौथौं	अमिन	स्थायी
२०	महेन्द्र यादव	सहायक चौथौं	सहायक	स्थायी
२१	सुर्य वहादुर थारु	सहायक चौथौं	सहायक लेखापाल	स्थायी
२२	मनिष कुमार सहानी चाई	सहायक चौथौं	असिष्टेण्ट सव इञ्जिनियर	स्थायी
२३	महाशर्मा अधिकारी	सहायक चौथौं	सहायक चौथौं	स्थायी

क्र. सं.	कर्मचारीको नाम, थर	तह / श्रेणी	पद	स्थायी वा अस्थाई वा करार वा ज्यालादारी
२४	लव कुश पुरी	सहायक चौथौ	सहायक चौथौ	स्थायी
२५	नारायण प्रसाद आचार्य	सहायक चौथौ	सहायक चौथौ	स्थायी
२६	देवानन्द चौधरी कूर्मी	सहायक चौथौ	सहायक चौथौ	स्थायी
२७	राजेन्द्र कोहार	कार्यालय सहयोगी पाँचौ स्तर	कार्यालय सहयोगी	स्थायी
२८	उसमान मुसलमान	कार्यालय सहयोगी तृतीय स्तर	कार्यालय सहयोगी	स्थायी
२९	रामलाल मल्लाह	कार्यालय सहयोगी तृतीय स्तर	कार्यालय सहयोगी	स्थायी
३०	बिकेश जयसवाल	अधिकृत आठौं	मेडीकल अधिकृत	करार
३१	सुर्य के.सी.	अधिकृत आठौं	मेडीकल अधिकृत	करार
३२	महबुब अहमद खाँ	अधिकृत छैठौं	सूचना प्रविधि अधिकृत	करार
३३	शोभाखर पौडेल	अधिकृत छैठौं	अधिकृत	करार
३४	शेषराम यादव	अधिकृत छैठौं	अधिकृत छैठौं	करार
३५	तुलसीराम लामिछाने	परामर्श सेवा	समन्वय अधिकृत	करार
३६	कविता थारु	सहायक पाँचौ	सहायक पाँचौ	करार
३७	जाबेद आलम खान	सहायक पाँचौ	सव इञ्जिनियर	करार
३८	प्रशुराम मल्लाह	सहायक पाँचौ	हेल्थ असिस्टेन्ट	करार
३९	पिताम्बर भुसाल	सहायक पाँचौ	सव इञ्जिनियर	करार
४०	लिलाधर बस्याल	सहायक पाँचौ	सामाजिक परिचालक	करार
४१	सराजुद्दीन खान	सहायक पाँचौ	सव इञ्जिनियर	करार
४२	प्रभाकर मिश्र	सहायक पाँचौ	सव इञ्जिनियर	करार
४३	सराज अहमद मुसलमान	सहायक पाँचौ	सहायक पाँचौ	करार
४४	फणिन्द्र कुमार पाल	सहायक पाँचौ	कम्प्युटर अपरेटर	करार
४५	सम्भना काउचा	सहायक चौथौ	अ न मी	करार
४६	शिव लाल शर्मा	सहायक चौथौ	सहायक	करार
४७	करिश्मा क्षेत्री	सहायक चौथौ	सहायक	करार
४८	अभिनव श्रीवास्तव	सहायक चौथौ	सहायक चौथौ	करार
४९	लक्ष्मी भट्टराई	सहायक चौथौ	सहायक चौथौ	करार
५०	अनिता रसाइली	सहायक चौथौ	अ न मी	करार
५१	राजेश्वरी अर्याल	सहायक चौथौ	अ न मी	करार

क्र. सं.	कर्मचारीको नाम, थर	तह / श्रेणी	पद	स्थायी वा अस्थाई वा करार वा ज्यालादारी
५२	निरमा कुमारी थारु	सहायक चौथौ	सहायक चौथौ	करार
५३	दिपा कुमारी वलि	सहायक चौथौ	उद्यम विकास सहजकर्ता	करार
५४	राम प्रकाश यादव	हलुका सवारी चालक प्रथम स्तर	हलुका सवारी चालक	करार
५५	उमा शंकर यादव	हलुका सवारी चालक प्रथम स्तर	हलुका सवारी चालक	करार
५६	राकेश कुमार जयसवाल	हलुका सवारी चालक प्रथम स्तर	हलुका सवारी चालक	करार
५७	राजकुमार कुर्मी	हलुका सवारी चालक प्रथम स्तर	हलुका सवारी चालक	करार
५८	अम्मर कहार	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
५९	कृष्ण कुमार कर्ण	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
६०	काशी राम यादव	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
६१	गुलाब चन्द कुर्मी	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
६२	चन्द्र शेखर हरिजन	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
६३	जिवन मिश्र	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
६४	दिपेन्द्र कुमार चौधरी	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
६५	राम औतार कहार	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
६६	राम किशोर थारु	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
६७	शैलेन्द्र कुर्मी	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
६८	सतिश सिंह चौधरी	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
६९	सुनिता हरिजन	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	करार
७०	सुनिल पौडेल	हलुका सवारी चालक प्रथम स्तर	हलुका सवारी चालक	करार
७१	सुनिल पौडेल	ह. स. चा.	ह. स. चा.	करार
७२	खुसेद अहमद	हलुका सवारी चालक प्रथम स्तर	हलुका सवारी चालक	करार
७३	सुरेश परियार	सहायक पाँचौ	सहायक पाँचौ	ज्यालादारी
७४	गोपाल विश्वकर्मा	सहायक पाँचौ	सव इञ्जिनियर	ज्यालादारी
७५	पवन कुमार दुबे	सहायक पाँचौ	सव इञ्जिनियर	ज्यालादारी
७६	रजनीश पाण्डेय	सहायक चौथौ	अमिन	ज्यालादारी
७७	अखलेष यादव	सहायक चौथौ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	ज्यालादारी
७८	इसरार अहमद मुसलमान	सहायक चौथौ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	ज्यालादारी
७९	दिलिप कुमार विश्वकर्मा	सहायक चौथौ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	ज्यालादारी

क्र. सं.	कर्मचारीको नाम, थर	तह / श्रेणी	पद	स्थायी वा अस्थायी वा करार वा ज्यालादारी
८०	नरसिंह कुमार त्रिपाठी	सहायक चौथौ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	ज्यालादारी
८१	मुहम्मद ईस्माईल मुसलमान	सहायक चौथौ	असिष्टेण्ट सव इन्जिनियर	ज्यालादारी
८२	माया गौतम ज्ञवाली	सहायक चौथौ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	ज्यालादारी
८३	मिरा देवी चौधरी	सहायक चौथौ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	ज्यालादारी
८४	मीना भट्टराई	सहायक चौथौ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	ज्यालादारी
८५	मोहम्मद आरिफ नाउ	सहायक चौथौ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	ज्यालादारी
८६	रविन्द्र तिवारी	सहायक चौथौ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	ज्यालादारी
८७	रिमा उपाध्याय	सहायक चौथौ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	ज्यालादारी
८८	विनोद कुमार यादव	सहायक चौथौ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	ज्यालादारी
८९	मजीवुल्लाह चुरिहार मु.	हेभी सवारी चालक प्रथम स्तर	हेभी सवारी चालक	ज्यालादारी
९०	विनोद प्रसाद जयसवाल	हलुका सवारी चालक प्रथम स्तर	हलुका सवारी चालक	ज्यालादारी
९१	अजय कुमार यादव	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
९२	ऋतुराज बरई	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
९३	दीपक हरिजन	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
९४	नियाज अहमद शेष	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
९५	निलम के. सी.	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
९६	प्रभावती गुप्ता तेली	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	सफाइ कर्मचारी	ज्यालादारी
९७	बबिता यादव	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
९८	ममता गुप्ता (बनिया)	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
९९	महेन्द्र प्रसाद चौधरी	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
१००	मीरा पासी	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	सफाइ कर्मचारी	ज्यालादारी
१०१	रमेश कुमार धवल	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
१०२	राजेश कुर्मी	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
१०३	राजेश यादव	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
१०४	राम प्रसाद पाल	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
१०५	विजय बहादुर यादव	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
१०६	विजय कुमार गुप्ता	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी

क्र. सं.	कर्मचारीको नाम, थर	तह / श्रेणी	पद	स्थायी वा अस्थायी वा करार वा ज्यालादारी
१०७	विजय कुमार पासी	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
१०८	शाशीकला चौधरी	कार्यालय सहयोगी प्रथम स्तर	कार्यालय सहयोगी	ज्यालादारी
	स्वास्थ्य कर्मचारीहरू			
१	श्री कमला धिमिरे	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	स्थायी
२	श्री बुधनाथ बराई	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	स्थायी
३	श्री चित्र बहादुर जि.सी.	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	स्थायी
४	श्री तारा प्रसाद खनाल	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	स्थायी
५	श्री त्रिलोक प्रसाद बस्याल	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	स्थायी
६	श्री प्रमोद ज्ञवाली	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	स्थायी
७	श्री कैलाश प्रसाद बश्याल	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	स्थायी
८	श्री शिवशंकर मल्लाह	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	सि.अ.हे.ब. अधिकृत छैठौं	स्थायी
९	श्री मिना ढकाल धिमिरे	सि.अ.न.मी. अधिकृत छैठौं	सि.अ.न.मी. अधिकृत छैठौं	स्थायी
१०	श्री पुर्णिमा गुरुड	सी. अ. न. मी. अधिकृत छैठौं	सी. अ. न. मी. अधिकृत छैठौं	स्थायी
११	श्री राजेन्द्र प्रसाद यादव	हे.अ.सहायक पाँचौं	हे.अ.सहायक पाँचौं	स्थायी
१२	श्री मुन्द्रिका कुमारी शाह	हे.अ.सहायक पाँचौं	हे.अ.सहायक पाँचौं	स्थायी
१३	श्री मनिषा कुमारी चन्द	हे.अ.सहायक पाँचौं	हे.अ.सहायक पाँचौं	स्थायी
१४	श्री सुमन थापा	हे.अ.सहायक पाँचौं	हे.अ.सहायक पाँचौं	स्थायी
१५	श्री विशाल कुँवर	हे.अ.सहायक पाँचौं	हे.अ.सहायक पाँचौं	स्थायी
१६	श्री राजेश कुमार यादव	सि.अ.हे.व.पाँचौं	सि.अ.हे.व.पाँचौं	स्थायी
१७	श्री राम बहादुर यादव	सि.अ.हे.व.पाँचौं	सि.अ.हे.व.पाँचौं	स्थायी
१८	श्री सोमनाथ शर्मा	सि.अ.हे.व.पाँचौं	सि.अ.हे.व.पाँचौं	स्थायी
१९	श्री अनिल बरई	सि.अ.हे.व.पाँचौं	सि.अ.हे.व.पाँचौं	स्थायी
२०	श्री सावित्रा पन्थ	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ. न. मी. सहायक पाँचौं	स्थायी
२१	श्री तारा देवी राना श्रीश	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	स्थायी
२२	श्री अम्बिका पन्थ	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	स्थायी
२३	श्री पार्वती ज्ञवाली	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	स्थायी
२४	श्री मिना कुमारी दशौनी	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	स्थायी
२५	श्री संगीता मिश्र	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	स्थायी

“शुद्ध, बुद्ध, ऋषि मन, समृद्ध नगर, सुखी नगरबासी हाम्रो अभियान”

क्र. सं.	कर्मचारीको नाम, थर	तह / श्रेणी	पद	स्थायी वा अस्थाई वा करार वा ज्यालादारी
२६	श्री सुशिला पौडेल	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	स्थायी
२७	श्री कचनलता दसोधि	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	स्थायी
२८	श्री उर्मिला यादव	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	स्थायी
२९	श्री शारदा के.सी.	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	स्थायी
३०	श्री कोपिला काउचा	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	स्थायी
३१	श्री रोशनी थापा	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	अ.न.मी.सहायक पाँचौं	स्थायी
३२	श्री गरिमा आत्रेय	अ.न.मी.सहायक चौथो	अ.न.मी.सहायक चौथो	स्थायी
३३	श्री कोपिला बूढा	अ.हे.व.सहायक चौथो	अ.हे.व.सहायक चौथो	स्थायी
३४	श्री सिता कुमारी खनाल	अ.न.मी.,सहायक चौथो	अ.न.मी.,सहायक चौथो	स्थायी
३५	श्री अमित बश्याल	ल्याब असिस्टेन्ट, सहायक चौथो	ल्याब असिस्टेन्ट, सहायक चौथो	स्थायी
३६	श्री हाकिम चौधरी	अ.हे.व.,सहायक चौथो	अ.हे.व.,सहायक चौथो	स्थायी
३७	श्री विरेन्द्र थारु	अ.हे.व.,सहायक चौथो	अ.हे.व.,सहायक चौथो	स्थायी
३८	श्री सुस्मिता पन्थी	अ.हे.व.,सहायक चौथो	अ.हे.व.,सहायक चौथो	स्थायी
३९	श्री कोदई गुप्ता	अ.हे.व.,सहायक चौथो	अ.हे.व.,सहायक चौथो	स्थायी
४०	श्री शेषनाथ गुप्ता तेली	अ.हे.व.,सहायक चौथो	अ.हे.व.,सहायक चौथो	स्थायी
४१	श्री कृष्ण सुनार बि.क.	अ.हे.व.,सहायक चौथो	अ.हे.व.,सहायक चौथो	स्थायी
४२	श्री दिपा भण्डारी	अ.हे.व.,सहायक चौथो	अ.हे.व.,सहायक चौथो	स्थायी
४३	श्री रवि चन्द्र हरिजन	अ.हे.व.,सहायक चौथो	अ.हे.व.,सहायक चौथो	स्थायी
४४	डा.श्री विवेक जैसवाल	मेडिकल अधिकृत, आठौं	मेडिकल अधिकृत, आठौं	करार
४५	श्री सूर्य के सी	मेडिकल अधिकृत, आठौं	मेडिकल अधिकृत, आठौं	करार
४६	जमिल अहमद खां	सहायक चौथो	अ. हे. व.	करार
४७	श्री चन्द्र शेखर हरिजन	कार्यालय सहयोगी	कार्यालय सहयोगी	करार
४८	श्री सतिश सिंह चौधरी	कार्यालय सहयोगी	कार्यालय सहयोगी	करार
४९	श्री काशीराम यादव	कार्यालय सहयोगी	कार्यालय सहयोगी	करार
५०	श्री गुलाब चन्द्र कुर्मी	कार्यालय सहयोगी	कार्यालय सहयोगी	करार
५१	श्री सैलेन्द्र कुर्मी	कार्यालय सहयोगी	कार्यालय सहयोगी	करार
५२	श्री राम अवतार कहार	कार्यालय सहयोगी	कार्यालय सहयोगी	करार

आमा सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत लुम्बिनी प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रस्थित २४ घण्टे प्रशुति सेवा संचालन गर्न करारमा कार्यरत अ.न.मी.हरू				
क्र. सं.	कर्मचारीको नाम, थर	तह / श्रेणी	पद	स्थायी वा अस्थायी वा करार वा ज्यालादारी
५३	श्री अनिता ढकाल	अ.न.मी.,सहायक चौथो	अ.न.मी.,सहायक चौथो	स्थायी
५४	श्री नागेन्द्र प्रसाद गुप्ता	हे. अ.छैठौं	हे. अ., छैठौं	स्थायी
५५	स्मृति गौतम	स्टाफ नर्स		स्थायी
५६	मनोज योगि	अ.हे.वा.स.चौथो	अ.हे.वा.स.चौथो	करार
५७	रमेश कुमार धवल	का.स	का.स	करार
५८	श्री परशुराम मल्लाह	हे.अ., सहायक पाँचौं	हे.अ., सहायक पाँचौं	करार
५९	श्री सम्भना काउचा	अ.न.मी.,सहायक चौथो	अ.न.मी.,सहायक चौथो	करार
६०	श्री दिलिप दुवे	ल्याब असिस्टेन्ट, सहायक चौथो	ल्याब असिस्टेन्ट, सहायक चौथो	
६१	मनोज कु.साह	ना.प.से.प्रा.चौथो	ना.प.से.प्रा.चौथो	करार
६२	हिकमत खत्री	ना.प्रा.स.चौथो	ना.प्रा.स.चौथो	करार

२.१९ लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको अचल सम्पत्ती

तालिका नं. ९

नगरपालिकाको अचल सम्पत्ती विवरण

क्र. सं	अचल सम्पत्तिको विवरण	इकाई	कैफियत
१	दमकल	१	
२	निशान कार	१	
३	टाटा जीप	१	
४	स्कार्पियो पिकअप	१	
५	एम्बुलेन्स	५	
६	टिप्पर	१	
७	मोटरसाइकल	१७	
८	जेनेरेटर	१	
९	भ्याकहोलोडर	१	
१०	वडा भवन	१३	
११	स्वास्थ्य चौकी भवन	१३	

खण्ड ३ : जनसांख्यिक विवरण

३.१ जनसंख्याको विवरण

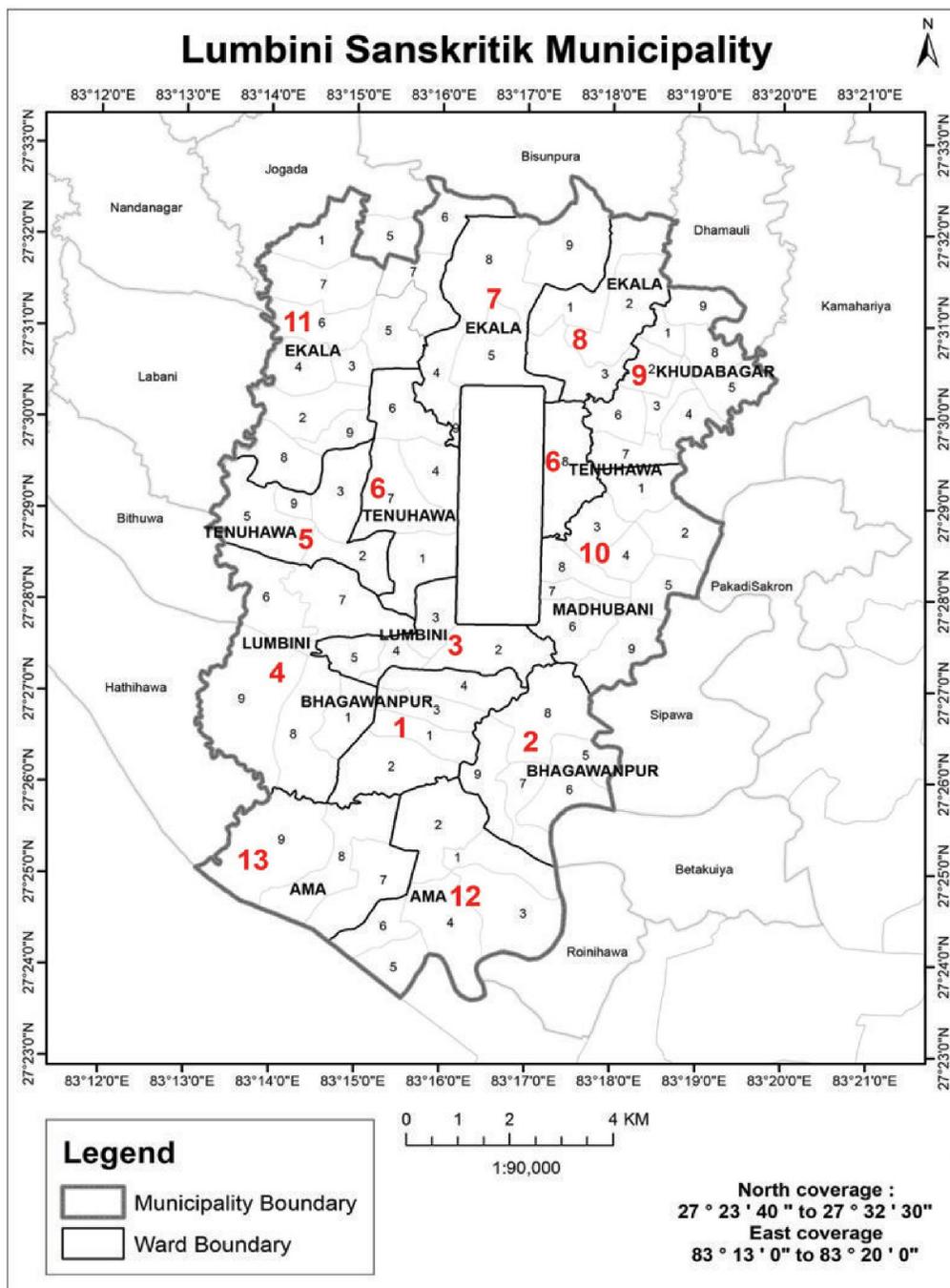
कुनै पनि स्थानको जनसंख्या विकासको साधन र साध्य दुवैको रूपमा रहेको हुन्छ। विकासको लागि आवश्यक अन्य आर्थिक, भौतिक साधनहरूको परिचालन मानव श्रोतबाट नै हुने भएकाले विकास योजना तर्जुमा गर्दा यसको बनावटको विविध पक्षहरूको अध्ययन र विश्लेषण आवश्यक हुन्छ। नेपालमा नगरस्तरमा जनसंख्याको विविध पक्षको तथ्याङ्क प्रत्येक १० वर्षमा हुने राष्ट्रिय जनगणनाको साथै नगरपालिकास्तरमा घरधुरी सर्वेक्षण मार्फत समेत प्राप्त हुने गरेको छ।

यहाँ राष्ट्रिय जनगणनाबाट प्राप्त नतिजाको आधारमा जनसंख्याका विविध पक्षहरूको विश्लेषण गरिएको छ। राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको जनसंख्या ८७,३८३ रहेको छ जस मध्ये पुरुष ४९.४ प्रतिशत (४३,१६४ जना) र महिला ५०.६ प्रतिशत (४४,२१९ जना) रहेका छन्। यस नगरपालिकामा पुरुषको तुलनामा महिला १.२ प्रतिशतले बढी रहेको पाइन्छ। सोही अनुसार लैंगिक अनुपात (**Sex Ratio**) अर्थात् प्रति १०० महिलामा पुरुषको संख्या ९७.६१ रहेको छ। जनघनत्व (प्रति वर्ग किलोमिटरमा रहेको जनसंख्या) ७७९ जना प्रति वर्ग किलोमिटर रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकाको कुल जनसंख्या मध्ये ५५.६७ प्रतिशत १५ देखि ५९ वर्ष उमेर समूहका, ३६.०३ प्रतिशत १४ वर्ष वा सो भन्दा कम उमेरका र ८.२९ प्रतिशत ६० वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेर समूहका रहेका छन्। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा १३,६२१ घरपरिवार रहेका छन्। यस नगरपालिकामा प्रति परिवार औषत ६.४१ जना सदस्य रहेको देखिन्छ।

तालिका नं. १०
जनसंख्याको विवरण

विवरण	वि.सं. २०७८
जम्मा जनसंख्या	८७३८३
पुरुष	४३,१६४ (४९.४ प्रतिशत)
महिला	४४,२१९ (५०.६ प्रतिशत)
लैंगिक दर (प्रति १०० महिलामा पुरुषको संख्या)	९७.६१
जम्मा घरधुरी	१३६२१
औषत परिवार आकार	६.४२
५ वर्ष र सोभन्दा माथिको साक्षरता दर (प्रतिशतमा)	७१.१०%
जनघनत्व (प्रतिवर्ग कि.मी.)	७७९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

नक्सा नं. ६ : नगरपालिकाको साविकको गाविस अनुसार वडा विभाजन

३.२ वडा अनुसार क्षेत्रफल, जनसंख्या तथा घरधुरी विवरण

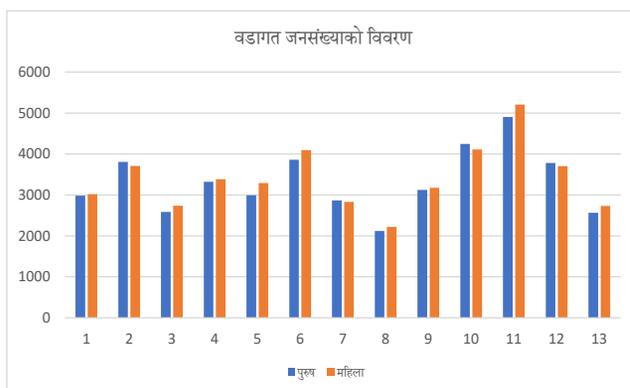
तालिका नं. ११

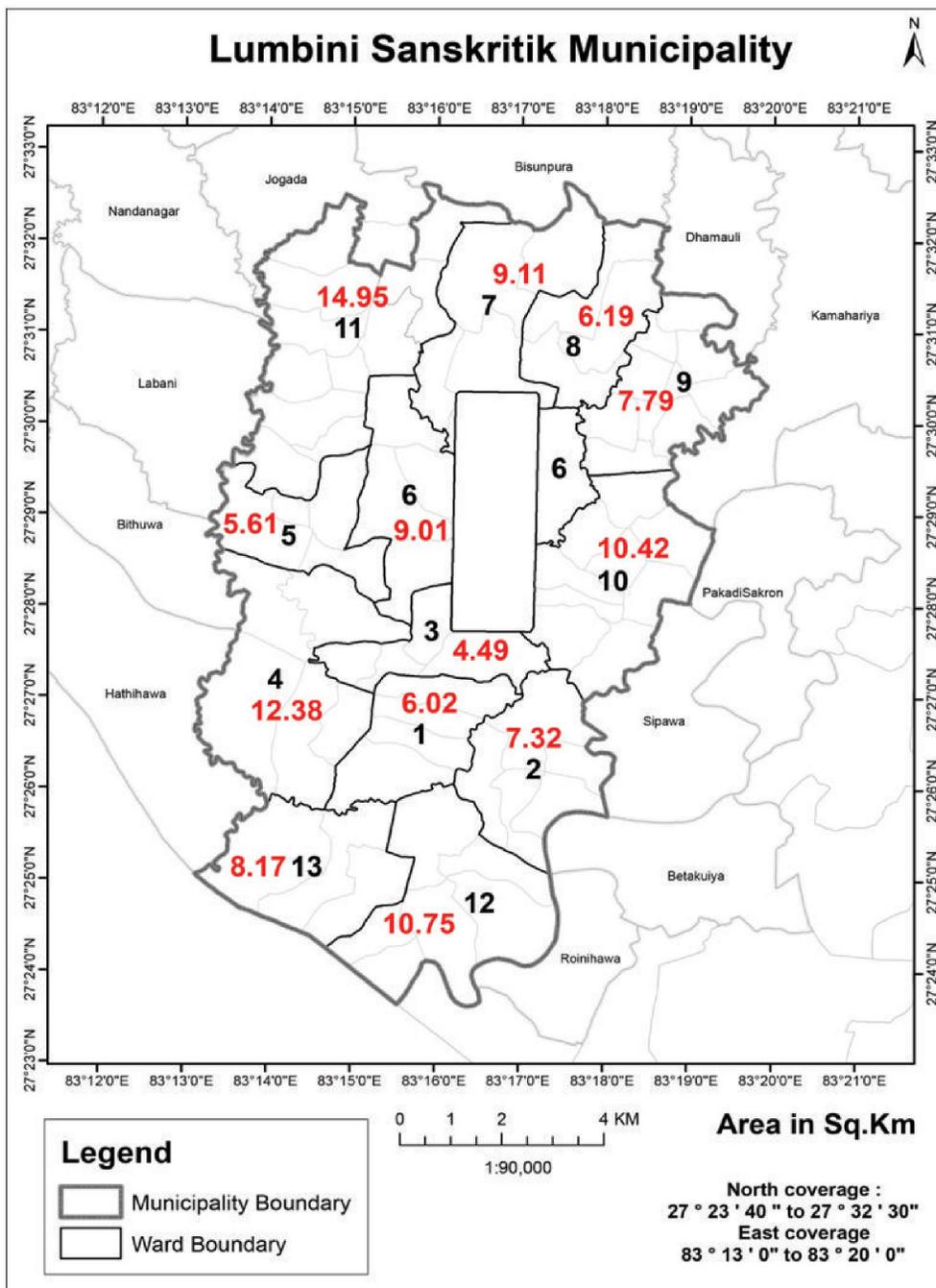
वडा अनुसार क्षेत्रफल, जनसंख्या तथा घरधुरी विवरण

वडा नं.	जम्मा क्षेत्रफल	औषत घरधुरी आकार	जम्मा घरधुरी संख्या	जम्मा जनसंख्या	पुरुष	महिला	जनघनत्व
१	६.०२	६.६१	९०९	६००५	२९८४	३०२१	९९८
२	७.३२	६.१६	१२२०	७५१८	३८१०	३७०८	१०२७
३	४.४९	६.४२	८२९	५३२१	२५८६	२७३५	११८५
४	१२.३८	६.५२	१०२९	६७१०	३३२४	३३८६	५४२
५	५.६१	६.८६	९१६	६२८६	२९९४	३२९२	११२०
६	९.०१	७.०२	११३३	७९५५	३८५८	४०९७	८८३
७	९.११	६.३५	८९७	५७००	२८६९	२८३१	६२६
८	६.१९	६.२१	६९९	४३४४	२१२२	२२२२	७०२
९	७.७९	६.३५	९९२	६२९७	३१२४	३१७३	८०८
१०	१०.४२	५.९२	१४१२	८३५६	४२४४	४११२	८०२
११	१४.९५	६.४८	१५६०	१०१०७	४९०२	५२०५	६७६
१२	१०.७५	५.९९	१२५०	७४८७	३७८३	३७०४	६९६
१३	८.१७	६.८३	७७५	५२९७	२५६४	२७३३	६४८
जम्मा	३३३.६३	६.४२	१३६२१	८७३८३	४३१६४	४४२१९	७७८

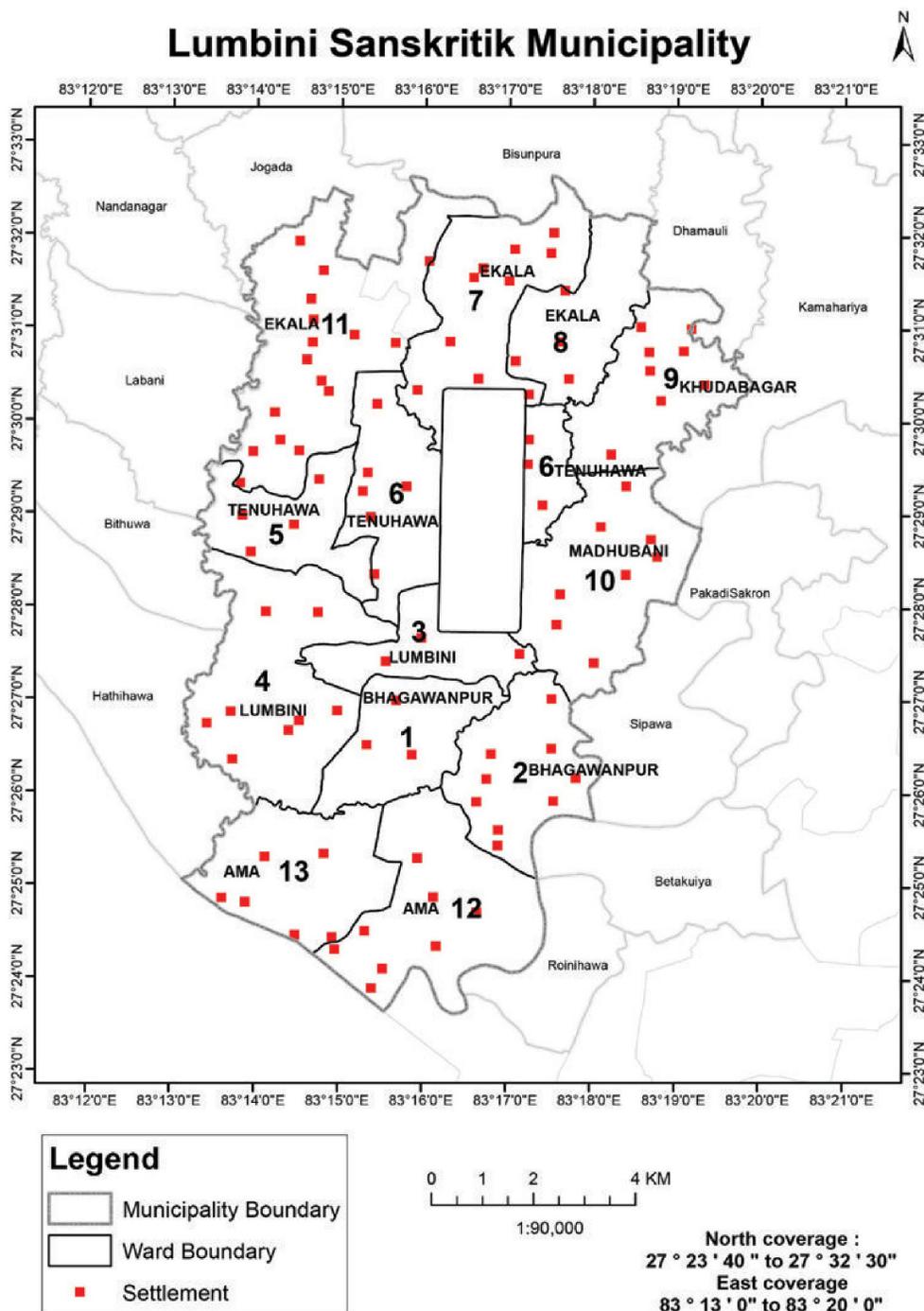
स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका मिति २०७१ बैशाख २५ गतेबाट स्थापना भएको हो। यस नगरपालिकामा हाल १३ वटा वडाहरू कायम गरिएको छ। यी वडाहरूमा तुलनात्मक अध्ययन गर्दा सबैभन्दा धेरै जनसंख्या भएको वडा नं ११ रहेको छ जसमा जम्मा जनसंख्या १०१०७ (पुरुषको ४९०२ जना र महिलाको ५२०५ जना) रहेको छ। यस वडाको औसत परिवार आकार ६.४८ र घरधुरी संख्या १५६० रहेको छ। त्यस्तै सबैभन्दा थोरै भएको वडा नं. ८ रहेको छ जसको जनसंख्या ४३४४ (पुरुषको २१२२ जना र महिलाको २२२२ जना) रहेको छ भने घरधुरी संख्या ६९९ र औसत परिवार संख्या ६.२१ रहेको छ। जसको विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ। यसलाई चित्रबाट स्पष्ट पार्न सकिन्छ।

नक्सा नं. ७ : नगरपालिकाको वडाअनुसार क्षेत्रफल विभाजन

नक्सा नं. ८ : नगरपालिकाको वस्ती विवरण

३.३ उमेर समुह अनुसार १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिहरूको वैवाहिक स्थितिको विवरण

कुनै पनि देशले विवाहका लागि कानूनमै न्यूनतम उमेर तोकेको हुन्छ। उक्त उमेर नपुग्दै विवाह गरिन्छ भने त्यसलाई बालविवाहको रूपमा तथा कम उमेरमा गरेको विवाहका रूपमा लिने गरिन्छ। नेपालमा मुलुकी देवानी संहिता, २०७४ अनुसार विवाह गर्दा महिला र पुरुषको उमेर २० वर्ष हुनुपर्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ।

वर्तमान समयमा शिक्षाको प्रचारप्रसारका कारणले गर्दा व्यक्तिहरूमा विस्तारै चेतनामा अभिवृद्धि हुँदै आएको कारण बालविवाहको चलन घट्दै गइरहेको पाइन्छ तापनि अझै केही स्थानहरूमा गलत सामाजिक परम्परा र मूल्य मान्यताका कारण नाबालक अवस्थामै विवाह गरिदिने चलन रहेको देखिन्छ। साथै पिछिल्लो क्रममा इन्टरनेट, टेलिभिजन र मोवाइलमा बालबालिकाको पहुँच बृद्धि भई दुरूपयोग बढेर आफुखुसी बालविवाहका घटनाहरू हुने गरेका छन्।

तालिका नं. १२

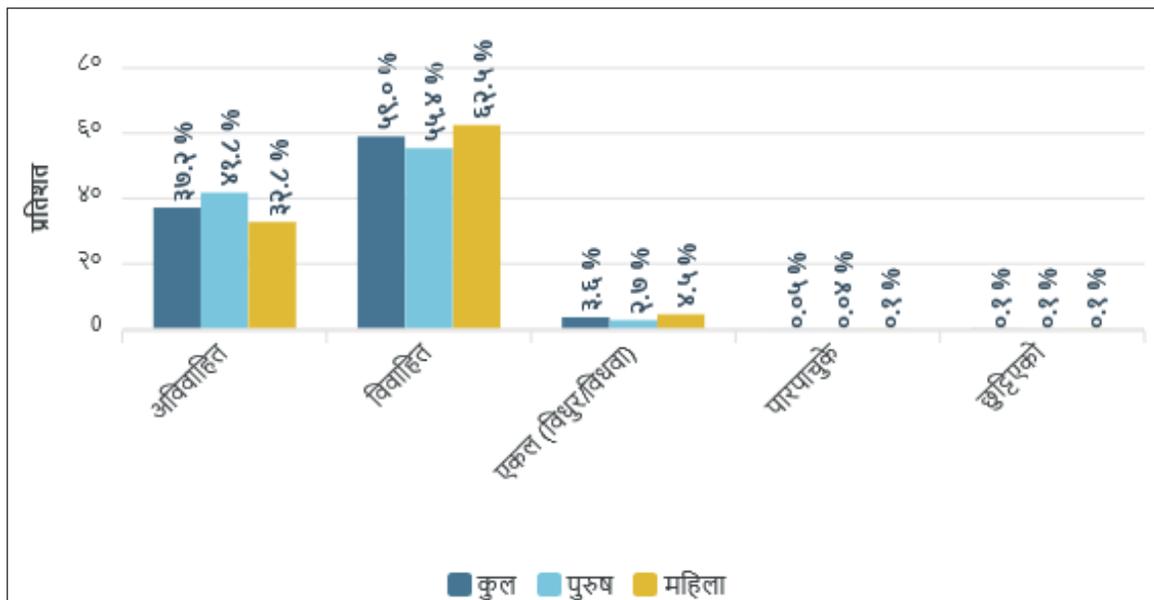
उमेर समुह अनुसार १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिहरूको वैवाहिक स्थितिको विवरण

लिङ्ग	कहिल्यै विवाह नभएको	एक विवाह भएको	बहु विवाह भएको	पुनः विवाह भएको	विधवा / विधुर	पारपाचुके भएको	छुट्टिएको	जम्मा
पुरुष	१३६१०	१८०५२	०	०	८७३	१३	३४	३२५८८
महिला	१११९३	२१३१३	०	०	१५५०	३४	३४	३४१०८
जम्मा	२४८०३	३९३६५	०	०	२४२३	४७	६८	६६७०६
प्रतिशत	३७.२%	५९%	०	०	३.६%	०.०५%	०.१%	१००.००

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०७८

यस नगरपालिकामा १० वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो उमेरका विवाहित व्यक्तिहरूको वैवाहिक स्थितिको अवस्था देखाइएको छ। जसमा ३९३६५ जना (५९ प्रतिशत) एक विवाह गर्नेको संख्या रहेको छ। विधुवा/विधुर २,४२३ जना (३.६ प्रतिशत), पारपाचुके भएका ४७ जना (०.०५ प्रतिशत) र छुट्टिएका ६८ जना (०.१ प्रतिशत) रहेका छन्। नगरपालिकामा एक विवाह गर्ने महिलाको संख्या एक विवाह गर्ने पुरुषको भन्दा ३२६१ (८.२८ प्रतिशत) ले बढी रहेको छ। बहु विवाह गर्ने पुरुष र महिलाको संख्या संख्या भने शून्य प्रतिशत रहेको छ। जसलाई तलको चित्रमा देखाउन सकिन्छ।

लैंगिक आधारमा वैवाहिक स्थिति

३.४ पहिलो विवाह गर्दाको उमेरको विवरण

तालिका नं. १३

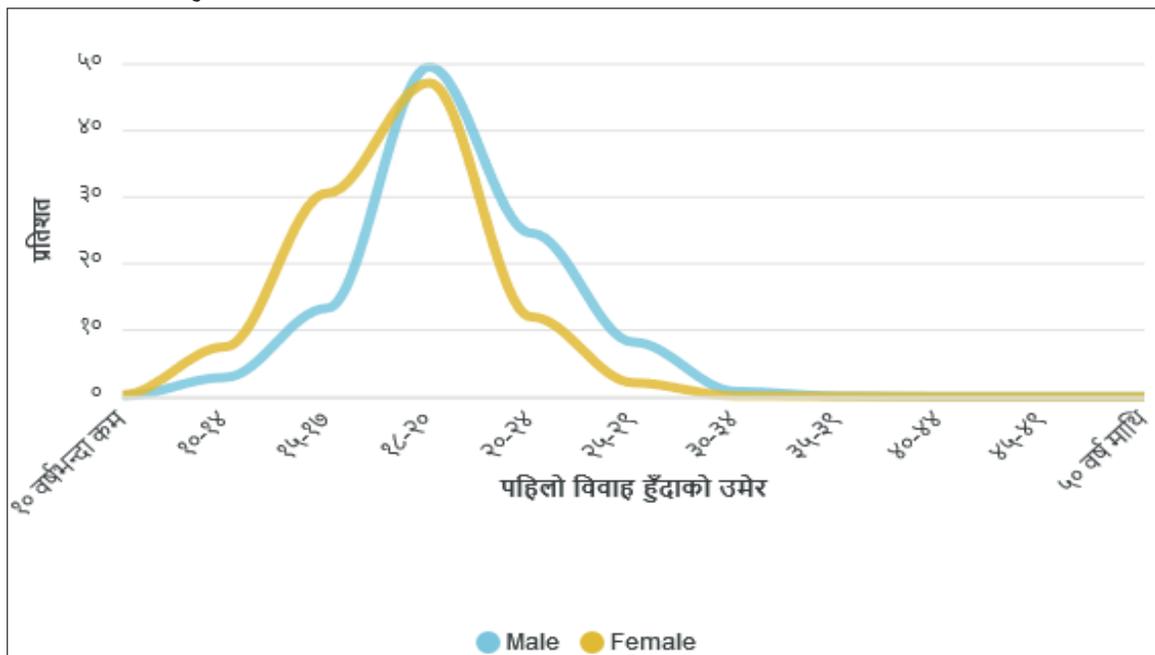
पहिलो विवाह गर्दाको उमेरको विवरण

लिङ्ग	१० वर्ष सम्ममा	१०-१४ वर्ष	१५-१७ वर्ष	१८-२० वर्ष	२१-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष	५० भन्दा माथि	जम्मा
पुरुष	२४	५५०	२५२२	९४१८	४६६५	१५६१	१५५	२३	५	३	३	१८९७८
महिला	०	१७१९	७००७	१०८१६	२७३९	४७४	२८	७	०	१	०	२२७९१
जम्मा	२४	२२६९	९५२९	२०२३४	७४०४	२०३५	१८३	३०	५	४	३	४१७६९
प्रतिशत	०.०५	५.४३	२२.८१	४८.४४	१७.७२	४.८७	०.४३	०.०७	०.०१	०.०१	०.००७	१००

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०७८

माथिको तालिकामा १० वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो उमेरका विवाहित व्यक्तिहरूको पहिलो विवाह गर्दाको उमेरको विवरण देखाइएको छ। यस नगरपालिकामा १८ वर्षदेखि २० वर्षसम्मको उमेर समूहमा विवाह गर्नेको संख्या २०,२३४ अर्थात् सबैभन्दा बढी (४८.४४ प्रतिशत) देखिन्छ भने त्यसपछि १५ वर्षदेखि १७ वर्षसम्मको उमेर समूहको संख्या ९५२९ (२२.८१ प्रतिशत)

देखिन्छ। तेस्रोमा २१ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहको संख्या ७४०४ (१७.७२ प्रतिशत) रहेको छ भने १० वर्षसम्मका उमेर समूहका बालबालिकामा पहिलो विवाह गर्दाको जनसंख्या २४ (०.०५ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ। यस तथ्याङ्कले वालविवाह यद्यपि अभ्यासमा रहेको देखाउँछ। तथापि पछिल्लो समयमा यस नगर क्षेत्रमा बालविवाह नियन्त्रणमा क्रमश सुधार भएको देखिन्छ। यसलाई पूर्ण रूपमा नियन्त्रण गर्नको लागि उचित शिक्षा तथा चेतनामूलक कार्यक्रमको प्रचार प्रसार गर्नुपर्ने देखिन्छ। यसलाई तलको चित्रबाट प्रस्तुत गरिएको छ।

३.५ उमेर समूहअनुसार जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. १४
उमेर समूहअनुसार जनसंख्याको विवरण

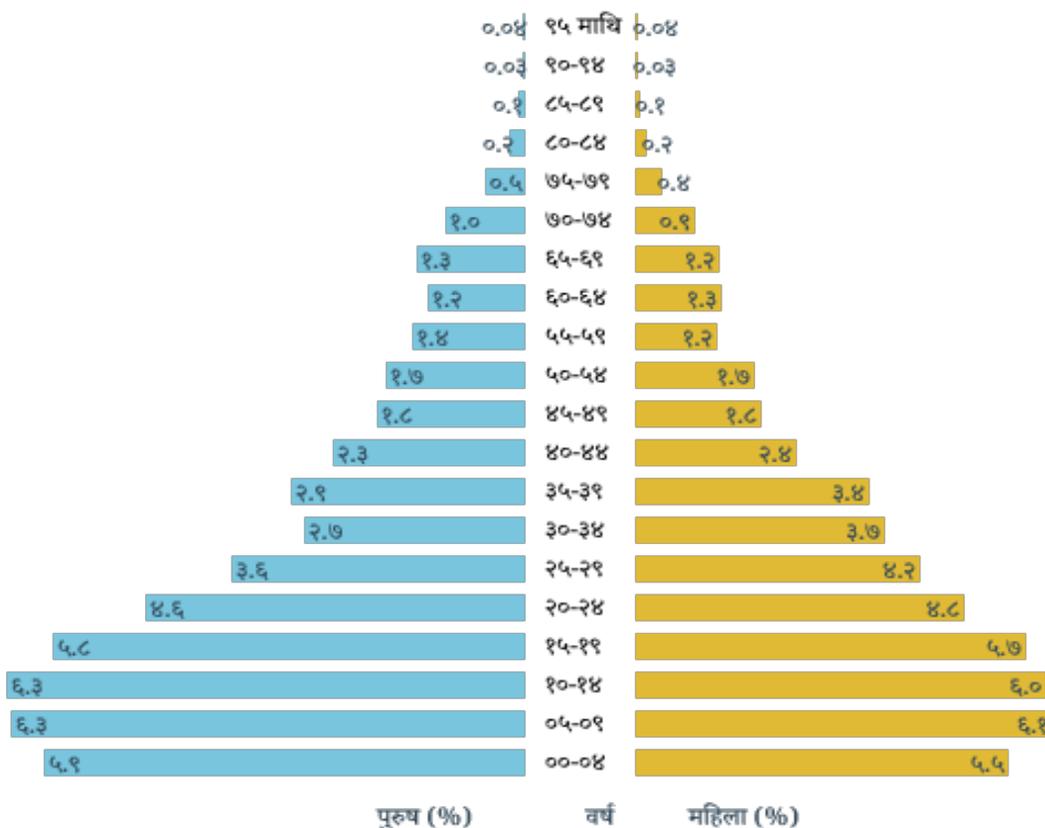
उमेर समूह	पुरुष	महिला	जम्मा	प्रतिशत	लैङ्गिक अनुपात
०-४	५११२	४७७४	९८८६	११.३१	१.०७
५-९	५४६४	५३३७	१०८०१	१२.३६	०.०२
१०-१४	५५२१	५२७९	१०८००	१२.३६	१.०४
१५-१९	५०३४	५०२३	१००५७	११.५१	१.००

उमेर समूह	पुरुष	महिला	जम्मा	प्रतिशत	लैङ्गिक अनुपात
२०-२४	४०३४	४२१२	८२४६	९.४४	०.९५
२५-२९	३१२९	३६४०	६७६९	७.७५	०.८५
३०-३४	२३६१	३१९९	५५६०	६.३६	०.७३
३५-३९	२४९८	३००१	५४९९	६.२९	०.८३
४०-४४	२०५१	२०५७	४१०८	४.७०	०.९९
४५-४९	१५६६	१६१०	३१७६	३.६३	०.९७
५०-५४	१४८३	१५२०	३००३	३.४४	०.९७
५५-५९	११९३	१०३८	२२३१	२.५५	१.१४
६०-६४	१०२३	१०९४	२११७	२.४२	०.९३
६५-६९	११४३	१०७८	२२२१	२.५४	१.०६
७०-७४	८४६	७५६	१६०२	१.८३	१.११
७५-७९	४१७	३३३	७५०	०.८६	१.२५
८०-८४	१५७	१४५	३०२	०.३५	१.०८
८५-८९	६९	६१	१३०	०.१५	०.१३
९०-९४	३०	२६	५६	०.०६	१.१५
९५+	३३	३६	६९	०.०८	०.९१
जम्मा	४३१६४	४४२१९	८७३८३	१००	०.९७

श्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, वि.सं. २०७८

माथिको तालिका अनुसार वि.सं. २०७८ सम्ममा लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको १०-१४ वर्ष उमेर समूहको संख्या १०,८०० (१२.३६ प्रतिशत) रहेको छ, १५-४५ वर्ष उमेर समूहको जनसंख्या ४०,२३९ (४६.०४ प्रतिशत) छ, काम गर्ने उमेर समूह १५ देखि ५९ वर्ष सम्मको जनसंख्या ४८,६४९ (५५.६७ प्रतिशत) रहेको छ। लिङ्गको आधारमा हेर्दा महिलाको जनसंख्या ४४,२१९ (५०.६० प्रतिशत) र पुरुषको जनसंख्या ४३,१६४ (४९.४० प्रतिशत) रहेको र यसप्रकार महिला र पुरुषको जनसंख्याको अन्तर १.२ प्रतिशत देखिन्छ। ६० वर्ष भन्दामाथि उमेर समूहको संख्या ७२४७ (८.३० प्रतिशत) रहेको छ। तथ्याङ्कले नगरपालिकामा मानव स्रोतको प्रशस्त मात्रामा सम्भावना रहेको तथ्यलाई देखाउँछ। ५ देखि ९ र १० देखि १४ वर्ष उमेर समूहको जनसंख्याको बाहुल्यताले आगामी दिनहरूमा यस नगरले जनसांख्यिक लाभाशको अत्याधिक उपयोग गर्न सक्ने संभावना देखिन्छ। यसलाई तलको पिरामिडबाट स्पष्ट पार्न सकिन्छ।

उमेर समूहअनुसार जनसंख्याको विवरण

३.६. जातजाती समूहअनुसार जनसंख्याको विवरण

यस नगरपालिकामा सामाजिक संरचनाको दृष्टिकोणबाट बढो विविधतायुक्त रहेको पाईन्छ। पछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार रूपन्देही जिल्लामा कुल ६० भन्दा बढि किसिमका जातजातिको बसोबास रहेको पाईन्छ भने २५ भन्दा बढि किसिमका मातृभाषा भाषीहरू रहेको देखिन्छ।

यस नगरपालिकामा विभिन्न जातजाति, समूह अनुसार जनसंख्याको अवस्थालाई हेर्दा सबैभन्दा बढी मुसलमान जाति २९,४६१ जना (३३.७ प्रतिशत), दोस्रोमा यादव ११,६४८ (१३.३ प्रतिशत) र तेस्रो मा लोध ७०९५ (८.१ प्रतिशत) रहेका छन्। त्यस्तै चमार/हरिजन/राम ५४३४ जना (६.२ प्रतिशत), कहार ३३०९ (३.८० प्रतिशत), कुर्मी ३०१५ (३.५ प्रतिशत), ब्राम्हण पहाडी ३४८ (३.४ प्रतिशत), धोबी १७७९ (२ प्रतिशत), दुसाध/पासवान/पासी १९५० (२.२ प्रतिशत) र अन्य तेली, मगर, काठवानिया, मल्लाह, थारु, बराई, लोहार, कलवार, हजाम/ठाकुर, हलुवाई, कायस्था, केवट, क्षेत्री, ब्राम्हण तराई, विदेशी, कामी, सोनार लगायतका अन्य जनजाती, दलित र तराई मुलका जातजातीहरूको पनि यस नगरपालिकामा बसोबास रहेको छ। जसको विस्तृत विवरण तलको तालिका र चित्रमा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १५

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको जातजाती अनुसारको जनसंख्या विवरण

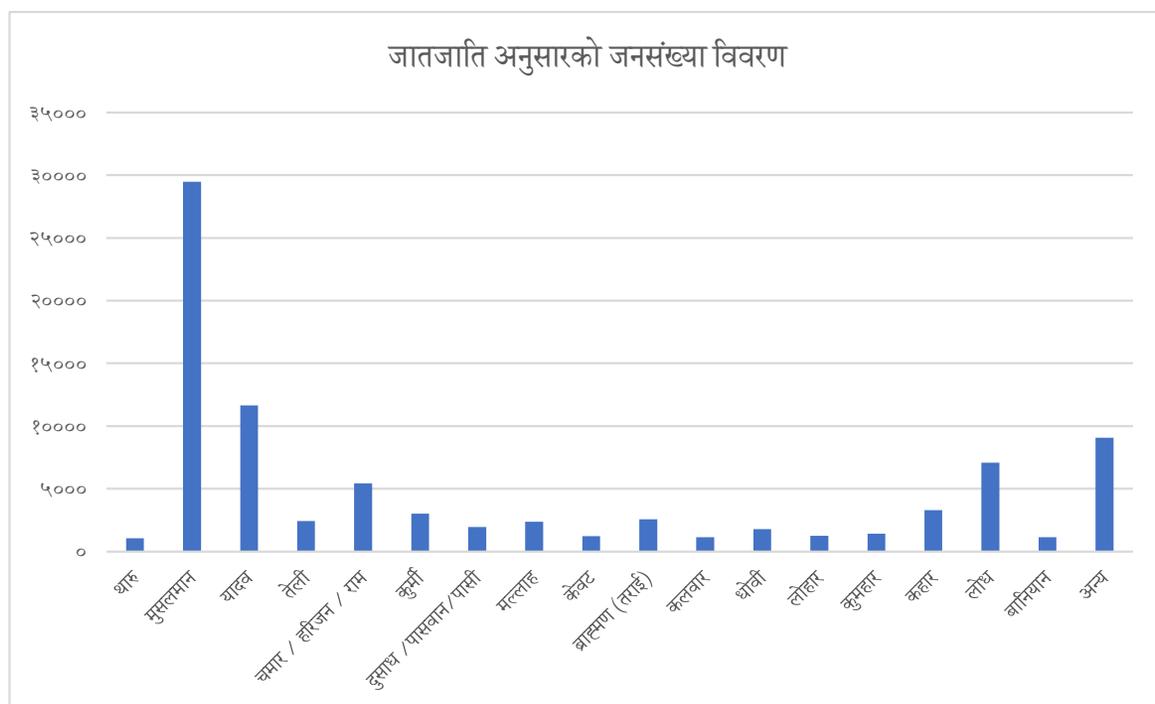
क्र.सं.	जातजाति	जम्मा	प्रतिशत
१	क्षेत्री	५९४	०.७
२	ब्राह्मण (पहाडी)	३४८	०.४
३	मगर	९६	०.१
४	थारु	१०६६	१.२
५	तामाङ	२८	०.०
६	नेवार	७५	०.१
७	विश्वकर्मा	१२९	०.१
८	मुसलमान	२९४६१	३३.७
९	यादव	११६४८	१३.३
१०	गुरुङ	५५	०.१
११	परियार	५९	०.१
१२	ठकुरी	८७	०.१
१३	मिजार	१६	०.०
१४	तेली	२४३२	२.८
१५	चमार / हरिजन / राम	५४३४	६.२
१६	कोइरी/कुशहवा	८७८	१.०
१७	कुर्मी	३०१५	३.५
१८	सन्यासी/दशनामी	१५०	०.२
१९	दुसाध / पासवान/पासी	१९५०	२.२
२०	मल्लाह	२३६९	२.७
२१	केवट	१२१३	१.४
२२	काठबानियान	३२५	०.४
२३	ब्राह्मण (तराई)	२५६२	२.९

“शुद्ध, बुद्ध, ऋषि मन, समृद्ध नगर, सुखी नगरबासी हाम्रो अभियान”

क्र.सं.	जातजाति	जम्मा	प्रतिशत
२४	कलवार	११३४	१.३
२५	कानु	३२८	०.४
२६	कुमाल	१०४	०.१
२७	घर्ती / भुजेल	३३	०.०
२८	हजाम / ठाकुर	७३२	०.८
२९	धोवी	१७७९	२.०
३०	लोहार	१२६७	१.४
३१	हलवाई	१४३	०.२
३२	बरई	८९८	१.०
३३	नुनिया	४८४	०.६
३४	सोनार	३०२	०.३
३५	कुमहार	१४३०	१.६
३६	कहार	३३०९	३.८
३७	सन्थाल	१५	०.०
३८	कायस्थ	२०९	०.२
३९	राजपुत	५८	०.१
४०	बादी	२१	०.०
४१	ओरन/कुदुक	१९५	०.२
४२	लोध	७०९५	८.१
४३	बढई/बाधी	३२६	०.४
४४	गडेरी/भेडियार	२१५	०.२
४५	माली	२४४	०.३
४६	धुनिया	६८४	०.८
४७	कोरी	३३	०.०
४८	राजभर	२१८	०.२

क्र.सं.	जातजाति	जम्मा	प्रतिशत
४९	पत्थरकट्टा/कुशवाजिया	४२	०.०
५०	नटुवा	११८	०.१
५१	धनकर/धरिकार	४४	०.१
५२	धाँदी	२४६	०.३
५३	रानाथारु	११	०.०
५४	बानियान	११५२	१.३
५५	गौड	७५	०.१
५६	खातिक	५१	०.१
५७	अन्य	५४	०.१
५८	विदेशी	२४४	०.३
५९	नजनाइएको	१००	०.१

श्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, वि.सं. २०७८

३.६.१ आदिवासी जनजाति

यस नगरपालिकाको कुल जनसंख्या मध्ये २.७८ प्रतिशत (२४३३ जना) जनसंख्या आदिवासी (मगर, थारु, बराई, नेवार, गदेरी/भेधार, राई, गुरुङ्ग र अन्य जनजाति आदि) रहेको छ। जसमा सबैभन्दा बढी थारु जातिको संख्या १०६६ (१.२ प्रतिशत) जनसंख्या रहेको पाइन्छ।

मुख्यतः कृषि पेशामा संलग्न यी समुदायमा साक्षरता प्रतिशत तुलनात्मक रूपमा न्यून रहेको छ। एकातर्फ बाल विवाह, बच्चा जन्मनु पूर्व नै मगनी गर्ने विवाह, गुरुवा (धामी, भाँक्री) प्रथा जस्ता सामाजिक प्रथाहरू यस समुदायमा हालसम्म आंशिक रूपमा भएपनि कायमै रहेको पाइन्छ भने अर्कातर्फ यी जनजातीहरूको आफ्नो मौलिक संस्कृतिलाई परिवर्तित समुदायमा पनि जीवन्त राखेको पाइन्छ। यस समुदायबाट जनप्रतिनिधिको रूपमा हाल निर्णायक तहमा सहभागिता देखिएको छ।

समय समयमा फैलिने विभिन्न किसिमका महामारी जन्य मलेरिया तथा सुरक्षित बासस्थानको अभावमा हिंस्रक जंगली जनावरको आक्रमणसँग जुद्धै आएका यी जनजाती समुदायले निरन्तर रूपमा क्षमता अनुसार नगर विकासमा सहयोग गर्दै आएका छन्। तथापि यिनीहरू स्वयम्को सामाजिक, आर्थिक, राजनैतिक क्षेत्रमा प्रभाव र पहुँच भने कमजोर रहेको छ।

३.६.२ उत्पीडित समुदाय

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा उत्पीडितहरूले लगभग १२.९५ प्रतिशत (९,३८६ जना) हिस्सा ओगटेको छ। सामाजिक विभेदका रूपमा छुवाछुत जस्तो अमानवीय भेदभाव भोगिरहेको यो समुदायले राजनीतिक, आर्थिक र सामाजिक क्षेत्रमा समेत उपेक्षाको सिकार हुनु परेको छ। यस समुदायका प्रा. वि., निमावि र मा. वि. मा अध्ययन छात्र छात्राहरूको संख्या भने तुलनात्मक रूपमा कम रहेको छ। परम्परागत शिल्पको धनी यो समुदायले आफ्नो सिपलाई आर्थिक विपन्नता र सामाजिक उपेक्षाका कारण व्यवसायिक रूपमा अघि बढाउन सकेका छैनन्।

नेपालको संविधान २०७२ ले जातिय छुवाछुतलाई कानुनी अपराधको रूपमा परिभाषित गरेको भए पनि उत्पीडित र उपेक्षित समुदायले अद्यापि सार्वजनिक स्थल (मन्दिर) हरूमा प्रवेशका लागि स्थानीय निकायहरूसँग मिलेर चरणबद्ध अभियान सञ्चालन गर्नुपर्ने अवस्था कायमै रहेको छ। निजामती सेवा र गैर सरकारी सेवामा पनि यो समुदायको उपस्थिति अत्यन्तै न्यून छ।

त्यसैगरी राजनितिक क्षेत्रमा २०४६ साल यता यो समुदायले आफ्ना सामुदायिक संगठनहरू समेत निर्माण गरेको पाइन्छ। राजनितिक नेतृत्वमा भने सीमित व्यक्तिहरूमात्र यस समुदायको प्रतिनिधित्व गरिरहेका छन्। यस समुदायका अधिकांश व्यक्तिहरू अदक्ष र अर्धदक्ष जनशक्तिका रूपमा ज्याला मजदुरी गरेर जीवनयापन गरिरहेको पाइन्छ। यस नगरपालिकाको विकासको लागि यो समुदायलाई क्षमता विकास सशक्तिकरण सबालिकरण जस्ता कार्यक्रम मार्फत माथि उठाउन विशेष अभियानको नै थालनी गर्नुपर्ने अवस्था देखिन्छ।

३.७ मातृभाषा अनुसार जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. १६
मातृभाषा अनुसार जनसंख्याको विवरण

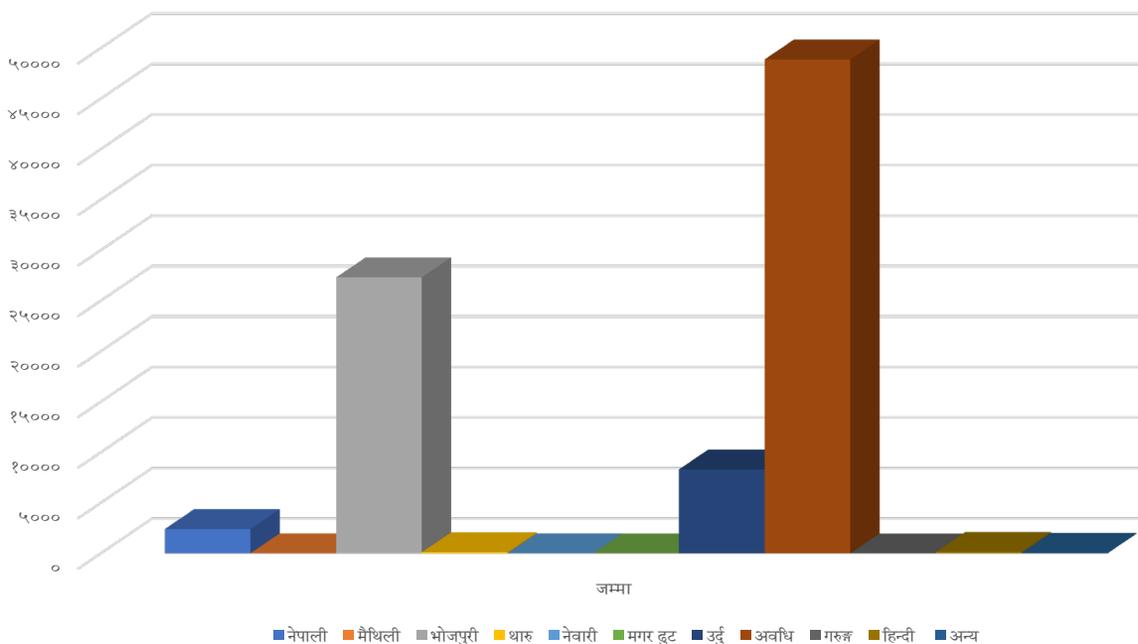
क्र. सं.	भाषा	जम्मा	प्रतिशत
१	नेपाली	२४२१	२.७७
२	मैथिली	२६	०.०३
३	भोजपुरी	२७३२३	३१.२७
४	थारु	१२३	०.१४
५	नेवारी	२९	०.०३
६	मगर टुट	२२	०.०३
७	उर्दु	८३२१	९.५२
८	अवधि	४८८८९	५५.९५
९	गरुङ्ग	१४	०.०२
१०	हिन्दी	१४७	०.१७
११	अन्य	६८	०.०८
	जम्मा	८७३८३	१००

श्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, वि.सं. २०७८

यस नगरपालिकामा अक्सर बसोबास गर्ने व्यक्तिहरूले बोल्ने विभिन्न मातृभाषाहरू जसमा बडो विविधता रहेको पाइन्छ। जनसंख्यिक अवस्थितिको तुलनात्मक अध्ययन गर्दा यस नगरपालिकामा सबैभन्दा बढी मुसलमान, यादव लगायतका तराई समुदायका जातिको बसोबास भएको हुनाले भोजपुरी भाषीहरूको बाहुल्यता रहेको छ।

सबैभन्दा बढी अर्थात् ४८८८९ (५५.९५ प्रतिशत) अवधि भाषा रहेको देखिन्छ। दोस्रोमा भोजपुरी भाषा २७,३२३ (३१.२७ प्रतिशत), तेस्रोमा उर्दु भाषा बोल्ने संख्या ८३२१ (९.५२ प्रतिशत), नेपाली २४२१ (२.७७ प्रतिशत), हिन्दी १,४७ (०.१७ प्रतिशत), थारु १२३ (०.१४ प्रतिशत) रहेको पाइन्छ। यसैगरी अन्य भाषाहरू बोल्ने संख्या ६८ (०.०८ प्रतिशत) रहेको पाइन्छ। यसलाई तलको चित्रबाट देखाउन सकिन्छ।

मातृभाषा अनुसार जनसंख्याको विवरण

३. ८ धर्मअनुसार जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. १७

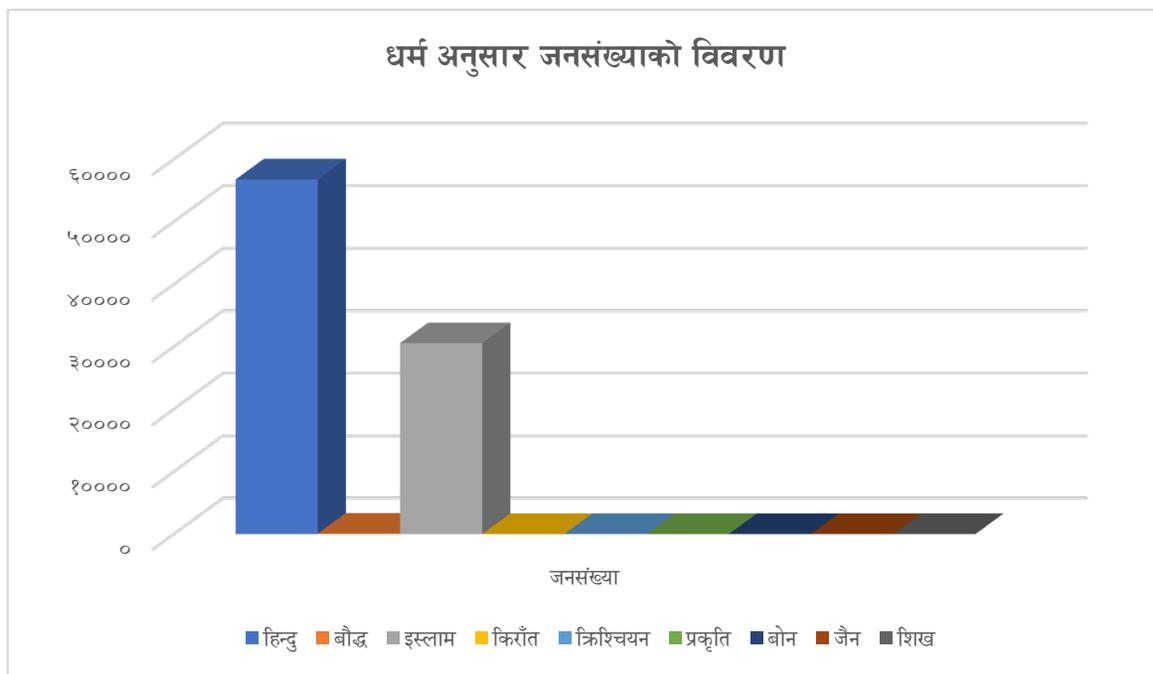
धर्मअनुसार जनसंख्याको विवरण

धर्म	हिन्दु	बौद्ध	इस्लाम	किराँत	क्रिश्चियन	प्रकृति	बोन	जैन	शिख	जम्मा
पुरुष	२८५२४	४२	१४५९१	१	६	०	०	०	०	०
महिला	२८२२३	३४	१५९५१	३	८	०	०	०	०	०
प्रतिशत	६४.९४	०.०८६	३४.९५	०.००४	०.०१	०.००	०.००	०.००	०	१००

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०७८

माथिको तालिका अनुसार धार्मिक दृष्टिकोणले हेर्दा यस नगरपालिकामा अधिकांश हिन्दु धर्मावलम्बीहरू रहेका छन्। पछिल्लो जनगणना अनुसार यहाँको कुल जनसंख्याको ६४.९४ प्रतिशत (५६७४७ जना) हिन्दु, ३४.९५ प्रतिशत (३०५४२ जना) इस्लाम धर्मावलम्बीहरू, ०.०८६ प्रतिशत (७६ जना) बौद्ध, ०.००४ प्रतिशत (४ जना) किराँत धर्मावलम्बीहरू रहेको पाइन्छ। यस नगरपालिकामा मधेसी समुदायका मानिसहरूको बसोबास धेरै भएता पनि यहाँ अधिकांस मानिसहरू हिन्दु धर्मावलम्बीहरू रहेको पाइन्छ। यसलाई तलको चित्रबाट स्पष्ट पार्न सकिन्छ।

धर्म अनुसार जनसंख्याको विवरण

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगर क्षेत्रमा मधेसी समुदायका मानिसहरूको बाहुल्यता रहेको देखिन्छ। यस नगरका प्रायजसो समुदायका अधिकांश मानिसहरूले धर्मको रूपमा सनातन हिन्दु धर्मलाई स्वीकारेको देखिन्छ। यद्यपि मधेसी समुदायको भने आफ्नै भाषा, रहनसहन, भेषभुषा एवं परम्परा र संस्कार रहेको पाईन्छ। पहाडी समुदायहरूबाट वेदमूलक आर्य-संस्कृतिका विधि-विधान र धर्म शास्त्र आदिलाई रामायण, महाभारत, पुराण आदि ग्रन्थहरूको आधार मानी ती विषयवस्तुहरूलाई लोकभाषा, लोकलय, लोकधुन, र लोकशैलीमा ढालेर लोकजीवनको सेरोफेरोसित तादात्म्य मिलाई आफ्नोपन भल्काउने गरी दोहोरी, लोकगीत आदिको रूपमा विभिन्न विशिष्ट अवसरहरूमा प्रस्तुत गरिन्छ। यो समुदायको विशेष पहिचान नै आफ्नो विशिष्ट भाषिक र साँस्कृतिक मौलिकपना नै हो। नगरपालिकामा विभिन्न समुदायका मानिसहरूको बसोबास रहेका हुनाले उनीहरूका आआफ्नै चाडपर्वहरू छन्।

जस्तै, हिन्दूधर्मावलम्बीहरूले बडादशैं, तिहार, रामनवमी, महाशिवरात्री, हरितालिका, श्रीपञ्चमी, श्रीकृष्ण जन्माष्टमी, विवाह पञ्चमी, छठ (होली), चैते दशैं, साउने-माघे सङ्क्रान्ती, मागी, गोठधूप, मातातीर्थ औंसी, अक्षय तृतीया, हरिशयनी-हरिबोधनी एकादशी, नागपञ्चमी, रक्षाबन्धन (जनैपूर्णिमा), कुशे औंसी, बालाचतुर्दशी, कोजाग्रत पूर्णिमा, गोठाले, श्री स्वस्थानी पूर्णिमा, नयाँ वर्ष सोह्रश्राद्ध जितिया, सिरुवा (विशेषगरी थारु-खवास), कूल-थानी पूजा, ग्रामथान पूजा, बोल बम आदि चाडपर्वहरू मानउँने गर्दछन्। बौद्ध धर्मावलम्बीहरूले बुद्धजयन्ती, विभिन्न ल्होसार पर्वहरू, तिहार आदि मनाउने गरेको पाइएको छ। यसैगरी ईस्लामहरूले ईद, वकरईद, इदुलाफतर, सोभेरात आदि र क्रिश्चियनहरूले क्रिश्मस डे, नयाँ वर्ष आदि मनाउने गर्दछन्। यस नगरमा बसोबास गर्ने मानिसहरूको भेषभूषाको बारेमा चर्चा गर्दा पहाडे मुलका क्षेत्री, बाहुन, कामी, दमाई आदि पुरुषले कमिज-सुरुवाल, दौरा-सुरुवाल लगाउँछन् भने मधेसी मूलकाले कमेज, धोती आदि लगाउँछन् तर अहिलेको समयमा सबै जातजातिका युवा, युवतीहरू क्रमशः पैन्ट, शर्ट, साडी ब्लाउज, कुर्ता-सलवार नै लगाउन रुचाउँछन्। यहाँ धेरै जसो महिना गर्मी हुने हुँदा राष्ट्रिय पोशाक दौरा-सुरुवाल, साडी-चौबन्दी चोलो लगाउने मानिस यदाकदा मात्र देखिनु स्वभाविक हो।

३.९ परिवारले प्रयोग गरेको घरको स्वामित्वको विवरण

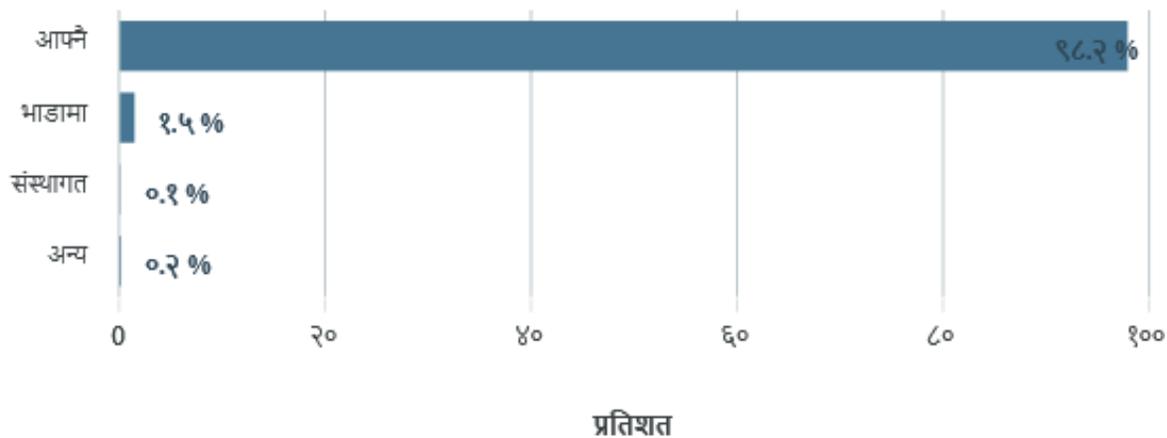
तालिका नं. १८
परिवारले प्रयोग गरेको घरको स्वामित्वको विवरण

वडा नं.	निजी	भाडा	संस्थागत	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	८८९	२०	०	०	०	९०९
२	१२१८	१	०	१	०	१२२०
३	८१३	७	७	२	०	८२९
४	१०२४	४	०	१	०	१०२९
५	९०३	११	१	१	०	९१६
६	१११२	१७	३	१	०	११३३
७	८७७	१६	०	४	०	८९७
८	६९८	१	०	०	०	६९९
९	९८१	११	०	०	०	९९२
१०	१३१९	८१	५	७	०	१४१२
११	१५३८	२२	०	०	०	१५६०
१२	१२४१	८	०	१	०	१२५०
१३	७६३	६	२	४	०	७७५
जम्मा	१३३७६	२०५	१८	२२	०	१३६२१
प्रतिशत	९८.२०	१.५	०.१३	०.१६	०	१००

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

माथिको तालिकामा लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका क्षेत्रभित्र बसोबास गर्ने परिवारले प्रयोग गरेको घरको स्वामित्वको विवरण देखाइएको छ। यस नगरपालिकामा जम्मा १३,६२१ घरधुरीहरूमध्ये आफ्नो स्वामित्वमा रहेको घरधुरी संख्या १३३७६ (९८.२० प्रतिशत), भाडामा बस्ने घरधुरी संख्या २०५ (१.५ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ। संस्थागत घरधुरी संख्या १८ (०.१३ प्रतिशत) रहेको छ। त्यस्तै अन्य घरधुरीको संख्या २२ (०.१६ प्रतिशत) रहेका छन्।

त्यस्तै परिवारले प्रयोग गरेको घरको स्वामित्वको विवरणलाई वडागत रूपमा तुलना गर्दा वडा नं. ११ मा निजी स्वामित्वमा रहेको घरधुरी संख्या १५३८ सबैभन्दा बढी रहेको पाइन्छ। त्यसैगरी वडा नं. ८ मा सबैभन्दा कम ६९८ घरधुरी संख्या निजी स्वामित्वमा रहेको देखिन्छ। यसलाई तलको चित्रबाट प्रस्तुत गरिएको छ।

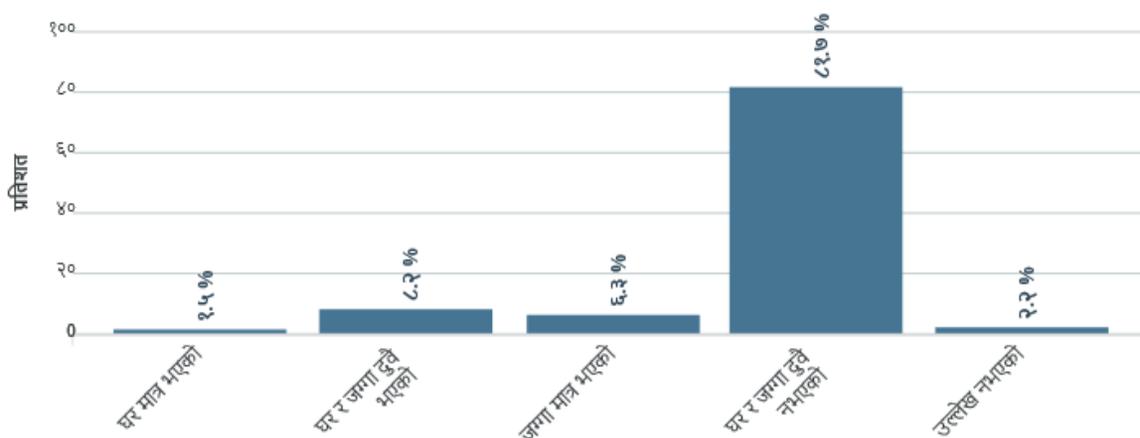

३.१० महिलाका नाममा भएको घर, जग्गाको स्वामित्वको विवरण

तालिका नं. १९
महिलाका नाममा भएको घर, जग्गाको स्वामित्व अनुसार परिवार संख्या

क्र सं.	घरको स्वामित्व	जग्गाको स्वामित्व	दुवैको स्वामित्व	दुवै नभएको	उल्लेख नभएको	जम्मा
१	२१०	११२०	८६४	१११३०	२९७	१३६२१

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०७८

३.११ अनुपस्थित घरधुरी र जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. २०

अनुपस्थित घरधुरी र जनसंख्याको विवरण

जनगणना वर्ष	उपस्थित घरधुरी	अनुपस्थित घरधुरी	जम्मा घरधुरी
२०७८	१०४३३	३१८८	१३६२१
प्रतिशत	७६.६	२३.४	१००

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०७८

यस नगरपालिकामा अनुपस्थित घरधुरी संख्या ३१८८ (२४.४० प्रतिशत) रहेको देखिन्छ भने उपस्थित घरधुरी संख्या १०४३३ (७६.६० प्रतिशत) रहेको देखिन्छ। तथ्याङ्क अनुसार यस नगरपालिकाबाट विभिन्न पेशा, व्यापार, व्यवसाय, अध्ययन तथा वैदेशिक रोजगारको सिलसिलामा ठूलो संख्या अनुपस्थित रहेको देखिन्छ। जसको वितृत विवरण माथिको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

३.१२ बाहिरी गारोको आधारमा घरको बनोटको विवरण

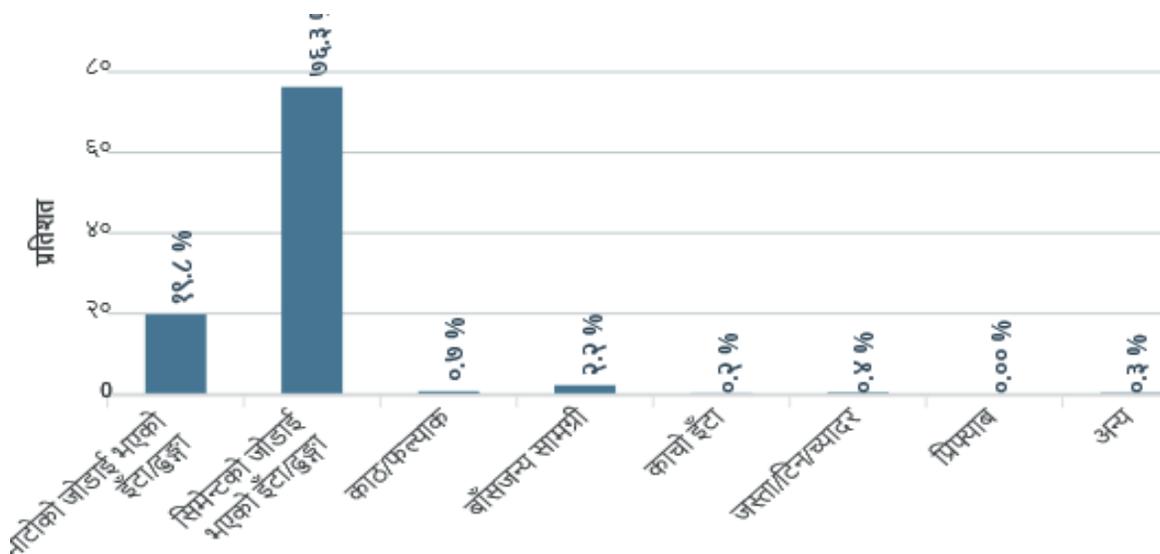
तालिका नं. २१

बाहिरी गारोको आधारमा घरको बनोटको विवरण

वडा नं.	माटोको जोडाइ भएको ईँटा ढुङ्गा	सिमेन्टको जोडाइ भएको ईँटा ढुङ्गा	काठ / फल्याक	बाँसजन्य सामग्री	काँचो ईँटा	जस्ता / टिन / च्यादर	प्रिप्याव	अन्य	जम्मा
१	८२	८१०	३	११	२	१	०	०	९०९
२	२१७	९५६	१४	२१	६	२	०	४	१२२०
३	६५	७४६	२	९	१	६	०	०	८२९
४	३९५	६१२	७	१०	३	१	०	१	१०२९
५	२३१	६४५	९	६	१	८	०	१६	९१६
६	१५६	९६३	४	३	३	१	०	३	११३३
७	२६०	६०३	१२	१८	१	१	०	२	८९७
८	१५०	५३९	१	८	०	१	०	०	६९९
९	५५	८९६	१४	२०	२	३	०	२	९९२
१०	१६२	११९४	०	३९	३	८	०	६	१४१२
११	३१३	११६८	३	५९	२	९	०	६	१५६०
१२	३७७	७८०	६	६५	७	१२	०	३	१२५०
१३	२३२	४८४	२६	२९	२	१	०	१	७७५
जम्मा	२६९५	१०३९६	१०१	२९८	३३	५४	०	४४	१३६२१
प्रतिशत	१९.७८	७६.३२	०.७४	२.१८	०.२४	०.४०	०	०.३२	१००.००

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

माथिको तथ्यांकलाई हेर्दा यस लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको परिवारले प्रयोग गरेको घरको बाहिरी गारोको आधारमा सिमेन्टको जोडाइ भएको ईटा/दुङ्गाबाट बनेको सबैभन्दा धेरै घरधुरी संख्या १०३९६ (७६.३२ प्रतिशत) छ भने सबैभन्दा कम काँचो ईटाको बाहिरी गारो भएको घरधुरी संख्या ३३ (०.२४ प्रतिशत) रहेको छ। यसैगरी माटोको जोडाइ भएको ईटा/दुंगाको बाहिरी गारो भएको घरधुरी संख्या २६९५ (१९.७८ प्रतिशत), बाँसजन्य सामग्रीबाट निर्माण भएको घरधुरी संख्या २९८ (२.१८ प्रतिशत), काठ/फल्याकजन्य सामग्रीबाट निर्माण भएको घरधुरी संख्या १०१ (०.७४ प्रतिशत), जस्ता/टिन/च्यादर जन्य सामग्रीबाट निर्माण भएको ५४ (०.४० प्रतिशत) रहेको छ भने अन्य घरधुरी संख्या ४४ (०.३२ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ। त्यस्तै वडागत रूपमा घरको बाहिरी गारोको आधारमा हेर्ने हो भने सबैभन्दा बढी सिमेन्टको जोडाइ भएको ईटा /दुङ्गाबाट बनेको बाहिरी गारो भएको घरधुरी संख्या ११४ वडा नं. १० मा रहेको देखिन्छ भने सबैभन्दा कम वडा नं. १३ मा जम्मा ४८४ घरधुरी संख्या रहेको पाईयो। समग्र वडाहरूलाई हेर्दा सबै वडाहरूमा सिमेन्टको जोडाइ भएको ईटा/दुङ्गाबाट बनेको बाहिरी गारो भएको घरधुरी रहेको देखिन्छ। यसलाई तलको चित्रबाट स्पष्ट पार्न सकिन्छ।

३.१३ छानाको आधारमा घरको बनोटको विवरण

तालिका नं. २२

छानाको आधारमा घरको बनोटको विवरण

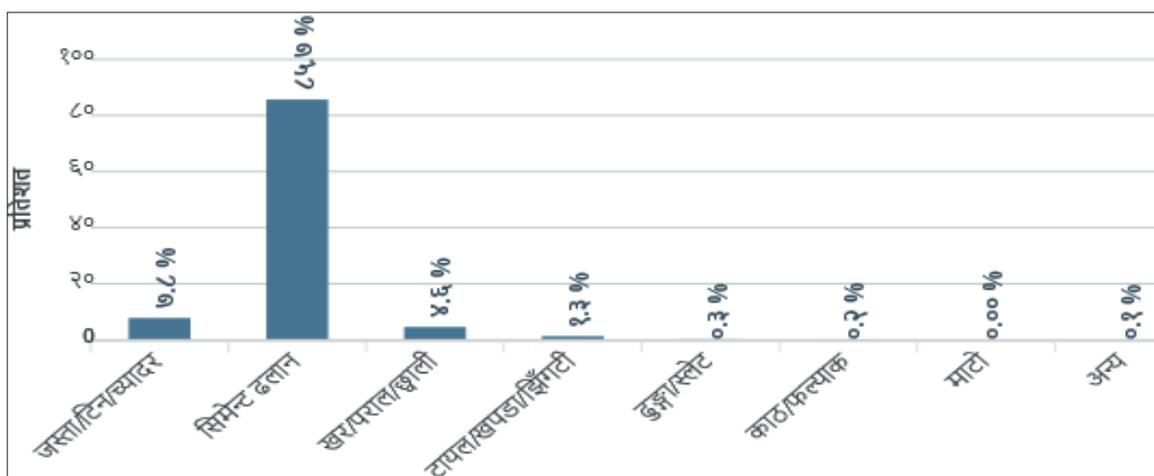
वडा नं.	खर / पराल / छ्वाली	जस्ता / टिन / च्यादर	टायल / खपडा / भिँगटी / दुङ्गा	सिमेन्ट / ढलान	काठ / फल्याक	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	१३	३३	५	८५७	१	०	०	९०९
२	४३	१२४	१२	१०३२	२	१	०	१२२०
३	१६	६७	५	७३६	०	०	०	८२९

“शुद्ध, बुद्ध, ऋषि मन, समृद्ध नगर, सुखी नगरबासी हाम्रो अभियान”

वडा नं.	खर / पराल / छ्वाली	जस्ता / टिन / च्यादर	टायल / खपडा / भिँगाटी / ढुङ्गा	सिमेन्ट / ढलान	काठ / फल्याक	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
झ	५१	७७	११	८८४	१	०	०	१०२९
छ	२२	८५	५	७९८	३	१	०	९१६
ट	२१	८०	६	१०२३	०	१	०	११३३
ठ	३०	१००	२२	७४२	०	०	०	८९७
*	२०	३४	१९	६२२	०	३	०	६९९
ढ	२८	३४	१२	९०५	११	०	०	९९२
ज्ञण	७५	१२६	८	१२०१	१	०	०	१४१२
ज्ञज्ञ	१३९	१५०	२८	१२३३	१	२	०	१५६०
ज्ञद्	१०९	१०१	३५	९९७	५	०	०	१२५०
ज्ञघ	५७	५७	४	६५०	५	०	०	७७५
जम्मा	६२४	१०६७	१७२	११६८०	३०	८	०	१३६२१
प्रतिशत	४.५८	७.८	१.२६	८५.७४	०.२२	०.०५	०	१००.००

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०७८

यस लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा भएका घरधुरीहरूलाई छानाको बनोटको आधारमा छुट्टयाउँदा टायल, सिमेन्टको ढलान भएको छाना भएको घरधुरीसंख्या सबैभन्दा धेरै ११६८० (८५.७४%) रहेको छ भने सबैभन्दा कम काठ / फल्याकको छाना रहेको घरधुरी ३० (०.२२%) रहेको छ। यसैगरी दोस्रो खर / पराल / छ्वाली छानो भएको घरधुरी संख्या ६२४ (४.५८%), टायल / खपडा / भिँगाटी / ढुङ्गा छाना भएको घरधुरी संख्या १७२ (१.२६%), जस्ता, टिन तथा च्यादरको छाना भएको घरधुरी १०६७ (७.८%) छ भने अन्य घरधुरी ८ (०.०५%) रहेको छ। यसलाई तलको चित्रबाट देखाउन सकिन्छ।

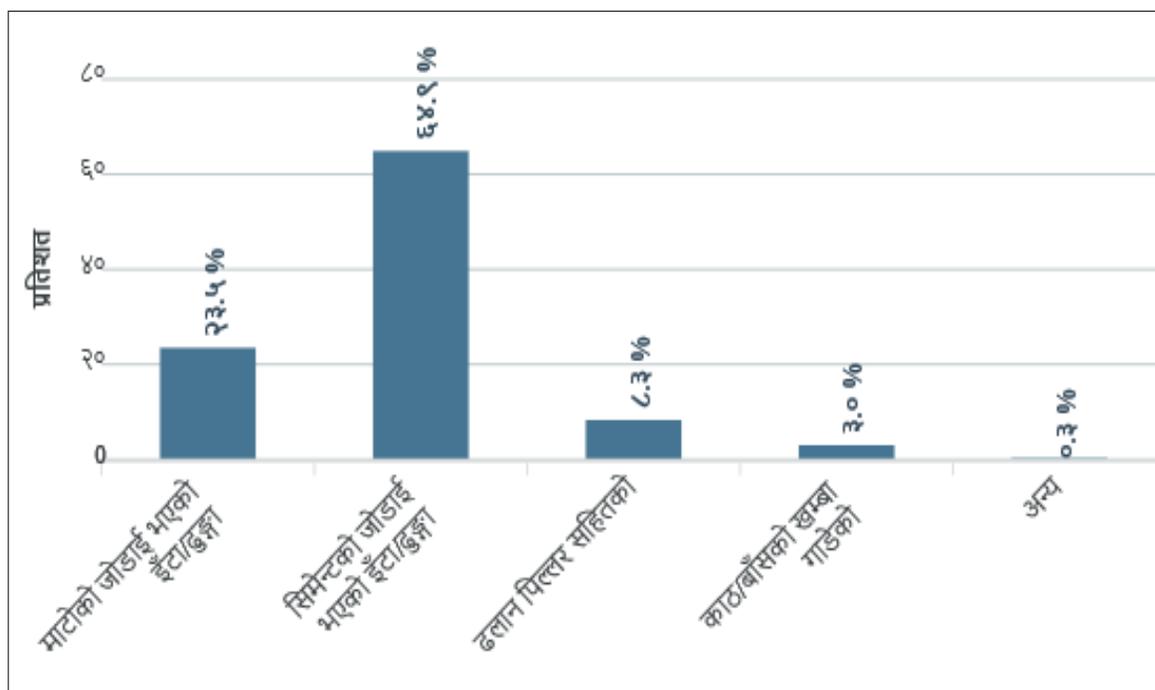
३.१४ जगको आधारमा घरको बनोटको विवरण

तालिका नं. २३
जगको आधारमा घरको बनोटको विवरण

वडा नं.	माटोको जोडाइ भएको ईँटा / ढुङ्गा	सिमेन्टको जोडाइ भएको ईँटा/ढुंगा	ढलान पिल्लर सहितको	काठको खम्बा गाडेको	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	१४८	७३४	१३	१४	०	-	९०९
२	३०३	७१८	१५८	३४	७	-	१२२०
३	८३	७२९	३	१४	०	-	८२९
४	४९५	४९४	२२	१३	५	-	१०२९
५	२३९	५४४	९९	१९	१५	-	९१६
६	१२४	८७८	१२१	९	१	-	११३३
७	२७१	५८०	१४	२९	३	-	८९७
८	१६४	४१२	११७	६	०	-	६९९
९	६९	६८७	२०६	२८	२	-	९९२
१०	२०१	१०२८	१२७	४९	७	-	१४१२
११	३०४	९८५	२०४	६५	२	-	१५६०
१२	४२३	७०१	४५	८०	१	-	१२५०
१३	३७१	३४६	६	५१	१	-	७७५
जम्मा	३१९५	८८३६	११३५	४११	४४	-	१३६२१
प्रतिशत	२३.४५	६४.८७	८.३३	३.०१	०.३२	-	१००.००

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, वि. सं २०७८

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा रहेका परिवारले प्रयोग गरेको सिमेन्ट जोडाइ भएको ईँटा / ढुङ्गा जग भएका घरधुरी संख्या ८,८३६ सबैभन्दा बढी अर्थात् (६४.८७%) छन् भने दोस्रोमा माटोको जोडाइ भएको ईँटा तथा ढुंगाको जग भएका घरधुरी ३,१९५ (२३.४५%), ढलान पिल्लरसहितको जग भएको ११३५ (८.३३%) र सबैभन्दा कम काठको खम्बा गाडेको जग भएको घरको संख्या ४११ (३.०१%) रहेको छ। त्यस्तै अन्यमा ४४ (०.३२%) रहेको छ। यसलाई तलको चित्रबाट देखाउन सकिन्छ।

३.१५ बसाई सराईको अवस्था

कुनै पनि स्थानमा जनसंख्या परिवर्तन हुने कारणहरूमध्ये बसाइसराई एक प्रमुख कारण मानिन्छ। तराईका जिल्लाहरूमा मले रिया नियन्त्रण पछि बसाई सराईको प्रारम्भ भएको देखिन्छ। यस नगरपालिकामा लुम्बिनी विकास कोषको स्थापना र लुम्बिनी संरक्षणका गतिविधिहरू बढ्दै जाँदा छिमेकी गाउँपालिका, नगरपालिका एवं जिल्लाबाट बसाई सराई गर्ने क्रम जारी रहेको देखिन्छ।

विभिन्न अवसर र रोजगारीको खोजीमा देश भित्र वा देश बाहिर एक स्थानबाट अर्को स्थानमा स्थाई वा अस्थायी रूपमा बसाई सरेर जाने प्रवृत्ति क्रमश बढ्दै गएको पाइन्छ। यसरी बसाई सरी आउनुका विभिन्न कारणहरू छन्। तिमध्ये पाँच मुख्य कारणहरूमा आर्थिक वृद्धि, द्वन्द्व, सामाजिक कारण तथा व्यापार र रोजगारीका अवसरको उपलब्धता हुन्। यस नगरको मलिलो माटो र तराईको सुगम नगर भएकोले खेती, व्यापार, शिक्षा र स्वास्थ्य जस्ता सुविधाहरू पहाडको तुलनामा सुलभ र सस्तो हुनाले समेत विशेषतः छिमेकी पहाडी जिल्लाका साथै बाहिरी जिल्लाहरूबाट समेत बसाइसराई गर्ने गरेको पाइएको छ। नगरको जनसंख्या बृद्धिको कारकत्वका साथै विकास व्यवस्थापनका लागि चुनौती दिने मुल कारणहरू मध्ये बसाइसराई समेत रहेको देखिन्छ।

त्यस्तै प्रवासी नेपालीहरूको लगानीको प्रमुख र आकर्षक क्षेत्र रहेको नगरमा जग्गा जमिन खरिद गरी स्थायी रूपमा बसोबास गर्न थालेको पाइन्छ। खुला सिमानाको उपयोग गर्दै निर्वाधरूपले छिमेकी मुलुक भारत आवतजावत गर्न सकिने हुँदा निश्चित रूपमा गणना गर्न नसकिएका भारतमा जाने युवाहरूको संख्या निकै ठुलो रहने गरेको छ। उपर्युक्त सन्दर्भलाई विश्लेषण गर्दा नगरको लागि बसोबासको व्यवस्थित र दीर्घकालिन योजना बनाउनु आवश्यक देखिन्छ।

३.१६ व्यक्तिगत घटना दर्ताको वार्षिक विवरण

तालिका नं. २४
व्यक्तिगत घटना दर्ताको विवरण

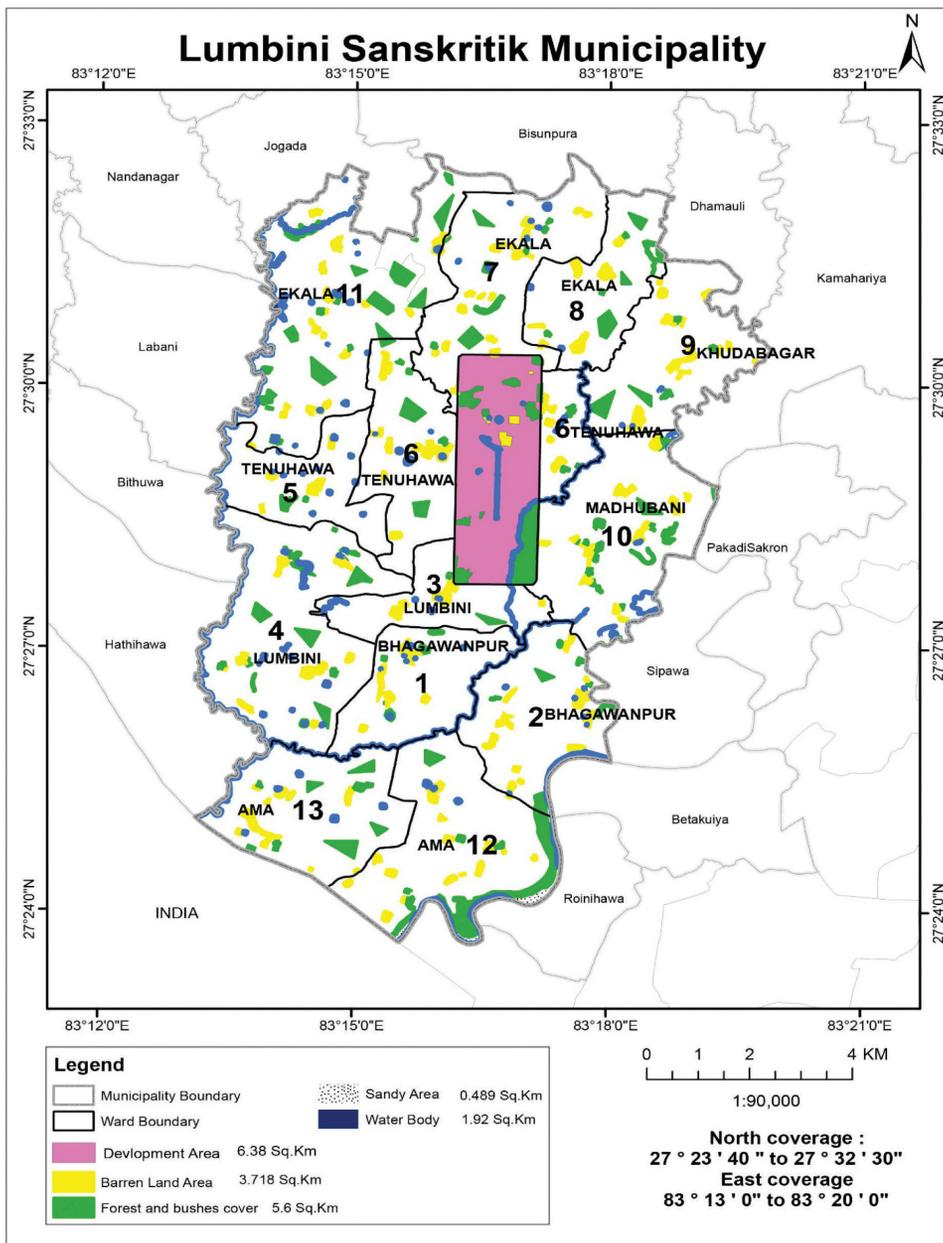
वडा नं	जन्म				मृत्यु				सम्बन्ध विच्छेद	विवाह	बसाई सरी आएको		बसाई सरी जाने		वेवारिसे	जम्मा
	पुरुष	महिला	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा	पुरुष	महिला	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा	जम्मा	जम्मा	दर्ता संख्या	सदस्यको संख्या	दर्ता संख्या	सदस्यको संख्या	जम्मा	
१	१३९	१६१	-	३००	२९	४०	-	६९	२	१२१	-	-	-	-	-	८६१
२	२४८	३२२	-	५७०	४८	१०३	-	१५१	०	२७९	-	-	-	-	-	१७२१
३	१२६	१४८	-	२७४	२०	२२	-	४२	०	१५२	-	-	-	-	-	७८४
४	२१३	२३८	-	४५१	३१	६२	-	९३	१	२२५	-	-	-	-	-	१३१४
५	२०२	२०५	-	४०७	२८	२८	-	५६	१	१४०	-	-	-	-	-	१०६७
६	२२९	२४१	-	४७०	२९	३२	-	६१	१	१८१	-	-	-	-	-	१२४४
७	१७७	१७६	-	३५३	२१	३२	-	५३	२	१४१	-	-	-	-	-	९५५
८	११३	१४६	-	२५९	२४	२३	-	४७	०	१२०	-	-	-	-	-	७३२
९	१६२	१७२	-	३३४	१४	२९	-	४३	१	१४७	-	-	-	-	-	९०२
१०	१५५	१६४	-	३१९	४८	३९	-	८७	०	१७३	-	-	-	-	-	९८५
११	२३७	२६६	-	५०३	४३	५९	-	१०२	२	२२७	-	-	-	-	-	१४३९
१२	२५४	२५८	-	५१२	४१	५८	-	९९	०	२२३	-	-	-	-	-	१४४५
१३	२१९	२३१	-	४५०	२३	३३	-	५६	०	१५५	-	-	-	-	-	११६७

श्रोत : सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण शाखा, २०८०

नागरिकले आफ्नो व्यक्तिगत अधिकार उपयोग गर्न कानुनी मान्यताहरू पालना गर्नुपर्ने हुन्छ। नागरिकता, राहदानी, वा अन्य परिचयपत्र लिन, रोजगारी वा उद्यम गर्न, विदेश जान निश्चित कानुनी व्यवस्थाहरूको पालना गर्नुपर्ने हुन्छ। यसका लागि सरकारले प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउँछ। जन्म, मृत्यु, बसाई सराई विवाह र सम्बन्ध विच्छेद जस्ता घटना दर्ता गर्नुपर्ने हुन्छ।

सविधानले नागरिकलाई विभिन्न अधिकारको प्रत्याभूत गरेको छ। त्यसको प्रस्थान विन्दु भनेकै व्यक्तिगत घटना दर्ता हो। राष्ट्रिय तथ्याङ्क बनाउने यसको विश्वव्यापी मान्यता हो। कहाँ कति जन्मे, कतिको मृत्यु भयो कतिले बसाईसराई गरे, कतिको सम्बन्ध विच्छेद भयो भन्ने कुराको जानकारी राज्यले पाउनु पर्छ। यसको आधारमा सरकारले नीति बनाउने हुँदा जनचेतना अभिवृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ। माथि उल्लेखित तालिकामा व्यक्तिगत घटना दर्ताको अवस्थालाई देखाइएको छ। वि.सं. २०७९ को तथ्याङ्क अनुसार विवाह दर्ताको स्थिति हेर्दा नगरपालिकामा २२८४ जनाको विवाह दर्ता भएको देखिन्छ। यस अवधिमा बसाईसराई भएको देखिँदैन। जसको विस्तृत विवरण माथिको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

खण्ड ४ : भू-उपयोग

नक्सा नं. ९ : नगरपालिकाको भू-उपयोग

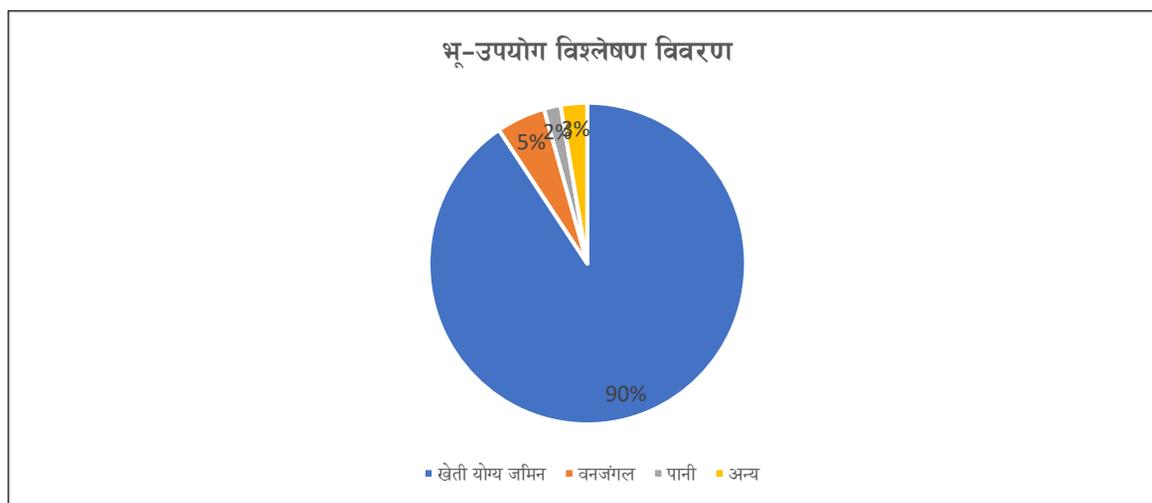
४.१ नगरपालिकाको भू-उपयोगको विवरण

तालिका नं. २५
भू-उपयोग विश्लेषण विवरण

विवरण	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	प्रतिशत
खेती योग्य जमिन	१०१.६८	९०.६१
वनजंगल	५.६	४.९९
पानी	१.९२	१.७१
अन्य	३.०२	२.६९
कुल क्षेत्रफल	११२.२१	१००.००

स्रोत : नापी विभाग २०७९

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको विद्यमान भू-उपयोग हेर्दा नगरपालिकाको भण्डै ९०.६१ प्रतिशत (१०१.६७ वर्ग कि.मी.) जग्गा हाल खन-जोत हुने उपयुक्त जमिनको रूपमा रहेको छ भने ४.९९ प्रतिशत (५.६ वर्ग कि.मी.) वनले ओगटेको छ। खेतीयोग्य जमिनमध्ये अधिकांश जमिन मौसमी वर्षामा निर्भर रहेको छ। नगरपालिकामा बगिरहेका विभिन्न खोलानालाको किनारमा अवस्थित यस नगरपालिकाको खेतीयोग्य जमिनको उर्वराशक्ति उच्च रहेको छ। लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा पानी क्षेत्रले करिब १.७१ प्रतिशत (१.९२ वर्ग कि.मी.) जमिन ओगटेको छ। नगरपालिकामा माटोको बनावट, खेतीयोग्य जमिन, संरक्षित क्षेत्र, बस्तीयोग्य क्षेत्र आदिको विस्तृत अध्ययनको आधारमा नगरपालिकाबासीहरूको आर्थिक अवस्था वृद्धि गर्न र वातावरणमा प्रतिकूल असर पर्न नदिन के-कस्ता उत्पादन प्रणाली तथा नितीहरू अवलम्बन गर्न सकिन्छ। यस विषयमा विस्तृत अध्ययन गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ। भू-उपयोगको विस्तृत विवरण माथिको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

४.१.१ कृषि क्षेत्र

प्राकृतिक सम्पदाको हिसाबले यो नगरपालिका कृषिको लागि उपयुक्त उर्वर भूमिको धनी नगरपालिका हो। करिब ९०.६१ प्रतिशत जमिन खेतीपातीको लागि योग्य भएको देखिन्छ। नगरपालिका चुरे पर्वत श्रृङ्खलाभन्दा दक्षिण तर्फ समथर तराई क्षेत्रमा रहेको छ। जलवायुको हिसाबले यस नगरपालिका उष्ण प्रकारको हावापानी रहेको छ। नगरपालिकाको प्रमुख नगदे तथा दलहन बालीहरूमा आलु, मुसुरो, अरहर, तोरी आदी हुन भने अन्न बालिहरू धान, गहुँ, मकै हुन। यी क्षेत्रहरूमा समान प्रकृतिको भू-बनोट भएकाले एकीकृत रूपमा जलवायु अनुकूल माटोको प्रकृति अनुसार बालीनाली तथा फलफूल र तरकारीको खेती सघन रूपमा गर्नु उपयुक्त देखिन्छ। यस्ता क्षेत्रहरूलाई उपयुक्तताको आधारमा कृषि पकेट क्षेत्र घोषणा गर्न सकिन्छ। विशेषगरी वडा नं. १ मा धान बालीमा व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र र तोरीको पकेट क्षेत्र भगवानपुर, वडा नं. ९ मा स्मार्ट कृषि कार्यक्रम अर्न्तत तरकारी खेती र साँवा व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र विकास कार्यक्रम अन्तर्गत तरकारी खेती, वडा नं. १० मा साना व्यवसायिक उत्पादन केन्द्र विकास कार्यक्रम अन्तर्गत धान पकेट कार्यक्रम, तरकारी (महिलवारी), केरा खेती (लक्ष्मीपुर), वडा नं. ११ मा काला निमक उन्नत धान, आँप, र साथै तोरी, कृषि पकेट क्षेत्रका रूपमा रहेका छन।

४.१.२ वन क्षेत्र

नगरपालिकामा ठूलो वन जंगल नभए पनि साना बगैँचाहरू रहेका छन्। कुल भू-भागको करिब १.६६ प्रतिशत भू-भाग बगैँचाले ढाकिएको छ। यो क्षेत्रलाई बगैँचा क्षेत्र नै कायम राखी स्याहार संभार गरी पूर्णरूपमा उत्पादन र प्रतिफलमुखी बनाई नगरपालिकाको दिगो विकास र समृद्धिमा सदुपयोग गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

४.१.३ जल तथा नदी क्षेत्र

नगरपालिकामा प्रमुख नदीहरूतेलार नदी, दानव नदि, कोठि नदि, कोइलीहवा खोला र काली दह हुन्। यी नदीले नगरपालिकाका केहि वडाहरूलाई छोएर बग्ने हुँदा खेतीयोग्य जमिनमा सिँचाई पुऱ्याउने क्षमता राखे तापनि सो अनुसारको सुविधा लिन सकिएको छैन। यसका साथै नगरपालिकाका बिभिन्न वडाहरूमा ताल, नाला र थुप्रै पोखरीहरू रहेका छन्।

४.२ शहरीकरणको स्वरूप

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको सडक सञ्जाल देशका प्रमुख शहरी क्षेत्रहरूसँग जोडिएको हुँदा नगरको सबै वडाहरूमा सडक, विद्युत, संचार जस्ता सुविधाहरूको पहुँच पुगेको देखिन्छ। यसका अतिरिक्त अधिकांश क्षेत्रहरू शहरोन्मुख अवस्थामा रहेका देखिन्छन्। लुम्बिनीको प्रवेशद्वारको रूपमा रहेका पर्सा चौराहा, महिलवार, पडरिया, खुनगाई, मोगलहवा, महजिदिया बजार केन्द्रको रूपमा विकसित हुँदै गएका छन्। यसैगरी कक्रहवा भन्सार रहेको कालिदह क्षेत्र आर्थिक केन्द्रका रूपमा विस्तारित हुँदै गएको छ।

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाले नगर विकासका लागि योजना तयार गर्ने दौरानमा वडा भेलाको निष्कर्ष लगायत वडा कार्यालय, सरकारी निकायहरू, राजनैतिक पार्टीहरू, गैरसरकारी संस्थाहरू (NGOs), सामुदायिक संस्थाहरू (CBOs), टोल विकास संस्थाहरू (TLO), बुद्धिजीवीहरू, समाजका प्रतिष्ठित व्यक्तित्वहरू, व्यवसायिक संस्थाहरू, संचारकर्मीहरू तथा योजना तर्जुमा टोली (Planning) आदिलाई समोवश गरी आवश्यक छलफल पश्चात प्रत्येक टोलमा फोहर व्यवस्थापनका लागि कन्टेनर, मुख्य तथा सहायक सडकहरूमा सोलार बत्ति जडान, टोल टोलमा सार्वजनिक खानेपानी र शौचालयको व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ।

४.२.१ मिश्रित जनघनत्व भएका बसोबास क्षेत्र

यस प्रकारको क्षेत्रहरू सबै वडाहरूमा रहेका छन् । प्राचिन समयमा परम्परागत हिसाबले वस्ती बसाल्ने सन्दर्भमा पानीको सुविधा, खेती योग्य क्षेत्र, पशुपानलाई पायक र अन्न उत्पादनयुक्त उपयुक्त जमिन भएको स्थानमा यत्रतत्र छरिएर बस्ने प्रचलन भएकोले आ-आफ्नो पायकअनुसार सबै वडाहरूमा कुनै स्थानमा बाक्लो तथा कुनै स्थानमा पातलो हिसाबले यस प्रकारका वस्ती क्षेत्रहरू विकासित भएका छन् ।

सेवा प्रवाहका दृष्टिकोणले यसरी छरिएको वस्तीहरूमा पूर्वाधार र सेवा पुर्याउन राज्यलाई हम्मे हम्मे पर्दछ भने लागत समेत अत्यन्त बढी पर्दछ । तसर्थ यस्ता क्षेत्रका वस्तीहरूलाई उपयुक्त स्थानमा एकीकृत रूपमा स्थानान्तरण गर्दा कालान्तरमा राज्यलाई फाइदा पुग्नुका साथै जनतालाई सहज, सुरक्षित आवास क्षेत्रहरू निर्माण हुन्छन् र सेवा प्रवाह सहज हुन जान्छ ।

वडा नं	मुख्य बस्तीहरूको विवरण
१	खुनगाई, नन्दनगर, भगवानपुर, शिवलवा, किर्तिपुर
२	मुजाहाना, भुजहिंया, लम्तीहवा, भर्थापुर, भगतपुरवा, कचरीहवा, केवटलिया सानो, केवटलिया ठूलो, अर्दौला ठुलो, अर्दौला सानो, अर्दौली
३	ठूलो पडरिया, सानो पडरिया, लंकापुर
४	मनौरी, मनौरा, खम्भे, अमारी, शिवलवा, ठुलो महुवारी, सानो महुवारी
५	तेनुहवा पूर्व गाँउ, तेनुहवा पश्चिम गाउँ, लाखेडिया चोक, हन्नामपुर, पिपराहवाँ, भोगलाह चोक, पूर्व र दक्षिण मोहम्मदनगर, मोहसड, बेलाहाडीह, ढोडहवाँ, मनोहरपुर
६	तेनुहवा विचको गाँउ, महजीदिया ढाला, तर्कुलाहा, पर्सा, रमवापुर, मोहम्मद नगर, पर्सा चमार टोल
७	पकरिहवा, बनरहवा ठुलो टोल, सानो बनरहवा, भैसहीया, कर्महवा, पाशीटोल, अँधियारी पासी टोल, अँधियारी, शिव गढीया, औरहिया, शिवगढीया ठूलो टोल, शेखुवा डाँडा
८	८ भगतपुरवा, एकला सानो, एकला ठूलो, पश्चिम भरवलिया, पूर्व भरवलिया, उत्तर भरवलिया
९	सोनवर्षा, रमवापुर, लकडीगढ, सोनवर्षा विचौवापुर, मल्लाहटोल, चैनपुखा, बेलभरिया, पिपरा, पिपर पतिया
१०	महजिदिया, मधुवनी, पिपरपतिया, वजिरगंज (चौकिडी), सानो टोल पिपर पतिया, बुधनीपुर, महिलवार, लुम्बिनी बजार, मुसेडी सेमरहना
११	जितवापुर, महादेवा, क्याम्प पछाडि सानो महादेवा, महादेवा चोक, ठूलो मोगलहवा, सानो मोगलहवा, मोगलहवा चोक, पण्डीतपुर, धुवाँधार, गद्धीडीहवा, विचौवापुर, नौकडीहवा, कुकुर भुक्वा, गन वरीया, चिरपुखा, सानो चिरपुखा, बेलहडी, धपही, घनश्यामपुर, समेरा, मनिकापुर, लोहरडी, मसिना, मोगलहवा चौक, महादेवा चौक, बिचौवापुर चौक
१२	आमा, आमी, सोनवल, भभई, दक्षिण टोल, भभई बिच टोल, भभई उत्तर टोल, अमहवा, आजमा निपनिया, बनजरही, बभनी, बरगदवा
१३	कालीदह, पैसिया, सुकरौली, मुडिला, ठूलो वडवलिया, सोनो वडवलिया, भरपुरवा

४.२.२ जग्गा विकास कार्यक्रम (Land Development Program):

शहरी क्षेत्र बिस्तार नीतिले शहर (बस्ती) लाई कुन क्षेत्रतर्फ क्रमशः विस्तार गर्दै लाने भन्ने दिशा मात्र निर्देश गरेको हुन्छ। पूर्वाधार लगानी नीति अनुरूप भौतिक पूर्वाधार योजनाको निर्माण गरिएमा बस्तीहरू जथाभावी छरिएर विकास हुनबाट नियन्त्रण गर्न सक्दछ।

तर प्रस्ताव गरिएका विस्तार क्षेत्रको व्यवस्थित तवरले विकास गर्न (प्रत्येक घडेरीमा आवतजावत गर्न मोटर बाटो, खुल्ला क्षेत्रको प्रावधान, चारपाटे आकार मिलेका घडेरीहरू लगायत भौतिक तथा पूर्वाधारको निर्माण आदि) निम्न अनुसार जग्गा विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने हुन्छ।

(क) निर्देशित जग्गा विकास कार्यक्रम (Guided Land Development Programme):

निर्देशित जग्गा विकास कार्यक्रम विशेष गरी बस्तीहरूको विकास भइसकेको र निकट भविष्यमा हुने क्षेत्रहरूमा बाटोघाटो चौडा गर्न र नयाँ बाटो खोल्न संचालन गरिने कार्यक्रम हो। विद्यमान बस्तीहरू योजना बिना नै आफै विकास हुँदै आएको हुनाले यस्ता बस्तीहरूका बाटाघाटाहरू साँघुरा र नागबेली प्रकारका छन्। आपतकालीन अवस्थामा (जस्तो आगलागी हुँदा दमकल लैजान र बिरामी पर्दा एम्बुलेन्स वा ट्र्याक्सी प्रवेशको लागि) यस्ता बाटाहरू बाधक बनेका हुन्छन्। तसर्थ यस्ता बस्तीका बासिन्दाहरूले आफ्नो इलाकामा बाटो चौडा गरी आवागमन सहज गर्न आवश्यकता अनुसार जग्गा र घर, टहराको केही अंश समेत भत्काउन पर्छ पर्ने हुन्छ। जग्गाधनी र घरधनीको अनुमति बेगर यस्ता कार्यक्रमहरू संचालन गर्न सकिँदैनन्।

जग्गा विकास कार्यक्रममा जग्गा अधिग्रहण गर्ने र जग्गा एकीकरण गर्ने जस्ता केही कार्य गर्नु पर्दैन। जग्गा र घरधनीको सहमतिमा नगरपालिका विकास समितिले बाटो चौडा गरिदिने कार्य गर्दछ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत कुनै कुनै ठाउँमा नयाँ बाटो खोल्ने कार्य पनि हुन्छ। नेपालको संविधान बमोजिम जग्गा विकास सम्बन्धी काम नगरपालिका आफैले गर्न सक्छ।

(ख) जग्गा एकीकरण कार्यक्रम (Land Pooling Programme):

जग्गा एकीकरण कार्यक्रम संचालन गर्न जग्गा अधिग्रहण गर्न आवश्यक हुँदैन। जग्गा एकीकरण गरिने क्षेत्र भित्रका घर जग्गाको किनबेच धनीहरूको अनुमतिमा केही समयको लागि बन्द गरिन्छ। यस अर्वाधि भित्र एकीकरण गरिएका सम्पूर्ण जग्गालाई एउटै चाक्लाका रूपमा मिलाएर बाटोघाटो, ढल, टेलिफोन, चौर आदि सुविधाहरू निर्माण गर्ने कार्य हुन्छ। पूर्वाधार सुविधा निर्माण गर्नको लागि केही जग्गा बिक्री गरिन्छ र सो जग्गाबाट प्राप्त रकमबाट उक्त निर्माण कार्य सम्पन्न गरिन्छ।

पूर्वाधार निर्माणको लागि चाहिने खर्च खुला क्षेत्र तथा सडक आदिमा जाने जग्गाको मोल हिसाब गर्नुपर्दछ। यस अतिरिक्त जग्गाधनीले कति जग्गा दिनुपर्ने हो सो समेत पहिल्यै यकिन गर्नुपर्दछ। जग्गाधनीहरूले योजनाले निर्धारित गरे अनुसार जग्गा दिए बापत पछि विकसित घडेरी पाउँछन्।

विकसित घडेरीको (सबै पूर्वाधारयुक्त) बजार मूल्य पहिलाको भन्दा धेरै गुणा बढी हुने हुनाले जग्गाधनीहरू यस कार्यक्रमबाट प्रत्यक्ष रूपले लाभान्वित हुने हुन्छन्। यसरी जग्गाधनीहरूको सहमति र अनुमति बेगर सञ्चालन नहुने

यो कार्यक्रमबाट जग्गाधनीहरू प्रत्यक्ष लाभान्वित हुने हुँदा यो कार्यक्रम अहिले अत्यन्त लोकप्रिय सावित भएको छ । यो कार्यक्रमको राम्रो पक्ष भनेको नै जग्गा अधिग्रहण गर्नु नपर्ने भएकोले मुआब्जा वितरण गर्ने जस्तो भन्भट यसमा भैलनुपर्दैन । तुलनात्मक हिसाबले योजना चाँडो सम्पन्न हुने हुनाले जग्गाधनीले एकातिर चाँडो फाइदा हासिल गर्न सक्दछ भने अर्कातिर बजारमा विकसित घडेरीको आपूर्ति हुन गई व्यवस्थित शहरीकरणको प्रयासमा समेत यसले निकै ठुलो टेवा पुऱ्याउने हुन्छ ।

(ग) घडेरी तथा सेवा सुविधा कार्यक्रम (Site & Services Programme):

यो कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नको लागि कुनै निश्चित ठाउँ (जहाँ घडेरी तथा सेवा सुविधा कार्यक्रम गर्न प्रस्ताव गरिएको छ) जग्गा अनिवार्य रूपले अधिग्रहण गर्नुपर्दछ । योजना क्षेत्रको लागि आवश्यक जग्गा अधिग्रहण गरेपछि जग्गा तथा घरधनीलाई तोकेको मुआब्जा दिनुपर्दछ । यसरी अधिग्रहण गरेपछि योजनामा व्यवस्था गरिए अनुसारको बाटोघाटो, ढल, टेलिफोन, खानेपानी, खुला चौर आदि निर्माण गर्ने कार्य हुन्छ ।

व्यवस्थित बसोबासका हिसाबले चाहिने प्रायः सम्पूर्ण सेवा सुविधाहरूको व्यवस्था र निर्माण कार्य सम्पन्न भइसकेपछि यस्ता विकसित घडेरीहरू (एकै किसिमको वा विभिन्न किसिमको) निर्धारित मूल्यमा निश्चित नीति अन्तर्गत रही बिक्री वितरण गरिन्छ । विकसित घडेरीको मूल्यमा अधिग्रहणको मुआब्जाको रकमका साथै पूर्वाधार विकास निर्माणमा लागेको खर्च, खुला चौरको लागि छाडेको जग्गाको मूल्य आदि जोडिन्छ ।

४.३ शहरोन्मुख बस्तीहरूको वर्तमान स्वरूप

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको जलवायुको आधारमा बसोबासको लागि उपयुक्त मानिएको छ । ग्रामीण क्षेत्रको सडकहरूको सञ्जाल समेत विकास भइसकेको, सिँचाई परियोजनाको नहर निर्माणबाट नहर प्रणालीसँगै सडक प्रणालीको समेत समानान्तर विकास भएको र शिक्षा, स्वास्थ्य जस्ता सुविधाहरू समेत अन्य नगरपालिकाहरूको दाँजोमा सुलभ रहेको सन्दर्भमा नगरपालिकाका शहरी क्षेत्रको वरपरमात्र नभई ग्रामीण क्षेत्रमा समेत बस्ती एवं बस्ती श्रृंखलाहरूको विकास तिब्ररूपमा भइरहेको छ ।

हुलाक, टेलिफोन, स्वास्थ्यचौकी र विद्यालयको पहुँचका साथसाथै आन्तरिक बस सेवाको सुगम यातायात सुविधा हुनाले पनि ग्रामीण बस्ती विकासका लागि योगदान पुऱ्याइरहेको पाइन्छ । यसका साथै विभिन्न नगरपालिकाहरूले आफ्ना आन्तरिक यातायात मार्गहरू बनाई सार्वजनिक क्षेत्रहरूमा हाटबजारको व्यवस्थापन गर्ने काम भएता पनि स-साना व्यापारिक केन्द्रका रूपमा बस्तीहरूको विकास भइरहेको छ ।

नेपाल सरकारले बजारोन्मुख बस्तीहरूमा हाटबजारको विकासको लागि केही आवश्यक छाना/सेड तथा भण्डारणको व्यवस्था गरिदिँदा ग्रामीण कृषि अर्थतन्त्रलाई बजार अर्थतन्त्रमा परिणत गर्न सहयोग पुग्ने देखिन्छ । यसका अतिरिक्त एकातर्फ यी बस्तीहरूको छेउछाउको जमिनको समेत अप्रत्याशितरूपले मूल्य बृद्धि भइरहेको पाइन्छ भने अर्कोतर्फ भोलिका दिनहरूमा यस्तो बस्तीको लागि आवश्यक पर्ने खेलमैदान, पार्कजस्ता सार्वजनिक क्षेत्रहरूको व्यवस्थापन गर्न आवश्यक जग्गाको योजना अहिलेदेखि नै बनाउनु आवश्यक छ ।

नगर क्षेत्रहरूको व्यवस्थित तवरले विकास गर्न प्रत्येक घडेरीमा आवत जावत गर्न मोटर बाटो, खुल्ला क्षेत्रका प्रावधान,

चारपाटे आकार मिलेका घडेरीहरू लगायत भौतिक तथा पूर्वाधारको निर्माण सहितको व्यवस्थित बस्तीको विकास गर्न जग्गा एकीकरण वा सेवा सुविधा जस्ता कार्यक्रमहरू संचालन गर्नु पर्दछ। यसरी जग्गा विकास कार्यक्रम संचालन गर्दा शहरी बिस्तार क्षेत्र प्रस्तावना गरिएका क्षेत्रहरूलाई टेवा पुऱ्याउने हिसाबले प्राथमिकता दिनु पर्दछ।

नगरपालिकाको कुल १३६२१ परिवारहरूमध्ये, घरको जग सिमेन्टको जोडाइ भएको इट्टा, ढुङ्गा र पक्की पिलर भएका घरधुरी ६४.९ प्रतिशत, बाहिरी गाह्रो सिमेन्टको जोडाइ भएका घरधुरी ७६.३ प्रतिशत र सिमेन्ट ढलान छाना भएका घरधुरी ८५.७ प्रतिशत छन्। नगरपालिकामा कुल २०५ (१.५ प्रतिशत) परिवारहरू मात्र घर भाडा लिई बसेका छन् भने १३,३७६ (९८.२ प्रतिशत) परिवारको आफ्नै घर रहेको छ।

यस नगरपालिकाका वडा केन्द्रहरू लगायत आसपासका स्थानहरू समेत व्यवसायिक केन्द्रका रूपमा विस्तार हुँदै गएका छन्। नगरपालिकामा रहेका व्यापारिक केन्द्रहरू तथा शहरोन्मुख क्षेत्रहरू निम्न छन्:

वडा नं.	बजार केन्द्र
१	खुनगाई
२	भुजहना, खुनगाई
३	पडरिया
४	खुनगाई, अमारी
५	मोगलाहा चोक,
६	पर्सा चौक, लोहखडिया चोक
७	भैसहीया चोक, महजिदिया चोक
८	भैसहीया चोक, महजिदिया चोक
९	महजिदिया
१०	महिलवार चोक, महजिदिया चोक
११	मोगलहवा, महादेवा, विचवापुर चोक
१२	बनजरही चोक
१३	खुनगाई, कालिदह

नगरभित्र १८ (०.१ प्रतिशत) घरहरू विभिन्न संस्थाहरूले उपयोग गरेका छन्। शहरोन्मुख बस्ती विकासको सन्दर्भमा नगरपालिका साथै सम्बन्धित विषयगत कार्यालयहरू र हाल विभिन्न नामबाट गठन भइरहेका नगरपालिका विकास समिति एवं बजार व्यवस्थापन समितिहरूले पनि बेलैमा सार्वजनिक जग्गाको व्यवस्थापनमा आवश्यक सेवा सुविधा प्रदान गर्ने तर्फ ध्यान दिनु आवश्यक देखिन्छ।

४.४ बस्ती विकासमा देखिएका चुनौतीहरू

बढ्दो जनसंख्यासँगै तीव्र गतिमा विकास भैरहेको शहरोन्मुख ग्रामिण बस्तीहरूको योजनाबद्ध विकासमा देखिएका चुनौतीहरू निम्नानुसार छन् :

- बस्तीहरूको विकासका लागि योजनाबद्ध प्रयास हुन सकेको छैन। बस्तीहरूमा सुविधा बर्गिकरण (Zoning) को आधारबाट आवास क्षेत्र, औद्योगिक क्षेत्र, सार्वजनिक खुला क्षेत्र, हरित क्षेत्र, अस्पताल विद्यालय तथा कार्यालय क्षेत्र आदि गरी शहरी क्षेत्र लगायत शहरोन्मुख एवं ग्रामीण क्षेत्रहरूको किटान गर्न सकिएको छैन। यस सम्बन्धमा बस्तीहरूको गुरुयोजना पहिले नै बनाई आवासिय क्षेत्र, व्यावसायिक क्षेत्र, औद्योगिक क्षेत्र, पार्क, उद्यान र खेल मैदान जस्ता सार्वजनिक क्षेत्र तथा कार्यालय एवं संघसंस्थाहरूको लागि क्षेत्र पहिले नै निर्धारण गर्नु जरुरी देखिएको छ।
- बस्तीहरूको प्राकृतिक वातावरणमा सुधारका लागि सार्वजनिक एवं निजी रूपमा वृक्षारोपण गर्न योजनाबद्ध प्रयास हुन सकेको छैन। विकासोन्मुख बस्तीहरूबाट निकास हुने फोहोरमैलालाई संकलन र प्रशोधन गरी बस्तीहरूको वातावरणलाई प्रतिकूल बनाउने कार्य रोकनु पर्ने र टुला बस्तीहरूमा छाडा पशुहरूको व्यवस्थापन तथा पशु हाट बजारको समेत व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ। खोलानालामा ढल निकास गरी पानी प्रदुषण भइरहेको हुँदा प्रशोधन प्रणालीको विकास हुनुपर्ने देखिन्छ।
- सार्वजनिक निर्माण कार्यहरूमा सम्बन्धित निकाय एवं कार्यालयहरू बिच समन्वय हुन नसकि पुर्वाधारहरूको दिगो निर्माण हुन सकेको छैन। यस सम्बन्धमा स्थानीय निकाय तथा नागरिक समाजसँग समन्वय हुन सकेको छैन।

४.५ भू-क्षय सम्भावित क्षेत्र

नगरपालिकाका नदी तथा खोला किनारका भागहरू भूक्षयको दृष्टिकोणले संवेदनशिल क्षेत्रमा पर्दछ। मानिसको अत्याधिक बसाई सराईका कारणबाट नगरपालिका क्षेत्रमा परिरहेको वन विनासको चाप, अनियन्त्रित डढेलो, चरीचरन राख्ने प्रवृत्ति एवं अव्यवस्थित ढंगले ढुंगा तथा बालुवाहरू भिक्नाले प्राकृतिक सन्तुलन बिग्रन गई बस्ती एवं खेतीतर्फ अनियन्त्रित बाढीको प्रकोप केन्द्रीत भएको छ।

खोलाको क्षमताभन्दा बढी मात्रामा नदीजन्य वस्तु निकासी भएकोले खोलाको सतह गहिँरिदै जाँदा आसपासका क्षेत्रहरूमा कटान तथा भूक्षयको सम्भावना बढ्दो देखिन्छ। मूलतः नगरका खोलाहरूको वरिपरी नै केन्द्रीत भएर रहेको मानव बस्तीको मानवीय गतिविधिले र अनुत्पादक पशुहरूको चापले यो संवेदनशिल क्षेत्रमा भूक्षयको दृष्टिकोणले प्रतिकूल प्रभाव पारेको छ।

त्यस्तै, अल्पकालिन, मध्यकालिन र दीर्घकालिन उपायहरू अबलम्बन गर्नुपर्ने आवश्यकतालाई ध्यानमा राख्दै अल्पकालिन उपायको रूपमा स्पर एवं तटबन्ध निर्माण गर्ने मध्यकालिन उपायको रूपमा प्रभावित क्षेत्रको वरिपरी वृक्षारोपण गर्ने र दीर्घकालिन उपायको रूपमा सम्पूर्ण खोला प्रभावित क्षेत्रलाई संरक्षण गर्ने तर्फ काम अगाडि बढाउनु पर्ने देखिन्छ। उल्लेखित क्षेत्रलाई मानवीय गतिविधिबाट अप्रभावित पार्ने र सघन जलाधार क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिएको छ।

४.६ नगरपालिकामा हुन सक्ने संभावित प्रकोपको विवरण

तालिका नं. २६

नगरपालिकामा हुन सक्ने संभावित प्रकोपको विवरण

क्र.सं	संभावित प्रकोप	विद्यमान अवस्था	समय
१	भूकम्प	भूकम्पिय जोखिमका दृष्टिले नेपाल विश्वको ११ औं स्थानमा रहेको र नगरपालिकामा भूकम्प प्रतिरोधात्मक भवन कमै मात्रामा भएको, भवन आचारसंहिता पूर्ण रूपमा लागु नभएको	जुनसुकै समयमा
२	बाढी	नगरपालिकामा विशेषतः साना ठुला नदी / खोलाहरू बग्ने गरेको र वर्षायाममा नदी तथा खोलाहरूले आसपासका भूभागहरू बर्षेनी डुवान र कटान गरि क्षति पुऱ्याईरहेको छ । बर्षेनी धेरै संख्यामा परिवारहरू प्रभावित भैरहेका छन् ।	जेष्ठ-असोज
३	आगलागी	नगरपालिकाको धेरै जसो भु-भागमा घनावस्ती रहेका (सुकुम्वासी, मुक्त कर्मैया, बाढी विस्थापित) लगायतका अति विपन्न समुदायका घरहरू सचेतना अभाव, अग्नी नियन्त्रण यन्त्रको अभाव, खाना पकाउने कोठाका भित्ताहरू माटोले नपोत्नु, हावाहुरी चलेको बेला खाना पकाउनु र चुल्होमा आगो राख्ने चलन रहनु, चुल्होमा आगो सल्काउँदा मट्टीतेलको प्रयोग गर्नु र सलाई लाईटर जस्ता आगो बाल्ने वस्तुहरू बच्चाले खेलाउँदा आगलागीका घटना बढी हुने गरेको ।	चैत्र-जेष्ठ
४	महामारी	बाढी पश्चात पूर्ण प्रकोपका रूपमा भाडापखाला लगायतका पानी जन्य रोग बढ्ने गरेको, स्रोत साधन अभाव र जनचेतनाको कमी, अनुकूल क्षमताको अभाव, कोराना भाइरस (कोभिड-१९) को महामारी ।	विपद् पछि अन्य समयमा
५	बर्ड फ्लु, अन्य फ्लु	अव्यवस्थित कुखुरा पालन, स्वाइन फ्लु, आदि	जुनसुकै समयमा
६	शित लहर	चिसोको मात्रा बढ्दै गएको समयमा विपन्न वस्ती बढी प्रभावित	पुस माघ
७	जंगली जनावर आतंक	नगरपालिकाको वनजंगल वरिपरि बसोबास भएको क्षेत्रहरू, लुम्बिनी विकास कोष वन वरिपरिको क्षेत्र	जुनसुकै समयमा
८	मौसमी सुख्खा	पानी नपरेमा नहरको सिँचाई नपुगेका भागहरू	असार-भदौ
९	किट आतंक	जलवायु परिवर्तन, बढी विषादि प्रयोगका कारण लाभकारी चरा, किरा लोप	खेती मौसम
१०	चट्याङ, असिना	बढी जसो वर्षायाम र पानी परेको समयमा	जुनसुकै समयमा

खण्ड ५ : आर्थिक क्षेत्र तथा रोजगार स्थिति

५.१ नगरपालिका अर्थतन्त्रको संरचनात्मक स्वरूप

नगरपालिकाको अर्थतन्त्र मुख्यतया: कृषि, वन, मत्स्यपालन, उद्योग, ग्याँस, पानी, निर्माण, थोक, खुद्रा बजार, होटल, रेस्टुरेन्ट, पर्यटन तथा सेवा जस्ता क्षेत्रमा निर्भर भएको देखिन्छ। उपयुक्त हावापानी, माटोको बनोट तथा समतल भएको यस नगरपालिका कृषिको लागि उपयुक्त उर्वर माटो भएको तराईको क्षेत्र भएको हुँदा नगरपालिकामा अधिकांश घरपरिवार प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा कृषि व्यवसायमा संलग्न रहेका छन्।

नगरका सबै वडाहरूमा रणनीतिक तथा शहरी सडक सञ्जालका कारण नगरका सबै वडा तथा जिल्लाभित्रका सबै नगरपालिका / गाउँपालिकाहरूमा पहुँच सहज बनाएको छ। जिल्लाको विकासका लागि विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरू कार्यरत रहनु, सुशासन तथा पारदर्शिताका लागि विभिन्न ऐन, कानुन, नीति, नियम कार्यान्वयनमा रहनुलगायत विभिन्न अवसरहरू नगरपालिकाको विकासका सकारात्मक पक्षहरू रहेका छन्।

मील, फर्निचर उद्योग, धागोको उद्योग, क्रसर उद्योग, कुखुरा पालन, पशु पालन आदि यस नगरपालिकामा रहेका केही साना तथा घरेलु उद्योग व्यवसायहरू हुन्। यस नगरपालिकाका मानिसहरू उल्लेखनियरूपमा औद्योगिक विकास तर्फ लागि रहेका देखिन्छ। यस नगरपालिकाको अर्को मुख्य आर्थिक आधार वैदेशिक रोजगार रहेको देखिन्छ। यद्यपि यो त्यति सकारात्मक भने होइन।

५.२ आर्थिकरूपले सक्रिय जनसंख्याको अवस्था

तालिका नं. २७

आर्थिकरूपले सक्रिय जनसंख्याको अवस्था

कुल जनसंख्या	पुरुष	महिला	आर्थिकरूपले सक्रिय जम्मा जनसंख्या
८७३८३	२३३४९ (२६.७२%)	२५३०० (४५.६१%)	४८,६४९ (५५.६७%)

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०७८

यस नगरपालिकामा १५ वर्ष देखि ५९ वर्षसम्मका आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्याको विवरण देखाइएको छ। जसमा पुरुषको संख्या २३,३४९ (२६.७२ प्रतिशत), महिलाको संख्या २५,३०० (४५.६१ प्रतिशत) देखिन्छ। आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्यामा लैगिंक रूपमा पुरुषको भन्दा महिलाको संख्या बढी रहेको देखिन्छ। त्यस्तै नगरपालिकाको कुल जनसंख्याको ४८,६४९ अर्थात् ५५.६७ प्रतिशत जनसंख्या आर्थिकरूपले सक्रिय छन्। आर्थिक रूपमा निस्कृय जनसंख्या ४४.३३ प्रतिशत छन्। जसको विस्तृत विवरण तालिकामा देखाइएको छ।

५.३ आश्रित जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. २८
आश्रित जनसंख्याको विवरण

जनगणना वर्ष	आश्रित बालबालिका (०-१४)		आश्रित बालबालिका (६० वा सो भन्दा माथि)		जम्मा आश्रित	
	जम्मा	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत
२०७८	३१४८७	३६.०३	१०९६५	१२.५४	४२४५२	४८.५८

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०७८

नगरपालिकामा आश्रित जनसंख्या ०-१४ वर्ष उमेर समूहका आश्रित बालबालिका र ६० वर्ष वा सोभन्दा माथिका आश्रित वृद्धवृद्धाहरूको संख्या र प्रतिशतलाई देखाइएको छ। जसमा आश्रित बालबालिकाको संख्या ३१,४८७ (३६.०३ प्रतिशत), आश्रित वृद्धवृद्धाहरूको संख्या १०९६५ (१२.५४ प्रतिशत) देखिन्छ। कुल जनसंख्यामध्ये जम्मा आश्रित जनसंख्या ४२,४५२ (४८.५८ प्रतिशत) देखिन्छ। जसको विस्तृत विवरण तालिका उल्लेख गरिएको छ।

५.४ कृषि

नेपालमा कृषि क्षेत्र देशको प्रमुख रोजगार प्रदायक तथा कूल गार्हस्थ उत्पादनमा प्रमुख हिस्सेदार भै देशको अर्थतन्त्रको मेरुदण्डको रूपमा रहेको छ। ग्रामीण जनताहरूको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने कृषि क्षेत्रको आधारभूत कृषि तथ्याङ्कलाई ग्रामीण विकासको सूचकको रूपमा लिन सकिन्छ। खाद्यान्न तथा नगदे बालीहरू फलफूल, पशुपंक्षी, मत्स्य सिंचाई साथै कृषि उत्पादन र क्षेत्रफल सम्बन्धी विविध सूचनाहरू कृषि तथ्याङ्कको क्षेत्रभित्र पर्ने भएतापनि नेपालमा सरकारीस्तरबाट राष्ट्रिय तथा स्थानीयस्तरमा कृषि सम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्कको प्रमुख स्रोतको रूपमा कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय र केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

रहेका छन्। स्थानीय उत्पादनको बृद्धि र विकास गर्न बजारीकरणतर्फ विशेष ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ। तुलनात्मक रूपमा हेर्दा पुरुषहरू यस पेशाबाट विमुख हुँदै अन्य पेशातर्फ आकर्षित भएको देखिन्छ। यसो हुनुमा अन्य पेशाबाट आमदानीमा बृद्धि हुनु र खेतीयोग्य जमिनको अभाव विस्तारै सिर्जना हुनु पनि हो। कृषि क्षेत्रमा आधुनिकीकरण नहुनु, बजार व्यवस्थाको अभाव, सिंचाइको व्यवस्था नहुनु तथा अन्य जीवनशैली जटिल बन्दै जानु यस क्षेत्रबाट विमुख हुनाको केही प्रमुख कारण हुनुपर्दछ। नगरपालिकाको दूतो क्षेत्रफल समथर भूभागले भरिएको हुँदा कृषिका लागि प्रशस्त मात्रामा उपयोगी क्षेत्र रहेको छ। सामान्यतः कृषि प्रणालीमा मुख्य अन्न बालीहरू धान, मकै, गहुँ आदि हुन्।

यस्तै दलहन बालीमा अडहर, मास, मसुरो, केराउ, चना उत्पादन हुने गर्दछ। तेलहन बालीमा तोरी, अर्सी, तिल उत्पादन गरिन्छ भने तरकारी खेती आलु, प्याज, काउली, भिन्डी, लसुन लगायत प्रमुख खाद्य तथा नगदे बाली हुन् र यीनको उत्पादकत्व पनि बढी छ। नगरमा सबैभन्दा धेरै क्षेत्रमा खाद्यान्न र फलफूल बाली लगाइने गरेको छ भने तुलनात्मक रूपले न्यून क्षेत्रमा दलहन र मसला बाली लगाइने गरेको छ। लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाले कृषि क्षेत्रको तर्फबाट पनि आफ्नो आर्थिक वृद्धिदर कायम राखेको छ।

(क) हिउँदे बाली

नगरमा उत्पादन गरिने प्रमुख हिउँदे बालीहरूमा फापर, जौ, उखु, मसुरो, चना, अरहर, मास, गहत, राजमा, भटमास, मुड, तोरी, तिल, आलस, केरा, आँप, अम्बा, हिउँदे तरकारी, आलु, मसला बाली, माछा रहेका आदि छन्।

(ख) वर्षे बाली

नगरपालिकाका प्रमुख वर्षे बालीहरूमा धान, मकै, फापर, दलहन, भटमास, मास, मुग, गहत, अन्य तरकारी, वर्षे तरकारी, आलु, कागती, निबुवा, स्याउ, ओखर, केरा, मसला बाली, अदुवा आदि छन्।

५.४.१ कृषि योग्य क्षेत्रहरू

यस नगरपालिकाको सम्पूर्ण क्षेत्रहरू कृषिका लागि उपयुक्त छन्। यहाँका खेतीपाती भइरहेका र कृषिका लागि योग्य क्षेत्रहरू निम्न छन्।

वडा नं.	कृषि योग्य क्षेत्र	वडा नं.	कृषि योग्य क्षेत्र
१	सबै क्षेत्र	८	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र
२	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र	९	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र
३	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र	१०	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र
४	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र	११	नौखनिया पोखरी फाँट, महादेवा फाँट, वडा कार्यालय फाँट, गल्लीडिहवा फाँट, मोगलाहा फाँट लगायत सम्पूर्ण गाउँहरूका फाँटहरू
५	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र	१२	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र
६	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र	१३	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र
७	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र		

५.४.२. विभिन्न बालीले ढाकेको क्षेत्रफल, उत्पादकत्व, उत्पादनको विवरण

तालिका नं. २९
वार्षिक कृषि उत्पादन सम्बन्धी विवरण
आ.व. २०७९/०८०

क्र.सं.	बालीको नाम	ढाकेको क्षेत्रफल (हे)	उत्पादकत्व/हे.(मे. ट.)	जम्मा उत्पादन (मे. ट.)
क. खाद्यान्नबाली				
	धान	१०२००	४.३	४३८६०
	गहुँ	५३५०	२.९५	१५७८२.५
	मकै	२०	४.५	९०
	कोदो	-		
ख. दलहनबाली				
	मसुरो	५८०	१.०५	६०९
	केराऊ	४०	१.२३	४९.२
	चना			
	रहर	१०	१.५५	१५.५
ग. तेलबाली				
	तोरी	८५०	०.९५	८०७.५
	सुर्यमुखी			
	भटमास			
घ. तरकारी बाली				
	काउली	१५०	२०	३०००
	बन्दा	५०	२२	११००
	ब्रोकाउली	२५	१२	३००
	टमाटर	७०	२८	१९६०
	सिमि	१०	१०	१००
	मूला	२०	१०	२००
	फर्सी	१५	१५	२२५
	लौका	१२	१५.५	१८६

“शुद्ध, बुद्ध, ऋषि मन, समृद्ध नगर, सुखी नगरबासी हाको अभियान”

क्र.सं.	बालीको नाम	ढाकेको क्षेत्रफल (हे)	उत्पादकत्व/हे.(मे. ट.)	जम्मा उत्पादन (मे. ट.)
	करेला	१८	१३.२	२३७.६
	घिरौला	१५	१४.४	२१६
	गाजर	७		
	भिण्डी	२०	१८	३६०
	परवल	-		
	रायो	७		
	पालुंगो	५		
	अन्य	२०		
ड. मसलाबाली				
	धनिया	२०		
	जीरा			
	अदुवा			
	प्याज	५९	१८	१०६२
	लसुन	२०		
	हल्दी / हलेदो			
	अन्य	५		
च. गदे बाली				
	उखु			
	आलु	१६०	१६	२५६०
	पाट / सनपाट			
छ. फलफूल				
१	आँप			
	फल्ने			
	नफल्ने			
२	लिची			
	फल्ने			
	नफल्ने			

क्र.सं.	बालीको नाम	ढाकेको क्षेत्रफल (हे)	उत्पादकत्व/हे.(मे. ट.)	जम्मा उत्पादन (मे. ट.)
३	रुख कटहर			
	फल्ने			
	नफल्ने			
५	केरा			
६	भूइकटहर			
७	अन्य			

५.४.२ कृषि बालीमा लागने रोग

नगरपालिकाको कृषि उत्पादनमा धान, गहुँ, मकै, दलहन, तेलहन, तरकारी, फलफूल आदी नै मुख्य रूपमा रहेको छ। सामान्यतया धानमा डढुवा, खैरो थोप्ले सिथ ब्लाइट रोगहरू देखा परेको छ भने गहुँमा कालो पोके र सिन्दुरे जस्ता रोगहरू देखिन्छन्। यसैगरी मकैमा डाँठ वा घोगा कुहिने र तरकारी आलु, सागपात आदिमा लेटव्लाइट, मोजाइक, ओइलाउने, खोस्टे, अल्टरनेरिया, कवरट, ड्याम्पिङ्ग अफ, जरा कुहिने जस्ता रोगहरू मुख्य रूपमा देखा पर्दछन्। फलफूलमा विशेषगरी कोत्रे, सेतो धुले रोग, भोजक पात गुजुमुज्ज हुने, ऋयाक रोग, जरा कुहिने, ओइलाउने आदी रोगहरूको प्रकोपबाट कृषकहरू समस्यामा परेका छन्। मुख्य बालीहरूमा लाग्ने शत्रु जीव र रोगहरूको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा राखिएको छ।

तालिका नं. ३०

विभिन्न बालीमा लागने रोग विवरण

क्र.सं.	बाली	प्रमुख शत्रु जीव	प्रमुख रोग
१	धान	गवारो, पात बेरुवा, पात कटुवा, हरियो फडके, खैरो फडके, स्क्रिपर, पतेरो, मिलिग, निमाटोड, दुङ्गे, फट्याङ्गा	मरुवा, डढुवा, खैरो, थोप्ले सिथ ब्लाइट, खैरे रोग
२	गहुँ	कटवर्म, वायरवर्म, लाही	कालो पोके, सिन्दुरे, खैरा
३	मकै	खुम्प्रे, फेद वटुवा, गवारो, फट्याङ्गा, लाही	डाठ कुहिने, घोगा कुहिने, कालोपोके
४	आलु	लाही, फेद कटुवा, खुम्प्रे, रातो कमिला, धमिरा, आलुको पुतली	लेटव्लाइट, मोजाइक, ओइलाउने रोग, खोस्टे रोग, डढुवा
५	तरकारी	भण्टाको गवारो, लाही, वन्दाको पुतली, टमाटरको फलको गवारो, फल कुहाउने औसा, सुलसुले, रातो खपटे, डल्ले खपटे, थ्रिप्स, खुम्प्रे	ओइलाउने रोग, अल्टरनेरिया, कवरट, ड्याम्पिङ्ग अफ, डाइ ब्याक, जरा कुहिने, पाउडरी मिल्ड्यू
६	फलफूल	आपको मधुवा, गवारो, फल कुहाउने औसा, सुलसुले, अनारको पुतली, होपर	एनथ्र्याकोजा, ससेतो दुसी, डाईव्याक, आँपको गुच्चा हुने, डाउनी मिल्ड्यू
७	केरा खेती	केराको स्क्रिपर, थाम र गानोका गवारा तथा घुनहरू, खपटे	जरा कुहिने रोग, ओइलाउने रोग, गुवो कुहिने, डढुवा, बन्चिटप

५.४.३ बाली पात्रो

तालिका नं. ३१
विभिन्न बालीमा लाग्ने रोग विवरण

क्र.सं.	बाली	बाली लगाउने समय	बाली भित्र्याउने समय
१	धान वर्षे	जेष्ठ / आषाढ	असोज / कार्तिक
२	मकै वर्षे	जेष्ठ / आषाढ	भदौ / असोज
३	मकै बसन्ते	माघ / फागुन	जेष्ठ / वैशाख
४	गहुँ	कार्तिक / मंसिर	चैत्र / वैशाख
५	तोरी	असोज / कार्तिक	माघ / फागुन
६	आलु	असोज / कार्तिक	माघ / फागुन
७	मसुरो	कार्तिक / मंसिर	फागुन/चैत्र
८	उखु	माघ / फागुन	पौष/माघ
९	चना	असोज / कार्तिक	फागुन / चैत्र
१०	मकै हिउँदे + तोरी	असोज / कार्तिक	पौष / माघ
११	सुर्यमुखी	माघ / फागुन	जेष्ठ / आषाढ
१२	तरकारी वर्षे	जेष्ठ / आषाढ	भदौ / असोज
१३	तरकारी हिउँदे	भदौ / असोज	मंसिर / फागुन
१३	तरकारी बसन्ते	पौष/माघ	वैशाख / आषाढ

५.४.४ कृषि बजारीकरण

परम्परागत कृषि बजारीकरणमा उत्पादकहरूले असंगठित रूपमा आफ्नो उपजको आफैँ बजारीकरण गर्ने चलन थियो तर पछिल्ला दिनमा विविध खाले बजार शृंखला पार गर्दै कृषि उपजहरूको बजारीकरण प्रचलन विकास हुन थालेको छ। नगरपालिका निर्माणका प्रारम्भिक दिनदेखि यहाँका कृषिजन्य वस्तु बजारीकरणका ढाँचाहरू विभिन्न खालका अभ्यासमा आएका छन्।

यद्यपि आजसम्म पनि व्यवस्थित कृषि बजार निर्माण भई नसके पनि बन्ने र बनाउने दिशामा भएका प्रयत्नहरूले कृषि बजारको क्रमिक विकासमा टेवा पुऱ्याएका छन्। हालसम्म बजारीकरण ढाँचामा विभिन्न कृषि बजारीकरणका मोडलहरू विकास र अभ्यास भएको देखिन्छ। कृषि उपज बजारीकरणका ढाँचाहरूले एकले अर्कोलाई विस्थापन गरेका छैनन्, तर एकले अर्काको विकास गर्न परिस्थिति निर्माण गरेका भने पक्कै छन्।

नगरपालिकामा विभिन्न हाटबजारहरूबाट कृषि लगायत अन्य वस्तुहरूको (तरकारी, आलु, फलफूल तथा माछा) बजारीकरण हुने गरेको देखिन्छ। वडाका केन्द्रहरू अहिले बजार केन्द्रका रूपमा विकसित हुँदै गएका छन्। यहाँका कृषि उपजहरू जिल्लाका अन्य शहर र दूला बजारमा समेत पुग्ने गरेका छन्।

५.४.५ कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा कृषि पेशा अगाल्ने परिवारको संख्या उच्च रहेको छ। कृषि पेशामा संलग्न श्रम शक्ति उच्च रहेको यस नगरमा कृषि व्यवसायलाई प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्यले नगरपालिकामा विभिन्न क्षेत्रलाई कृषि पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरी नगदे, तरकारी, फलफुल, खाद्यान्न, मौरी पालन, उखुजस्ता कृषि उत्पादनको वृद्धि गर्न सक्ने प्रसस्त सम्भावना देखिन्छ।

५.४.६ जग्गाको उर्वराशक्ति

नगरपालिकाको ठूलो क्षेत्रफल समथर भू-भागले ओगटेकोले कृषि उत्पादनको लागि उर्वर भूमि प्रशस्त रहेको छ। विगतमा लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा रहेका उर्वरा क्षेत्र हाल शहरीकरणको प्रभावसँगै उर्वरभूमि सागुरिदै गएको देखिन्छ। नगरको समथर भू-भागमा खाद्यान्न बाली, नगदे बाली तथा फलफूल र तरकारीको लागि उर्वर भूमि पाइन्छ भने वन क्षेत्रले ढाकेको क्षेत्रहरूमा डाँलेघाँस र खरघाँसको लागि उर्वरता रहेको पाइन्छ।

५.५ सिँचाई

नगरपालिका सतह एवं भुमीगत जल सिँचाई प्रमुख स्रोतको रूपमा रहेको छ। कृषिको लागि उर्वर माटो भएको र नगरमा ठूलो संख्यामा जनता कृषिमा निर्भर रहेको हुँदा प्राकृतिक स्रोतको उपयोग गरी सबै खेतियोग्य जमिनमा सिचाई सुविधा पुऱ्याउन सके

रोजगारीका अवसर बढ्नुका साथै कृषि उत्पादनमा पनि प्रशस्त बृद्धि हुने देखिन्छ।

नगरपालिकामा प्रमुख नदीहरूतेलार नदी, दानव नदि, कोठि नदि, कोइलीहवा खोला र काली दह हुन्। यी नदीले नगरपालिकाका केहि वडाहरूलाई छोएर बग्ने हुँदु। खेतीयोग्य जमिनमा सिँचाई पुऱ्याउने क्षमता राखे तापनि सो अनुसारको सुविधा लिन सकिएको छैन। यहाँ सिँचाईको लागि भूमिगत पानीको अत्यधिक प्रयोग भइरहेको छ। नगरमा भूमिगत रूपमा रहेको जलस्रोतलाई उपयोग गर्न र लगानी र प्रतिफलको हिसावले तत्काल सतह सिचाईमा जान नसकिने ठाउँहरूमा जमिनमुनीको पानीलाई प्रयोग गरी सिँचित गर्नु उपयुक्त देखिन्छ।

५.६ पशुपालन

नगरपालिकामा विशेषगरी गाई, भैँसी, बाखा, सुँगुर, कुखुरा नै यहाँका मुख्य घरपालुवा जनावर हुन। यसबाट नगरपालिकाबासीहरूको जीविकोपार्जनमा उल्लेख्य सुधार भैरहेको छ। पशुजन्य उत्पादनहरू जस्तै, दुध, दही, घिउ तथा मासुका लागि कुखुरा, बंगुर, खसी, बोकाहरूको बिक्रीबाट आमदानी बढेको देखिन्छ। यहाँ डेरी उद्योग, व्यापारिक फार्म, गाइ, भैँसी, कुखुरा फार्महरू लगायतका कृषिजन्य उद्योगहरू रहेका छन। त्यस्तै गरि भेटेनरी सेवा पनि नगरमा उपलब्ध रहेको छ। नगरपालिकामा पशुपालन अधिक मात्रामा हुने गरेको देखिन्छ।

५.६.१ पशु नश्ल

नगरमा पालन गरिने मुख्य पशुपंक्षीहरूमा गाई, भैँसी, बाखा, भेडा र बंगुर रहेका छन्। सामान्यतया व्यवसायिक पशुपालनको विकाससँगै वर्णशंकर तथा उन्नत जातका पशुहरूको हिस्सा कुल पशुको तुलनामा बृद्धि हुँदै गएको पाइन्छ। गाई भैँसीमा कृत्रिम गर्भाधान सेवा उपलब्ध हुनु तथा बाखा र बंगुरतर्फ उन्नत जातका भालेहरूसँग प्रजनन गराउने परिपाटी बसेको हुँदा यी जातका जनावरहरूमा वर्णशंकरको संख्या बढ्दो छ।

तथापि बैँधुवा पशुपालन पद्धतिको कमी, कमजोर पशु स्वास्थ्य व्यवस्थापन, कुपोषण तथा पशुपालनसम्बन्धी प्राविधिक ज्ञान तथा चेतनाको अभावको कारण वर्ण शंकरबाट उत्पादनमा खासै उत्साह थपिएको अवस्था छैन। त्यसैगरी ठूलो संख्यामा रहेका कम उत्पादक जनावरहरूले अपेक्षाकृत बढी उत्पादक जनावरहरूको आहारा उपभोग गर्दा उन्नत जातका जनावरहरूबाट अपेक्षाकृत नाफा लिन सकिएको छैन। तसर्थ नश्ल सुधारमार्फत् नयाँ जन्मिएका जनावरका बच्चाहरू नै भविष्यको राम्रो माउ हुने हुँदा यस प्रकारका थप कार्यक्रमहरू संचालन गर्नु आवश्यक छ।

सारांशमा, विगतका वर्षहरूमा नगरपालिकाको पशुपालन क्षेत्रले राम्रो फड्को मारेको छ जसले गर्दा पशुपंक्षीजन्य उत्पादनमा परिमाणत्मक विकास सम्भव भएको छ। तर हालको परिमाणत्मक विकासको गति सुस्त छ। पशु पालन क्षेत्रमा क्रमिक रूपमा व्यवसायिकता थपिएको छ तर पशुपंक्षीजन्य उत्पादन प्रशोधनका लागि आवश्यक उद्योगहरूको स्थापना हुन सकेको पाइँदैन। त्यसैगरी पशुपालनतर्फ गुणात्मक विकासको पनि एकदम खाँचो सर्वत्र महसुस गरिएको छ। पशुपालनसँग आवद्ध श्रमिक तथा महिला वर्गहरूको उत्पादकत्व अति न्युन हुनु, युवा वर्गहरू विदेश पलायन हुनु र सो अनुरूप पशुपालनमा यान्त्रिकरण हुन नसक्नु, पशु पालन क्षेत्रमा पुँजी लगानीको आकार धेरै सानो हुनु तथा जनमानसमा पशुपालनको कृषि अर्थतन्त्रमा योगदानको बारेमा अज्ञानता आदि कारणले गर्दा पशुपालन क्षेत्रबाट आशातीत उपलब्धि हासिल हुन सकिरहेको छैन।

५.६.२ पशुपंक्षीमा लाग्ने रोगहरू

कृषकहरूको मुख्य आम्वानीको स्रोतको रूपमा रहेको पशुपंक्षीहरूको पालन यस नगरपालिकामा निकै बढी मात्रामा रहेको देखिन्छ। नगरमा देखिने पशु रोगहरूमा रेविज, खोरेत, पिपिआर, स्वाइन फिवर, भ्यागुते, चरचरे, नाम्ले, माटे, थुनेलो, प्रजनन सम्बन्धि र जुका पर्दछन्। नगरपालिकाको वन जंगलसँग जोडिएका वडाहरूमा एन्टी रेजिभ खोप लगाउनुपर्ने देखिन्छ भने खोरेत, पिपिआर, स्वाइन फिवर जस्ता अत्यन्त संक्रामक रोगको प्रकोप पनि यस नगरमा त्यत्तिकै रहेको पाइन्छ। यसका कारणहरूलाई हेर्दा, पशुको अवैध आवत जावत, दयनिय व्यवस्थापन, खोप लगाउनुपर्छ भन्ने चेतनाको कमी, आदि मान्न सकिन्छ। यी रोगको नियन्त्रणका लागि भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रबाट निरन्तर प्रयास भैरहेको देखिन्छ।

जिवाणुबाट हुने रोगहरूमध्ये भ्यागुते, चरचरे र खोरेत विरुद्ध यस नगरपालिकाका किसानहरूले खोप लगाउने गरेको पाइन्छ। तापनि यी रोगहरू फाट्टफुट रूपमा देखिने गरेका छन्। नगरमा स्वाइन फिवर, खोरेत, रेविज विरुद्धको खोपकार्य समेत नगरपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा समेत संचालन गर्न सकेमा धेरै हदसम्म रोग नियन्त्रण कार्य सफल हुने देखिन्छ। सामान्यतया पशुपंक्षीमा ठूलो माहामारी फैलिएको पाइँदैन। तथापी यहाँका पशुपंक्षीहरूमा खोरेत, भ्यागुते, चरचरे, नाम्लेजुका, रेवीज जस्ता रोगहरूको प्रकोप रहेको छ भने पंक्षीहरूमा मुलत रानीखेत, गम्बोरा, सिआरडी र बर्डफ्लू मुख्य रूपमा लाग्ने गरेको छ।

५.६.३ पशुपंक्षीजन्य उत्पादन सम्बन्धी विवरण

नगरपालिकामा व्यवसायिक रूपमा पशुपंक्षी व्यवसाय संचालनमा रहेको पाइन्छ। नगरपालिकामा रहेका व्यवसायिक पशुपंक्षीजन्य तथा सो बाट हुने उत्पादनको अवस्था सम्बन्धि विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

(क) पशुपंक्षी जन्य उत्पादनको बजारीकरण विवरण

यस नगरपालिकामा हुने दुध, अण्डा, मासु तथा अन्य पशुजन्य पदार्थको उत्पादन र बजारीकरणको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ३२

पशुपंक्षी सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विवरण	संख्या			उत्पादन		
		स्थानीय	उन्नत	जम्मा	दुध (मेट्रिक टन)	मासु (मेट्रिक टन)	ऊन (केजी)
पशु							
१	गाई / गोरु	५१११	३६३०	८८४१	१९००		
२	भैंसी / राँगे	५४५	६४२५	७०७०	२९००		
३	खसी / बोका / बाख्रा	१०६०३	२७५५	१३३५८		९१	
४	भेंडा	४५५		४५५			४०० केजी
५	सुगुर / बंगुर	२०७	४३	२५०		३५	

क्र.सं.	विवरण	संख्या			उत्पादन		
		स्थानीय	उन्नत	जम्मा	दुध (मेट्रिक टन)	मासु (मेट्रिक टन)	ऊन (केजी)
१	कुखुरा	१०५०	२००००			३२	
२	हाँस	५००					

पशु विकास शाखा – २०८०

(ख) गाई/भैंसी फार्महरूको विवरण

नगरभित्र डेरी फार्म तर्फ आएको व्यवसायिकता कृषकहरूको विगतका तिन वर्षदेखिको प्रयासको प्रतिफल हो। डेरी फार्मतर्फ वस्तु भाउ पालनका ३ थरीका मोडेलहरू पाईन्छ। धेरै जसो कृषकहरू गाई पालन फार्म संचालन गरेको पाईन्छ भने कतिपय कृषकहरू व्यवसायिक भैंसी पालनतर्फ आकर्षित भएका छन्। केही कृषकहरू भने दुधमा फ्याटको मात्रा बढ्न गई राम्रो मुल्य पाइने सोचले गर्दा एउटै फार्म भित्र गाई र भैंसी दुवै थरी जनावर पालन गरेको पाईन्छ।

यस नगरपालिकामा डेरी तर्फ हाल धेरै ठूला लगानीका फार्महरू छैनन्। त्यसै गरी फार्महरूको यान्त्रिकरण तर्फ पनि प्रगति अति नै न्युन रहेको पाईन्छ। त्यस कारण, समग्रमा भन्नु पर्दा नगरमा दुधतर्फ परिमाणात्मक विकास हालसम्म हुन सकेको छैन भने नगरमा बस्ने किसानहरू व्यवसायीक भन्दा पनि आफ्नो परिवारलाई आवश्यक पर्ने दुध जन्य पदार्थ आफै उत्पादन गर्ने गरेको पाईन्छ।

५.६.४ नगरपालिकामा दुध बजारीकरण

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा पशुपालन एक प्रमुख पेशाको रूपमा रहि आएको छ। दुध विकासको कुरा गर्दा बजार, शहरमा साइकल र मोटरसाइकलबाट दुध ल्याएर बेच्ने चलन बढी छ र स्वयं कृषकहरूले नै घर घर वा पसल पसलमा नै लगेर बेच्ने गर्दछन्।

यसरी बेच्दा दुधको गुणस्तर नाप ल्याक्टोमिटरबाट गर्ने गरिन्छ र जति बढी ल्याक्टोमिटर उति बढी मुल्य हुने गरेको पाईन्छ। उत्पादित केही दुध स्थानीय बजारमा अवस्थित केही डेरी र मिठाई पसलले प्रयोगमा ल्याएता पनि अन्य घरमा नै विभिन्न किसिमले प्रयोग गरेको पाईन्छ। नगरका केही वडाका वरिपरी निजीस्तरका लघु दुध उद्योगहरूको स्थापना भई जिल्लाका ग्रामीण दुधको केही भागले सबल बजार सञ्जाल पाउन सफल भएको छ। दुध पदार्थको माग दिनप्रतिदिन बढी रहेको पाईन्छ।

५.६.५ मासु बजारीकरण

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका मासु उत्पादनमा आत्म निर्भर छैन। कुखुरा पालन भई विगतका केही वर्षहरूदेखि बंगुर पालन तथा बाख्रा पालन व्यवसायमा समेत नगरपालिकाले विकास गरेको छ। यति हुँदा हुँदै पनि मासु उपार्जन तर्फ व्यवसायिकताको खाँचो रहेको छ। नगरपालिकाको हकमा यसका मुख्य दुइवटा कारणहरू आधारभूत भौतिक पूर्वाधारहरूको कमी तथा पशुपंक्षी पालन व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि हुनु रहेका छन्। त्यसैगरी बंगुर पालनतर्फ मासु उत्पादनको लागि नभई सुरक्षित र छिटो आमदानी प्राप्त गर्नको लागि पाठापाठी बेच्ने परिपाटी विद्यमान रहेकाले बंगुरबाट समेत मासु उत्पादनमा उल्लेखनीय योगदान भएको पाईदैन।

५.७ व्यापार तथा उद्योगको विवरण

यस नगरपालिका लुम्बिनी प्रदेशको प्रमुख कृषि तथा पर्यटकीय केन्द्रको रूपमा रहेको छ। यस नगरपालिका मार्फत् विभिन्न पहाडी जिल्लाहरूसँग व्यापार समेत हुने गरेको छ। यहाँ विभिन्न हाट बजारहरू व्यापार व्यवसायका लागि प्रशिद्ध रहेका छन्। यस्ता बजारहरूबाट विशेषगरी खुद्रा व्यापार हुने गरेको छ। यसैगरी, लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाबाट थोक व्यापार समेत हुने गरेको छ। थोक व्यापार अन्तर्गत खाद्य मिलबाट उत्पादित चामल, पिठो, तेल अन्य पहाडी तथा तराई जिल्लासँग हुने गरेको छ भने अन्य थोक व्यापारमा विस्कट, साबुन, चाउचाउ, चिया, चिनी आदिको हुने गरेको छ। यसका अतिरिक्त तेस्रो मुलुकमा निर्मित इलेक्ट्रीक र इलेक्ट्रोनिक्स सामानहरूका साथै फरेन गुड्सको नाममा विभिन्न तेस्रो मुलुकहरूबाट उत्पादन भई पैठारी गरिएका घरेलु उपयोगका सामानहरूको समेत उल्लेख्य मात्रामा थोक र खुद्राबिक्री यस नगरपालिकाबाट हुने गरेको पाइन्छ।

ठूलो भूमिमा विस्तार भएको समथर जमिन, कृषि तथा वनजन्य कच्चा पदार्थहरूको उपलब्धता, परम्परागत तथा जातिगत सीप, कौशल, पर्यटकीय महत्वका स्थलहरूको उपलब्धता लगायतका विभिन्न कारणले नगरमा औद्योगिक विकासको राम्रो सम्भावना रहेको छ। लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाका अधिकांश बासिन्दाहरू कृषि पेशामा आवद्ध भएका छन्। विशेषगरी ग्रामीण क्षेत्रका मानिसहरू उल्लेखनीय रूपमा औद्योगिक विकासतर्फ लागीसकेका छैनन्। तथापी, स्थानीय माग कार्यमा केही मभौला, साना तथा घरेलु उद्योग भने संचालित छन्। उखु, गन्ना मिल वा (कोलु), अगरबत्ति उद्योग, मैनबत्ति उद्योग, नमकिन उद्योग, साबुन तथा सरफ, प्लाष्टिक उद्योग, कोईला तथा जैविक मल उत्पादन उद्योग, सिलाई कटाई उद्योग, ढाका र तान उद्योग, दुना टपरी उद्योग), क्रसर उद्योग, इट्टा उद्योग, ग्रिल उद्योग, कुखुरा फार्म, पशु फार्म आदि यस नगरपालिकामा रहेका केही औद्योगिक व्यवसायका उदाहरणहरू हुन्।

तालिका नं. ३३

दर्ता भएका व्यवसायहरूको नामावली

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
१	शहजाद किराना पसल	८	हसन रजा नाउ	२५००००।-	किराना पसल
२	अंश निर्माण सेवा प्रा. लि.	४	शैलेन्द्र कुमार श्रीवास्तव	२००००००।-	निर्माण सेवा
३	एस एण्ड एस निर्माण सेवा	३	जमालुदीन खान मुसलमान	२५०००००।-	निर्माण सेवा
४	लुम्बिनी इन्जिनियरिंग सर्भिसेस	१०	राजेश कोहार	५०००००।-	इन्जिनियरिंग परामर्श सेवा
५	डिजिटल फोटो स्टुडियो	१०	दिलिप कुमार मिश्र	१०००००।-	फोटो स्टुडियो
६	ग्लोबल इन्जिनियरिंग कन्सलटेन्सी	१	सफिर अहमद	२५००००।-	इन्जिनियरिंग परामर्श सेवा
७	पिस जोन कन्स्ट्रक्सन	६	अख्तर हुसेन	६५००००।-	निर्माण सेवा
८	ए. एम. निर्माण सेवा	८	अबेदुल मोइद मुसलमान	१०००००।-	निर्माण सेवा
९	गंगा निर्माण सेवा	६	गंगाराम कलवार	५००००।-	निर्माण सेवा

१०	सोनू निर्माणसेवा	१०	नन्हु प्रसाद गुप्ता	१०००००/-	निर्माण सेवा
११	प्रिन्स निर्माण सेवा	१०	सत्रुघन प्रसाद त्रिपाठी	१०००००/-	निर्माण सेवा
१२	लुम्बिनी साँस्कृतिक एशोशियन प्रा.लि.	१०	फिरोज अहमद	२५००००००/-	निर्माण सेवा
१३	सुनिल मिष्ठान्न भण्डार	३	सुनिल कुमार धवल	२००००००/-	मिष्ठान पसल
१४	सुरज खाद्यान्न भण्डार	१	रामानन्द कलवार	५००००००/-	किराना पसल
१५	राम सेवक होटेल भण्डार	११	राम सेवक कहाँर	१००००००/-	मिष्ठान पसल
१६	राम प्रकाश होटेल मिष्ठान्न भण्डार	११	राम प्रकाश कहाँर	५०००००/-	मिष्ठान्न पसल
१७	रामवृक्ष मिष्ठान्न भण्डार	११	राम विरज कहाँर	५०००००/-	मिष्ठान्न पसल
१८	राम केशव मिष्ठान्न भण्डार	११	राम केश कहाँर	५०००००/-	मिष्ठान्न पसल
१९	खाँन किराना पसल	११	रज्जाक मुसलमान	३००००००/-	किराना पसल
२०	रहिम मेडीकल स्टोर्स	१	अब्दुर्हिम मुसलमान	३००००००/-	मेडीकल पसल
२१	होटेल आन्नद इन प्रा. लि.	१०	अनिता शाक्य राजेन्द्र शाक्य	२८००००००/-	होटेल
२२	बोधी किड्स मोण्टेशवरी प्रा. स्कुल	१०	सुमिता थापा	६००००००/-	स्कुल
२३	कृपा इन्जिनियरिंग कन्सलटेन्सी	९	विस्वास मिश्र	२५३४०००/-	इन्जिनियरिंग परामर्श सेवा
२४	लुम्बिनी पिस इन्टरनेशनल प्रा. लि.	१०	अमिन अख्तर खान	२५००००००/-	ट्राभल एजन्टेकोकाम
२५	बुद्ध प्लेस रेष्टुरन्ट	१०	पुत्पाकर न्यौपाने	१००००००/-	चिया नास्ता पसल
२६	शिव शंकर बयल सप्लायर्स	११	सुखराम वर्मा	१०००००००/-	व्यवसाय
२७	श्री सनराईज ग्लोबल एकेडमी	२	रामराज लोध	३००००००/-	स्कुल
२८	महर्जन कन्स्ट्रक्सन	८	बदरे आलम	३००००००/-	निर्माण सेवा
२९	बालाजी माछा पसल	८	अयोध्या ढाढी	३००००००/-	माछा व्यपार
३०	स्केल ईन्जिनियरिंग कन्सलटेन्सी	१०	सतिस कुमार गुप्ता	१००००००/-	इन्जिनियरिंग परामर्श सेवा
३१	मुस्कान लुम्बिनी स्टोर	१०	रमेश कुमार शाह	५००००००/-	व्यापार
३२	शम्सुल मासु पसल	१	शम्सुल कम्बर	५००००००/-	मासु पसल
३३	लुम्बिनी जम्बाला होटेल प्रा. लि.	१०	परमेश्वर प्रसाद बनिया	१८४७२००००/-	होटेल
३४	समसुल मासु पसल	४	समसुल नाउ मुसलमान	५००००००/-	मासु पसल
३५	सुधा आयल मिल	१	कृष्ण हलवाई	२२५००००/-	तोरी पेलने मेसिन

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
३६	श्री भरोसा बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	१	रमेश बरई	११००००१-	वचत तथा ऋण सहकारी
३७	रामदास किराना पसल	१०	रामदास बनिया	३०००००१-	व्यापार
३८	राजेश हेण्डी क्राफ्ट	१०	राजेश बनिया	५०००००१-	व्यापार
३९	अनसिका किराना पसल	३	मनोज बनिया	३०००००१-	व्यापार
४०	ज्योती रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	१०	तारा प्रसाद गुरुंग	३०००००१-	रेष्टुरेन्ट
४१	मुस्ताक ईटा उद्योग	५	इनामुल्लाह मुसलमान	२१०००००१-	उद्योग
४२	अब्दुलल्हा मासु पसल	१०	अब्दुलल्लाह मुसलमान	१०००००१-	मासु पसल
४३	श्रीवास्त इन्जिनियरिंग कन्सल्टेन्सी	१	प्रविण कुमार श्रीवास्तव	१०००००१-	निर्माण सेवा
४४	पान टंकी पसल	१	कलम बहादुर चौधरी	२५००१-	पान पसल
४५	श्री मर्चवारीदेवी ट्रेडिंग सेन्टर	१	चन्द्रकला त्रिपाठी	१००००००१-	व्यापार
४६	बुद्धमाया गार्डेन प्रा. लि.	१०	सुनिल शाक्य	५०००००००१-	होटेल
४७	सिद्धार्थ डायग्नोस्टिक सेन्टर	३	राधेश्याम प्रसाद	१०००००१-	-
४८	निसाद सप्लायर्स	२	रमेश प्रसाद मल्लाह	५०००००१-	निर्माण सेवा
४९	महिमा फेन्सी स्टोर	१२	सन्तोष कुमार बनिया	१०००००१-	फेन्सी स्टोर
५०	सराफत अली पोल्ट्री फार्म	६	शरफत अली शेष	५०००००१-	व्यवसाय
५१	यादव फैथोलोजी एण्ड यादव हेल्थक्लिनिक	२	उमेश यादव	१०००००१-	औषधी उपचार
५२	उमापति शिव गल्ला भण्डार	२	राम सेवक बनिया	३०००००१-	व्यापार
५३	होटल प्रेसिडेन्ट एण्ड थकाली भान्साघर	१०	विष्णु भण्डारी	१५०००००१-	होटेल
५४	लक्ष्मी कवाड सप्लायर्स	१	रजिन्द्र कोहार	३०००००	कवाड पसल
५५	राम घुम्ती राईस मिल प्रा. लि.	१	राम कमी	५०००००१-	मिल्स
५६	उषा इन्जिनियरिंग सर्भिसेज	५	सिताराम भक्त सडी	५००००१-	इन्जिनियरिंग परामर्श सेवा
५७	विश्वकर्मा ट्रेड सेन्टर	४	महेन्द्र लोहार	३०००००१-	व्यापार

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
५८	होटेल लुम्बिनी दर्शन	१०	निरा गौतम	५००००००-	होटेल
५९	स्वस्तिक इन्जिनियरिंग कन्सल्टेन्सी	१०	शिव कुमार सिंह	३००००००-	इन्जिनियरिंग परामर्श सेवा
६०	प्रदीप फर्निचर उद्योग	४	रामरेखा प्रसाद विश्वकर्मा	४००००००-	व्यापार
६१	वि. एण्ड एस. इन्जिनियरिंग कन्सल्टेन्सी	८	विजय कमीची	१९०००००-	इन्जिनियरिंग परामर्श सेवा
६२	लाईफ केयर हेल्थ सेन्टर	१०	राहत हुसेन मुसलमान	३६०००००-	औषधी पसल
६३	नेवा रेष्टुरेन्ट	१०	महेश तजले	३००००००-	होटेल
६४	कुदान इन्जिनियरिंग सर्भिसेज	१०	परिमल क्षेत्री	६००००००-	इन्जिनियरिंग परामर्श सेवा
६५	होटेल बुद्ध टाउन	६	राजेश घिमिरे क्षेत्री	५००००००-	होटेल
६६	जि.सी. क्याफे फास्टफुट एण्ड सोविनियर सप	१०	मनु बुढा	३००००००-	होटेल
६७	लीमा रेष्टुरेन्ट	१०	लिला बस्याल	२००००००-	होटेल
६८	गोखी रेष्टुरेन्ट	१०	मन्जु गुरुङ्ग	३००००००-	होटेल
६९	लुम्बिनी इसपाइस कटेज	१०	शुभाष थापा	१००००००-	होटेल
७०	कृष्णटेन्ट हाउस एण्ड लाईट जि. क्षे.	१	शिव शंकर बनिया	५००००००-	व्यापार
७१	जय अम्बे क्ल्याथ एण्ड टेन्ट हाउस	२		२५००००००-	व्यापार
७२	अस्मिता रेष्टुरेन्ट	१०	रुद्र बहादुर अर्याल	२००००००-	होटेल
७३	हिमालयन रेष्टुरेन्ट	१०	रेसम खत्री	३००००००-	होटेल
७४	जनता प्रेस हाउस एण्ड सप्लायर्स	१०	सपिउल्लाह	१००००००-	मासु पसल
७५	जय विष्णु विल्डर्स	१	रोसन अयाल	२५००००००-	निर्माण सेवा
७६	आमिर अल्मोनियम गिलास पसल	१	अहमद्वीन मुसलमान	२५००००००-	व्यापार
७७	अमर निर्माण सेवा	१०	विश्वराज पौडेल	५००००००-	निर्माण सेवा
७८	अतिक फ्रैन्सी स्टोर्स	१	अतिकुर्रहमान मुसलमान	२५०००००-	फ्रैन्सी स्टोर
७९	श्रृष्टि रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	८	अयोध्या यादव	५००००००-	होटेल
८०	राकेश मदिरा तथा कोल्ड	९	निरहु कहाँर	२५०००००-	होटेल

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
८१	यूनिक व्यूटी पार्लर	१०	सिता जि.सि.	२०००००१-	व्यापार
८२	ध्रुवा कोल्ड स्टोर	५	दीलबहादुर काकी	३०००००१-	व्यापार
८३	लीला ट्रेडस	१०	लीला कुमारी चौधरी	१५०००००१-	व्यापार
८४	अदर्श इन प्रा. लि.	१०	राजेन्द्र शाक्या	५५०००००१-	होटेल
८५	रिमा मदिरा पसल	८	रिमा	२०००००१-	होटेल
८६	ब्लेक स्टोन की रेष्टुरेण्ट	६	धिरज हलवाई गुप्ता	१८०००००१-	होटेल
८७	अजमीर वर्कसप	६	निरज कुमार मदनवाल	२०००००१-	मोटर साइकल पार्टस
८८	ए टु जेठ मोबाइल सेन्टर एण्ड भिजिटिड	३	सलमान खान	३०००००१-	सलमान खान
८९	महबुब अटो गैरेज	६	महबुब अलि मिया	४०००००१-	व्यापार
९०	निखिल एण्ड दुर्गेश ज्वेलर्स	४	राजेश्वर प्रसाद वर्मा	३०००००१-	सुनचाँदी पसल
९१	बिना मिता सप्लायर्स	१०	विश्वराज पौडेल	२००००००१-	व्यापार
९२	अजय रेष्टुरेन्ट	३	राम प्रसाद कहाँ	१०००००१-	होटेल
९३	श्री विश्वाशिलो कृषि सहकारी संस्था प्रा.लि.	२	सुगाने अहिर	५०००००१-	व्यापार
९४	शिव गल्ला भण्डार	१०	राम सालिक चमार	५०००००१-	व्यापार
९५	राजाराम मदिरा पसल	११	राजाराम कहाँ	१०००००१-	होटेल
९६	अब्दुल रहिम सप्लायर्स	६	ओबैदुरहमान खान	५०००००१-	व्यापार
९७	ओम मदिरा पसल	१३	ओम प्रकाश चमार	३०००००१-	होटेल
९८	दिनेश मदिरा पसल	१२	दिनेश कलवार	१०००००१-	होटेल
९९	धनेश गल्ला भण्डार	१२	धनेश कलवार	५०००००१-	व्यापार
१००	जैसवाल गल्ला तथा किराना पसल	१२	राम मिलन प्रसाद जैसवाल	३०००००१-	व्यापार
१०१	न्यु ज्योती कोल्ड स्टोर्स	१३	विरेन्द्र कुमार चाई	२०००००१-	फैन्सी पसल
१०२	साहनी मदिरा पसल	५		२०००००१-	होटेल

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
१०३	मिश्रा कोल्ड स्टोर	१३	अशोक कुमार दुवे	२०००००-	व्यापार
१०४	दुर्गेश कोल्ड स्टोर्स	१२	सत्य नारायण चमार	३०००००-	व्यापार
१०५	एस एस किराना पसल	१३	अजमत अलि मुसलमान	१५०००००-	किराना पसल
१०६	गोविन्द निसा मदिरा पसल	१३	ज्ञान दास लोध	३०००००-	होटेल
१०७	आशा मदिरा पसल	१३	गुलाब चन्द्र कहाँर	३०००००-	होटेल
१०८	दिपु चिया पसल	१३	दिप	५०००००-	चिया नास्ता पसल
१०९	अंश फेन्सी स्टोर्स	१३	संजय कुमार जैसवाल	३०००००-	फैन्सी पसल
११०	दिनेश चिया पसल	१३	केदार ढढेर	४०००००-	चिया नास्ता पसल
१११	साभा रेष्टुरेण्ट	१३	प्रकाश यादव	३०००००-	रेष्टुरेण्ट
११२	रामु पान पसल	१३	रामु प्रसाद भुज	३०००००-	पान पसल
११३	खुनगाई मनी एक्सप्रेस	१	शियानन्द प्रसाद धवल	५०००००-	मनी एक्सप्रेस
११४	सोना ट्रेडस	१	मिरा बरई	३०००००-	व्यापार
११५	चौरासिया किराना स्टोर्स	१	गुलाब बरई	५०००००-	किराना पसल
११६	जय श्रीराम किराना पसल	१	श्रीराम बनिया	५०००००-	किराना पसल
११७	अनिल किराना पसल	१	सोना देवी भुज	३०००००-	किराना पसल
११८	विजय बब्लु किराना पसल	१	विजय कुमार भुज	३०००००-	किराना पसल
११९	जय पवन इन्टरप्राइजेज	१	श्रीमती प्रभावती चौरासिया	३०००००-	व्यापार
१२०	अनिता पसल	४	अनिता सिंह	१०००००-	व्यापार
१२१	सुनिल बिक्री पसल	१	सुनिल भुज	१०००००-	किराना पसल
१२२	रफिक फैन्सी स्टोर	१	मोहम्मद रफी मुसलमान	२०००००-	फैन्सी पसल
१२३	बुद्ध सन्तोष सुनचाँदी पसल	१	सत्य भामा सोनार	१००००००-	व्यापार
१२४	राधेश्याम किराना पसल	१	राधेश्याम भज	५०००००-	किराना पसल
१२५	अल रियाज हेल्थ क्लिनिक	१	मोहम्मद रसीद मुसलमान	१०००००-	औषधी पसल

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
१२६	संजय पान पसल	१	शिव कुमार भुज	२५०००१-	पान पसल
१२७	राजेश एण्ड राकेश गल्ला भण्डार	१	राजेश कुमार भुज	३०००००१-	व्यापार
१२८	कशौधन ग्यास सप्लायर्स	१	पवन कुमार कसौधन	३०००००१-	व्यापार
१२९	सिमा एण्ड रेशमा ग्यास सप्लायर्स	१	किसलावती बरई	५०००००१-	व्यापार
१३०	नागेन्द्र ट्रेड्स	१	नागेन्द्र बरई	३०००००१-	व्यापार
१३१	यादव पान भण्डार	१		२००००१-	व्यापार
१३२	कुवेर बरई	२	कुवेर बरई	५०००००१-	व्यापार
१३३	मौर्य इम्पेक्स	१	अर्जुन कुमार मौर्य	१०००००१-	व्यापार
१३४	अमित चिया पसल	१	गया प्रसाद कलवार	४००००१-	व्यापार
१३५	कर्म रेखा पान पसल	१	भिम किशोर दशौदी	३००००१-	पान पसल
१३६	प्रिन्स रेष्टुरेन्ट	१०	कुसमावती केवट	४५०००१-	व्यापार
१३७	अकबाल क्लोथ स्टोर्स	१	अकबाल अहमद मुसलमान	५०००००१-	व्यापार
१३८	सोनू हेयर कटिंग शैलन	११	सहाबुल्लाह नाउ	२००००१-	व्यापार
१३९	अलाम एण्ड बर्दश सप्लायर्स	५	नौशाद आलम खाँन	५०००००१-	व्यापार
१४०	अकाश खाजा पसल	६	भानमति कलवार	५००००१-	चिया नास्ता पसल
१४१	बबि रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	६		५००००१-	होटेल
१४२	सम्भना रेष्टुरेन्ट	६	कपिलदेव	१०००००१-	रेष्टुरेन्ट
१४३	कन्हैया कस्मेटिक्स एण्ड गिफ्ट हाउस	६	सुरेश हलवाई	३०००००१-	व्यापार
१४४	सुवास चिया नास्ता पसल	६	सुवाष चन्द्र हलुवाई	१०००००१-	चिया नास्ता पसल
१४५	सरस्वती मेडीकल हल	८	शिव पुजन मिश्रा	३०००००१-	औषधी पसल
१४६	अल असीफ स्टोर	६	अब्दुल हफीज खान	३०००००१-	व्यापार
१४७	लुम्बिनी फेन्सी पसल	६	शान्ती कुमारी थारुनी	१०००००१-	फैन्सी पसल
१४८	लुम्बिनी किराना फलफुल तथा तरकारी पसल	६	राधेश्याम प्रसाद	३०००००१-	किराना पसल

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
१४९	कुलदीप चिया नास्ता पसल	६	दिनेश कुमार हलवाई	३०००००	चिया नास्ता पसल
१५०	खान फेन्सी स्टोर	६	सिपारस अली मुसलमान	१००००००१-	फैन्सी पसल
१५१	नमस्ते रेष्टुरेन्ट	६	रुम कुमार चौधरी	१०००००१-	रेष्टुरेन्ट
१५२	खान सुक उद्योग	६	हाफिजुर्हमान मुसलमान	३०००००१-	व्यापार
१५३	राजाउल्लाह ग्यास सप्लायर्स	६	तसाउवर अलीमुसलमान	३०००००१-	व्यापार
१५४	सुवास वाकस पसल	६	विजेश गुप्ता	१०००००१-	व्यापार
१५५	लक्ष्मी प्लाइउड सप्लायर्स	११	पराग लोध	५०००००१-	व्यापार
१५६	एभरेष्ट मसला उद्योग	१०	इब्रार अहमद मुसलमान	२६००००१-	व्यापार
१५७	आर के मोटरसाइकल सर्भिस सेन्टर	१०	रियाज अहमद	५००००१-	व्यापार
१५८	सरफराज किराना स्टोर	९	जुलफकार अहमद	१०००००१-	किराना पसल
१५९	न्यु लाइट कपडा पसल	१०	इसहाक कविराज	५०००००१-	फैन्सी पसल
१६०	आसमा रेडिमेट एण्ड फेन्सी स्टोर	९	मोहम्मद शमीम	२००००००१-	फैन्सी पसल
१६१	सलमा ट्रेडर्स	१०	समसेद अहमद मुसलमान	५०००००१-	व्यापार
१६२	जिया ट्राभल्स एण्ड प्रा. लि.	१०	जियाउल हक	१५०००००१-	व्यापार
१६३	मी भेट सेन्टर	६	रामलाल वर्मा लोहार	२०००००१-	व्यापार
१६४	सन्जना किराना पसल	१०	सन्जना	१०००००१-	किराना पसल
१६५	न्यु लाइट टेलरिंग सेन्टर	१०	इसहाक कविराज	५०००००१-	व्यापार
१६६	रहिम ग्रील उद्योग	१०	अब्दुल रहिम मुसलमान	५०००००१-	व्यापार
१६७	रूपन्देही यूनिक अटो गैरेज	९	अब्दुल हन्नान मुसलमान	३०००००१-	व्यापार
१६८	प्रिन्स फोटो स्टुडियो	१०	सुनील सहानी	४०००००१-	व्यापार
१६९	ओसीउल्लाह गल्ला स्टोर	१०	ओसीउल्लाह फकीर	५०००००१-	व्यापार
१७०	ईरसाद किराना पसल	१०	मनसब अलि नाउ	३०००००१-	व्यापार
१७१	एल बी फेन्सी	१०	रामाकिसुन ढाढी	५०००००१-	व्यापार

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
१७२	न्य प्रतिक्षा एग्री सेन्टर	१०	जनार्दन यादव	२०००००१-	व्यापार
१७३	राजकुमार चिया तथा फलफुल बिक्री पसल	१०	राजकुमार	२५०००१-	व्यापार
१७४	रोशनी इलेक्ट्रीकल एण्ड रफ्रीजेशन	१०	अलतफ हुसेन खान	१०००००१-	व्यापार
१७५	अमेरिका नास्ता पसल	१०	अमिरका मल्लाह	२०००००१-	चिया नास्ता पसल
१७६	मुवारक पान पसल	१०	मुबारक हुसेन खाँ	५००००१-	पान पसल
१७७	अब्दुल फेन्सी स्टोर्स	१०	वजहुल कुमार मुसलमान	२०००००१-	फेन्सी स्टोर
१७८	बम्बो हेयर कटींग सैलुन	१०	रमजान नाउ	१००००१-	व्यापार
१७९	गुलाब चन्द्र फलफुल बिक्री पसल	१०	गुलाब चन्द्र कोहार	१०००००१-	व्यापार
१८०	त्रिवेणी पान पसल	१०	त्रिवेणी सोनार	५००००१-	पान पसल
१८१	पवन रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	६	राजु कलवार	५०००००१-	
१८२	रमेश फेन्सी स्टोर्स	१२	राधेश्याम लोध	५०००००१-	
१८३	न्यु जयसवाल प्याकेजिंग	१	सुरज कुमार कलवार	५०००००१-	
१८४	एस आर एस इन्जिनियरिंग सर्भिसेस	२	राकेश कोहार	५००००१-	
१८५	युवराज गल्ला भण्डार	१३	दिपक लोहार	१००००००१-	
१८६	माया माछा पालन फार्म	८	पन्चराम यादव	१८०००००१-	
१८७	शान्ति माछा पालन फार्म	८	विक्रम प्रसाद यादव		
१८८	साहिल गल्ला भण्डार	६	ईजहार अहमद शेष	१००००००१-	
१८९	आर्यन वाइन स्टोर	६	शिला देवी कलावारिन		
१९०	मौर्या टेन्ट हाउस	१२	डब्लू मौया	२००००००१-	
१९१	विनोद मदिरा पसल	११	विनोद कुमार गुप्ता	३०००००१-	
१९२	जय मा बैश्नोदेवी किराना पसल	२	धूप गुप्ता	२०००००१-	
१९३	पाल्पाली लज एण्ड गोष्ट हाउस	१०	गीता पाण्डेय	१००००००१-	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
१९४	युवराज फर्निचर उद्योग	९	बिरेन्द्र नाथ चौधरी	५००००००-	
१९५	नगमा केराना पसल	११	हफिजुल्लाह मुसलमान	१५००००००-	
१९६	आदित्य मिष्ठान भण्डार	१	मनोज कुमार हलवाई	५००००००-	
१९७	ए के स्पेयर पार्ट्स एण्ड ग्यारेज	१	राज कुमार यादव	३००००००-	
१९८	कान्छा गल्ला भण्डार	४	असिफ हेलाहल मुसलमान	१०००००००-	
१९९	रासीद फैन्सी स्टोर	१२	नासिबदार धोबी	५००००००-	
२००	न्यु लक्ष्मी हार्डवेयर एण्ड सप्लायर्स	१	जंग बहादुर श्रीवास्तव उमेश त्रिपाठी	२०००००००-	
२०१	न्यु फैसन गैलरी	२	वैस महम्मद धुनिया	२००००००-	
२०२	कृष्णा किराना स्टोर	१२	किस्ना कलवार	५००००००-	
२०३	सरिता माछा फार्म	८	सन्तराम यादव	५००००००-	
२०४	मिराज कलेक्सन	१०	उमेश लोध	२०००००००-	
२०५	बुद्ध भूमि मसला उद्योग	६	शिव कुमारी जयसवाल	५००००००-	
२०६	इंटास फार्मसी	१०	राम बाबु सहानी	५००००००-	
२०७	यस.के गल्लाभण्डार तथा किराना पसल	१०	सकिल अहमद खान	२०००००००-	
२०८	युनियन जनरल अर्डर सप्लायर्स	६	इस्त्याक अहमद खान	१९००००००-	
२०९	होटेल बुद्ध लज एण्ड रेष्टुरेण्ट	८	लक्ष्मण कुमाल	१५००००००-	
२१०	रियाजुद्दीन पाउरोटी उद्योग	६	रियाजुद्दीन मुसलमान	१०००००००-	
२११	श्री सचितानन्द गल्ला भण्डार	१२	सन्दीप कलवार	५००००००-	
२१२	अनस जनरल स्टोर	८	मुहम्मद याकुब राही खा	५००००००-	
२१३	रोज गेष्ट हाउस एण्ड रेष्टुरेण्ट	१०	नारायाण खनाल पदमा न्यौपाने	६००००००-	
२१४	होटेल त्रिमुर्ती तन्दुरी फेमली रेष्टुरेण्ट	१०	गणेश प्रसाद ज्ञवाली, धुबराज ज्ञवाली बिष्णु प्रसाद ज्ञवाली	५००००००-	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
२१५	नमस्ते लुम्बिनी तन्दुरी फेमली रेष्टुरेण्ट एण्ड गोष्ट हाउस	१०	भगवती ज्ञावाली	५०००००००-	
२१६	सूर्य कम्प्युटर ट्रेडर्स	६	रमेश यादव	२००००००००-	
२१७	समद सेटरिंग सप्लायर्स	१	समद धुनिया	३०००००००-	
२१८	सृष्टी टेन्ट हाउस	१०	शतीस धवल	५०००००००-	
२१९	अर्पिता एण्ड सृष्टी किराना गल्ला भण्डार	४	गौतम जौसवाल	२००००००००-	
२२०	संजय हेयर कटिंग	१	संजय कुमार नाउ	५०००००००-	
२२१	होटेल कन्थक	१०	अनु लम्साल	१९०००००००-	
२२२	सृष्टी फैनसी स्टोर	११	राम भारत कुमार हरिजन	५००००००००-	
२२३	पः मिनी मार्ट एण्ड वाइन सप	१०	माधवी अर्याल	१९०५००००००-	
२२४	आशिष किराना तथा गल्ला भण्डार	१	सुभावती बरई	५००००००००-	
२२५	होटेल लुम्बिनी थ्रो ब्रदर्स लज एण्ड रेष्टुरेन्ट	६	मेघनाथ पौडेल	२०००००००००-	
२२६	अभय कास्मेटिक्स	३	राजीन्द्र प्रसाद पटहार	१०००००००००-	
२२७	हाजी फैनसी स्टोर तथा फलफुल पसल	११	वाजिद अली मुसलमान	५०००००००००-	
२२८	मिन्टु रेष्टुरेन्ट	१२	मिन्टु कलवार	५०००००००००-	
२२९	एन के कुखुरा पालन तथा सप्लायर्स फार्म	९	नैमुद्दिन खान	१९००००००००-	
२३०	नुर आई केयर	१०	समसुल होदा मुसलमान सराजुद्दिम धुनिया	५०००००००००-	
२३१	लुम्बिनी बुद्ध क्याटरिङ्ग सर्भिस एण्ड टेन्ट हाउस	१०	प्रहलाद कोहार	२०००००००००-	
२३२	न्यु लुम्बिनी ग्रिल उद्योग	१०		३००,०००००-	छडको सामाग्री ग्रील कारोबार गर्ने

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
२३३	माँ अम्बे भैसी फार्म	१३	बुद्ध अहिर		भैसी पालन दुध विक्री
२३४	अहमदीन तरकारी तथा फलफुल पसल	५	अहमदीन भाट		तरकारी फलफुल थोक खुद्रा कारोबार
२३५	लुम्बिनी पशुपालन तथा डेरी फार्म	७	गणेश यादव	१,९००,०००।-	पशु पालन र दूध स्थानिय कृषि व्यापार
२३६	मनिरक सप्लायर्स	६	मनिरका यादव	१,५००,०००।-	स्थानिय व्यापार निर्माण सामाग्री खरीद विक्री कारोबार
२३७	लुम्बिनी बुद्ध भुमी गेष्ट हाउस	१०	दिपकराज भण्डारी	५००,०००।-	खान बस्न व्यवस्था
२३८	श्री बालाजी स्विटस मिष्ठान भण्डार	१०	सुवास यादव	-	-
२३९	सुरेश किराना पसल तथा गल्ला भण्डार	८	सुरेस कुमार बनिया	३००,०००।-	-
२४०	दाई भाई रेष्टुरेण्ट तथा किराना पसल	७	जीतेन्द्र यादव	-	खुद्रा किराना र रेष्टुरेण्ट सञ्चालन गर्ने
२४१	श्री गौरव कृषि सहकारी संस्था लि	२	सहकारी समिति	१५५,०००।-	मल विउ विजन सम्बन्धि कारोकार वित्तिय सेवाहरू
२४२	एस के फेन्सी एण्ड टेक्सटायल	११	सरफुदीन मुसलमान	१,०००,०००।-	-
२४३	सेभेन स्टेप्स गेष्ट हाउस	१०	मनोज बज्राचार्य	८४४७०००।-	-
२४४	अजय किराना पसल	१०	विनोद कुमार बनिया	५,०००।-	-
२४५	सारस स्टुडियो	१०	सन्तोष कुमार यादव	५०००००।-	फोटो र भिडियो ग्राफिक र फोटोकपी
२४६	एभरेष्ट फुड मसाला सेन्टर	९	इवरार अहमद मुसलमान	२००००००।-	
२४७	गुप्ता फुट सेन्टर	९	रमेश तेली	२००००००।-	
२४८	लुम्बिनी फ्रेस सेन्टर	१	संजिव कुमार जोशी	१०००००।-	
२४९	सागर मोबाइल रिपेरिङ्ग सेन्टर	२	राधेश्याम लोध	५००,०००।-	-

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
२५०	लक्ष्मी भाडा पसल	२	सनोज नाउ	-	थोक खुद्रा भाडा विक्रि
२५१	साक्षी कास्मेटिक एण्ड किराना पसल	२	राजेश लाल श्रीवास्तव	२००,०००।-	खुद्रा कास्मेटिक सामाग्री
२५२	गुप्ता फेन्सी स्टोर	२	जितेन्द्र गुप्ता	५००,०००।-	खुद्रा कपडा पसल
२५३	एस आर स्टुडियो एण्ड प्रिन्ट	६	रमेश कुमार यादव	५००,०००।-	फोटो स्टुडियो र फोटो प्रिन्ट
२५४	न्यू स्टार कृषि सहकारी संस्था लि	१	सहकारी समिति		-
२५५	तौसिक फेन्सी पसल	५	फिरोज अहमद मुसलमान	२५०,०००।-	खुद्रा रेडिमेड कपडा बिक्री
२५६	रामा नन्द खाजा तथा ग्यास रिपेरेरिङ सेन्टर	११	रामानन्द कोहार		खुद्रा बिक्री
२५७	रामु किराना पसल	३	सूर्य प्रसाद कमी	३००,०००।-	खुद्रा बिक्री
२५८	जयसवाल चिया नास्ता पसल	११	उमेश कलवार	१००,०००।-	चिया नास्ता चमेना गृह
२५९	डी एन टेक्सटाइल एण्ड फेन्सी स्टोर्स	३	नजमुल हुदा मुसलमान	१,८००,०००।-	फेन्सी सामाग्री खुद्रा कारोबार
२६०	सुरेश किराना पसल तथा गल्ला भण्डार	८	सुरेश गुप्ता	१,९००,०००।-	खुद्रा वि कारोबार
२६१	सिर्जना चिया नास्ता पसल	१२	हरिकेश लोध	५००,०००।-	चिया नास्ता पसल
२६२	विट् कस्मेटिक र मोबाइल रिपेरेरिङ	२	सत्येन्द्र कुमार सहानी चाई	३००,०००।-	कस्मेटिक सामाग्री खुद्रा बिक्री
२६३	दीपक फोटो स्टुडियो	१	राजकुमार बरई	५००,०००।-	फोटो स्टुडियो सञ्चालन
२६४	सहानी पोल्ट्री फार्म	१२	केवली चाईन	३५०,०००।-	कुखुरा फार्म
२६५	एस के फ्रेस हाउस	१२	अब्दुल कयुम खाँ	१००,०००।-	खुद्रा मासु पसल
२६६	जितेन्द्र फेन्सी एण्ड कास्मेटिक पसल	२	जितेन्द्र प्रसाद सहानी चाई	५००,०००।-	खुद्रा बि फेन्सी पसल
२६७	अकरम सप्लायर्स	९	वसीर मुसलमान	५००,०००।-	भवन निर्माण सामाग्री तथा हार्डवेयर सामानको कारोबार
२६८	न्यु जय दुर्गा मोटरसाइकल सर्विस सेन्टर	१०	हरिहर हरिजन		मोटर साइकल मर्मत

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
२६९	प्रिया इन्जिनियरिङ्ग ग्रील उद्योग	१०	उमा शंकर त्रिपाठी	२,०००,०००/-	ग्रील वा टूली मर्मत च्यानल इयाल ढोका
२७०	त्रिभुवन किराना तथा पान पसल	१०	त्रिभुवन तेली	१०,०००/-	खुद्रा बिक्री
२७१	लुम्बिनी पदमा होटल प्रा लि	५	दिपेन्द्र लाल बनिया		होटल तथा लज सञ्चालन
२७२	रफिक अण्डा सप्लायर्स	६	सफिकुरहमान मुसलमान	२००,०००/-	खुद्रा तथा थोक बिक्री
२७३	टुमारो लैण्ड रेष्टुरेन्ट	१३	राहुल सिंह	५००,०००/-	खाजा नास्ता
२७४	पेयारी पोल्ट्री फार्म	१३	इमामुद्दीन मुसलमान	३००,०००/-	कुखुरा फार्म किन्ने र बेच्ने
२७५	गुप्ता कास्मेटिक फेन्सी स्टोर	२	लिल्लावती गुप्ता		कस्मेटिक, कपडा तथा चप्पल
२७६	नेवास माछा फार्म	२	श्रीनेवास केवट		माछा पालन व्यवसाय
२७७	शाह निर्माण सेवा	२	इनामुल्लाह फकिर	१,९६०,०००/-	विविध प्रकारको ठेक्का पट्टा
२७८	एस के इलेक्ट्रोनिक्स एवं फेन्सी पसल	१	शिव कुमार कुर्मी	५००,०००/-	सामान्य इलेक्ट्रीक तथा फेन्सी
२७९	मोहम्मद इस्लाम किराना पसल	११	बलीराम यादव	५००,०००/-	खुद्रा बिक्री कारोबार
२८०	न्यू जमाल कास्मेटिक पसल	९	महिबुल्लाह मुसलमान	५०,०००/-	कस्मेटिक सामाग्री खुद्रा कारोबार
२८१	मधुवनी बाख्रा पालन	१०	शिव प्रसाद यादव	१,८००,०००/-	बाख्रा व्यवसाय
२८२	कन्हैया पोल्ट्री फार्म	२	राम बृक्ष चमार		
२८३	श्री महिलवार पोल्ट्री फार्म	१०	अमेरिका यादव	३००,०००/-	कुखुरा बिक्री कारोबार
२८४	आराध्या किराना पसल	१	पुष्पा बनिया	१,०००,०००/-	खुद्रा किराना सामाग्री
२८५	रोहित किराना पसल एण्ड गल्ला भण्डार	२	रामकेश यादव	१,०००,०००/-	थोक खुद्रा गल्ला कारोबार
२८६	सन्ध्या फेन्सी स्टोर	२	गोफाई यादव	५००,०००/-	खुद्रा फेन्सी कपडा कस्मेटिक
२८७	अर्चना गल्ला एण्ड किराना पसल	१२	अशोक लोध	१,०००,०००/-	गल्ला एवं किराना खरीद
२८८	होटल अलोका इन	१०	किरण चन्द्र पौडेल		
२८९	अब्दुल किराना पसल	१५	इस्तियाक अहमद	५००,०००/-	खुद्रा किराना पसल

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
२९०	एस एस फैसन कलेक्सन	१	सन्तोष हरिजन	५००,०००।-	रेडिमेड पोशाक कपडा फैन्सी
२९१	बैष्णो फैन्सी पसल	२	पर्नवासी तेली	५००,०००।-	खुद्रा बिक्री
२९२	विनोद मोबाइल केयर महलवार	१०	बाल गोविन्द लोध		मोबाइल फोन विक्रि तथा मर्मत
२९३	लुम्बिनी फाइबर आर्ट एण्ड जनरल सप्लायर्स	५	इसरार अहमद मुसलमान	५००,०००	विज्ञापन बोर्ड बनाउने
२९४	सेवक किराना तथा गल्ला भण्डार	१०	नगेन्द्र यादव	२५०००००।-	खुद्रा किराना तथा गल्ला भण्डार
२९५	श्याम मदिरा पसल	२	श्याम सुन्दर कोहार	५०००००।-	साधारण मदिरा खुद्रा कारोवार
२९६	भिलेज रेष्टुरेन्ट	२	महेन्द्रनाथ सिंह राय	२००००००।-	रेष्टुरेन्ट संचालन गर्ने
२९७	नेहा किराना पसल	११	बैजनाथ बनिया	५०००००।-	खुद्रा बिक्री कार्य गर्ने
२९८	नैनिका रेडिमेड सेन्टर	१	विनोद कहार	२०००००।-	खुद्रा रेडिमेड फेन्सि कारोवार
२९९	बर्षा एण्ड रितु सप्लायर्स	४	कुसुम लोनिया	६००००००।-	मदिरा बिक्रीता आधुनिक सिलप्याक डिलर सिप भएको
३००	फैयाज कुखुरा पालन	६	मसहुर आलम नाउ	१०००००।-	कुखुरापालन व्यवसाय गर्ने
३०१	काजल फैन्सि एण्ड विविध स्टोर	१३	अजय प्रकाश भुज	१००००००।-	खुद्रा किराना पसल कारोवार
३०२	लिस्नो रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	१०	गोविन्द प्रसाद धिमिरे	२,००,०००।-	
३०३	करुणा भान्सा घर	१०	केशर बहादुर खत्रि	२,००,०००।-	रेष्टुरेन्ट संचालन गर्ने
३०४	टाईम इन्जिनियरिङ्ग कल्सन्टेन्सि	५	प्रमोद अर्याल	३,००,०००।-	इन्जिनियरिङ्ग परामर्श सेवा
३०५	दुर्गेस हार्डवेयर एण्ड सप्लायर्स	७	मुकि नारायण नाउ	५०,००,०००।-	हार्डवेयरको सरसमान कारोबार गर्ने र सप्लायर्स
३०६	शान्ति किराना तथा रेष्टुरेन्ट पसल	६	भगैती कलवार	१,००,०००।-	खुद्रा खरिद बिक्रि कार्य गर्ने
३०७	शाह पोल्टि फार्म	२	ईनामुल्लाहा फकिर	५,००,०००।-	थोक तथा खुद्रा कार्य गर्ने
३०८	सि ई सर्भिसेज प्रा लि	११	विजय बहादुर राज भण्डारी	४,००,०००।-	अध्ययन अनुसन्धान तथा परामर्श सेवाहरू

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
३०९	सि ई कन्स्ट्रक्सन प्रा लि	६	विजय बहादुर राजभण्डारी	१८,००,०००।-	
३१०	सुर्यवंशी रेष्टुरेन्ट	१०	जित बहादुर सुर्यवंशी थापा मगर	५,००,०००।-	
३११	मायादेवि फैंसी स्टोर	२	धनपत अहिर	५,००,०००।-	फैंसी सामग्री खुद्रा कारोवार
३१२	आट के सप्लायर्स	५	अब्दुल रकिव खाँन	२,००,०००।-	खुद्रा किराना सामग्री कारोवार
३१३	न्यु मनकामना चिकेन स्टोर	६	लक्ष्मी पौडेल	२,००,०००।-	कुखुरा खुद्रा खरिद बिक्री
३१४	एस आर दुध संकलन केन्द्र	९	राजेश्वर प्रसाद चौधरी	३,००,०००।-	दुध खरिद बिक्री गर्ने
३१५	माया किराना तथा गल्ला पसल	१३	नेवास चमार	५,००,०००।-	खुद्रा खरिद बिक्री कार्य गर्ने
३१६	विजय पोलिट्रु फार्म	७	विजय प्रकाश पासी	५,००,०००।-	कुखुरापालन व्यवसाय गर्ने
३१७	कृष्ण पशु आहारा	१०	कृष्ण कुमार लोध	५०००००।-	चोकर कापिल
३१८	सैनमैना रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	८	नारायण पोखरेल	५०००००।-	रेष्टुरेन्ट संचालन गर्ने
३१९	ग्लोबल एजुकेशन एण्ड मल्टि सर्भिसेज प्रा. लि.	६	विश्वदिपक त्रिपाठी		अन्य शैक्षिक सेवा प्रदान गर्ने
३२०	लक्ष्मी पोलिट्रु फार्म	२	सिताराम बरई	५०००००।-	
३२१	एन आइसि एशिया बैंक लिमिटेड	१०	लुम्बिनी शाखा वाणिज्य बैंक शाखा सञ्चालन		
३२२	लुम्बिनी माछा फार्म	१	नितेश मोहन चौधरी	५००००००।-	माछा पालन व्यवसाय
३२३	सोयव अख्तर फ्रेस हाउस	१०	सुलेमा धेनिया	१०००००।-	खुद्रा कुखुराको मासु बिक्री
३२४	कृष्ण गल्ला भण्डार	१०	कृष्ण कुमार लोध	२००००००।	गल्ला खरिद बिक्री कारोबार
३२५	आरयन रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	७	त्रिवेनि यादव	५०००००।	खान बस्न व्यवस्था
३२६	जय बुढिया माता फर्निचर उद्योग	२	सोमई प्रसाद लोहार	५०००००।	काठको फर्निचर बनाउने बिक्री
३२७	चौधरी हैण्डी क्राफ्ट	१०	चन्द्र चौधरी	५०००००।	खुद्रा बिक्री
३२८	सुरेश रेष्टुरेन्ट	७	राम विकास कोहार	५०००००।	खुद्रा खाजा नास्ता
३२९	लुम्बिनी ढकिया मौनी पसल	१०	सुभावती गडेरिया	५०००००।	खुद्रा बिक्री
३३०	फरहान अहमद फैंसी स्टोर	११	जुनेद अहमद	५०००००।	खुद्रा

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
३३१	फरहान अहमद किराना पसल	११	जुनेद अहमद	५०००००	खुद्रा र थोक
३३२	जनता ग्यारेज पसल	११	जुनेद अहमद	५०००००	मोटरसाइकल मर्मत तथा सामान बिक्री
३३३	घाटगद्दी गिड्डी बालुवा व्यवसाय	१०	छेदी लोध	३५००००	बालुवा र छरी बिक्री
३३४	न्यू खान फैन्सी स्टोर	६	रजाउल्लाह मुसलमान	५०००००	खुद्रा बिक्री
३३५	आदर्श किराना पसल	१	जुबेर अहमद खाँ	५०००००	खुद्रा बिक्री
३३६	सागर डि.जे. एलेक्ट्रोनिक्स सर्विस सेन्टर	११	शिव मंगल गुराउ	५०००००	खुद्रा तथा मर्मत
३३७	सम्राट आइसक्रिम उद्योग	८	सन्तराम गुप्ता तेली	५०००००	आइसक्रिम बनजाई बिक्री
३३८	श्री सृष्टि कुखुरा पालन फार्म	८	अयोध्या कलवार	५०००००	कुखुरा पालन गरी बिक्री
३३९	एजाज फैन्सी स्टोर	६	मोहम्मद इस्लामखाना	५०००००	थोक खुद्रा बिक्री
३४०	चौधरी कुखुरा पालन फार्म	९	सन्दीप चौधरी	५०००००	कुखुरा पालन तथा बिक्री
३४१	अफसाना मोटर साइकल इस्पेयर पार्ट्स एण्ड सर्विस सेन्टर	११	सरपराज अहमद शेष	५०००००	मोटरसाइकल मर्मत तथा पार्ट पुर्जा बिक्री
३४२	खाँ एगो कन्सर्न	६	अब्दुल जलिल मुसलमान खाँ	५०००००	विषादी बिउ बिजन खुद्रा बिक्री
३४३	जलधारा पशुपालन फार्म		राम वृक्ष यादव	५०००००	गाईभैसी पालन
३४४	रिभर साईड होटल एण्ड लज	६	कृतिमा उपाध्याय	५०००००	खानानास्ता बास बस्ने
३४५	वहीदुल हक पोल्ट्री फार्म	५	बहीदुल हव मुसलमान	५०००००	कुखुरापालन तथा बिक्री
३४६	कार हस्पिटल	१०	पुष्पा मिश्र	५०००००।	जीप कार मर्मत धुलाई डेन्टीङ्ग पेटिङ्ग
३४७	श्री सरस्वती शिक्षा निकेतन	१२	उमेश यादव र सुनील कुमार यादव, मुनिराम यादव र चिन्नु प्रसाद यादव	५०००००।	निजि शैक्षिक गुठी शिक्षा दिने
३४८	न्यू निसार गल्ला भण्डार	१	निसार अहमद मुसलमान	५०००००	गल्ला खरीद विक्री गर्ने

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
३४९	आयशा क्लास फैंन्सी स्टोर	११	अब्दुल मोइज शेष	५०००००	खुद्रा बिक्री
३५०	यादव पशुपालन फार्म	८	कैलाश पति यादव	५०००००	गाई भैसि पालन
३५१	राधेश्याम गौ करण पशुपालन फार्म	१२	राम लखन अहिर	९०००००	गाई भैसि पालन
३५२	मालती माछा फार्म	७	मालती बर्गाहीन	५०००००	माछा पालन तथा बिक्री
३५३	सोनम जनरल स्टोर	१	राज कुमार बनिया	५०००००	खुद्रा बिक्री
३५४	अन्तरा आइसक्रिम उद्योग	११	राकेश ढाढी	५०००००	आइसक्रीम उत्पादन तथा बिक्री
३५५	गंगासागर पशुपालन फार्म	१२	सोमई चाई	१००००००	गाई भैसि पालन
३५६	फुट वेयर स्टोर	१०	सफीउद्दीन मुसलमान	५०००००	चप्पल जुता बिक्री थोक खुद्रा
३५७	शिवम् गल्ला भण्डार	२	रोहित लोध	५०००००	गल्ला खरीद बिक्री गर्ने
३५८	फूलमति माछा पालन फार्म	११	फूलमती कुर्मी	५०००००	माछा पालन तथा बिक्री
३५९	ग्याक इन्स्च्यूट	६	अनिल कुमार गुप्ता	५०००००	कम्प्यूटर तालिम तथा विभिन्न तालिमहरु
३६०	महुवारी गाई भैसी फार्म	४	श्रीराम तेली	७०००००	गाई भैसि पालन
३६१	सारस भिडियो मिक्सिङ एण्ड फोटो सेन्टर	१०	रिनु कुमारी यादव	५०००००	फोटो बनाउने र पिन्ट र स्टेसनरी गिफ्ट खुद्रा बिक्री
३६२	नेपाल सर्फ उत्पादन केन्द्र	१	विष्णु प्रसाद मौर्य मुराउ	४९५०००	सर्फ उत्पादन तथा बिक्री
३६३	खान फेन्सी स्टोर	७	रहमतुल्ला मुसलमान	५०००००	खुद्रा बिक्री कारोबार गर्ने
३६४	आलाम एग्रो फार्म एण्ड सप्लायर्स	८	सर्ज आलाम खान	५०००००	कुखुरा पालन तथा बिक्री
३६५	अस्मिता ज्वैलर्स पसल	२	विन्देश्वरी प्रसाद बर्मा	५०००००	खुद्रा बिक्री
३६६	राज किराना पसल	११	राज कुमार कुर्मी	५०००००	खुद्रा बिक्री
३६७	यादव मिष्ठान भण्डार	११	केतार यादव	५०००००	खुद्रा
३६८	प्रजापति एग्रोभेट	१	फणेन्द्र प्रजापति	५०००००	खुद्रा बिक्री
३६९	आंशिका किराना तथा जनरल स्टोर	१०	मन्सा बनिया	५००००००	खुद्रा बिक्री

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
३७०	अब्दुल रहमान किराना तजा जनरल स्टोर	१०	अन्सार अहमद	५०००००	खुद्रा थोक बिक्री
३७१	नन्दाकिशोर किराना स्टोर	१०	नन्द किशोर बनिया	३०००००	विविध किराना सामग्री खरिद बिक्री
३७२	लुम्बिनी चस्मा केन्द्र प्रा.लि.	१५	कपिल ज्ञवाली	२५०००००	आँखा उपचार
३७३	सहबुद्दीन गल्ला पसल	१	याकुब धुनिया	१०००००	खुद्रा गल्ला बिक्री
३७४	शिव पार्वती गल्ला भण्डार	१३	सुरज कुमार लोध	५०००००	विविध खाद्य सामग्रीको कारोबार
३७५	भिखु गल्ला भण्डार	१३	भिखु लोध	३०००००	गल्ला सामग्री खरिद बिक्री
३७६	विजय खाद्यमल भण्डार	१	विजय कुमार भुज	१०००००	विविध मल फुटकर खरिद बिक्री
३७७	विजय प्रकाश मल खाद्य भण्डार	१	विजय कुमार भुज	१०००००	विविध खाद्य मल फुटकर कारोबार
३७८	पडेरिया मदिरा बिक्री पसल	३	राम बहादुर श्रेष्ठ	८००००	मदिरा खरिद बिक्री
३७९	लुम्बिनी मिष्ठान भण्डार	१०	नभएको	३०००००	व्यवसाय कारोबारहरु चमेना गृह रेष्टुरेन्ट संचालन
३८०	रामु इलेक्ट्रिक इलेक्ट्रोनिक्स	१०	राम समुभ्र	१०००००	व्यवसाय कारोबार
३८१	लुम्बिनी गार्डेन लज	१३	शंकर प्रसाद मल्लाह	५००००	लज व्यवसाय
३८२	मायादेवी इलेक्ट्रिक एण्ड इलेक्ट्रोनिक	१०	ललितश्वेर प्रसाद पाण्डे	१०००००	विविध विद्युत सामान
३८३	बुद्ध डिजिटल फोटो	१०	मनोज बानिया	१५००००	फोटो ग्राफी
३८४	चौधरी फेन्सी	१०	नभएको	३०००००	फेन्सी सामान खरिद
३८५	एभरेष्ट इलेक्ट्रिक सप एण्ड ट्रेड्स	१०	देशभक्त मल्लिक	१०००००	विद्युत सामग्री खरिद
३८६	सुरज मिष्ठान भण्डार	१०	कमल बहादुर हलुवाई	२५००००	मिष्ठान तितौरा पुष्टकारी उत्पादन बिक्री
३८७	जानकी लक्ष्मी किराना स्टोर	१३	गुरुदत्त लोध		विविध सामग्री बिक्री

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
३८८	मनकामना कोल्ड ड्रिंक्स तथा मदिरा पसल	१०			उल्लेख नभएको हल्का पेय पदार्थ मदिरा बिक्री
३८९	सुदिप मिष्ठान भण्डार	१०	सुदिप हलवाई	२५००००	रेष्टुरेण्ट चमेना गृह
३९०	बाला जनरल किराना पसल	१०	बाल गोविन्द प्रसाद चौधरी	३०००००	विविध किराना सामग्री खरिद बिक्री
३९१	अहमद मेडिकल स्टोर्स	१०	अलि अहमद मुसलमान	२०००००	औषधीको खुद्रा व्यापार गर्ने
३९२	रिलायवल कम्प्युटर एण्ड साईबर सेन्टर	६	मोहम्मद आरफ खाँ	३०००००	सिपमुलक तालिम सेवाहरु
३९३	योगेन्द्रले खापढी केन्द्र	३	योगेन्द्र लोध	५००००	विभिन्न किसिमको लेखापढी
३९४	दिनेश किराना पसल	१०	सुमित्रा देवी बनिया	५००००	खुद्रा बिक्री
३९५	बब्लु ईलेक्ट्रीकल	१०	उल्लेख नभएको	५००००	बिजुली सामान तथा मर्मत
३९६	दुर्गेश पान पसल	१०	प्रभावती गुप्ता तेली	५००००	पान किराना खुद्रा सामग्री बिक्री
३९७	सिमला टेलर्स	१०	अब्दुल सत्तार धुनिया	५००००	कपडा सिलाई पसल
३९८	राज टेलर्स	१०	जगदीश प्रसाद हरिजन	५००००	कपडा सिलाई पसल
३९९	घढढ मामा खाजा घर	१०	सचिन विष्ट क्षेत्री	३०००००	खाजा चमेना गृह संचालन
४००	आलम अटोग्यारेज	६	कमरे आलम भाट	५०००००	गाडीहरुको मर्मत गर्ने सामान पाटपुर्जा बिक्री
४०१	हिमाञ्चल केवट मदिरा पसल	९	हिमाञ्चल केवट	१०००००	सिलबन्दी मदिरा खुद्रा बिक्री
४०२	सारस मेशिनरी एण्ड हार्डवेयर	१०	सन्तोष कुमार यादव	२००००००	कृषि औजारको कारोबार भवन निर्माण सामग्री तथा हार्डवेयर खुद्रा व्यापार
४०३	लोटस कोल्ड स्टोर्स	१०	हरिमाया अर्याल सुवेदी	५०००००	थोक खुद्रा मदिरा व्यापार
४०४	अराधाना मोबाइल	७	दिलिप कुमार मिश्र	५०००००	मोबाइल पार्टस खरीद बिक्री
४०५	वर्मा सुनचाँदी पसल	५	राज कुमार वर्मा	१००००००	सुन चाँदीको गहना बनाउने

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
४०६	कोशी रेष्टुरेन्ट	६	केशव पौडेल	२५००००	खाना चिया र चमेना गृह संचालन
४०७	हामिदा फेन्सी स्टोर्स	४	महफुजुर रहमान शेष	५०००००	खुद्रा व्यापा
४०८	छोटे लालजी ज्वेलर्स	१०	कृष्ण कुमार सुनार	१००००००	गरगहना निर्माण बिक्री
४०९	कलाम बुक स्टेशनरी	८	कलामुद्दीन धोवी	४०००००	किताब कपी स्टेशनरी
४१०	पाहुना रेष्टुरेन्ट	१०	श्री डिल बहादुर थापा	३०००००	होटल रेष्टुरेन्ट
४११	हुसेन इलेक्ट्रीकल	१०	मुहम्मद हुसेन मुसलमान	२०००००	फुटकर बिजुली सामान खरीद
४१२	चौधरी नर्सरी फर्म	११	श्री प्रमोद चौधरी	५०००००	विरुवा उत्पादन बिक्री नर्सरी
४१३	विजय मसला उद्योग	१०	घनश्याम बानिया	१०००००	फुटकर खुद्रा बिक्री मसला
४१४	दिपक जैसवाल चिया पसल	११	श्री राम ज्ञान कलवार	८००००	चिया खाजा पसल
४१५	पियाशु सुनचाँदी पसल	१०	वृजेश कुमार सोनार	२००००	रेडीमेड गरगहना बनाउने
४१६	तनीसक ज्वेलर्स	२	दर्शन देवी सोनार	१५०००००	गहना बनाउने खरिद गर्ने
४१७	आशिष मदिरा पसल	१३	अजय प्रकाश भुज	५०००००	मदिरा खुद्रा बिक्री
४१८	अंशु ज्वेलर्स	२	राकेश तिवारी	१५०००००	गरगहना बनाउने बिक्री
४१९	तौलन मदिरा पसल	१३	तौलन कोहार	३०००००	मदिरा खुद्रा बिक्री
४२०	विरेन्द्र दिपेन्द्र ज्वेलर्स	१	रामचन्द्र सुनार	२००००००	गरगहना सुनचाँदी बनाउने बिक्री
४२१	हिमांशु ज्वेलर्स	२	आकाश चन्द्र सोनार	२००००००	सुनचाँदीको गहना खरिद बिक्री
४२२	रिया सुनचाँदी पसल	१	राजेश कुमार सोनार	१५०००००	सुन चादीको गर गहना मर्मत खरिद बिक्री
४२३	मनिषा कोल्ड एण्ड भान्सा घर	१०	खगेश्वर शर्मा	३०००००	चिसो पेय पदार्थ खान र चमेना गृह
४२४	दर्पण स्वीट्स	१०	विनोद अर्जेल र संगम सिंह	५०००००	मिठाइ नास्ता पसल
४२५	रामु मदिरा पसल	५	राम प्रसाद कोहार	३०००००	मदिरा बिक्री
४२६	पिंकु एण्ड रिंकु किराना पसल	११	अब्दुर महिम मुसलमान	५०००००	विविध खाद्य सामग्रीको कारोबार

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
४२७	उमेश किराना पसल	२	उमेश भर	४०००००	विविध खाद्य सामग्रीको कारोबार
४२८	बुद्ध रेजन्सी	१०	डण्डपानी न्यौपाने	५०००००	खुद्रा विक्रेता मदिरा होटल लज
४२९	शिवम एगोभेट	७	शिव शंकर यादव	५०००००	कृषि बिउ बिजन विषादि बिक्री
४३०	महिमा सुनचाँदी पसल	११	राज कुमार कहाँ	५०००००	सुन चाँदीको गहना बनाउने बिक्री
४३१	अलिमुस्लीम फ्रेस हाउस	१२	इन्सान अली	१५०००	कुखुरा मासु खुद्रा खरीद बिक्री
४३२	प्रशान्त कोल्ड स्टोर्स	१०	सुरेश कुमार चौधरी	३०००००	हल्का पेय पदार्थ कोल्ड डिङ्कस बिक्री
४३३	जहरूद्दीन पोल्ट्री फारम	४	जहरूद्दीन धुनिया	३००००००	बोइलर कुखुरा खरीद बिक्री र उत्पादन
४३४	अल हविब पशु फारम	४	अतिकुर रहमान मिया	२००००००	भैसि बाख्रा पालन खरीद र बिक्री
४३५	बुद्ध ट्रेड सेन्टर	१३	वृन्दावन दुवे	५०००००	चुरोट सुर्तीजन्य पदार्थ खरीद बिक्री
४३६	दुवे जी निर्माण सेवा	१३	अशोक कुमार दुवे	१९७००००	विविध प्रकारको ठेक्का पट्टा गर्ने
४३७	मौर्य खाजा पसल	१३	राम वकस मुराउ	५०००००	चाउमिन मम चिया गृह संचालन
४३८	शिवशक्ति शिव गल्ला भण्डार	१३	राम शंकर बनिया	३०००००	खाद्यन्न गल्ला खरीद बिक्री
४३९	सिद्धबाबा किराना पसल	८	श्री किसुन कलवार	५०००००	खुद्रा खाधान्न किराना पसल
४४०	अहमद उड क्रास्ट फर्निचर फर्निसिङ्ग सोरुम	६	हकी कुल्लाह देवान	५०००००	फर्निचर फर्निसिङ्ग सामानहरु बिक्री
४४१	राजेन्द्र बंगुर फारम	४	राजेन्द्र प्रसाद चमार	२००००००	बंगुर पालन

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
४४२	महादुर्गा किलिङ्क	२	तिला कुमारी यादव	१०००००	बिरामी उपचार
४४३	बुद्ध घरयासी कपडा पसल	१०	चन्द्रकला देवी	१०००००	घरायसी कपडा खुद्रा पसल
४४४	विनोद पान भण्डार	१	विनोद कहार	५००००	पान र अन्य खुद्रा सामाग्री
४४५	ताहिर ट्रेडस	१०	तैसवर हुसेन शेष	४०००००	रंग रोगन खरीद बिक्री
४४६	मकखन फुटकर किराना पसल	८	मकखन लाल तेली	५००००	खुद्रा किराना पसल
४४७	अश्लेखा कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	२	कैस मोहम्मद मुसलमान	१२३१५००	मल बिउ बिजन सम्बन्धी कारोबार
४४८	अल हायत टुर्स एण्ड ट्राभल्स प्रा.लि.	१०	मतिउल्हक मुसलमान	५०००००	ट्राभल एजेण्डको काम गर्ने
४४९	अहमद उड क्रास्ट फर्निचर उद्योग	६	इसतखॉर अहमद फकिर	१००००००	विभिन्न किसिमको फर्निचरको काम
४५०	अब्दुल हफिज	६	अब्दुल हफिज मुसलमान	१५०००००	पशु कुखुरा तथा माछाको दाना बिक्री
४५१	अंकुर किराना पसल	१२	सुरेन्द्रनाथ श्रीवास्तव	५०००००	खुद्रा किराना पसल
४५२	राम बिहारी गल्ला किराना पसल	१३	राम विहारी मुराउ	३०००००	गल्ला तथा किराना खरिद बिक्री
४५३	ज्योति रेष्टुरेन्ट	१०		१०००००	सानो चमेना गृह
४५४	गणेश किराना पसल	२	गणेश प्रसाद बनिया	२०००००	खुद्रा फूटर किराना सामग्री खरिद बिक्री
४५५	अनमोल रेष्टुरेन्ट	१०	विष्णुमाया साकी	१०००००	खुद्रा चमेना गृह साधारण मदिरा कारोबार
४५६	लुम्बिनी सोव नियर शप	१०	पिन्दुलाल बनिया	३०००००	कस्मेटिक
४५७	ग्रिन लुम्बिसनी भ्यू होटल	१०	किशोर बनिया	२५०००००	बाँस बस्न खाना नास्ता र मदिरा
४५८	सिद्धार्थ रेष्टुरेन्ट	१०	हरि भण्डारी	३०००००	खाना र चमेना गृह र रेस्टुरेन्ट
४५९	माउण्ड एभरेष्ट लज	१०	तारानाथ केटल		खाना र लज

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
४६०	होटल बेसिल	१०	धिरज भण्डारी	५०००००	मदिरा बिक्री होटल लज बार
४६१	लुम्बिनी फेमली रेष्टुरेन्ट एण्ड तन्दुरी	१०	नभएको	३०००००	खाना नास्ता
४६२	अमित रेष्टुरेन्ट	१०	उल्लेख नभएको	१०००००	चमेना गृह
४६३	महालक्ष्मी टेन्ट हाउस	१२	संजय कुमार हरिजन	१६००००	टेन्ट र क्यानिङ्गको लागि भाडाकुडा व्यवस्था
४६४	राज कुमार यादव किराना तथा गल्ला भण्डार	१३	राज कुमार यादव	१००००००	गल्ला किराना सामग्री थोक खुद्रा बिक्री
४६५	एस एस रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	१०	प्रभा जिंसी	५०००००	खाना चमेना गृह बस्ने मदिरा कारोबार
४६६	एभरेष्ट मम रेष्टुरेन्ट	१०	डिल्लीराज भण्डारी	५०००००	चमेना गृह
४६७	अमरावती कस्मेटिक एण्ड फेन्सी स्टोर	९	अमरावती कुमारी यादव	१००००००	कस्मेटिक फेन्सी सामग्री खुद्रा कारोबार
४६८	सुलभ निर्माण सामग्री केन्द्र	३	फजलुर्हमान खॉन	५०००००	बालुवा छरी गिट्टी मिस्कट कारोबार
४६९	लुम्बिनी पिस होटल लज एण्ड रेष्टुरेन्ट	१०	दिपक पंगनी	७०००००	लज व्यवसाय सम्बन्धी कारोबार
४७०	अनिल मदिरा पसल	२	राम सुरेश	१०००००	खुद्रा मदिरा बिक्री
४७१	आनन्द खाजा चामिन पसल	२	राधे श्याम बनिया	१००००००	खाजा चमेना गृह संचालन
४७२	टासी दिलेख रेष्टुरेन्ट	१०	भगवती भुसाल क्षेत्री	२०००००	मदिरा खाजा रेष्टुरेन्ट संचालन
४७३	राजेश रेष्टुरेन्ट	९	राजेश मल्लाह	२०००००	रेष्टुरेन्ट संचालन र मदिरा बिक्री
४७४	बुद्ध मिनि मार्ट	५	लक्ष्मण पन्थ	२००००००	मदिरा किराना सामग्री खरिद
४७५	दुर्गेश मदिरा पसल	७	शारदा देवी कलवार	१५००००	खाजा नास्ता रक्सी बिक्रेता
४७६	लुम्बिनी टेन्ट हाउस	८	घनश्याम गुप्ता	५०००००	टेन्ट हाउस क्याट्रिङ्ग
४७७	प्रतिक सप्लायर्स	१	पंचम विश्वकर्मा	२००००००	घरयासी फर्निचर र भवन सामग्री

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
४७८	जातक गेष्ट हाउस	१०	प्रजुल कार्की क्षेत्री	१००००००	लज र बसोबास
४७९	हेवा रेष्टुरेन्ट	१०	राम प्रसाद चौधरी	३०००००	चमेना गृह संचालन
४८०	पंकज इलेक्ट्रोनिक्स	१	विष्णु नारायण लाल श्रीवास्तव	३०००००	इलेक्ट्रोनिक्स सागम्री खुद्रा फुटकर
४८१	समीर कुखुरा फर्म	१०	अब्दुल रहिम मु.	३०००००	कुखुरा फार्म
४८२	आलम मोटर सर्विस सेन्टर	९	अब्दुल हक मुसलमान	२२००००	मोटर साइकल मर्मत तथा स्पेयर पार्टस
४८३	हरिदेव माछा फार्म	९	जनार्दन चौधरी	५०००००	माछा पालन
४८४	मौर्य पान भण्डार	१३	ओम प्रकाश मुराव	५००००	पान फूटकर खुद्रा किराना
४८५	अहमद पोलट्री फार्म	६	रियाज अहमद मुसलमान	१०००००	ब्रोइलर कुखुरा पालन
४८६	हमदान हाडवेयर एण्ड सप्लायर्स	६	अब्दुल वहिद मुसलमान	२००००००	सिनेटरी खानेपानी पाइप तथा फिटिंग व्यापार
४८७	प्रमोद प्लाष्टिक पसल	७	शिव कुमार मिश्र	२०००००	प्लाष्टिक खुद्रा सामान बिक्री
४८८	राज सुनचाँदी गहना मर्मत पसल	११	सन्तोष कुमार बर्मा सोनार	२००००००	सुनचाँदी गहना मर्मत बिक्री
४८९	एस.ए. निर्माण सेवा	६	नभएको	८५०००००	सडकरघर निर्माण ठेक्कापट्टा
४९०	बैष्णावी जय अम्बे ईलेक्ट्रीक	२	दिप नारायण बानिया	३०००००	विविध विद्युतिय सामानहरुको कारोबार
४९१	सुनिल कपडा जुता पसल	२	सन्तराम केवट	३०००००	खुद्रा जुता कपडा साडी बिक्री
४९२	ॐ चौधरी पशुपालन फर्म	२	अर्जुन कुर्मी	२३०००००	पशु गाईपालन कारोबार
४९३	न्यू चौधरी खाद्यान सप्लायर्स	९	चित्रसेन थारु चौधरी	५०००००	आलु प्याज फलफूल बिक्री
४९४	खान पोलट्री फार्म	६	मजीबुल्लाह मुसलमान	५०००००	कुखुरा पालन
४९५	राजीत राम गल्ला भण्डार	४	राजीत राम तेली	३०००००	खाद्यान सामाग्री गल्ला कारोबार

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
४९६	आर एन स्वीट उद्योग	९	सुरेन्द्र प्रसाद चौधरी	३०००००	मिठाइ बेचबिखन
४९७	आनन्द चमेना पसल	२	राजेश कुमार गुप्ता	५००००	चमेना गृहरमिठाइ पसल
४९८	शिवम मदिरा पसल	५	महेन्द्र गुप्ता	३५००००	मदिरा र कोल्ड डिङ्ग खुद्रा बिक्री
४९९	दुर्गेश चिया पसल	२	मोनिब कहार	५००००	चिया मिठाइ कारोबार
५००	आरिफ ग्यास सप्लायर्स	७	अनारुल्लाह धोवी	३०००००	ग्यास खरिद बिक्री
५०१	होटल जयबुद्ध	१०	कृष्ण बहादुर खत्री	४००००००	होटल लज र रेष्टुरेन्ट संचालन
५०२	श्याम फोटो स्टुडियो तथा मोबाइल सेन्टर	१०	श्याम बहादुर यादव	३०००००	फोटो स्टुडियो
५०३	अशोका लेटेस्ट फैसुन	१	जनार्दन प्रसाद कुर्मी	५०००००	फैन्सी सामाग्री खुद्रा कारोबार र रेडिमेट कपडा र जुत्ता
५०४	निर्मल बाबा फैन्सी पसल	१	अनिता सिंह क्षेत्री	१०००००	फैन्सी रेडिमेट
५०५	अतिक किराना पसल	५	अति कुरहमान मुसलमान	१०००००	विविध सामानहरुको बिक्री
५०६	चन्दन इलेक्ट्रोनिक्स	७	राघवेन्द्र प्रताप तिवारी	३०००००	विद्युत सामग्री बिक्री
५०७	होटल द सुलो	१०	सुलोचना कडेल	५०००००	खान बस्न व्यवस्था
५०८	रामपति गल्ला भण्डार	८	रामपति यादव	३०००००	गल्ला भण्डार
५०९	गोरखनाथ कृषि सहकारी संस्था लि.	४	सतीन्द्र नाथ त्रिपाठी	१०००००	कृषि सहकारी
५१०	श्री धनराज टेन्ट एण्ड लाईट हाउस	९	महेन्द्र यादव	७०००००	टेन्ट हाउस
५११	मित्र बचत तथा ऋण स.स.लि.	१	श्री गंगाराम कुर्मी	८७३३२४६	बचत तथा ऋण लगानी
५१२	द डोको रेष्टुरेन्ट एण्ड बार	-	सन्तोष ज्ञवाली	२२०००००	रेष्टुरेन्ट संचालन
५१३	असद निर्माण सेवा	३	ग्यासुद्दीन नाँउ मुसलमान	३३१००००	विविध ठेक्का पट्टा
५१४	होटल गण्डकी एण्ड रेष्टुरेन्ट	६	हरि प्रसाद गौडेल		बस्न खान
५१५	शिव कुमार ग्रील उद्योग	११	शिव कुमार कहार	३०००००	फलामको कारोबार

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
५१६	आदित्य रेडीमेड	१	श्याम सुन्दर सोनार	३०००००	रेडिमेट फेन्सी सामान
५१७	हेलमेल कृषि सहकारि संस्था लि.	१२	प्रकाश गुप्ता	८४०००	मल बिउ बिजन सम्बन्धी कारोबार
५१८	लुम्बिनि घुमुवा सुनचाँदी पसल	१०	भवानि प्रसाद सोनार	२००००००	सुनचाँदि गरगहना बनाउने खुद्रा कारोबार
५१९	त्रिभुवन मदिरा पसल	११	त्रिभुवन पासी	१०००००	मदिरा र कोल्ड ड्रिक्स बिक्रि
५२०	राममिलन किराना गल्ला पसल	२	राममिलन लोध	५०००००	खुद्रा किराना फुटकर गल्ला कारोबार
५२१	श्री शिवम कृषि सहकारि संस्था लि.	१३	नेवास बरई	१०००००	मल बिउ बिजन सम्बन्धी कारोबार
५२२	समशितोष्ण कृषि सहकारी	४	नभएको	३०००००	मल बिउ बिजन सम्बन्धी कारोबार
५२३	ए आर के निर्माण सेवा	१०	कमलेश प्रसाद वर्मा	१९६००००	विविध ठेक्का पट्टा
५२४	नेशनल अटो ग्यारेज	१	लाल बहादुर मुराउ	१०००००	मोटर साईकल मर्मत कारोबार
५२५	शाहिल फेन्सी स्टोर	६	अब्दुल अजिज मुसलमान	५०००००	फेन्स सामाग्री कारोबार
५२६	रवि निर्माण सेवा	८	राजेन्द्र जैसवाल	१००००००	विविध ठेक्का पट्टा
५२७	वि एण्ड वी फ्रुट एण्ड जुस कर्नर	१०	वृजेश कुमार मौर्य	२०००००	फलफुल र जुसको कारोबार
५२८	वि एम चौधरी निर्माण सेवा	१०	विष्णुमणि चौधरी	१८४००००	विविध ठेक्का पट्टा
५२९	लुम्बिनि प्लास्टिक कलेक्शन	१०	अमिन पखिया	५०००००	प्लाष्टिक खुद्रा सामान बिक्री
५३०	शिवम रेष्टुरेन्ट	९	कृष्ण कुमार कुर्मी	५०००००	मदिरा बिक्रि तथा चमेना गृह
५३१	विश्वकर्मा मोवाइल रिपेयरिड एण्ड डिजे टेन्ट हाउस	१३	उमेश विश्वकर्मा लोहार	५०००००	मोवाइल मर्मत तथा डि जे टेन्ट कारोबार
५३२	कमलेश किराना तथा फुटकर ग्यास पसल	१२	रामवृक्ष चाई	५०००००	खुद्रा किराना र ग्यास बिक्रि

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
५३३	होटेल वेवि बुद्ध एण्ड रेष्टुरेन्ट	१०	प्रमेश्वर कसौधन	२००००००	खान बस्न व्यवस्था
५३४	साक्षी जनरल स्टोर	१२	शिवकरण कोहार	नभएको	खुद्रा किराना पसल
५३५	स्वास्थ्य फार्मेसी	१	पशुपति मिश्र	२०००००	एलोपैथिक ओषधि बिक्रि
५३६	विजय अजय क्युरियो पसल तथा चमेना गृह	१	विजय सिंह क्षेत्रि	५०००००	कस्मेटिक हस्तकला तथा चमेनागृह संचालन
५३७	अर्याल पान पसल	६	दण्डपाणि अर्याल	५००००	खुद्रा पान बिक्रि
५३८	एम के कृषि सहकारी संस्था लि.	१३	मुहम्मद मुसलमान	९५०००	मल बिउ बिजन सम्बन्धी कारोबार
५३९	एस डि पोलिट्रु फार्म	६	साहबुद्धिन मुसलमान	१५०००००	कुखुरापालन
५४०	रानिमहल कृषि सहकारी संस्था लि	१	राज कुमार अहिर	१०००००	मल बिउ बिजन सम्बन्धी कारोबार
५४१	श्री मकरध्वज कृषि सहकारी संस्था लि	१	अनिल कसौधन	१०००००	मल बिउ बिजन सम्बन्धी कारोबार
५४२	महुमद आटो पार्टस	६	मकसुद अहमद मिया	२०००००	आटो पार्टस कारोबार
५४३	बुद्धभूमि मोवाइल एण्ड फोटो स्टुडियो	६	रमेश कलवार	३०००००	मोवाइल मर्मत तथा फोटो स्टुडियो संचालन
५४४	बुद्धमाया ज्योलरि एण्ड हैण्ड कफर्ट सप	१०	महेन्द्र विश्वकर्मा	१००००००	गरगहना बिक्रि
५४५	लालमन साइकल रिपैरिड सेन्टर	१०	लालमन पासि	२००००	साइकल रिपैरिड
५४६	अन्सिका चाउमिन बिक्रि पसल	२	सुर्यमोहन चौवे	५०००००	खुद्रा बिक्री गर्ने
५४७	लक्ष्मी तरकारि व्यवसायिक खेति	९	राम कुमार मुराउ	५०००००	थोक व्यापार तरकारि खेति व्यवसाय गर्ने
५४८	कुदाम रेष्टुरेन्ट	१०	नविन सापकोटा	५०००००	खान बस्न व्यवस्था
५४९	अल इब्राहिम स्टोर नामक फेन्सी पसल	११	मैनुद्धिन मुसलमान	३०००००	खुद्रा बिक्रि
५५०	अमित किराना तथा गल्ला भण्डार	२	वलराम चन्द्र यादव	५०००००	खुद्रा गल्ला खरिद बिक्रि

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
५५१	सारा बुक एण्ड जनरल स्टोर	६	मोहम्मद रफिक धुनिया	४०००००	खुद्रा बिक्रि गर्ने
५५२	प्रेम जनरल स्टोर्स	१०	प्रेम कृष्ण मुराव	५०००००	विविध समानहरुको खुद्रा बिक्रि
५५३	सनराइज व्युटिकेयर एण्ड कस्मेटिक	१०	टिकामाया बदैवा	१०००००	व्युटिपार्लर र कस्मेटिक कारोबार
५५४	हयातुल्लाह मासु पसल	१०	हयातुल्लाह मुसलमान	१०००००	खुद्रा बिक्रि गर्ने
५५५	लुम्बिनि फ्रेस हाउस	१०	नभएको	३०००००	खुद्रा बिक्रि गर्ने
५५६	न्यु रोसनि टायर रिपेरीड पसल	६	पवित्रा सैथवर	३०००००	गाडि टायर मर्मत गर्ने
५५७	अन्जनि फैनिस कपडा पसल	२	विरेन्द्र कुमार बनिया	३०००००	फैनिस सामाग्री कारोबार
५५८	रैयान कुखुरा फार्म	१	इस्ते याक अहमद	१००००००	कुखुरापालन व्यवसाय
५५९	बुद्ध चस्मा पसल	१३	सुभावति देवि यादव	३५००००	चस्मा खुद्रा बिक्रि कारोबार
५६०	रोहित रेष्टुरेण्ट	१३	नइम प्रसाद लोध	५०००००	होटेल रेष्टुरेण्ट
५६१	नैन्सी किराना जनरल स्टोर	१	पंकज कलवार	७५००००	व्यापार
५६२	सूजीत ग्यास सप्लायर्स	१०	राम नयन पासी	१०००००	व्यापार
५६३	सूजीत किराना पसल	११	राम नयन पासी	१०००००	व्यापार
५६४	मुराव किराना पसल	२	राम प्रसाद मुराव	५०००००	व्यापार
५६५	अहमद फर्निचिड सो रुम	९	सगीर अहमद	१००००००	फर्निचर
५६६	बूद्ध इननोभे टिभ रिसेर्च टे.इ.लू.	११	सूरेश प्रजापति	४०००००००	छात्राबास
५६७	सब्बू मिल्क आइसक्रीम र चक्की पे.पि.उ.	५	फक्रदीन अलि अहमद मू.		व्यापार
५६८	तिवारी फैनिसी स्टोर्स	१	प्रमिला देवी तिवराइन		फैनिसी
५६९	दिपेन्द्र फैनिसी स्टोर्स	११	दिपेन्द्र यादव	३०००००	फैनिसी
५७०	फैसल किराना पसल	७	मनउर अलि मूसलमान	५०००००	व्यापार
५७१	जयाउल्लाह जनरल स्टोर्स	७	हामिया खातुन	२००००००	व्यापार
५७२	ए आर सप्लायर्स	५	मूहमद उस्ताम मनिहार	३०००००	व्यापार

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
५७३	खान कूखूरा सप्लायर्स	५	हल्लिमून निसा मूसलमान	५०००००	व्यापार
५७४	अमन हार्डवेयर, प्लाइउड पसल	१०	विन्देस्वरी देवी जैसवाल	५०००००	व्यापार
५७५	गुरुङ्ग लज	१०	किरन गुरुङ्ग	१००००००	होटेल एण्ड रेष्टुरेण्ट
५७६	फेमस टेन्ट हाउस	७	मोहमद मूस्तकिम पूकिर	२००००००	टेन्ट एण्ड हाउस
५७७	फेसबुक रेष्टुरेण्ट	१२	समसूद्दीन मूसलमान	५०००००	होटेल एण्ड रेष्टुरेण्ट
५७८	कृष्ण फेन्सी तथा वस्त्रालय स्टोर	६	श्री कृष्ण केवट	५०००००	फेन्सी
५७९	हसिना कपडा घूमित पसल	३	आलम पखिया मूसलमान	५०००००	व्यापार
५८०	पाण्डेय फेसन कलेक्सन	१	मनिस कूमार पाण्डेय	५०००००	फेन्सी
५८१	राज मोबाइल एण्ड रिपेयरिङ	१	अरविन्द गुप्ता	१५००००	ब्यापार
५८२	राज चाउमिन उद्योग	३	मनोज कुमार गुप्ता	५०००००	उद्योग
५८३	सत्यम साइकल मर्मत तथा भाडा साइकल पसल	३	ज्ञानमति कहरइन	३०००००	व्यापार
५८४	शाहीड ईलेक्ट्रोनिक एवं विविध स्टोर	६	इसरट आलम खाँ	५०००००	व्यापार
५८५	जैसवाल नास्ता पसल	६	भानमति कलवार	२०००००	व्यापार
५८६	न्यू विशाल गल्ला भण्डार	१०	शील शागर वानिया	५०००००	गल्ला भण्डार
५८७	नन्द नगर किराना पसल एण्ड गल्ला भण्डार	१७	चन्दर यादव	२०००००	गल्ला भण्डार
५८८	प्रसान्त रेन्टुरेण्ट	१०	श्याम रोकाहा	१०००००	मदिरा पसल
५८९	मौर्या रेष्टुरेण्ट	२	चन्द्रशे खर मूराउ	१०००००	मदिरा पसल
५९०	हकिक फ्रेश हाउस	६	मोहमद अनिस	१०००००	माशु पसल
५९१	सन्दिप रेष्टुरेण्ट	१२	सचितानन्द कलवार	५०००००	मदिरा पसल
५९२	युनिक सप्लायर्स	७	अब्दुल कलाम मूसलमान	३००००००	सप्लायर्स

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
५९३	अरिफ फेन्सी स्टोर्स एण्ड किराना पसल	१२	बूदू धूनिया	१०००००	व्यापार
५९४	विशाल जिउँदो माछा पसल	४	राजू गुप्ता तेली	२०००००	माछा पसल
५९५	दिपक रेष्टुरेण्ट पसल	१३	दिपक कुमार श्रीवास्तव	१५००००	व्यापार
५९६	दर्शन डियर होटेल एण्ड लज	३	देव बहादुर मगर	१००००००	होटल एण्ड लज
५९७	एस.के. कस्मेटिक एण्ड कपडा पसल	११	काशी राम यादव	१०००००	व्यापार
५९८	पूनम किराना पसल	१०	विनोद नाउ	३०००००	व्यापार
५९९	गुप्ता रेष्टुरेण्ट	७	राजेश तेली	५०००००	रेष्टुरेण्ट
६००	सन्तराम जैशवाल किराना एण्ड ग्यास पसल	१०	सन्तराम जैसवाल	५०००००	व्यापार
६०१	हिरा रेष्टुरेण्ट	४	प्रशूराम कोहार	२०००००	रेष्टुरेण्ट
६०२	खान ट्रेडर्स	११	अवरार अहमद खान	५०००००	व्यापार
६०३	एस.के. किराना पसल	९	समसूल कुमार पसल	३०००००	व्यापार
६०४	शारदा देवी किराना, गल्ला पसल	१२	ज्ञानमति लोधिनि	५०००००	गल्ला भण्डार
६०५	गोविन्द रेष्टुरेण्ट	२	राम सुरेश केवट	२०००००	मदिरा पसल
६०६	स्याङजाली रेष्टुरेण्ट	१०	तेज बहादुर गुरूङ्ग	१५००००	रेष्टुरेण्ट
६०७	रामू रेष्टुरेण्ट	२	राम बहादुर दर्जी	१०००००	रेष्टुरेण्ट
६०८	कृष्ण गाइभैसी पालन फर्म	१०		२०००००००	पशु फार्म
६०९	शनि किराना पसल	३	रामु कुर्मी	७०००००	व्यापार
६१०	होटेल द आदित्य	६	अनलि घिमिरे	१९५००००	होटेल
६११	माभ्नी रेष्टुरेण्ट	२	बुद्ध केसरी मल्लाह	२०००००	रेष्टुरेण्ट
६१२	साहिस्ता फेन्सी स्टोर्स	२	मोटिउल्लाह मुसलमान	५०००००	कपडा पसल
६१३	ओम सेट्टिड तथा मिक्चर	७	राम प्रकाश यादव	१५०००००	फलाम पसल
६१४	गाईभैसी पालन गर्ने	११	अर्सराम अहिर	१२०००००	पशु फार्म
६१५	रमेश टेण्ट एण्ड डिजेलाईट हाउस	१	रमेश प्रसाद कुर्मी	१९०००००	टेन्ट एण्ड हाउस

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
६१६	सिद्धार्थ सेटरिड	८	महेन्द्र लोनिया	६०००००	व्यापार
६१७	सन्ध्या साईकल मर्मत सेन्टर	१०	वासुदेव हरिजन	२०००००	साईकल पसल
६१८	सागर इलेक्ट्रोनिक सेन्टर	४	सागर कोहार	५०००००	व्यापार
६१९	इपूट किराना तथा गल्ला पसल	९	महबूब आलम मूसलमान	१९५००००	गल्ला भण्डार
६२०	शरिता हार्डवेयर एण्ड फर्निचर पसल	६	शिव शंकर कुर्मी	५०००००	व्यापार
६२१	पुजारी जैसवाल खुद्रा तरकारी र गल्ला पसल	१२	पूजारी कलवार	५०००००	गल्ला भण्डार
६२२	शेषमन गाईभैसी पालन फर्म	६	असराफ यादव	५०००००	पशु फार्म
६२३	विक्रम सटर ट्राली चैनल ग्रील उद्योग	१२	बिक्रम प्रसाद लोहार	२००००००	फलाम पसल
६२४	त्रियोगी वनिया किराना तथा गल्ला पसल	९	त्रियोगी वानिया	५०००००	गल्ला भण्डार
६२५	निसा किराना तथा पान पसल	१०	निसा भट्ट	१०००००	पान पसल
६२६	लूम्बिनी ड्रिम पैलेस नेपाली रेष्टुरेण्ट एण्ड लज	६	नन्दलाल जैसवाल	५००००	रेष्टुरेण्ट
६२७	मौर्य फलफुल एवं तरकारी सेन्टर	११	सन्तराम प्रसाद मुराव	३०००००	तरकारी पसल
६२८	आर. के. हार्डवेयर एण्ड विविध सप्लायर्स	७	अजमल चूरीदार	२००००००	फलाम पसल
६२९	होटेल् बुद्ध इन्टरनेशनल	४	जयराम भुषाल	९९००००	होटेल् एण्ड लज
६३०	रामचन्द्र गल्ला भण्डार तथा किराना पसल	४	रामचन्द्र वनिया	५०००००	गल्ला भण्डार
६३१	जय विष्णू मां जय मां वैष्णो राइस मिल	११	विजयी भुज	३८०००००	राइस मिल
६३२	धौलागिरी रेष्टुरेण्ट एण्ड लज	१	खेमानन्द शर्मा	५०००००	रेष्टुरेण्ट एण्ड लज
६३३	रेशम रेष्टुरेण्ट लज एण्ड कोल्ड स्टोर्स	४	नन्द प्रकास वरई	३०००००	रेष्टुरेण्ट एण्ड लज
६३४	अंशू सेटरिड एण्ड मिक्सर	८	सुग्रीम लोहार	१००००००	फलाम पसल

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
६३५	सिँजना चिया नास्ता पसल	१२	विन्दरी लोध	५०००००	व्यापार
६३६	शाइन रेसुडगा डेभलपमेण्ट बैंक लि.	६	राजेन्द्र प्रसाद श्रेष्ठ		बैंक
६३७	निखिल एण्ड दुर्गेस ज्वेल्स	१०	सन्तोष वर्मा सुनार	५०००००	सुनचाँदी पसल
६३८	राद्या स्वामी फैनसी पसल	२	श्याम हार तेली	३०००००	कपडा पसल
६३९	भर्ना रेष्टुरेण्ट	८	मन कुमारी रेग्मी	१०००००	रेष्टुरेण्ट
६४०	पाकिजह होटेल	३	अनिल अहमद खाँ	२३०००००	होटेल
६४१	कलाप आकिरी टक प्रा.लि.	१०	याज्मा राज भण्डारी	५०००००	वास्तुकला
६४२	भेस्टीज पसल	६	नजिर अहमद	१०००००	व्यापार
६४३	गफुट पशु पालन फार्म	१	गफुट मुसलमान	२५०००००	पशु फार्म
६४४	हिमाल कृषि सेवा केन्द्र	१०	देवेन्द्र कुमार भुज	५०००००	कृषि सेवा केन्द्र
६४५	सरिता पशु फार्म	८	सन्तराम यादव	२००००००	पशु फार्म
६४६	अरमान माछा पालन फार्म	३	अब्दूल हनिफ मूसलमान	२२०००००	पशु फार्म
६४७	लुम्बिनी प्लास्टिक एण्ड स्टील दराज स्टोर	१०	अब्दूल वहरि फकिर	१५०००००	प्लास्टिक पसल
६४८	श्री दुर्गाकाली गल्ला भण्डार	१०	विन्दा श्याम वनिया	५०००००	गल्ला भण्डार
६४९	सन्तोष पशुपालन फार्म	७	सीताराम यादव	२००००००	पशु फार्म
६५०	चन्द्रपाल पशुपालन फार्म	२	चन्द्रपाल यादव		पशु फार्म
६५१	रमेश पशुपालन फार्म	४	सुरेश लोध		पशु फार्म
६५२	जियाउ रहमान हार्डवेयर	११	अब्दूल रहमान मूसलमान		फलाम पसल
६५३	संस्कार किराना पसल	१०	बद्रि बानिया	२००००	व्यापार
६५४	घनश्याम गल्ला भण्डार	१०	घनश्याम वानिया		गल्ला भण्डार
६५५	साइबा स्टील वर्कसप	१	सजरुद्दीन मूसलमान		वर्कसप
६५६	सौगात पोल्ट्री फार्म	११	मजिदुन निशा	५०००००१-	कुखुरा पालन
६५७	फैसन ग्लिज	१	जाबेद अख्तर खान		खुद्रा पसल
६५८	निरज पोल्ट्री फर्म	९	निरज कुर्मी		खुद्रा पसल र थोक

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
६५९	सत्या माटो भाडा तथा खरिद बिक्री	१	राजेन्द्र कोहार		खुद्रा र थोक विक्री
६६०	अर्विन्द किराना एण्ड जनरल स्टोर	१०	रिक्कु कसौधन		खुद्रा विक्री
६६१	श्री मायादेवी पशुपालन फार्म	१	श्री राम कुर्मी	१५०००००१-	गाई भैसी पालन
६६२	सनोज जयसवाल किराना पसल	६	कमलावती जयसवाल	५०००००१-	थोक खुद्रा पसल
६६३	धनराज पशुपालन केन्द्र	१	अशोक कुमार कुर्मी	२००००००१-	पशुपालन व्यवसाय
६६४	प्रकाश सटरिङ्ग फार्म	१	शिव प्रकाश गिरी	१९००००००	निर्माण व्यवसाय
६६५	सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड	१०	नन्दु प्रसाद गुप्ता		बैंक
६६६	श्री भरवालिया कुखुरा पालन फार्म	८	रिन्कु प्रसाद यादव	१००००००१-	कुखुरा पालन
६६७	नम्रता किराना पसल तथा गल्ला भण्डार	१२	जितेन्द्र मिश्र		थोक र खुद्रा पसल
६६८	प्रिन्स रेष्टुरेन्ट	७	राम नरेश कुर्मी		खुद्रा व्यवसाय
६६९	अभिराज मदिरा स्टोर	१०	राजेन्द्र कुमार बनिया	५०००००१-	थोक र खुद्रा पसल
६७०	आफताब किराना पसल	९	महबुब आ. मुसलमान	५०००००१-	थोक र खुद्रा पसल
६७१	नुरेन सेवा सप्लायर्स	७	सन्जु चौधरी	५०००००१-	थोक र खुद्रा पसल
६७२	श्री यादव सब्जि सप्लायर्स	२	राजु यादव	४५००००१-	थोक र खुद्रा पसल
६७३	त्रिवेनी यादव भैसीपालन फार्म	११	गेनमति अहिरिन		गाईभैसि पालन
६७४	आरिफ किराना पसल	५	नसर म.मुसलमान		खुद्रा बिक्री
६७५	फैसल किराना पसल	७	हफिजुर रहमान		किराना पसल
६७६	आर एस पेन्टस एण्ड विविध सप्लायर्स	४	रिसब श्रीवास्तव	२००००००१-	थोक र खुद्रा पसल
६७७	लुम्बिनी फेन्सि कलेक्सन पसल	५	अब्दुल महबुद खान		थोक र खुद्रा पसल
६७८	अभिराज मदिरा स्टोर	१०	शान्ती देवी बनिया	५०००००१-	थोक र खुद्रा पसल
६७९	वेलकम लुम्बिनी जनरल स्टोर्स एण्ड सप्लायर्स	११	अबुल का. मुस्लमान	५०००००१-	थोक र खुद्रा पसल
६८०	श्री मानव दुर्गा भैसी र बाखापालन फार्म	६	गोपाल कार्की		व्यवसाय

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
६८१	तेजकुमारी पशु पालन	१२	सुर्यनाथ यादव	५००००००१-	गाई भैसि पालन
६८२	समा किराना पसल	८	इस्त्याक अहमद खा	५०००००१-	खुद्रा थोक विक्री
६८३	अनलाइन किराना एण्ड जनरल स्टोर्स	१	परवाज अहमद फकिर	१५०००००१-	थोक तथा खुद्रा पसल
६८४	राधेश्याम गल्ला भण्डार तथा किराना पसल	१२	राधेश्याम लोध र बृज मोहन लोध	५०००००१-	खुद्रा व्यापार
६८५	होटेल रिपब्लिक रेस्टुरेन्ट एण्ड लज	६	चन्द्र बहादुर कुमाल र सुरज बहादुर घर्ती	१५०००००१-	खाजा नास्ता र बास समेत
६८६	एफ एण्ड एफ फेन्सी कलेक्सन पसल	११	फिरोज अहमद खान	१००००००१-	थोक र खुद्रा
६८७	जयसवाल फेन्सी रेडिमेट गार्मेन्ट्स स्टोर	७	संजय कुमार कलवार	५०००००१-	थोक र खुद्रा
६८८	भुपाल मिनी मार्ट	१०	सुस्मिता अधिकारी	१५०००००१-	थोक र खुद्रा (किराना)
६८९	होटेल रिपब्लिक रेस्टुरेन्ट एण्ड लज	६	चन्द्र बहादुर कुमाल	१५०००००१-	खान, बस्ने, नास्ता आदि
६९०	रोहित कलाथ हाउस	२	रोहित चमार	१५०००००१-	थोक र खुद्रा पसल
६९१	इसरार फेन्सी स्टोर	६	मोहम्मद रफिक मुसलमान	५०००००१-	थोक र खुद्रा
६९२	सोनु किराना पसल	११	सीतारा केवट (खर्बिन्द)	१५०००००१-	थोक र खुद्रा
६९३	राज किराना विविध पसल	११	राज कुमार यादव	५०००००१-	थोक र खुद्रा
६९४	आलम प्रिन्टिंग प्रेस	१०	शाह आलम अन्सारी	३०००००१-	प्रिन्टिंग गर्ने
६९५	आर्य रेष्टुरेन्ट	११	राज कुमारी तेलीन	५०००००१-	खाजा नास्ता जन्य पदार्थ
६९६	अर्जुन गल्ला एण्ड किरजा स्टोर	४	राम वृक्षको हार	५०००००१-	गल्ला तथा किराना खरीद बिक्री
६९७	यादव कलाथ सेन्टर	२	सुजित कुमार यादव (अहिर)	५०००००१-	कपडा थोक खुद्रा बिक्री गर्ने
६९८	दर्शन एकीकृत पशु पालन फार्म	९	नन्दलाल अहिर	२५०००००१-	गाई भैसी पालन
६९९	ताबिस ट्रेडिंग खाद्यान होलसेल खुद्रा जनरल किराना बिक्री तथा सप्लायर्स	६	अब्दुल मोइद मुसलमान	१९०००००१-	किराना थोक तथा खुद्रा बिक्री गर्ने
७००	थकाली भान्सा घर एण्ड रेष्टुरेन्ट	१०	तिलसी गैरे	१९०००००१-	खाजा नास्ता

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
७०१	सन्जय कुखुरा पालन फार्म तथा खरीद बिक्री सप्लायर्स	९	सन्जय कुर्मी	२५०००००१-	कुखुरा पालन तथा खरीद बिक्री
७०२	अनिलकुमार कास्मेटिक फैनसी पसल	१०	अनिल कुमार रैदास	६०००००१-	थोक र खुद्रा
७०३	भुसाल इन्जिनियरिंग कन्सल्टेन्सी	४	बिवेक भुसाल	९५६०००१-	भवन निर्माणको लागि इन्जिनियरिंग सेवा प्रदान घर नक्शा, भ्यालुयसन
७०४	राज दीप गल्ला भण्डार	८	गोपाल यादव	७०००००१-	गल्ला खरीद बिक्री गर्ने
७०५	अनुप कुमार फल फूल तथा तरकारी फार्म	४	शान्ति कोहार	१५०००००१-	फलफुल तथा तरकारी उत्पादन र बिक्री गर्ने
७०६	लक्ष्मी ट्रेडर्स कन्सर्न	२	दुर्गेश कुमार पाठक	५०००००१-	भवन निर्माण सम्बन्धी समाग्री तथा गिट्टी बालुवा बिक्री
७०७	एम. के सप्लायर्स	२	मनोज कुमार यादव	५०००००१-	बालुवा गिट्टी र घर निर्माण समाग्री बिक्री गर्ने
७०८	सक्षम रेष्टुरेन्ट	१०	सरस्वती थापा	५०००००१-	खाजा नास्ता बिक्री गर्ने
७०९	अकबर रेडिमेड फेन्सी स्टोर	११	अकबर अली मुसलमान	५०००००१-	फेन्सी सामान थोक तथा खुद्रा बिक्री गर्ने
७१०	एस. ए किराना पसल	६	बालगोविन्द बनिया	५०००००१-	किराना सामान थोक खुद्रा बिक्री
७११	न्यू थकाली भान्सा घर	६	विशाल साही ठकुरी	५०००००१-	खाजा नास्ता
७१२	ममता गिट्टी बालुवा सप्लायर्स	८	राम प्रकाश यादव	५०००००१-	गिट्टी बालुवा बिक्री
७१३	शहनाज शाह कुखुरा फार्म	१०	शहनाज शाह	१५०००००१-	कुखुरा पालन तथा बिक्री
७१४	न्यू लुम्बिनी फेमली रेष्टुरेन्ट	१०	गंगा तिमिल्सीना	१९५००००१-	खाजा नास्ता
७१५	न्यू अन्जनी गुप्ता फैनसी स्टोर	७	रामु तेली	५०००००१-	खुद्रा तथा थोक बिक्री
७१६	गुल्जार कपडा तथा रेडिमेड स्टोर	३	गुल्जार अहमद फकिर	१००००००१-	रेडिमेड कपडा खरीद बिक्री गर्ने खुद्रा
७१७	अजय किराना पसल	२	राम प्रसाद मल्लाह	५०००००१-	गल्ला तथा किराना सामान खरीद बिक्री गर्ने

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
७१८	खान मसला उद्योग	१०	सजरुद्दीन मुसलमान	५०००००१-	मसला पिसानी गरी बिक्री
७१९	सलफी ट्रेडिग सेन्टर	११	मुस्ताक अहमद	१००००००१-	खुद्रा बिक्री र निर्माण सामग्री र इलेक्ट्रिक खरीद बिक्री गर्ने
७२०	बिनय एग्रोभेट सेन्टर	१०	बिष्णु प्रसाद यादव	१००००००१-	बिसादी खुद्रा बिक्री
७२१	सम्स इलेक्ट्रिकल एण्ड हार्डवेयर	६	समिउद्दीन खान	१९००५००१-	थोक खुद्रा बिक्री
७२२	अल सलाम कस्मेटिक जनरल स्टोर	१	मोहम्मद ताहिर शेष	५०००००१-	सौन्दर्य सामग्री खरीद बिक्री
७२३	आकाश मेसिनरी स्टोर्स	१०	इसरावती कुमारी यादव	२००००००१-	खुद्रा थोक बिक्री
७२४	श्री दुर्गा कुखुरा पालन फार्म	१०	चनरजीत प्रसाद लोध	१००००००१-	कुखुरा पालन बिक्री
७२५	सलिना कस्मे टिक फैनसी पसल	१०	गुलैची चमार	५०००००१-	खुद्रा बिक्री
७२६	विजय इलेक्ट्रिकल एण्ड वि.के टेन्ट हाउस	११	विजय हरिजन	१९५००००१-	खुद्रा बिक्री तथा मर्मत गर्ने
७२७	उपहार मोबाइल सप एण्ड रिपेयरिंग सेन्टर	११	दिनेश प्रसाद लोध	५०००००१-	मोबाइल बिक्री एण्ड मर्मत
७२८	अमृत किराना पसल	७	हरिनारायण चौधरी	५०००००१-	खुद्रा थोक बिक्री
७२९	विश्वकर्मा टायर सप्लायर्स एण्ड मोटर साइकल मर्मत	११	विरेन्द्र विश्वकर्मा	५०००००१-	टायर सप्लायर्स मोटर साइकल मर्मत
७३०	खान सूज एण्ड जनरल स्टोर्स	६	जकाउल्लहा मुसलमान	१००००००१-	खुद्रा थोक बिक्री
७३१	नवदुर्गा किराना पसल	१०	राम बेलास कसौधन	१९०००००१-	थोक र खुद्रा
७३२	अरसद ग्रिल स्टिल र अल्मुनियम पसल	६	वजीहुद्दीन खान	१३५००००१-	निर्माण कार्य तथा मर्मत गर्ने
७३३	सरसती माछा पालन फार्म	१०	सरसती उपाध्याय	१२०००००१-	माछा पालन गरी बिक्री गर्ने
७३४	सरसती केरा तथा तरकारी फार्म	१०	सरसती उपाध्याय	१२००००११-	फलफूल तथा तरकारी उत्पादन गरी बिक्री गर्ने
७३५	राम अशिष रेष्टुरेन्ट	७	अनिल लोध	५०००००१-	खाजा नास्ता पेय पदार्थ
७३६	अनमोल रेष्टुरेन्ट	१०	तिलक सार्की	५०००००१-	खाजा नास्ता
७३७	न्यू गंगोत्री किराना पसल	१	गंगोत्री गुप्ता	१००००००१-	खुद्रा थोक बिक्री

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
७३८	अमय बस्त्रालय	२	चन्द्र शेखर सोनार	१५०००००१-	खुद्रा थोक विक्री
७३९	महिमा पोल्ट्री फार्म	२	विन्द्रार चाई	१००००००१-	कुखुरा पालन
७४०	विसमिल्ला कलेक्शन एण्ड फैंसी पसल	११	गावडेमाया अर्जुन मुसलमान	५०००००१-	खुद्रा विक्री
७४१	गुडडु बर्मा सुन चाँदी पसल	१	जितेन्द्र प्रसाद बर्मा	१५०००००१-	सुनचाँदी आभुसण बनाउने तथा विक्री गर्ने शोरुम समेत
७४२	कमरुद्दीन डिल उद्योग	४	कमरुद्दीन मुसलमान	५०००००१-	हैड पम्प वोरिंग जडान
७४३	करीना रेष्टुरेन्ट	४	प्रमिला ढाडी	४०००००१-	खाजा नास्ता रेष्टुरेन्ट मदिरा
७४४	श्रवण किराना तथा ग्यास सप्लायर्स	७	राजिन्द्र कुमार कलवार	५०००००१-	थोक खुद्रा
७४५	लुम्बिनी हार्डवेयर एण्ड इलेक्ट्रोनिक सप्लायर्स	१	सुमित्रा देवी बरई	२००००००१-	थोक खुद्रा विक्री
७४६	अलिसा पोल्ट्री फार्म	५	अब्दुल वहिद मुसलमान	५०००००१-	कुखुरा पालन तथा विक्री
७४७	गुडलक जेन्स पार्लर	१०	राम नेवास नाउँ	५०००००१-	कपाल काट्ने सम्बन्धी कार्य
७४८	लुम्बिनी फेन्सी तथा कस्मेटिक स्टोर	५	सन्तोष कुमार हरिजन	५०००००१-	खुद्रा थोक विक्री
७४९	अदित्य पलाई किराना एण्ड जनरल स्टोर	१०	सत्यपाल कलवार	५०००००१-	खुद्रा बिक्री
७५०	दियान्स कस्मेटिक एण्ड फेन्सी स्टोर	१०	सुमित्रा थापा	५०००००१-	खुद्रा थोक
७५१	नैन्सी एण्ड खुद्रा पशुपालन फार्म	१	रूपेश सिंह	१९५००००१-	गाईभैसी पालन गरी बिक्री
७५२	पुष्पान्जली फेसन कलेक्शन	१०	मालती बर्मा	१८०००००१-	थोक खुद्रा विक्री
७५३	लक्ष्मी सेटरिंग व्यवसाय	१	शिवशंकर लोध	५०००००१-	सेटरिंग गर्ने काम
७५४	सौम्य रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	८	पवन के.सी.	१५०००००१-	खाजा नास्ता मदिरा समेत
७५५	नव शान्ती किराना पसल	२	सुभावती यादव	५०००००१-	खुद्रा बिक्री
७५६	श्री विशाल किराना पसल	२	विमला यादव	५०००००१-	खुद्रा पसल विक्री
७५७	सराजुद्दीन पोल्ट्री फार्म	५	सराजुद्दीन मुसलमान	५०००००१-	कुखुरा पालन तथा विक्री
७५८	धुपही पशु पालन फार्म	११	चईतर यादव	१००००००१-	गाई भैसी पालन

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
७५९	पन्जाबी ढाबा लज एण्ड रेष्टुरेन्ट	१०	भिम कला कवर	१५०००००१-	खाजा नास्ता पेय पदार्थ
७६०	दिललगी हेयर कटिंग	११	नाफिस नाउ मुसलमान	५०००००१-	कपाल काट्ने
७६१	चाँद मो बाइल सेन्टर	११	हफी जुरहमान	५०००००१-	मोबाइल विक्री मर्मत
७६२	सुर्य कम्प्युटर सोलुसन	५	उमेश यादव	५०००००१-	कम्प्युटर सम्बन्धी समानहरको विक्री तथा मर्मत
७६३	जैसवाल भाँडा एण्ड बाक्सा र दराज पसल	६	सीतारा जैसवाल कलवार	५०००००१-	भाँडा बाक्सा दराज विक्री
७६४	रामनयन किराना पसल एंव गल्ला भण्डार	१२	रामनयन लोध	३०००००१-	खूद्र किराना पसल र गल्ला कारोबार
७६५	श्री रोहन पोल्टी	३	अब्दूल मोईद मूसलमान	५०००००	थोक तथा फूटकर कुखुरा किनबेच कारोबार
७६६	बेबी फ्रेस हाउस	१०	कृष्ण बहादुर गुरुङ्ग	५०००००	कुखुराको खूद्रा मासू बिक्री
७६७	द बेष्ट कन्फेक्शनी उद्योग	९	अबूसई मूसलमान	१०००००	मिठाई उत्पादन र बिक्री कारोबार
७६८	सूफियान किराना जनरल उद्योग	१३	इम्तियाज अहमद	१५००००	खुद्रा बिक्री
७६९	राहूल किराना पसल	३	अनिल कूमार कलवार	३०००००	खुद्रा किराना पसल
७७०	शिव किराना पसल	३	सूरेन्द्र लोध	५०००००	किराना पसल
७७१	प्रवेश चिया नास्ता पसल	११	महेन्द्र शर्मा पौडेल	५०००००	
७७२	रोष्णी रेष्टुरेन्ट	१	हरिराम लोध	३०००००	खाजा नास्ता कारोबार
७७३	श्री बुद्ध डग हाउस	४	सकडू प्रसाद कहार	१०००००	औषधी पसल
७७४	बै तूल्लाह पोल्टी फार्म	६	बैतूल्लाह भाट मूसलमान	११०००	पोल्टी फार्म व्यवसाय
७७५	बिशाल फ्रूटस सेन्टर	१०	बब्लू कलवार	२००००	फलफूल बिक्री कारोबार
७७६	कृष्ण रेष्टुरेन्ट	९, १०	राजेन्द्र थारु	२०००००	खाजा नास्ता कारोबार
७७७	डोलमन किराना पसल	१०	सम्पाती लोधिन	२०००००	खूद्रा किराना पसल
७७८	जयसवाल टेडर्स	१३	१५०००००		

७७९	सानू चिया नास्ता पसल		राजेन्द्र हलुवाई	२०००००	चमेना गृह र खाजा पसल
७८०	संजय ग्रील उद्योग	१२	संजय कूमार लोध	३०००००	ग्रील सामानको कारोबार
७८१	श्री चित्रांश कृषि सहकारी संस्था लि.	१२	दिपेन्द्र कूमार श्रीवास्तव	१५००००	मल बिऊ बिजन सम्बन्धी कारोबार
७८२	मेरो रेष्टुरेन्ट	६	बिनोद पौडेल	१८७०००	चिया नास्ताको व्यवसाय
७८३	सत साहेव भोजनालय	१०	दिपक वखेल	२०००००	नास्ता र खाना
७८४	जनता बैक नेपाल लि. लुम्बिनी शाखा	१०	विश्व प्रकाश कार्की		वित्तीय कारोबार
७८५	रोक्या पोल्ट्री फार्म	३	समीउल्लाह खाँ मूसलमान	२०००००	कूखूरा पालन व्यवसाय
७८६	मायादेवी गेष्ट हाउस	१०	गोबिन्दप्रसाद उपाध्याय ज्ञवाली	१६३५०००	खाना र बस्नको व्यवस्था
७८७	मायादेवी कोल्ड एण्ड कस्मेटिक पसल	१०	सूनिता रायमाभी कार्की	५०००००	कोल्ड पेय पदार्थ र कस्मेटिक सामान
७८८	शिवम किराना पसल	८	हरिश्चन्द्र यादव	५०००००	खुद्रा बिक्री
७८९	न्यू लोटस लज	१०	पितामवर गैरे	२५०००००	खाना र बस्नको व्यवस्था
७९०	अजित गल्ला भण्डार	१	हरिलाल गुप्ता बानिया	३०००००	गल्लाको खरिद बिक्री
७९१	नन्दू इन्जिनियरिङ	१	नन्द किशोर लोहार	५०००००	फलामको सामान बनाउने तथा बिक्री
७९२	कुवँर चिया नास्ता पसल	६	उमा कुवँर	८००००	चमेना गृह र खाजा पसल
७९३	होटेल कैलाश ईन लुम्बिनी	५	सन्तोष न्यौपाने	१८०००००	लजिङ र खाना तथा खुद्रा मदिरा समेत
७९४	बूद्ध ज्योती लघू वित्त वित्तिय सं. लि.	६	गोबिन्द प्रसाद पाण्डेय	१२००००००	
७९५	लुम्बिनी बाख्रा फार्म	११	ईनामूल्लाह फकिर	५०००००	
७९६	बोधी किडस मन्टेश्वरी प्रि.स्कूल	१०	प्रनिता शर्मा पौडेल कार्की	५०००००	
७९७	चादनी चिया नास्ता पसल	१०	सूदामा कोहार	३००००	चिया नास्ताको व्यवसाय
७९८	प्रजापती साईकल सेन्टर महजिदिया	१०	रामानन्द कोहार	५००००	साईकल मर्मत कारोबार
७९९	जयमा काली मे सेनरी स्टोर्स	१	नगेन्द्र प्रशाद पाण्डेय	३०००००	मेसेनरी सामान कारोबार

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
८००	रिद्धिसिद्धि फेन्सी पसल	९	अलकेश प्रशाद थारु	२०००००	खुद्रा बिक्री
८०१	संदिप मिष्ठान पसल	१०	शिव दास वनिया	५०००००	खुद्रा चिया पसल
८०२	दिपक किराना पसल	१	मायादेवी कलवार	५०००००	खुद्रा बिक्री
८०३	उन्नती सहकार्य लघुवित्त वित्तिय संस्था लि.	१०	अनिता शाह ढुङ्गाना	४७६०००००	वित्तिय कारोबार
८०४	गौतम बुद्ध सर्भिस सेन्टर	६	शंकर अर्याल	३०००००	मोटर साईकल मर्मत तथा पार्टस पसल
८०५	न्यू लुम्बिनी एटू जेट मोबाईल	१०		५०००००	
८०६	राजन रेष्टुरेन्ट	१०	हरिचन्द्र तेली	३०००००	खाजा नास्ता कारोबार
८०७	पशुपति सुनचाँदी पसल	११	दशरथ सोनार	६०००००	खुद्रा सुनचाँदी बिक्री कारोबार
८०८	मालीक सप्लायर्स	९	अब्दूल मार्क मूसलमान	५०००००	मसलन्द सम्बन्धी कारोबार
८०९	भगत किराना पसल	१०	जगदीस प्रशाद बनिया	५०००००	खुद्रा किराना पसल
८१०	प्रदिप रेष्टुरेन्ट एण्ड मदिरा पसल	१२	प्रदिप कुमार कलवार	३०००००	रेष्टुरेन्ट संचालन र मदिरा बिक्री
८११	लक्ष्मी गल्ला तथा किराना पसल	१०	बनारसी कुर्मी	५०००००	खुद्रा किराना पसल
८१२	दिनेश र तौलन फलफूल सेन्टर	९	तौलन तेली	५०००००	खुद्रा बिक्री कारोबार
८१३	राजन रेष्टुरेन्ट	९	तिर्थराज चौधरी	५०००००	रेष्टुरेन्ट संचालन कारोबार
८१४	चिया नास्ता एण्ड रेष्टुरेन्ट स्पेशल थकाली भान्सा घर	९	विष्णु प्रशाद उपाध्याय	५०००००	चिया नास्ताको व्यवसाय
८१५	चौरसिया पान भण्डार	१०	राजेन्द्र प्रशाद बरई	१०००००	पान पसल खुद्रा बिक्री कारोबार
८१६	रेडिमेन्ट जनरल पसल	११	मनीलाल यादव	३०००००	खुद्रा बिक्री कारोबार
८१७	बिष्णु मदिरा पसल	१०	बिष्णु लोध	२०००००	खुद्रा बिक्री कारोबार
८१८	सूग्रीम यादव मदिरा पसल १०		सूग्रीम यादव	२०००००	मदिरा खुद्रा बिक्री कारोबार
८१९	आर.एन.खान ग्यास सप्लायर्स	११	अब्बू बकर मूसलमान	३०००००	खुद्रा बिक्री

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
८२०	शिवलाल किराना पसल	४	शिव लाल मूराव	३०००००	किराना पसल
८२१	अरबाज खाजा पसल	११	अहमदीन मूसलमान	१०००००	खाजा नास्ता कारोबार
८२२	शिव रेष्टुरेन्ट	४	शिव प्रशाद मल्लाह	१००००००	खाजा नास्ता कारोबार र खूद्रा किराना पसल
८२३	अमृत आनन्द ग्यास सप्लायर्स तथा जनरल उद्योग	६	अनिता पाण्डेय	३०००००	खूद्रा बिक्री कारोबार
८२४	सूमेर मेडिकल हल	१	रामसूमे र कूर्मी	२०००००	खूद्रा बिक्री कारोबार
८२५	अजय फोटो स्टूडियो एन्ड फोटोकपी मोबाईल सेन्टर	११	नेतराज बरई	३०००००	खूद्रा मोबाईल र फोटोकपी फोटो स्टूडियो कारोबार
८२६	नमस्ते चिया नास्ता पसल	११	मूनिलाल बरई	३०००००	खूद्रा
८२७	रूपा रेष्टुरेन्ट	९	रूपा थारु		खूद्रा बिक्री
८२८	इरफान खानेपानी वोर जडान सेवा	४	अब्दूल मन्नान अनसारी	३०००००	
८२९	रिना सुनचाँदी पसल	११	प्रवीन कुमार कलवार	२०००००	खूद्रा बिक्री सुनचाँदी पसल
८३०	कृष्ण फर्निचर उद्योग	११	दिलिप कुमार कहार	३०००००	नयाँ फर्निचर बनाउने र मर्मत
८३१	भोलेनाथ फर्निचर उद्योग	११	राजमनको हार	३०००००	नयाँ फर्निचर बनाउने र मर्मत
८३२	बूद्ध लाईट कम्प्युटर सेन्टर	१०	सन्दीप चौधरी	५०००००	
८३३	होटेल बेबी लोन		नारायण सिग्देल	२५००००	रेष्टुरेन्ट एण्ड लज
८३४	राकेश रेष्टुरेन्ट	१	राकेश कलवार	५०००००	खाजा नास्ता बिक्री कारोबार
८३५	अमन चाउमिन उद्योग	३	रामप्रशाद गुप्ता	५०००००	थोक खूद्रा बिक्री कारोबार र चाउमिन उत्पादन
८३६	रागिनी रेष्टुरेन्ट	१०	रामनेवास लोध	२०००००	खाजा नास्ता र मदिरा बिक्री
८३७	न्यू दिपेन्द्र रेष्टुरेन्ट	२	दिपेन्द्र कूर्मी	३०००००	खूद्रा चिया नास्ता पसल
८३८	लुम्बिनी सुपर मार्केट	६	विजय लक्ष्मी कशौधन	२००००००	खूद्रा कपडा कस्मेटिकजन्य कारोबार
८३९	अनिराज ट्रेड सेन्टर	६	कृष्ण बहादुर गुरूड		इलेक्ट्रोनिकस सामानको कारोबार गेष्ट हाउस

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
८४०	समसाद ग्यास सप्लायर्स	११	समसाद धोवी	५०००००	खूद्रा एल पी ग्यास बिक्री र चूल्हो बिक्री
८४१	फिरोज अहमद भाडा बर्तन पसल	११	फिरोज अहमद धोवी	३०००००	खूद्रा पसल
८४२	अशोका रेष्टुरेन्ट	१०	मनूका पाण्डेय	५०००००	चिया नास्ताको व्यवसाय
८४३	अब्दूल बहद कृषि पसल	११	अब्दूल बहद धोवी	३०००००	खूद्रा पसल
८४४	सन्तोष चाउमिन पसल	१२	महेश कहार	२०००००	खूद्रा बिक्री कारोबार
८४५	गुप्ता किराना तथा कोल्ड ड्रिङ्क पसल	१०	घनश्याम गुप्ता तेली	२०००००	खूद्रा पसल र मदिरा कोल्ड ड्रिङ्क
८४६	महातम स्टेशनरी एन्ड जनरल उद्योग	११	जगमोहन यादव	३०००००	खूद्रा पसल
८४७	सिर्जना फनिर्चर उद्योग	११	दीन रमाल कोहार		फनिर्चर मर्मत र बनाउने
८४८	सूडानी भैसी फार्म	१२	रोशन यादव	८०००००	भैसी पालन
८४९	न्यू चौधरी रेष्टुरेन्ट	९	संजय चौधरी	३०००००	खूद्रा पसल
८५०	क्रिस ग्रिल उद्योग	१	दिनेश लोहार	५०००००	फलाम सम्बन्धी कारोबार
८५१	लक्ष्मी सप्लायर्स	१	दुर्गेश कुमार चौधरी	५०००००	स्थानीय व्यापार निर्माण सामाग्री खरिद बिक्री
८५२	अमृत रेष्टुरेन्ट	१०	अमृत खनाल	५०००००	खाजा र मदिरा बिक्री
८५३	सुरेन्द्र फेन्सी विविध स्टोर्स	८	सुरेन्द्र यादव	५०००००	फेन्सी कपडा खूद्रा कारोबार
८५४	बिरेन्द्र फेन्सी स्टोर्स	८	बिरेन्द्र प्रसाद जैसवाल	५०००००	रेडिमेन्ट खूद्रा कपडा पसल
८५५	बूद्ध आल्मूनियम पसल	१०	दुर्गा प्रशाद कुर्मी, राजेन्द्र प्रसाद कुर्मी	५०००००	आल्मूनियम सामाग्री खूद्रा बनाउने बिक्री गर्ने
८५६	प्रजापती रेष्टुरेन्ट	९	सूर्यब कोहार	२०००००	चमेना गृह र खाजा पसल
८५७	हिमाञ्चल रेष्टुरेन्ट पसल	९	हिमाञ्चल केवट	२०००००	चमेना गृह र खाजा पसल
८५८	जानकी पशू पालन फार्म	१	नन्दलाल यादव	१००००००	गाई भैसी
८५९	अंशिका किराना पसल	३	रामू चौधरी कुर्मी	५०००००	किराना सामाग्री खूद्रा बिक्री
८६०	आर.एन. फेन्सी स्टोर्स	१	महेश प्रशाद बरई	१९०००००	खूद्रा बिक्री

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
८६१	अजीमूल्लाह अटो गेरेज	१	अजीमूल्लाह मूसलमान	१०००००	अटो बनाउन, मर्मत गर्ने सामाग्री बिक्री
८६२	चमन मोबाईल सेन्टर	११	मूहम्मद समिल मनहार	२०००००	खूद्रा बिक्री कारोबार
८६३	गुरुदिय किराना पसल	९	प्रवेश मल्लाह	१०००००	टंकीको खूद्रा सामान बिक्री
८६४	दिपा रेष्टुरेन्ट एण्ड किराना पसल	११	नारायण प्रसाद पौडेल		खूद्रा बिक्री कारोबार
८६५	रैथान किराना पसल	३	कैमून फकिर	३०००००	खूद्रा किराना सामान
८६६	शान्ती किराना पसल तथा रेष्टुरेन्ट	६	भेगौती कलवार	१०००००	खूद्रा किराना सामान र खाजा नास्ता मदिरा कारोबार
८६७	ब्लू स्काई होटेल एण्ड लज	७	नारायण बहादुर खत्री	३०००००	खाना बस्न र मदिरा
८६८	रामबेलास गल्ला भण्डार	११	रामबेलास कुर्मी	३०००००	खुद्रा गल्ला कारोबार
८६९	श्री किरण पोल्ट्री फार्म	६	रामलोगन कोहार	५०००००	खूद्रा बिक्री तथा कुखुरा बिक्री कारोबार
८७०	पोल्ट्री फार्म सप्लायर्स	६	मकसूद अहमद मिया	१००००००	कूखुरा चल्ला र दाना थोक खरिद बिक्री कारोबार
८७१	लक्ष्मी सप्लायर्स	२	इसरावती केवट	१५०००००	धान गहुँ तोरी पिसानी कारोबार
८७२	सिमा रेष्टुरेन्ट	९	बर्खु कहार	२०००००	खूद्रा सामान बिक्री
८७३	R.A.J. पुस्तक पसल तथा विविध सेन्टर	११	जयराम गुप्ता	२०००००	पुस्तक बिक्री
८७४	काँचो छाला खरिद बिक्री ट्रेडर्स	६	बिमल अधिकारी	३०००००	छाला खरिद बिक्री
८७५	स्यर आल्मूनियम एण्ड यू.पि.भी.सी.भयाल ढोका निर्माण	६	अबदूल हमिद	३०००००	खूद्रा कारोबार
८७६	गूप्ता किराना पसल	२	लालू तेली	२०००००	खूद्रा किराना कारोबार
८७७	राजीत इलेक्ट्रोनिक पसल	८	राजीब कुमार माली	५०००००	खूद्रा ईलेक्ट्रोनिक कारोबार
८७८	अदित्तया रेष्टुरेण्ट	७	दिलिप कुमार तेली	५०००००	खूद्रा रक्सी खाजा नास्ता कारोबार

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
८७९	खान जनरल स्टोर	७	मूमताज अलिपठान		खुद्रा खरिद बिक्री कारोबार
८८०	लुम्बिनी कुखुरा मासु पसल	५	सरहदूल हक मूसलमान	१०००००	खुद्रा मासु बिक्री कारोबार
८८१	सिर्जना दूध संकलन केन्द्र	१२	वालकेश यादव	२४५०००	दूध थोक खुद्रा बिक्री कारोबार
८८२	रमजान पान पसल	११	रमजान अलि फकिर	५००००	खुद्रा पान बिक्री कारोबार
८८३	शिवम किराना पसल	२	रोहित लोध	५०००००	खुद्रा किराना सामान बिक्री कारोबार
८८४	गणेश अग्रहरी स्टोर	१०	कान्ती देवी वनिया	५०००००	खुद्रा कस्मेटिक सामान
८८५	अन्सारी पोल्टी फार्म	८	अहमदीन मूसलमान	१०००००	
८८६	अरुण किराना पसल	३	रामबेलास भूज	३०००००	खुद्रा किराना सामान बिक्री कारोबार
८८७	मैराज फर्निचर पसल	११	समीउल्लाह मूसलमान		फर्निचर पसल
८८८	डब्लू किराना पसल	३	डब्लू हरिजन	३०००००	खुद्रा किराना सामान बिक्री कारोबार
८८९	मा दुर्गा फेन्सी स्टोर्स	१०	शिव कुमार धवल	२०००००	खुद्रा बिक्री कारोबार
८९०	प्रिन्स रेष्टुरेन्ट	१३	श्रीमती मुराव	२०००००	खाना बस्न र मदिरा
८९१	अरिफ किराना पसल	५	जूवाथरा खातून चूरिहार	२०००००	खुद्रा सामान बिक्री
८९२	ओम टि.भि. मोबाईल सर्भिस सेन्टर पसल	११	हरिश चन्द्रै कहार	२०००००	खुद्रा टि.भि. मोबाईल मर्मत
८९३	कुखुरा फ्रेस हाउस पसल	६	आफत अलि	५००००	खुद्रा कुखुरा मासु बिक्री
८९४	कल्लू फ्रेस हाउस	११	मोहम्मद नदिम फकिर	५०००००	खुद्रा मास बिक्री कारोबार
८९५	समसाद अहमद ग्यास सिलिन्डर पसल	११	साकिरा खातून धोवी	५०००००	खुद्रा पसल
८९६	फिरोज अहमद भाडा पसल	११	फिरोज अहमद धोवी	३०००००	खुद्रा सामान बिक्री
८९७	बाघेश्वरी पशु पालन	२	रघुबर यादव	३०००००	निजी पशु पालन
८९८	चौधरी पशुपालन फार्म	१	राजेन्द्र कुर्मी	१९०००००	पशु पालन गर्ने

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
८९९	सन्दीप डि.जे .एण्ड फेन्सी स्टोर	७	दुर्गाबती यादव	७०००००	खुद्रा सामान बिक्री
९००	हुसेन फ्रेस हाउस	९	अख्तर हुसेन मुसलमान	१००००	खुद्रा मासू बिक्री कारोबार
९०१	सबिना रेडिमेड एंव फेन्सी स्टोर	७	दीपेन्द्र यादव	३०००००	खुद्रा सामान बिक्री
९०२	लूम्बिनी कलर हाउस	१०	रामलाल कुर्मी	५०००००	रंग रोगनको खुद्रा कारोबार
९०३	करमदीन सब्जी तथा फलफूल पसल	११	करमदीन कहार	३०००००	खुद्रा साग सब्जी र फलफूल बिक्री कारोबार
९०४	ज्वाला रेडिमेड सेन्टर	१	हिरा चाई	३०००००	खुद्रा फेन्सी कपडा पसल कारोबार
९०५	सुनिल मोडेल टेलर्स	११	सुशिल कुमार हरिजन	१०००००	कपडा सिलाई कारोबार गर्ने
९०६	भिखू गल्ला पसल	१३	भिखू लोध	१५०००००	खुद्रा तथा थोक गल्ला कारोबार
९०७	आकास किराना पसल	११	ओम प्रकास बानिया	३०००००	खुद्रा किराना र सूर्ति जन्य कारोबार
९०८	लिमा रेष्टुरेन्ट	६	लिला पाठक	३०००००	रेष्टुरेन्ट सञ्चालन गर्ने
९०९	देवानी किराना पसल	१	श्यामप्यारी कलवार	५०००००	खुद्रा किराना पसल
९१०	सपना किराना पसल	१२	श्याम करन बानिया	५०००००	खुद्रा किराना सामान बिक्री
९११	श्री बढीनाथ कृषि सहकारी संस्था लि.	२	जोगेन्द्र प्रसाद यादव	१२९३१२५	मल बिउ बिजन सम्बन्धी कारोबार
९१२	यादव फेन्सी स्टोर	८	विन्द कुमार यादव	५०००००	खुद्रा फेन्सी रेडिमेड कपडा बिक्री
९१३	गोपाल किराना पसल तथा गल्ला भण्डार	१	गोपाल कलवार	५०००००	खुद्रा किराना सामान बिक्री
९१४	पराकामी कृषि सहकारी संस्था लि.	१	योगेन्द्र पाण्डेय	३६३७७६	मल बिउ बिजन सम्बन्धी कारोबार
९१५	श्री मोनु मिष्ठान भण्डार	१	प्रहलाद हलूवाई	५०००००	चिया नास्ता र चमेना गृह संचालन

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
९१६	सब्बिर किराना पसल	१२	वकिल धूनिया	१०००००	खुद्रा किराना सामाग्रीको कारोबार
९१७	अनूसका जनरल स्टोर तथा चिया नास्ता पसल	८	राज कुमार गुप्ता	३०००००	खुद्रा चिया नास्ता कारोबार
९१८	होटेल केटला	१०	चन्द्रिका मैनाली	५०००००	होटेल सञ्चालन
९१९	श्री कमल पोखरी कृषि सहकारी संस्था लि. २		फारुक खान धूनिया	५०००००	मल बिउ बिजन सम्बन्धी कारोबार
९२०	अनूप बाख्रा पालन	४	अनुप बरई	४००००००	बाख्रापालन गर्ने कारोबार
९२१	उसमान खान गल्ला भण्डार	११	उसमान खान	२०००००	खुद्रा गल्ला कारोबार
९२२	सूर्य कम्प्युटर रिपेयरिंग सेन्टर	६	रमेश यादव	१०००००	कम्प्युटर रिपेयरिंग गर्ने
९२३	कृष्णकन्हैया गल्ला तथा किराना पसल	४	इन्द्रेश बानिया	१५०००००	खुद्रा गल्ला कारोबार
९२४	अजित किराना पसल	११	राम बहाल तेली	१०००००	खुद्रा सामान खरिद बिक्री
९२५	किसित किराना तथा गल्ला भण्डार	२	राजेश बनिया	१५०००००	खुद्रा गल्ला कारोबार
९२६	बालकेश थान भण्डार	११	बालकेश कोहार	५००००	
९२७	सनराइज मोबाईल एण्ड विविध सेन्टर	७	राकेश कुमार गुप्ता	५०००००	खुद्रा मोबाईल बिक्री तथा मर्मत
९२८	शिव खुद्रा किराना पसल	१२	मगरु चमार	५००००	खुद्रा किराना सामान बिक्री
९२९	रहमान भाडा पसल	५	जिमानुरहमान मुसलमान	३०००००	खुद्रा भाडा खरिद गर्ने
९३०	अनूश्री किराना तथा गल्ला पसल	१३	सुनिता गुप्ता	२५०००००	विविध खाद्य सामाग्री थोक खुद्रा गल्ला कारोबार
९३१	एस एस रेष्टुरेन्ट एण्ड बार	१०	जीतबहादुर यादव	१००००००	खाना नास्ता लज मनोरञ्जन आदी
९३२	पोखरा लज एण्ड रेष्टुरेन्ट	६	पूर्णमा न्यौपाने	२०००००	खाना र बस्नको व्यवस्था
९३३	इरसाद जुत्ता चप्पल पसल	३	इरसाद अहमद	२०००००	जुत्ता चप्पल खुद्रा बिक्री
९३४	सन्दीप फर्निचर उद्योग	१०	भागीरथी कोहार	३००००००	फर्निचर पसल
९३५	जयमाला रेष्टुरेन्ट	२	खेरु मल्लाह	२०००००	खुद्रा र चमेना गृह
९३६	होटेल यात्री रेष्टुरेन्ट एण्ड गेष्ट हाउस	१०	बिक्रम भूसाल	५०००००	खाना नास्ता व्यापार

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप/ मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
९३७	राज रेडिमेड पसल	३	सर्वजित धोवी	४०००००	खुद्रा रेडिमेड सामान बिक्री
९३८	दिपक कपडा पसल	३	सुरेश प्रशाद धोवी		खुद्रा कपडा बिक्री कारोबार
९३९	अतिका रेडिमेड पसल	३	समसूद्दीन मूसलमान	४०००००	खुद्रा रेडिमेड सामान बिक्री
९४०	मारुफ रेडिमेड पसल	३	मारुफ अली		खुद्रा सामान बिक्री
९४१	ईमरान रेडिमेड पसल	३	आशिक अली फकिर	३०००००	खुद्रा फेन्सी कपडा पसल
९४२	हूसेन जूता चप्पल स्टोर	३	अबदूल हई मूसलमान	२०००००	खुद्रा जूता चप्पल बिक्री
९४३	नौसाद रेडिमेड स्टोर	३	इन्ताज अली चूरिहार	५०००००	खुद्रा फेन्सी सामान बिक्री
९४४	सना आल्मूनियम डोर्स	१	इसरार हक मूसलमान	५०००००	खुद्रा आल्मूनियम बिक्री
९४५	सफिकूल्लाह फेन्सी तथा ग्यास सञ्चालन	११	खातरा खातून अनसारी	५०००००	खुद्रा फेन्सी कपडा पसल
९४६	ऐ.के किराना पसल	६	मोवारक हूसेन मूसलमान	५०००००	खुद्रा किराना सामान बिक्री
९४७	यूनिक फेन्सी कलेकसन पसल एम के ग्यास सप्लायर्स	६	कलिमूल्लाह खान	८०००००	खुद्रा खरिद बिक्री कारोबार
९४८	बेसिक ग्राउण्ड वाटर टेक्निसियन	४	सूर्यलाल लोनिया	२०००००	खुद्रा पाईप वोरिंग जडानको कारोबार
९४९	बृजेश रेष्टुरेण्ट	२	राजेश चाई	३०००००	खाजा खाना र चमेना गृह
९५०	जयमाता किराना पसल तथा गल्ला भण्डार	२	जनारदन लोध	५०००००	खुद्रा सामान किराना गल्ला खरिद कारोबार
९५१	लाल बहादुर कपडा पसल	११	लाल बहादुर कहार	१०००००	खुद्रा कपडा बिक्री कारोबार
९५२	अजिम जूताचप्पल तथा कपडा पसल	११	अजिम मूसलमान फकिर	२०००००	खुद्रा जुता चप्पल बिक्री
९५३	सूवास हैण्डी ड्राफ्ट	१०	सुवास प्रसाद कहार	२५००००	खुद्रा सामान बिक्री
९५४	राप्ती हैण्डी ड्राफ्ट	१०	सेवक राम चौधरी	३०००००	खुद्रा सामान बिक्री
९५५	जसमिन फेन्सी स्टोर	१०	जमिर मूसलमान	५०००००	
९५६	आलिया ईन्टरप्राईजेज प्रा.लि.	१०	आबू सामा मूसलमान	२५००००	बिबिध वस्तुहरूको आयात निर्यात
९५७	अकरामूद्दीन कपडा पसल	११	अकरामूद्दीन मूसलमान	२०००००	खुद्रा फेन्सी कपडा पसल
९५८	अहमद डिलिड मेशिन उद्योग	४	वरकत अलीमूसलमान	३०००००	वोरिंग जडान

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप / मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
९५९	न्यु सुपा देउराली खाजा नास्ता घर	६ पर्सा	सीता धिमिरे	४०००००१-	होटल
९६०	विश्वकर्मा फर्निचर उद्योग	११ मसिना	विश्वनाथा लोहार	५०००००१-	फर्निचर
९६१	मौसम किराना तथा जनरल स्टोर	६ लोखडिया	कमलावती गुप्ता	५०००००१-	किराना
९६२	नुर किराना पसल	५ मोगलहा	बसीउद्दीन खाँ	३०००००१-	किराना
९६३	NK इलेक्ट्रिकल्स	११ मसिना, मोगलहा	नमुद्दीन मुसलमान	३०००००१-	इलेक्ट्रिकल
९६४	शिवम कम्प्युटर सेन्टर	९ सोनवर्षी	राम सुभग गुपता	५०००००१-	शिक्षा
९६५	राकेश कवाड पसल	१० महिलवार	राकेश चौधरी थारु	५०००००१-	कवाड
९६६	विवेक भैंसी फार्म	११ चिरपुरवा	किसमती यादव	२५०००००१-	भैंसी पालन
९६७	शिवा रेष्टुरेण्ट एण्ड लज	७ भैसहिया	शिवचरन तेली	५०००००१-	होटल
९६८	सिमा जनरल स्टोर	६ लोखडिया	बुद्ध बासफोर	५०००००१-	किराना
९६९	सहाजाद आलम किराना पसल	५ मोहसद्	मनौवर हुसेन मुसलमान	५०००००१-	किराना
९७०	अजिजुद्दीन किराना पसल	१ खुनगाई	अजिजुद्दीन मुसलमान	५०००००१-	किराना
९७१	न्यु जय दुर्गा मोटर साइकल सर्भिस	१० महिलवार	विजयलक्ष्मी हरिजन	५०००००१-	मोटरसाइकल मर्मत
९७२	मदनी मनी एक्सचेन्ज प्रा. लि.	१३ ओडवालिया	अब्दुलहक मुसलमान	५०००००१-	बैंक
९७३	लुम्बिनी सब रेमिट एण्ड कम्युनिकेशन प्रा.लि.	५ मोगलहा	लक्षिमन यादव		बैंक
९७४	लक्षिमन फेन्सी स्टोर	७ भैसहिया	लक्षिमन यादव	५०००००१-	कपडा पसल
९७५	युनिक इन्जिनियरिङ्ग सेवा	१० महिलवार	रामलाल तेली	५०००००१-	नक्सा बनाउने
९७६	बुद्ध यात्री होटल	१० महिलवार	बुद्धिकुमारी थापा	५०००००१-	होटल
९७७	डुडते रहजाओगे हेयर कटिङ्ग	६ पर्सा	निरज कुमार मदनवाल	५०००००१-	शैलुन
९७८	अंकित कुखुरा फार्म	१२	प्रदीप जैसवाल	५०००००१-	मासु पसल
९७९	महिमा स्टोर्स	१	सावित्री कन्द्र बानिया	१००००००१-	किराना पसल
९८०	सिमा रेष्टुरेण्ट	१० महिलवार	अजय कुमार महतो	५०००००१-	होटल

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप / मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
९८१	आदर्श पेन्टस् एण्ड हार्डवेयर	१ खुनगाई	बविता बनिया	५०००००।-	पेन्टस्
९८२	बसन्ती कस्मेटिक्स फेन्सी एण्ड जनरल स्टोर	१० महजिदिया	दुर्गेश कुमार गुप्ता	५०००००।-	कस्मेटिक्स
९८३	दानिस इलेक्ट्रिक	६ पर्सा	असफाक अहमद मुसलमान	५०००००।-	इलेक्ट्रिक
९८४	बसन्ती फेन्सी स्टोर	१० महिलवार	बसन्ती तामाङ्ग	५०००००।-	फेन्सी कपडा
९८५	सावित्री किराना पसल	४ मनौरी	साबित्री मल्लाह	१०००००।-	किराना पसल
९८६	श्री मोजिम पोल्ट्री फार्म	११ गड्डीडिहवा	हकिन्नीसा शेष	५०००००।-	मासु पसल
९८७	दिपक सब्जी तथा फलफुल सप्लायर्स	१० महिलवार	ज्ञानती तेली	५०००००।-	फलफुल र सब्जी पसल
९८८	रमेश सोभिनियर सोप	१० महिलवार	रमेश लोध	५०००००।-	
९८९	करन मोटरसाइकल पार्टस् एण्ड वर्कसप	१ खुनगाई	नन्दकिशोर लोहार	५०००००।-	मर्मत तथा पार्ट विक्री
९९०	समीर फेन्सी एण्ड कस्मेटिक्स स्टोर	६ पर्सा	मीना मुसलमान	५०००००।-	
९९१	वर्मा रेष्टुरेण्ट एण्ड मदिरा पसल	४ अमारी	अनिता सोनार	५०००००।-	खाजा नास्ता
९९२	विश्वकर्मा ग्रील उद्योग	११ घनश्यामपुर	सुनिल कुमार वि.क.	५०००००।-	झ्याल ढोका
९९३	लुम्बिनी किराना पसल	६ पर्सा	सिफातुल्लाह मुसलमान	५०००००।-	किराना पसल
९९४	बुद्ध माया उद्योग	८ भगतपुरवा	श्रीराम यादव	५०००००।-	भाँडा पसल
९९५	रेशमा फेन्सी कपडा पसल	२ भुजहना	महेन्द्र तेली	५०००००।-	कपडा पसल
९९६	पप्पु साइकिल मर्मत	१० महजिदिया	सीतम्बर फकिद्दिन	५०००००।-	साइकल मर्मत
९९७	कन्यावती बनिया मिष्ठान भण्डार	१० महजिदिया	कन्यावती बनिया	२०००००।-	मिठाई
९९८	गौमाता कृषि स.सं.लि.	२ लम्तिहवा	गोपाल बनिया	१०००००।-	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप / मुख्य उत्पादित वस्तु वा सेवा
१९९	जास्मिन आर्टिकल सेन्टर	१० महाजिदिया	मोहम्मद रफिक	५००००००-	आँखा जाँच
१०००	विजय पशुपालन फार्म	८ नौडिहवा	भिकन अहिर	५००००००-	पशुपालन
१००१	त्रिभुज बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	३ लंकापुर	योगेन्द्र लोध	३००००००-	साभेदारी
१००२	धिरज यादव गल्ला भण्डार	२	धिरज यादव	५००००००-	गल्ला खरिद
१००३	साजन माछा फार्म	७ भैसहिया	प्रभातीमा यादव	५००००००-	माटा पालन
१००४	महादेव भैसी	११ चिरपुरवा	महादेव यादव	२५००००००-	भैसी पालन
१००५	नविन कुमार सप्लायर्स	९ सोनवर्षा	नविन कुमार धवल	५००००००-	गिट्टी बुलवा
१००६	लुम्बिनी माछा फार्म	७ भैसहिया	राहुल शुक्ला	५००००००-	माछा पालन
१००७	फेन्सी कस्मेटिक पसल	२ भुजाहिया	धरभरन कहार	५००००००-	
१००८	प्रकाश चिया नास्ता पसल	११ मोगलहा	राम प्रकाश कहार	१००००००-	
१००९	महावीर मोवाल सेन्टर	१० महिलवार	नरोत्तरम प्रसाद कसौधन	५००००००-	मोवाइल मर्मत
१०१०	बविता कोल्ड स्टोर	१० महिलवार	बृजमान कलवाल	१९००००००-	
१०११	अलताफ फेन्सी स्टोर	११ मोगलहा	अलताफ मुसलमान	५००००००-	कपडा
१०१२	सीता पान पसल	१० महिलवार	सीता खत्री	३०००००-	
१०१३	न्यु हमाल मोट ड्राइभिङ्ग केन्द्र	१० महिलवार	सपना हमाल	५००००००-	ड्राइभिङ्ग
१०१४	न्यु रहिम ग्रिल उद्योग	१० महाजिदिया	अब्दुल रहिम मुसलमान	५००००००-	ग्रील बनाउने
१०१५	मनिषा कपडा रेडिमेड पसल	३ पडरिया	रामप्रसाद धोवी	५००००००-	
१०१६	बेलाल मसला पसल सप्लायर्स	६ तेनुहवा	बसिमा खातुन	५००००००-	
१०१७	जि.के. फेन्सी स्टोर	१ खुनगाई	गणेश यादव	५००००००-	
१०१८	विजय गुप्ता किराना पसल	११ मोगलहा	विनु गुप्ता	५००००००-	
१०१९	संगीता किराना पसल तथा ग्यास	१० महिलवार	संगीता बनिया	५००००००-	
१०२०	ब्ल्याक स्टोन क्याफे एण्ड रेस्टुरेण्ट	६ पर्सा	धिरज हलवाई गुप्ता	५००००००-	होटल
१०२१	कसौधन सुनचाँदी पसल	१० महिलवार	शिवरतन कसौधन	२०००००००-	सुनचाँदी

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१०२२	न्यु बुद्ध होटल तथा गेष्ट हाउस	१० महिलावार	विष्णु देवी ज्ञवाली	५०००००१-	
१०२३	अमित चिया नास्ता पसल	१ खुनगाई	सन्तोष कुमार हलवाई	५०००००१-	
१०२४	मायादेवी कम्प्युटर	६ पर्सा	सन्तोष कुमार धोवी	५०००००१-	
१०२५	निखिल घुम्टी राईस मिल	१२	रामानन्द कलवार	३०००००१-	
१०२६	सबैको लघु वित्त वित्तीय संस्था लि.	१० महिलावार	सृजना जोशी	१०००००००	
१०२७	किसान उद्योग एण्ड सप्लायर्स	१० महिलावार	प्रमिला देवी शर्मा	५०००००१-	
१०२८	विवेन्द्र ग्रील उद्योग	७ भैसहिया	लाल मोहन लोहार	५०००००१-	
१०२९	कुखुरा मासु पसल	५ लोहखडिया	मोहम्मद नसीम मुसलमान	२०००००१-	
१०३०	कुदुस किराना पसल	५ मोहम्मद नगर	कुदुश मुसलमान	१०००००१-	
१०३१	समसुल हक किराना पसल	५ मोगलहा	समसुल हक	१०००००१-	
१०३२	सम्पूर्ण इन्टर प्राईजेज	१० महिलावार	सन्ध्या सुवेदी	५०००००१-	
१०३३	आबु सई फेन्सी स्टोर	७ भैसहिया	आबु सई मुसलमान	५०००००१-	
१०३४	सिंह मदिरा पसल	१३ ओडवालिया	जुगेश्वर सिंह	२०००००१-	
१०३५	जावेद अख्तर किराना पसल	९ सोनवर्षा	अब्दुल हमिद	३०००००१-	
१०३६	जावेद अख्तर ग्यास सप्लायर्स	९ सोनवर्षा	अयुब मोहम्मद	३०००००१-	
१०३७	बाबा शाकाहारी नास्ता चिया पसल	६ पर्सा	मोतीलाल पाण्डे	५००००१-	
१०३८	श्री साहिल शाह कुखुरापालन फार्म	१० महिलावार	अब्दुल सलाममिया	५०००००१-	
१०३९	गुप्ता ग्यास सप्लायर्स	४ अमारी	राम जियावन गुपता	५०००००१-	
१०४०	श्री परेही डेरी	६ पर्सा	लिलाराम भुसाल	३०००००१-	
१०४१	अरबाज खसी कुखुरा मासु पसल	१ खुनगाई	अरबाज खान	१०००००१-	
१०४२	लुम्बिनी तरकारी तथा फलफुल	७ भैसहिया	ताहेरा चुरिहार	३०००००१-	
१०४३	आलम पोल्ट्री फार्म	४ महुवारी	महबुब आलम मुसलमान	५०००००१-	मासुपसल
१०४४	रिचा ट्रेडर्स एण्ड सप्लायर्स	१ खुनगाई	श्याम प्रकाश कहार	६००००००१-	खुद्रा सामाग्री
१०४५	आनन्द रेष्टुरेण्ट एण्ड विरयानी	१० महिलावार	पार्वती कोहार	३०००००१-	होटल

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१०४६	शाक्य ह्याण्डी क्राफ्ट	१० महिलावार	सुनिता शाक्य	५०००००१-	माला पसल
१०४७	अमित मदिरा पसल	१३ ओडवलिया	शिव नारायण चमार	५०००००१-	मदिरा पसल
१०४८	खाजा तथा रेष्टुरेण्ट	१३ ओडवलिया	सुनिल विश्वकर्मा		खरेज भएको
१०४९	गुप्ता स्टेशनरी एण्ड ट्रेडर्स	११ मनिकापुर	राकेश कुमार गुप्ता	३०००००१-	कापी कलम
१०५०	सिद्धार्थ स्क्रैप सेन्टर	१३ ओडवलिया	राम ललित चाई	५०००००१-	कवाड होटल
१०५१	होटल पवन प्यालेस प्रा.लि.	९ लुम्बिनी	पवन कुमार हलवाई	७५०००००००	होटल
१०५२	सन्देश किराना पसल	११ मनिकापुर	लक्ष्मी कोहार	५०००००१-	
१०५३	कविता सोविनियर सोप	१० महिलावार	सुग्रीव थारु	५०००००१-	माला पसल
१०५४	गुप्ता भैसीपालन फार्म	१० महिलावार	प्रभावती तेलिन	५०००००१-	भैसी पालन
१०५५	रेखा किराना पसल तथा गल्ला भण्डार	७ अधियारी	आन्ती तेलिन	५०००००१-	किरना गल्ला
१०५६	राधा रेष्टुरेण्ट	१२ आमा	सोहबती चमाईन	४०००००१-	खाना नास्ता
१०५७	श्री शान्ति ट्रेडर्स	१ खुनगाई	शान्ति कुमारी विश्वकर्मा	५०००००१-	हार्डवेयर इलेक्ट्रिक
१०५८	चिल आउट बुद्ध रुफटप केफे	१० महिलावार	विशवास गौचन, अरविन्द नेपाल	५०००००१-	होटल
१०५९	अजिम पोल्ट्री फार्म	११ महदेवा	सहिबुन निसा	२०००००१-	कुखुरा पालन
१०६०	दीपक मदिरा पसल	१३ ककरहवा	दीपक हरिजन	५०००००१-	खाजा नास्ता
१०६१	बुद्ध फोटो स्टुडियो	८ भरवलिया	इन्द्रजीत गुप्ता	५०००००१-	फोटो बनाउने
१०६२	ज्योति कृषि स.सं.लि.	१० लक्ष्मीपुर	अंगद गुप्ता	१०००००१-	बिउ बिजन
१०६३	न्यु बुद्ध लाईट कम्प्युटर सेन्टर	१० महिलावार	बेदमति चौधरी	५०००००१-	प्रशिक्षण
१०६४	प्रज्ञान मिष्ठान्न भण्डार	६ पर्सा	ममता मदनवाल हलुवाई	५०००००१-	चिया नास्ता
१०६५	स्तुपा रेष्टुरेण्ट लुम्बिनी	५ लोखाडिया	सोहन कसौधन बनिया	५०००००१-	चिया नास्ता
१०६६	चौधरी माछा फार्म	९ सोनवर्षा	रुद्रनाथ कुर्मी	५०००००१-	माछा पालन
१०६७	अब्दुल सलाम कुखुरापालन फार्म	४ सिबलवा	अब्दुल सलाम	५०००००१-	कुखुरा पालन
१०६८	अताउररहिमान गल्ला भण्डार	११ मोगलहा	अताउर रहिमान मुसलमान	५०००००१-	गल्ला
१०६९	श्री चेतना रेष्टुरेन्ट	२ लाम्तिहवा	राजु लोध	५०००००१-	खाजा नास्ता

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१०७०	इनक्रीडिबल लुम्बिनी बुद्ध दर्शन इन्डो नेपाल होलीडेज टुर एण्ड ट्राभल्स	६ पर्सा	अनिल कुमार गुप्ता	५०००००१-	टुर एण्ड ट्राभल्स
१०७१	हेप्पी रिसोर्ट	६ पर्सा	भड्का बहादुर मेटाल	४२५०००१-	
१०७२	एन्जल रेष्टुरेण्ट एण्ड लड	६ पर्सा	जनकबहादुर सोमई मगर	५०००००१-	
१०७३	मेक्सप्रो फोटो स्टुडियो	११ विचौवापुर	प्रकाश कुमार पासी	५०००००१-	
१०७४	बुद्ध कौशल भाडा पसल	१० महाजिदिया	विनय कुमार कौशल	५०००००१-	
१०७५	यादव भैसी पालन फार्म	९ पिपरा	संदीप यादव	५०००००१-	
१०७६	निरमा रेष्टुरेण्ट	१२ आमा	शिव बहादुर कहार	५०००००१-	
१०७७	अलकिम्मा टुर एण्ड ट्राभल्स	७ भैसहिया	फोजेल अहमद मुसलमान	५०००००१-	
१०७८	गुप्ता भैसीफार्म	७ अधियारी	तुफानी तेली	५०००००१-	
१०७९	अजय रेष्टुरेण्ट	१२ आमा	अजय कलवार	५०००००१-	
१०८०	चौधरी सटरिङ तथा फर्निचर उद्योग	१ नन्दनगर	अवधेश चौधरी कुर्मी	५०००००१-	
१०८१	होटल बुद्ध टाउन	६ पर्सा	विन्दु पौडेल	५०००००१-	
१०८२	नविन मदिरा पसल	१३ ओडवलिया	सुग्रीव पासी	५०००००१-	
१०८३	सौरव जनरल एण्ड स्टेशनरी	७ कर्महवा	सिर्जना चौधरी	५०००००१-	
१०८४	यशोदा रेष्टुरेण्ट	२ भुजहवा	साजु चमार	५०००००१-	
१०८५	उदित मिष्ठान्न भण्डार	७ भैसहिया	मिना कलवार	४०००००१-	
१०८६	श्री निसार पोल्ट्री फार्म	५ तेनुहवा	निसार अहमद मुसलमान	५०००००१-	
१०८७	हमजा अल्मुनियम एण्ड स्टील पसल	१० महाजिदिया	हविर्बुरहमान मुसलमान	५०००००१-	
१०८८	लुम्बिनी पिस होटल लज एण्ड रेष्टुरेण्ट	१० महिलवार	दामोदर आफ्ले	५०००००१-	
१०८९	साइबर नेपाल	३ पडरिया	प्रशान्त कुमार गुप्ता	२०००००१-	
१०९०	ताहिर किराना एण्ड ग्यास सप्लायर्स	६ तेनुहवा	अब्दुल आफिज मुसलमान	५०००००१-	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१०९१	दुर्गा गाई भैंसी फार्म	१० पिपरपतिया	महेन्द्र यादव	५०००००।-	
१०९२	अब्दुल्ला पोल्ट्री फार्म	५ मनोहरपुर	अब्दुल मुसलमान	५०००००।-	
१०९३	श्री सिद्धी मिष्ठान्न भण्डार एण्ड जलपान गृह	१० मधुवनी	राजकुमार हलवाई	५०००००।-	
१०९४	किसन नास्ता पसल	१ खुनगाई	मिथलेश कुमारी कुर्मी	५०००००।-	
१०९५	श्री मिता रिपेयरिङ्ग एण्ड वासिङ्ग सेन्टर	१० महिलवार	विहारी लाल चौधरी	५०००००।-	
१०९६	अनन्ता आर्किटेक्टस् एण्ड प्लानर्स	६ पर्सा	प्रभाकर मिश्र	५०००००।-	
१०९७	न्यु डिजिटल फोटो स्टुडियो एण्ड मोवाइल सेन्टर	७ भैसहिया	राया प्रसाद पासी	५०००००।-	
१०९८	८८८ आनन्दा	५ लोहखडिया	मीना गुप्ता बानिया	५०००००।-	
१०९९	रेनु कस्मेटिक एण्ड फेन्सी स्टोर	१ खुनगाई	पुष्पा बानिया	५०००००।-	
११००	बुद्धज्योति आँखा उपचार केन्द्र	१० महिलवार	प्रदीप कुमार चौधरी	५०००००।-	
११०१	समीर खान कुखुरा सप्लायर्स	५ लोहखडिया	मोहम्मद सादीक	५०००००।-	
११०२	मंजु चिया नास्ता तथा विविध स्टोर	११ मनिकापुर	मञ्जु कहाईन	३०००००।-	
११०३	टेकशाला इन्टरनेशल प्रा.लि.	१० महिलवारी	चन्द्र प्रकाश पाठक	५०००००।-	
११०४	श्री सुरज कृषि सहकारी संस्था लि.	४ मनौरा	परमेश्वर बानिया	९००००।-	
११०५	नेपाल एस. बि. आई. बैंक लि.	६ पर्सा	कम्पनी		
११०६	आयत लुम्बिनी कलेक्सन	१० महिलवार	अब्दुल वाहिद फकिर	५०००००।-	
११०७	लुम्बिनी माछा फार्म	८ भगतपुरवा	राम प्रकाश यादव	५०००००।-	
११०८	युवराज माछा फार्म	७ पकडिहया	सरिता यादव	५०००००।-	
११०९	अरमान कुखुरा पालन फार्म	१ भगवानपुर	तसविरुन निसा	५०००००।-	
१११०	होटल बुद्ध रिजेन्सी एण्ड रेस्चुरेण्ट	१० महिलवार	रीता थापा	७०००००।-	
११११	लुम्बिनी मोनिका ट्रेड सेन्टर	१० महिलवार	अनिता गुप्ता	५०००००।-	
१११२	घनश्याम माला पसल	१० महिलवार	घनश्याम लोध	५०००००।-	
१११३	रामदास किरानापसल	१० महिलवार	रामदास बानिया	३०००००।-	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१११४	मञ्जरी चिया नास्ता पसल	१० महिलावार	मिना खत्री	५००००१-	
१११५	मनकामना कोल्ड ड्रिंक्स	१० महिलावार	श्री माया गुरुङ्गसेनी	३०००००१-	
१११६	गोपाल सुनचाँदी पसल	१० महिलावार	मिश्रीलाल कसौधन	२००००००१-	
१११७	साईराम फेन्सी स्टोर	१० महिलावार	रीता कुमारी बरई	५०००००१-	
१११८	सम्पूर्ण स्टेशनरी तथा शैक्षिक सामग्री	६ पर्सा	रमेश कुमार नेपाली	३०००००१-	
१११९	लम्बिनी टायर वासिङ्ग सेन्टर	१० महिलावार	सुर्यलाल लोहार	२०००००१-	
११२०	माधव हण्डी क्राफ्ट	१० महिलावार	माधव अर्याल	५०००००१-	
११२१	रीमा चिया नास्ता पसल	१० महिलावार	रीमा जी.सी	५००००१-	
११२२	आशिष प्रसाद हेयर कटिङ्ग शैलुन	६ पर्सा	आशिष प्रसाद नाउ	१००००	
११२३	अलरिश इन्टर प्राइजेज	६ तेनुहवा	सुईर्हरहमान अहमद	१००००००	
११२४	दिनेश मिष्ठान्न भण्डार	१० महिलावार	दिनेश यादव अहिर	५००००००	
११२५	शिवहरि किराना पसल	१० महिलावार	हरि बहादुर पाण्डे	५००००	
११२६	जय अम्बे मोलाइल रिपेयरिङ्ग	१० महिलावार	संदीप कुमार गुप्ता तेली	५००००००	
११२७	राजेश गुप्ता फेन्सी स्टोर	१० महिलावार	राजेश गुप्ता	१०००००००	
११२८	सनाबील ट्राभल्स	१० महिलावार	इम्तियाज खान	२००००००	
११२९	दुर्गेश हेयर कटिङ्ग एण्ड शैलुन	१० महिलावार	कुशमावती नाउँ	१०००००	
११३०	चौरसिया टेलर्स	१० महिलावार	राम गोरख बरई	२००००००	
११३१	रुमिन देई आइटी एण्ड मिडिया	१० महिलावार	तेजस्वीनी मिश्र पाठक	५००००००	
११३२	दीनानाथ किराना पसल	११ मसिना	दीनानाथ सोनार	१००००००	
११३३	न्यु जिया पोल्ट्री फार्म	५ तेनुहवा	अब्दुल हक मुसलमान	२०००००००	
११३४	कैसर फिड सप्लायर्स	५ तेनुहवा	कैसर जहाँ मुसलमान	२०००००००	
११३५	न्यु शर्मा कलर हाउस	६ पर्सा	पंचराम वि.क.	२०००००००	
११३६	वसिउल्लाह मासु पसल	६ पर्सा	वसिउल्लाह मुसलमान	१००००००	
११३७	खान मोटर साइकल सर्भिस सेन्टर	६ पर्सा	इन्तियाज अहमद मुसलमान	५०००००	
११३८	जयसवाल ट्रेडर्स	६ पर्सा	महेन्द्र प्रसाद कलवार	१०००००००	

“शुद्ध, बुद्ध, ऋषि मन, समृद्ध नगर, सुखी नगरबासी हाको अभियान”

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
११३९	यादव मोटरसाइकल सेन्टर	२ भुजहवा	राजेश यादव	५०००००	
११४०	यादव बुक सेन्टर	२ भुजहना	रामकरण यादव	२०००००	
११४१	लुम्बिनी हेयर कटिङ्ग सेन्टर	२ भुजहना	मनोज नाउ	५००००	
११४२	रिंकु फलफुल पसल	२ भुजहना	बन्हु केवट	५००००	
११४३	रामदाश चिया नास्ता पसल	२ भुजहना	रामदाश बानिया	१०००००	
११४४	संदीप चिया नास्ता पसल	२ भुजहना	शिवनारायण बनिया	१०००००	
११४५	जतन रेष्टुरेण्ट	२ भुजहना	रामजतन केवट	१०००००	
११४६	सजरुद्दीन किराना पसल	२ भुजहना	सजरुद्दीन मुसलमान	५००००	
११४७	बलिकरण फलफुल पसल	२ भुजहना	बलिकरण हरिजन	५००००	
११४८	श्याम चिया नास्ता पसल	२ भुजहना	श्याम सुन्दर कोहार	५००००	
११४९	श्री प्रदीप किराना पसल	२ भुजहना	प्रदीप कुमार यादव	५०००००	
११५०	ज्योति किराना पसल	१० महिलवार	ज्योति कुमारी अर्याल	५०००००	
११५१	चौधरी अटो ग्यारेज	२ भुजहना	शिव कुमार कुर्मी	५००००	
११५२	सिद्धार्थ सुनचाँदी पसल	१० महिलवार	सुनिल प्रसाद बर्मा	४००००००	
११५३	रञ्जीलाल पान पसल	११ मसिना	रञ्जीलाल कहार	५००००	
११५४	रामचन्द्र फर्निचर उद्योग	११ मसिना	रामचन्द्र यादव	४६००००	
११५५	नजमा हार्डवेयर	७ भैसहिया	अब्दुल मजिद धुनिया	१८०००००	
११५६	शमिर हेयर कटिङ्ग शैलुन	११ मसिना	मोहम्मद सफिक नाउ	१०००००	
११५७	सुवास लुम्बिनी मदिरा पसल	४ महुवारी	सुवासचन्द्र लोध	३०००००	
११५८	रामजीत किराना पसल	११ धुपही	रामजीत कुर्मी	५००००	
११५९	रवि सप्लायर्स	११ धुपही	धर्मराज सोनार	५०००००	
११६०	स्नेहा चाउमिन नास्ता पसल	११ मसिना	दिनेश कुमार बनिया	१००००	
११६१	सहज पान पसल	११ मसिना	सहज कोहार	१००००	
११६२	रामकरन साइकल मर्मत पसल	११ मसिना	रामकरण चमार	१००००	
११६३	केतार मदिरा पसल	११ मसिना	केतार तेली	१००००	
११६४	विजय ग्रिल उद्योग	१ भगवानपुर	विजय कुमार मौर्य	३०००००	
११६५	लुम्बिनी चाट कर्नर	१० महिलवार	राधा कहार	५०००००	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
११६६	अशोक फर्निचर उद्योग	१० महिलवार	जयराम लोहार	३०००००	
११६७	न्यु खान इन्टर प्राइजेज	६ पर्सा	समसुन्निसा मुसलमान	२००००००	
११६८	आशिष बस्त्रालय	६ पर्सा	बुधई पासी	३०००००	
११६९	गोविन्द किराना पसल	१३ कालिदह	गोविन्द तेली	१०००००	
११७०	विक्रम पान पसल	१३ कालिदह	विक्रम अहिर	५००००	
११७१	विश्वकर्मा फर्निचर	६ पर्सा	मनमोहन विश्वकर्मा	१०००००	
११७२	चन्द्रमुखी हार्डवेयर	१० महिलवार	चन्द्र शेखर चौधरी	५०००००	
११७३	एल डि. ट्रेड सेन्टर	९ महाजिदिया	लिलाधर भण्डारी	१००००००	
११७४	दुर्गावती चिया नास्ता पसल	११ मसिना	शिवहरि बानिया	३०००००	
११७५	अब्दुल मजिद प्रस मासु पसल	११ मसिना	अब्दुल मजिद शेष	५००००	
११७६	चमन फेन्सी पसल	६ तरकुलहा	अहमद अलि	५००००	
११७७	शाहिल किराना पसल	३ पडरिया	जलालद्दीन मुसलमान	५००००	
११७८	ऋषि नास्ता पसल	११ मसिना	राकेश प्रसाद गुप्ता	१०००००	
११७९	विरेन्द्र चिया नास्ता पसल	११ मसिना	विरेन्द्र कोहार	५००००	
११८०	यादव साइकल मर्मत पसल	११ मसिना	राम औतार यादव	५००००	
११८१	मुस्ताक अहमद किरानापसल	११ मसिना	रियाज अहमद भाट	५०००००	
११८२	माँ वैष्णो भाँडा पसल	११ मसिना	शकुन्तलादेवी कान्दु	५०००००	
११८३	मुक्तार पान पसल	११ मसिना	मुक्तार अलि शेष	१००००	
११८४	भरथरी पान पसल	११ मसिना	भरथरी बानिया	१००००	
११८५	राजन मदिरा पसल	११ मसिना	सर्वजीत पासी	५०००००	
११८६	अंशिका फेन्सी स्टोर्स	११ मसिना	भगौती तेली	१००००००	
११८७	लक्ष्मी चिया नास्ता पसल	११ मसिना	लक्ष्मी कुमारी गूपता	५००००	
११८८	रफिक जनरल स्टोर्स	११ मोगलहा	सवीर धोवी	५०००००	
११८९	सन्तोष फेन्सी कस्मेटिक्स स्टोर्स	११ मसिना	भइया राम यादव	१००००००	
११९०	एस आर पोल्ट्री फार्म	११ महादेवा	सुखु यादव	५०००००	
११९१	वर्कत अलि कपडा पसल	३ पडरिया	बर्कत अलि मुसलमान	५०००००	
११९२	प्रदीप चिया नास्ता पसल	५ लोहखडिया	प्रदीप कुमार हलवाई	१०००००	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
११९३	श्री केश सटरिङ्ग सप्लायर्स	११ मसिना	श्री केश प्रसाद लोनिया	५०००००	
११९४	अजय हार्डवेयर	११ मसिना	अजय कुमार कहार	५०००००	
११९५	आयशा कपडा पसल	११ मोगलहा	इनातुल्लाह दर्जी	५०००००	
११९६	कलावती पान पसल	११ मोगलहा	कलावती देवी बानिया	५००००	
११९७	सर्वीजत पान पसल	११ मोगलहा	सर्वीजत कहार	१०००००	
११९८	वासिम ग्रिल उद्योग	५ तेनुहवा	सरिफ मोहम्मद मुसलमान	२०००००	
११९९	एम डी फर्निचर एण्ड फर्निसिङ्ग	११ मोगलहा	मोहम्मद जमा मुसलमान	२८०००००	
१२००	अहमद फ्रेस हाउस	१ खुनगाई	अहमद अलि धुनिया	५००००	
१२०१	आर्या कलेक्सन	२ भुजहना	विशाल कुमार श्रीवास्तव	५०००००	
१२०२	शाह फ्रेस हाउस	१ खुनगाई	मुहम्मद आयुव मुसलमान	५००००	
१२०३	शिवा फलफूल पसल	३ पडरिया	शिव सरन कलवार	५००००	
१२०४	कयुम नास्ता पसल	११ मोगलहा	अब्दुल कयुम मुसलमान	५००००	
१२०५	दिन मुहम्मद फ्रेस हाउस	१ खुनगाई	दिन मुहम्मद धुनिया	५००००	
१२०६	पुनम अग्रहरी आइस क्रिम	११ मोगलहा	दिनेश बानिया	१३०००००	
१२०७	फौजान फ्रेस हाउस	५ मोगलहा	फैयाज अलि मुसलमान	१०००००	
१२०८	हकिस फ्रेस हाउस	३ पडरिया	अब्दुल मोकिद मुसलमान	१०००००	
१२०९	एसियन रेमिट्यान्स	११ मोगलहा	हमिदुल्लाह दर्जी	५०००००	
१२१०	ए टु जेड स्टोर	११ मोगलहा	मोहम्मद सभिम मुसलमान	५०००००	
१२११	प्रिन्स फेन्सी एण्ड स्टोर्स	११ मोगलहा	वियज मान कसौधन	१०००००	
१२१२	गुफरान एटु जेड पसल	११ मोगलहा	भुनिमा खातुन मुसलमान	१०००००	
१२१३	इन्द्रजित मदिरा पसल	४ मनौरी	इन्द्रजित बारी	५००००	
१२१४	जे एम डी मोवाइल सेन्टर	११ मसिना	शिवपुजन बानिया	३०००००	
१२१५	शारदा किराना पसल	११ मसिना	अम्बिका प्रसाद बरई	३०००००	
१२१६	विन्द्रावती स्विट हाउस	११ मोगलहा	विन्द्रावती कहार	५००००	
१२१७	भाटुवा हेयर कटिङ्ग शैलुन	१ खुनगाई	भाटुव आलम	५००००	
१२१८	आरिफ ग्रिल शटर उद्योग	५ मोगलहा	आरिश मुसलमान	५०००००	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१२१९	शाहिल इलेक्ट्रोनिक एण्ड टंकर पसल	५ मोगलहा	हफिकजुरहमान मुसलमान	१०००००	
१२२०	नेपाल हेयर कटिङ्ग	१ खुनगाई	अतिकुर रहमान	५००००	
१२२१	हासिम फेन्सी स्टोर	११ मोगलहा	अब्दुल कलाम शेष	१०००००	
१२२२	विकास गल्ला भण्डार	५ मोगलहा	विकास कानु बानिया	५००००	
१२२३	युनिक फास्ट फुड एण्ड रोल सेन्टर	११ मोगलहा	सागर गुप्ता	५००००	
१२२४	फैजान गल्ला भण्डार	११ मोगलहा	समुद्दिन मुसलमान	५०००००	
१२२५	महादुर्गा किराना पसल	११ मोगलहा	लक्ष्मण कानु बानिया	५००००	
१२२६	सागर विविध स्टोर	५ मोगलहा	अनिता कुमारी गुप्ता	५०००००	
१२२७	शिव लुम्बिनी कलेक्सन	१० महिलवार	शिवदास कोइरी	५०००००	
१२२८	न्यु दीप आलु भण्डार	११ मोगलहा	बरसावते गुप्ता बानिया	२००००००	
१२२९	न्यु विजय किराना पसल	११ मोगलहा	विजय कुमार बानिया	५०००००	
१२३०	निशा दाना चल्ला सप्लायर्स	५ तेनुहवा	सफिकुन निसा शेष	२००००००	
१२३१	राज कोल्ड स्टोर	११ मोगलहा	बलेन्द्र कुमार लोध	२००००००	
१२३२	विरेन्द्र बरई पान पसल	११ मोगलहा	भागवत बरई	५००००	
१२३३	राजेश पान पसल	११ मोगलहा	राजेश कुमार कहार	१०००००	
१२३४	सया किराना पसल	११ मोगलहा	नियाज अहमद भाट	१०००००	
१२३५	समिउल्लाह मासु पसल	११ मोगलहा	हकिउल्लाह जोल्हा	१०००००	
१२३६	सुनिता चिया नास्ता पसल	११ मोगलहा	सुनिता देवी कहार	१०००००	
१२३७	दिलीप चिया नास्ता पसल	१ खुनगाई	दिलीप कुमार हलुवाई	५००००	
१२३८	सिद्धार्थ राज गल्ला भण्डार	१ खुनगाई	सिद्धार्थ कुमार बानिया	१५०००००	
१२३९	नेपाल ट्राभल टेलर एण्ड टेक्स प्रा.लि.	१ खुनगाई	साहिद हुसेन	१०००००	
१२४०	जैस क्लथ स्टोर	१ खुनगाई	जैसमुहम्मद मुसलमान	५०००००	
१२४१	मनकामना मोवाइल	१ खुनगाई	विनय कुमार शुक्ला	२०००००	
१२४२	गंगा मदिरा पसल	१२ बनजरही	गंगासरन लोध	५०००००	
१२४३	विश्वकर्मा अटो पार्टस्	१ खुनगाई	अनिल कुमार विश्वकर्मा	५०००००	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१२४४	मुरली मदिरा पसल	१२ अजमा	मुरली प्रसाद लोध	५०००००	
१२४५	बोनजोर टुर्स एण्ड ट्राभल्स	६ रमवापुर	आविद हसेन खाँ	१०००००	
१२४६	जि.के. फ्रेस हाउस	२ भुजहना	ग्यासुद्दिन धुनिया	५००००	
१२४७	हरिचन्द्र गल्ला भण्डार	२ भुजहना	हरिशचन्द्र कलवार	३०००००	
१२४८	शहनाज अलि कपडा पसल	२ भुजहना	जैसमोहम्मद धोवी	५०००००	
१२४९	गेलही तेली मदिरा पसल	७ भैसहिया	गेलही तेली	३०००००	
१२५०	बुद्ध टेन्ट हाउस	७ भैसहिया	बुद्ध तेली	५०००००	
१२५१	रहमानी होटल	११ मोगलहा	सहबुब दर्जी	५००००	
१२५२	दानिश फेन्सी स्टोर	११ मोगलहा	मोहम्मद रहिस	५०००००	
१२५३	तैयव मासु पसल	५ मोगलहा	अहमुद्दिन भाट	२०००००	
१२५४	गणेश एग्रीभेट	५ मोगलहा	गणेश यादव	५०००००	
१२५५	धनराज होटल	११ मोगलहा	धनराज तेली	५००००	
१२५६	उमेश पान पसल	११ मोगलहा	उमेश प्रसाद कोहार	१०००००	
१२५७	न्यु सेन्टर प्वाइन्ट रेष्टुरेन्ट	६ पर्सा	माधव घिमिरे	५०००००	
१२५८	गुप्ता किराना पसल	७ भैसहिया	शिव बालक तेली	१०००००	
१२५९	शहाबुद्दीन किराना पसल	७ भैसहिया	शहाबुद्दीन चुरिहार	१०००००	
१२६०	एल आर अटोमोवाइल एण्ड सर्भिस सेन्टर	२ भुजहना	मिना यादव	५०००००	
१२६१	सृष्टि मोवाइल सेन्टर	१ खुनगाई	ओमप्रकाश जैसवाल	९०००००	
१२६२	ज्योति कस्मेटिक्स पसल	१३ कालीदह	घनश्याम भर	५००००	
१२६३	प्रिन्स मोवाइल सेन्टर	१ खुनगाई	विजय प्रकाश जैसवाल	५०००००	
१२६४	साधना ग्रील उद्योग	४ शिवलवा	दीनानाथ लोहार	५०००००	
१२६५	विक्की किराना पसल	१ खुनगाई	बृजेश कुमार कसौधन	५०००००	
१२६६	एसएम फर्निचर सप्लायर्स	६ महिजदिया	सई मोहम्मद मुसलमान	५०००००	
१२६७	अस्मीता आईसक्रीम उद्योग	१ खुनगाई	धनराज ढाडी	३०००००	
१२६८	बैजनाथ फेन्सी स्टोर	१ खुनगाई	बैजनाथ बरई	५०००००	
१२६९	चौरासिया कपडा पसल	१ खुनगाई	रमेश बरई	५०००००	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१२७०	विश्वकर्मा फर्निचर उद्योग	१ खुनगाई	राधेश विश्वकर्मा	५०००००	
१२७१	मधेसिया जनरल स्टोर	१ खुनगाई	शिवनारायण बानिया	५०००००	
१२७२	कोमल अर्चना किराना जनरल स्टोर	१ खुनगाई	रिंकु कुमार कसौधन	५०००००	
१२७३	जय माँ लक्ष्मी भण्डार	४ खम्बे	सुन्धी बानिया	३०००००	
१२७४	अंकिता रेष्टुरेन्ट	४ खम्बे	विन्द्रावती कहार	२०००००	
१२७५	रामेश्वर मदिरा पसल	४ खम्बे	रामेश्वर लोध	५००००	
१२७६	न्यु कुश कोल्ड स्टोर	१ खुनगाई	सन्तोष कुमार गुप्ता	५०००००	
१२७७	शाह ग्यारेज	१ खुनगाई	अत्तहर सईद	१०००००	
१२७८	रामकेश पान पसल	४ खम्बे	रामकेश लोध	५००००	
१२७९	बबिता ट्रेड एण्ड सप्लायर्स	१३ ओडवलिया	सुमित्रा देवी जयसवाल	१००००००	
१२८०	शाहिल टेन्ट हाउस	३ पडरिया	अहमद हुसेन धुनिया	५०००००	
१२८१	मोहीउद्दीन पान पसल	३ पडरिया	मोहीउद्दीन मुसलमान	५००००	
१२८२	लक्कीभाई चिया नास्ता पसल	३ पडरिया	पशुपति भुज	५००००	
१२८३	सफीक टेन्ट हाउस	३ पडरिया	मोहम्मद सफीक मुसलमान	५०००००	
१२८४	सुग्रीव पान पसल	३ पडरिया	सुग्रीव प्रसाद धोवी	५००००	
१२८५	एम जी. हेयर कटिङ्ग	३ पडरिया	मनोज नाउ	५००००	
१२८६	बि.एस मोवाइल एण्ड सर्भिस सेन्टर	२ भुजहना	संजय कुमार मौर्य	५०००००	
१२८७	करण पान पसल	७ भैसहिया	राजिन्दर चमार	५०००	
१२८८	विजय पान भण्डार	३ पडरिया	विनय कुमार लोध	५००००	
१२८९	शिवम किराना पसल	३ पडरिया	ज्ञानमती कहाइन	५००००	
१२९०	प्रहलाद पान भण्डार	३ पडरिया	प्रहलाद धोवी	५००००	
१२९१	रुपचन्द्र पान पसल	३ पडरिया	रुपचन्द्र अहिर	५००००	
१२९२	दीपक साइकल मर्मत पसल	३ पडरिया	दुखरन कहार	५००००	
१२९३	जंग बहादुर पान पसल	३ पडरिया	जंग बहादुर लोध	५००००	
१२९४	कृष्णा चिया तथा किराना पसल	३ पडरिया	कृष्णा लोध	५०००००	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१२९५	अबुहरेरा पान पसल	३ पडरिया	अबुहरेरा मुसलमान	५००००	
१२९६	अतिक एण्ड हुसेन हेयर कटिङ्ग	३ पडरिया	जाफर अलि नाउ	२००००	
१२९७	विशाल चाल केटलस	३ पडरिया	जीतेन्द्र भुज	५००००	
१२९८	निखिल चाट पसल	३ पडरिया	सुवास धोवी	२००००	
१२९९	शिव सागर अन्न भण्डार	३ पडरिया	हशिचन्द्र कानु बानिया	५०००००	
१३००	मोहीबुद्दीन इलेक्ट्रीसियन हार्डवेयर	७ भैसहिया	मोहिबुद्दीन धोवी	३०००००	
१३०१	मोहम्मद काशिम मासुल पसल	७ भैसहिया	मोहिबुद्दीन धोवी	५००००	
१३०२	मुनिराम फलफूल सब्जी पसल	७ भैसहिया	मुनिराम गुप्ता	१०००००	
१३०३	सलमा किराना पसल	७ भैसहिया	मोहम्मद सलिम फकिर	५००००	
१३०४	सुरज जनरल स्टोर्स	७ भैसहिया	छोटेराल लोनिया	५०००००	
१३०५	सलमान पान पसल	६ लोखडिया	सलमान खाा	५००००	
१३०६	जमिरुल्लाह नास्ता पसल	६ लोखडिया	सनाउल्लाह	५००००	
१३०७	बब्लु फलफूल पसल	६ लोखडिया	जान मोहम्मद धुनिया	५००००	
१३०८	मोहम्मद पान पसल	६ तेनुहवा	मोहम्मद असिफ जोल्हा	५००००	
१३०९	रोशनी चिया नास्ता पसल	६ लोखडिया	सोनु कहार	५००००	
१३१०	आरुशी कुमारी पान पसल	३ पडरिया	बदमली धोली	२००००	
१३११	आकाश चिया नास्ता पसल	३ पडरिया	अजयलाल बानिया	५००००	
१३१२	सन्तराम चिया नास्ता पसल	३ पडरिया	सन्तराम भुज	५००००	
१३१३	अशोक कटेज रेष्टुरेण्ट एण्ड लज	६ तेनुहवा	अशोक कुमार गुप्ता	५०००००	
१३१४	अब्दुल्लाह फ्रेस हाउस	३ पडरिया	जुबेर अहमद फकिर	५००००	
१३१५	दिपक रेष्टुरेण्ट	३ पडरिया	राम बहादुर श्रेष्ठ	५००००	
१३१६	राम किसुन पान पसल	१३ कालिदह	राम किसुन लोध	५००००	
१३१७	सिद्धार्थ कोल्ड स्टोर्स	३ पडरिया	महेश प्रसाद जैसवाल	६००००	
१३१८	समिम हेयर कटिङ्ग शैलुन	३ पडरिया	समीमोहम्मद नाउ मु.	५००००	
१३१९	विजय चिया नास्ता पसल	३ पडरिया	विजय प्रसाद बानिया	५००००	
१३२०	मजिबुर्हमान साइकल मर्मत	३ पडरिया	मजिबुर्हमान धुनिया	५००००	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१३२१	करिम हेयर कटिङ्ग शैलुन	१० महाजिदिया	अब्दुल करिम मुसलमान	५००००	
१३२२	नासिर हेयर कटिङ्ग शैलुन	१० महाजिदिया	आबु सई ठाकुर मुसलमान	५००००	
१३२३	आफाक ट्रेडर्स	१० महाजिदिया	समीदुल्लाह ठाकुर नाउ	३०००००	
१३२४	अनिता गुप्ता किराना एण्ड कस्मेटिक्स	९ सोनवर्षा	अनिता कुमारी गुप्ता	५०००००	
१३२५	आदित्या चाउमिन पसल	१० महाजिदिया	राकेश बानिया	२००००	
१३२६	किशोर किराना पसल	९ सोनवर्षा	किशोर मल्लाह	१०००००	
१३२७	श्री सरोज गल्ला भण्डार	१० महाजिदिया	सरोज कुमार जैसवाल	१००००००	
१३२८	मोविस सप्लायर्स	१० महाजिदिया	अब्दुल मोविस मुसलमान	३०००००	
१३२८	रफिक मासु पसल	१० महाजिदिया	मोहम्मद रफिक फकिर	२०००००	
१३२९	सागर जनरल स्टोर्स	७ भैसहिया	माधव प्रसाद गुप्ता	५०००००	
१३३०	साहिद फेन्सी स्टोर	७ भैसहिया	बोजैर अहमद चुरिहार	५०००००	
१३३१	मोहम्मद फारुक किराना पसल	७ भैसहिया	मोहम्मद फारुक	५००००	
१३३२	यादव डेरी फार्म	बन्द गरिएको			
१३३३	पूजा स्टेशनरी सेन्टर	७ भैसहिया	पल्टन प्रसाद चौधरी	१०००००	
१३३४	प्रदीप मदिरा पसल	७ भैसहिया	बन्द गरिएको छ।		
१३३५	आकाश मोवाइल बिक्री तथा रे.स.	७ भैसहिया	शिव कुमार पासी	५०००००	
१३३६	धौलागिरी रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	८ शिवगडिया	रामलाल शर्मा	५०००००	
१३३७	विश्वकर्मा फर्निचर	८ शिवगडिया	पारस लोहार वि.क.	५०००००	
१३३८	अजय चिया नास्ता पसल	७ भैसहिया	आयोध्या प्रसाद गुप्ता	१०००००	
१३३९	लुम्बिनी सिटी किराना स्टोर	७ भैसहिया	दुरुमलता शुक्ला	१९००००	
१३४०	लक्ष्मी जनरल स्टोर्स	१० महिलवार	लक्ष्मी चौधरी	५०००००	
१३४१	सुरज टेन्ट हाउस	९ लु.सा.न.पा.	सुद्ध लोध	५०००००	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१३४२	भकारी कृषि एग्रीभेट	९ लकडीगढ	अकलेश कुमार लोध	२००००००	
१३४३	ज्योति किराना तथा गल्ला भण्डार	९ रमवापुर	हरिशंकर प्रसाद लोहार	५०००००	
१३४४	जयमाँ वैष्णो रेडिमेड फेन्सी स्टोर	९ रमवापुर	नागेन्द्र बानियाँ	५०००००	
१३४५	नन्दनी स्वीट मिष्ठान्न भण्डार	९ सोनवर्षा	शुशिला चाई	५०००००	
१३४६	खुदाबागर सुनचाँदी पसल	९ सोनवर्षा	अनुरुद्र सोनार	२००००००	
१३४७	इसराउ अहमद सप्लायर्स	९ रमवापुर	अलाउद्दिन मुसलमान	१००००००	
१३४८	लक्ष्मी किराना तथा गल्ला सप्लायर्स	९ सोनवर्षा	प्रेम शंकर लोहार	५०००००	
१३४९	अस्मिता मदिरा पसल	९ सोनवर्षा	बालमुकुन्द थारु	५०००००	
१३५०	निखिल एण्ड रितेश किराना गल्ला	९ लकडीगढ	सर्वजित वि.क.	१००००००	
१३५१	चन्दन पान पसल	९ सोनवर्षा	सनहर कहार	५००००	
१३५२	चौधरी चिया नास्ता पसल	९ सोनवर्षा	हिरा प्रसाद चौधरी	३०००००	
१३५३	न्यू जानकी गल्ला भण्डार	९ महाजिदिया	अशोक कुमार कलवार	५०००००	
१३५४	न्यू पवन गल्ला स्टोर	९ सोनवर्षा	गंगाराम तेली	३०००००	
१३५५	बुद्ध मोटरसाइकल सेन्टर	१० महाजिदिया	पवन कुमार गुप्ता	५०००००	
१३५६	अपसना मोटर पार्ट्स	बन्द गरिएको			
१३५७	कुलदीप किराना पसल	९ सोनवर्षा	ब्रम्हानन्द यादव	१०००००	
१३५८	चौरसिया पान पसल	१० महाजिदिया	जोगेन्द्र बरई	५००००	
१३५९	संदीप रेडियो सर्विस	१० महाजिदिया	रामरतन तिवारी	५००००	
१३६०	उमर फलफुल पसल	१० महाजिदिया	रफिकुल्लाह फकिर	१०००००	
१३६१	कुमारी फेन्सी स्टोर	९ सोनवर्षा	कुमारी मुक्ति बरई	२५०००	
१३६२	न्यू गुप्ता रेष्टुरेण्ट	१३ ककरहवा	सरिता तेली	५०००००	
१३६३	शेषकली मुल्लाह मासु पसल	१३ कालिदह	कलीमुल्लाह शेष	५००००	

क्र. सं.	प्रतिष्ठानको नाम	वडा नं.	संचालकको नाम	कुल पुँजी	सेवा
१३६४	न्यू सरस्वती स्टोर	१३ कालिदह	बनवारी बरई	१०००००	
१३६५	हेयर कटिङ्ग शैलुन	१३ कालिदह	बकेतुल्लाह नाउ मुसलमान	१०००००	
१३६६	हिमाल हेयर कटिङ्ग	१३ कालिदह	करीमुद्दिन नाउ	५००००	
१३६७	बाबा स्टोर	१३ कालिदह	हरिचन्द्र बरई	१०००००	
१३६८	सोमई चाई कोल्ड स्टोर	१३ कालिदह	सोमई चाई	२०००००	
१३६९	न्यु विनय कोल्ड स्टोर	१३ कालिदह	विनय प्रसाद जयसवाल	३०००००	
१३७०	न्यु गुप्ता फेन्सी आमा	१३ कालिदह	कन्हैयालाल तेली	१४०००००	
१३७१	पिन्दु सप्लायर्स	१३ कालिदह	रामेश्वर प्रसाद जैसवाल	३००००००	
१३७२	राजिन्द्र कोल्ड स्टोर	१३ कालिदह	राजिन्द्र कोहार	५०००००	
१३७३	सोनु रेष्टुरेन्ट	१३ कालिदह	सीताराम कहार	२०००००	
१३७४	आफिका बुक शप एण्ड जनरल स्टोर	१३ कालिदह	मोहम्मद सफिक शेष	५०००००	
१३७५	न्यु अनुस्का किराना पुल	१३ कालिदह	दिलीप कुमार लोध	२०००००	
१३७६	सोनु रेष्टुरेन्ट	१३ कालिदह	शिव कुमार यादव	२०००००	
१३७७	फैजी जनरल स्टोर	१३ कालिदह	अब्दुल रहिम मुसलमान	३०००००	
१३७८	आरएन किराना गल्ला भण्डार	१३ कालिदह	ओरीलाल बानिया	५०००००	
१३७९	ओम प्रकाश पान भण्डार	१३ कालिदह	ओम प्रकाश मुराव	५००००	
१३८०	हसिना ट्रेडर्स	१३ कालिदह	अजिमुन निसा	२००००००	
१३८१	अभिषेक बुक्स एण्ड जनरल स्टोर्स	९ कालिदह	विनमती मौर्य	१००००००	
१३८२	मिराज इन प्रा.लि.	१० कालिदह	मिलन शाक्य	२००००००	

५.८ थोक तथा खुद्रा व्यापार

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका यस जिल्लाको एक प्रमुख बजार केन्द्र रहेको छ। यस नगरपालिकाबाट छिमेकी नगरपालिका तथा गाउँपालिकाहरूमा थोक तथा खुद्रा विक्री हुने गरेको छ। थोक व्यापार अन्तर्गत खाद्य मिलबाट उत्पादित चामल, पिठो, तेल, तरकारी, फलफुल, माछा, गोडागुडी तथा मसला आदि हुने गरेको छ भने अन्य थोक व्यापारमा विस्कट, साबुन, चाउचाउ, चिया, चिनी आदिको हुने गरेको छ। यसका अतिरिक्त तेस्रो मुलुकमा निर्मित इलेक्ट्रीक र इलेक्ट्रोनिकस सामानहरूका साथै फरेन गुड्सको नाममा विभिन्न तेस्रो मुलुकहरूबाट उत्पादन भई पैठारी गरिएका घरेलु उपयोगका सामानहरूको समेत उल्लेख्य मात्रामा थोक र खुद्राविक्री यस नगरबाट हुने गरेको पाइन्छ।

५.८.१ निकासी पैठारी स्थिति

नगरपालिकाबाट बाहिर निकासी हुने भाउबस्तुहरूमा तयारी खाद्यान्न, तरकारी, फलफूल, दलहन, तेलहन, चाउचाउ, प्लास्टिक व्याग, पाइप, रेडीमेट कपडा, इन्धन, विस्कट, साबुन, निर्माण सामग्री, लत्ता कपडा र दैनिक उपभोग्य बस्तुहरू छन्। आयात गरिने बस्तुहरूमा घरायसी सामानहरू, चिनी, साबुन, इलेक्ट्रीक र इलेक्ट्रोनिकस सामानहरू, मोटर पार्टस, कपडा, मसलाहरू, मैदा, मिश्रि, फलफुल तथा तरकारी रहेका छन्।

५.८.२ ढुवानी तथा भण्डार व्यवस्था

नगरपालिकाभित्र उत्पादित मालसामानहरू नगरपालिकाको एक ठाँउबाट अर्को ठाँउमा पुऱ्याउन ढुवानी साधनको रूपमा, ट्रक, ट्याक्टर, रिक्सा, ठेला आदि रहेको छन्। नगरपालिकाको पक्की सडक नभएका क्षेत्रहरूमा ढुवानी गर्न समस्या भएको पाइन्छ। कतिपय ठाँउहरूमा विभिन्न खोलाहरूमा पुल नभएका कारण आवागमनको समेत समस्या रहेको सन्दर्भमा मालसामान ढुवानी गर्ने समस्या भन टड्कारो रूपमा रहेको छ। नगरपालिकाको आन्तरिक ढुवानी प्रणालीलाई सुदृढ गर्न विभिन्न खोला तथा नदीहरूमा पुल निर्माण तथा सडक सञ्जालको स्तरोन्नति गर्नुपर्ने देखिन्छ।

नगरपालिकामा कृषकहरूले खाद्यान्नको उचित दरभाउ पाएमा व्यापारीहरूलाई बिक्री गर्ने र व्यापारीहरूले त्यसरी खरिद गरेको खाद्यान्न आफ्नै गोदाममा राख्ने गर्दछन्। नगरपालिकाका कृषकहरूको आलु, तरकारी तथा फलफुल सुरक्षित राख्न पर्याप्त मात्रामा शीत भण्डारको निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ।

५.८.३ स्थानीय उत्पादनहरूले बाह्य उत्पादनसँग गर्नु परिरहेको प्रतिस्पर्धा

स्थानीय उद्योगहरूबाट उत्पादित बस्तुहरू चामल, तेल, दाल, पिठो, फलफुल तथा तरकारी सम्बन्धी उद्योगहरूको अन्य जिल्ला र सदरमुकामको बजारसँग प्रतिस्पर्धा गर्नु परिरहेको छ। उद्यमशीलता, सिप विकास, बजारीकरण, सेवा कर्जा बजारको सुचनामा उद्यमीहरूको पहुँचको स्थिति, सिप विकास तालिम, उद्यमशीलता विकास तालिमका माध्यमबाट नगरपालिकामा रोजगारी बढाउने, उद्योग व्यवसायमा बृद्धि गर्ने उद्देश्य पूर्ति गर्न यस नगरपालिका लागि परेको छ। नगरपालिकामा उद्योग व्यवसाय गर्ने एवं सिपमुलक तालिम गरी स-साना व्यवसाय गर्ने व्यक्तिहरूलाई कर्जा बजारको सुचना भएको र नगरपालिकामा स्थापित वित्तीय संस्थाहरूबाट कर्जा लिनेहरूको संख्या बढिरहेको देखिन्छ।

५.८.४ स्थानीय कच्चा पदार्थको उपलब्धता र उपयोगको स्थिति

नगरपालिकामा कृषिजन्य कच्चा पदार्थहरूमा धान, गहुँ, मकै, कुखुरा, फलफूल, काष्ठजन्य र निर्माणजन्य प्रमुख छन्। यी कच्चा पदार्थहरूमा आधारित विभिन्न उद्योगहरू स्थापना भई कच्चा पदार्थको उपयोग भएको पाइन्छ। व्यापारको प्रकृति अनुसार खाद्यान्न धान, गहुँ, तोरी, काष्ठजन्य वस्तुहरू व्यापारीहरूले अन्य नगरहरूबाट आयात तथा निर्यात गर्ने गरेको पाइन्छ।

क) कृषि जन्य पदार्थ

नगरपालिकामा कृषि जन्य कच्चा पदार्थहरूमा धान, गहुँ, उखु, फलफूल आदि प्रमुख छन्। यी कच्चा पदार्थहरूमा आधारित खाद्य मिल, उद्योगहरू स्थापना भई कच्चा पदार्थको उपयोग भएको पाइन्छ भने बढी भएको खाद्यान्न धान, गहुँ, तोरी व्यापारीहरूले अन्य नगरपालिका तथा जिल्लामा निकासी गर्ने गरेको पाइन्छ।

५.८.५ प्रमुख स्थानीय उत्पादनको बजारीकरण

कृषिजन्य तथा उत्पादनमुलक उद्योग अन्तर्गत पर्ने खाद्य मिलबाट उत्पादन हुने बस्तु, दाल, चामल, तेल, पिठो, मसाला, आदिले स्थानीय बजारको आवश्यकता पूर्ति गर्नुको साथै यिनले अन्य नगरपालिका तथा छिमेकी जिल्लाहरूको बजारमा समेत पुर्याइरहेका छन्। ईटा, ऋसर, ग्रिल सम्बन्धि उद्योगहरू नगरपालिकाको बढ्दो शहरीकरणका कारण स्थानीय बजारको आवश्यकता पूर्ति गर्नका साथै अन्य छिमेकी नगरपालिका तथा जिल्लाहरूको बजारमा समेत सेवा पुऱ्याएको देखिन्छ।

५.९ अन्य आर्थिक विकासका सम्भावनाहरू

नगरपालिकामा आर्थिक विकास अन्तर्गत यातायात सेवा, सूचना प्रविधि, शैक्षिक प्रशिक्षण केन्द्र, वित्तीय सेवा, बैदेशिक रोजगार लगायत थप आर्थिक विकासका सम्भाव्यताका क्षेत्रहरू प्रशस्त रहेका छन्। समग्रमा यस नगरपालिकाको ग्रामीण क्षेत्रमा हेर्दा कृषि पेशा अंगाल्ने घर परिवारको संख्या अभै उच्च रहेको छ।

नगरपालिकामा रहेको खेतीयोग्य जमिनमा खाद्यान्नको साथै अन्य नगदे तरकारी बाली, फलफूल, उखु, तोरी, तरकारी मसला तथा जडीबुटी र पशुजन्य उत्पादन वृद्धि गर्न सकिने प्रशस्त सम्भावनाहरू रहेको छ। कृषि प्रविधि, मल तथा औजारको अभाव हुनाको साथै सो को अधिकतम लागत मूल्यले गर्दा सो को प्रयोगमा कमी हुन गई कृषि उत्पादनमा आवश्यकताअनुसार वृद्धि हुन सकेको छैन। जनचेतना, सीप तथा व्यावसायीकरणको अभिवृद्धि, प्रविधि हस्तान्तरणको साथै आवश्यक प्रविधि, मल, कर्जा बीउ बिजनको उपलब्धतामा सरलीकरण गरेर कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनमा वृद्धि ल्याई आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउन सकिने प्रशस्त सम्भावनाहरू रहेको छ।

नगरपालिकामा रहेको अत्यन्त उर्वर भूमिमा वस्ती विकास तथा अन्य निर्माणले गर्दा खेतीयोग्य भूमिको उपलब्धतामा दिन प्रतिदिन कमी हुँदै गएको छ भने अर्कोतर्फ माटोको उर्वराशक्ती क्रमशः क्षीण हुँदै उत्पादन र उत्पादकत्वमा ह्रास आएको देखिन्छ। जथाभावी हुने गरेको बस्ती विकासलाई व्यवस्थित गर्नाको साथै पुराना परम्परागत कूलोहरूको मर्मत सुधार गरी माटोको उर्वरा शक्ती बढाई वातावरणीय प्रदुषण कम गर्न सकेमा भावी पुस्ताको लागि एउटा बस्न लायक स्थानको विकास गर्न सकिनेछ। नगरपालिकाको ग्रामीण क्षेत्रमा दुग्ध उत्पादन तथा पशुपञ्छी उत्पादनको प्रशस्त सम्भावना रहेको हुँदा यो व्यवसायलाई व्यावसायिक

रूपमा विस्तार गरी यातायात सेवालार्ई सर्वसुलभ तरिकाले उनीहरूको पहुँचसम्म विस्तार गर्न सकेको खण्डमा धेरैवटा स्थानहरूमा दुध चिस्यान केन्द्र, कोल्ड स्टोर खोल्न, मासुजन्य उद्योग, आदि विकास गर्न सकिनेछ । जसबाट रोजगार श्रृजना गरी समग्र नगरपालिकाको आयमा वृद्धि गर्न सकिने प्रशस्त सम्भावना देखिन्छ । यस नगरमा भएका प्राकृतिक श्रोत र साधनलाई व्यवस्थित तथा वातावरणीय मित्रवत प्रविधि अपनाएर उचित प्रयोग गर्न सकेमा सो क्षेत्रले कतिपय ग्रामीण इलाकाहरूमा स्थानीय स्तरमा आवश्यक रोजगारीको स्थिति श्रृजना गर्नाको साथै स्थानीय श्रोत परिचालनमा समेत दिगोपना ल्याउन सकिने देखिन्छ ।

त्यसैगरी माछापालन, सिंचाइ, पर्यटन प्रवर्द्धन लगायत जीविकोपार्जन र आर्थिक विकासका विविध क्षेत्रहरूमा अर्थिक सम्बृद्धिका आधारहरू विकास गर्न सकिने अवस्था रहेको छ । माछापालन व्यवसाय गरेमा सजिलैसँग रोजगारीका अवसरहरू बढ्ने र अन्य क्षेत्रबाट आयात हुने माछा प्रतिस्थापन भई नगर कै माछाले बजार लिने सम्भावना रहेको छ । जैविक विविधता संरक्षण प्रवर्द्धन, पर्यटनमार्फत् समेत आर्थिक विकासमा उपयोग गर्न सकिने अवस्था छ । कृषी, पशु एवम् वनजन्य कच्चा पदार्थको सुलभ उपलब्धता, नगरपालिकाका सबैजसो वडाहरूमा सडक, विजुली, पानीलगायत आधारभूत औद्योगिक पूर्वाधारको विकास तथा उद्योग स्थापनाका लागि पर्याप्त समथर जमिनको रहेको छ ।

नगरपालिकाको नजिकमा रहेका विभिन्न धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र भएको कारणले यहाँ पर्यटनको विशिष्ट सम्भावना रहेको छ। यस नगरपालिका परिसरमा सिद्धार्थ गौतम बुद्धको जन्मथलो लुम्बिनी क्षेत्र रहेको हुनाले यो नगरपालिका पर्यटकीय दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण स्थानको रूपमा रहेको छ । नगरको आसपासमा पर्यटकीय होटेल व्यवसायहरूबाट प्रशस्त लाभ लिन सकिने सम्भावना रहेको छ ।

नगरपालिकामा बेरोजगारी बढ्दै गइरहेको र सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रमा रोजगारीको प्रशस्त अवसरहरू नभएकोले बैदेशिक रोजगारीमा आकर्षण बढेको देखिन्छ । यस नगरपालिकाका युवाहरूलाई व्यावसायिक तथा सिपमुलक तालिम प्रदान गरी दक्ष जनशक्ति सिर्जना गर्न सकेमा नगरपालिकाको आर्थिक विकासमा यस क्षेत्रले ठुलो योगदान पुऱ्याउने प्रशस्त सम्भावना देखिन्छ ।

५.१० नगरपालिकाको अर्थतन्त्रको विशिष्टिकरण

नगरपालिकाको अर्थतन्त्रमा वनपैदावर र प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण गरी सतह तथा भूमिगत सिंचाइमा आधारित दिगो कृषि प्रणालीलाई नै मेरुदण्डको रूपमा लिन सकिन्छ । साथै यो नगर व्यापारिक केन्द्र तथा पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा समेत रहेको छ । कृषी, पशु जस्ता कच्चा पदार्थको सुलभ उपलब्धता, नगरपालिकाका सबैजसो वडाहरूमा सडक, बिजुली, पानीलगायत आधारभूत औद्योगिक पूर्वाधारको विकास तथा उद्योग स्थापनाका लागि पर्याप्त सम्भावना रहेकोले यी क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकिकरण गरी विशिष्टता हासिल गर्न सकिन्छ ।

५.११ सहकारी संस्थाको विवरण

नगरपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा यहाँका सहकारी संस्थाको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको छ । सहकारी संस्थाले स्थानीय स्तरको बचतलाई नगरपालिका बाहिर जानबाट रोकी स्थानीय क्षेत्रमा विभिन्न आय मूलक कार्यमा लगानी गरिरहेका छन् । सहकारी संस्था प्रति जनताको अपनत्व बढी र प्रशासनिक भ्रन्धट कमी हुने हुँदा वित्तिय क्षेत्रमा यहाँका जनताको पहुँच समेत बढेको छ । यस नगरपालिकामा रहेका सहकारी संस्थाहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ३४
सहकारी संस्थाको नामावली

क्र.सं.	सहकारीको नाम	ठेगाना
	बचत तथा ऋण सहकारी	
१	श्री गम्भीर म. बचत तथा ऋण स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा, खुदावगर
२	श्री मित्र बचत तथा ऋण स. सं.लि.	लु.साँ. न. पा., लुम्बिनी
३	श्री परिताष बचत तथा ऋण स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा, मधुवनी
४	श्री चाँद बचत तथा ऋण स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा, लुम्बिनी
५	श्री त्रिभूज बचत तथा ऋण स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा, लुम्बिनी
६	श्री भरोसा बचत तथा ऋण स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा, लुम्बिनी
७	श्री धर्मोदय बचत तथा ऋण स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा, मधुवानी
	कृषि सहकारी	
१	रानीमहल कृ. स. स. लि	लु.साँ.न.पा - १
२	मित्र बचत तथा ऋण स.स.लि	लु.साँ.न.पा - १
३	पराक्रमी कृ. स.स.लि	लु.साँ.न.पा - १
४	न्यु स्टार कृ. स. स. लि	लु.साँ.न.पा - १
५	भरोसा बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	लु.साँ.न.पा - १
६	विश्वासिलो कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - २
७	कमल पोखरी कृषि	लु.साँ.न.पा - २
८	गौरव कृषि स.स.लि	लु.साँ.न.पा - २
९	अश्लेखा कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - २
१०	त्रिभुज बचत तथा ऋण स.स.लि	लु.साँ.न.पा - ३
११	गोरखनाथ कृषि स. स. लि.	लु.साँ.न.पा - ४
१२	समशीतोष्ण कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ४
१३	दुर्गा कृ.स.स.	लु.साँ.न.पा - ४
१४	योगदान कृ.स.स.लि	लु.साँ.न.पा - ५,६
१५	रसिलो कृ.स.स. लि	लु.साँ.न.पा - ५,६
१६	चाँद बचत तथा ऋण स. लि	लु.साँ.न.पा - ५
१७	पृथ्वी कृषक स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ५,६

क्र.सं.	सहकारीको नाम	ठेगाना
१८	सहनिला कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ७
१९	शुसिल प्रेम कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ७
२०	अराधना कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ७
२१	त्रिदेव कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ७
२२	महेश्वर कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ७
२३	सुवल कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ८
२४	गुप्तेश्वर कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ८
२५	पौरखी कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ८
२६	सरगर्मी कृषि स.स.लि	लु.साँ.न.पा - ८
२७	दाईजो कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ८
२८	भकारी कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ९
२९	देवस्थल कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ९
३०	सदाचार कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ९
३१	सत्यज्योति कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ९
३२	सेवक दुग्ध कृषि स. स. लि उत्पादक	लु.साँ.न.पा - १०
३३	रोशनी कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - १०
३४	पीरतोष बचत तथा ऋण स.स.लि	लु.साँ.न.पा - १०
३५	निलकण्ठ कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ११
३६	निलकण्ठ कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ११
३७	सुवर्ण कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ११
३८	मसिना कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ११
३९	सम्राट कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - ११
४०	सपना कृषि स.स.लि	लु.साँ.न.पा - ११
४१	भिलीमिली कृषि स. स. लि	लु.साँ.न.पा - १२
४२	करणीमाई कृषि स.स. लि	लु.साँ.न.पा - १२
४३	चित्रांश कृषि स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा - १२
४४	हेलमेल कृषि स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा - १२
४५	शिवम कृषि स. सं.लि	लु.साँ.न.पा - १३
४६	एम. के. कृषि स. सं.लि	लु.साँ.न.पा - १३

क्र.सं.	सहकारीको नाम	ठेगाना
४७	धर्मोदय बचत तथा ऋण स. सं.लि	लु.साँ.न.पा - १०
४८	गौमाता कृषि स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा - २
४९	बद्रीनाथ कृषि स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा - २
५०	मकरध्वज कृषि स. सं.लि	लु.साँ.न.पा - १
५१	मौसमी कृषि स. सं.लि	लु.साँ.न.पा - ८
५२	श्री गलसन ब्रदर्स कृषि स. सं.लि	लु.साँ.न.पा - ११
५३	सर्वनाम कृषि स. सं. लि	लु.साँ.न.पा - ११
५४	किसान कृषि स. सं.लि	लु.साँ.न.पा - ११
५५	श्री मधुबनी कृषि स. सं.लि	लु.साँ.न.पा - १०
५६	जय माँ लक्ष्मी कृषि स. सं.लि	लु.साँ.न.पा - ११
	दुग्ध उत्पादक सहकारी	
१	श्री सेवक दुग्ध उ.स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा, मधुवानी
२	श्री मायादेवि दग्ध उ. स. सं.लि. उ.स.	लु.साँ.न.पा, लुम्बिनी
	बहुउद्देश्यीय सहकारी	
१	श्री बुद्ध आदर्श स. सं. लि.	लु.साँ.न.पा
२	एकला स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा
३	श्री जयअम्बे बहुउद्देश्यीय स. सं.लि.	लु.साँ.न.पा

श्रोत: सहकारी शाखा २०७९

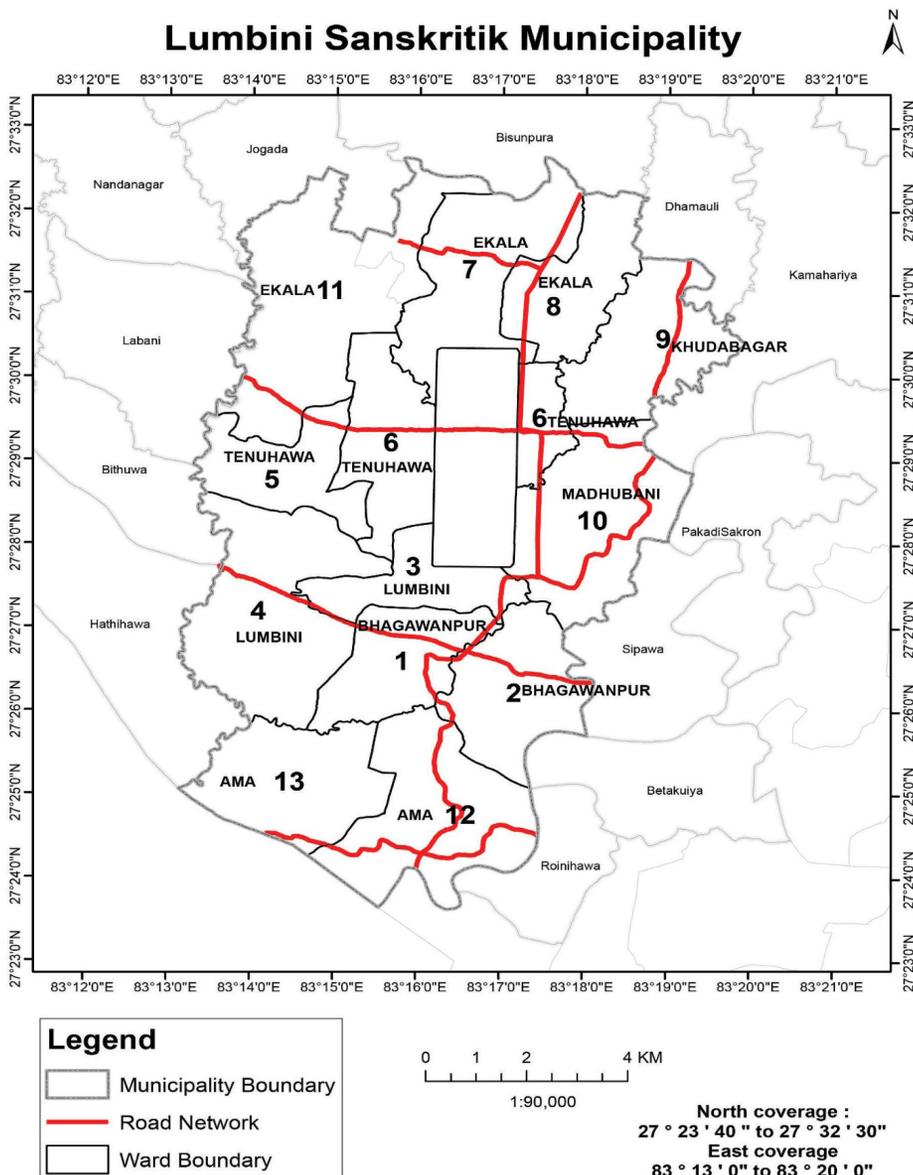
नगरमा उद्योग व्यापार क्षेत्रमा लगानी गर्ने उद्देश्यका साथ बचत तथा ऋण, कृषि, बहुउद्देश्यीय, दुग्ध, विद्युत, तरकारी तथा फलफूल, जडिबुटी, संचार आदि प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरूबाट कर्जा लगानी हुने गरेको छ। साथै नियमित रूपमा सदस्यहरूबाट बचत सङ्कलन पनि गर्दै आएको देखिन्छ। पालिकामा भएका सहकारीमध्ये बचत तथा ऋण सहकारी संस्था ७, बहुउद्देश्यीय ३, कृषि ५६ र दुग्ध उत्पादक २ गरी जम्मा ६९ वटा सहकारी संस्थाहरू संचालनमा रहेका छन्।

५.१२ संघ संस्था तथा विभिन्न समूहहरू

यस नगरपालिकामा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरूले समुदायमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा आफ्ना कार्यक्रमहरू संचालन गरिरहेका छन्। यहाँ रहेका सरकारी संस्थाहरू क्रमशः नगरपालिका कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, उपस्वास्थ्य चौकी, इलाका हुलाक, अतिरिक्त हुलाक, इलाका प्रहरी, नेपाल टेलिकम, नेपाल विद्युत प्राधिकरण, कृषि सेवा केन्द्र, पशु सेवा केन्द्र आदि रहेका छन्। यसका अतिरिक्त नगरपालिकामा टोल विकास समिति, आमा समूहहरू, धार्मिक समूहहरू, युवा क्लबहरू, नागरिक समाज, राजनितिक दलहरू रहेका छन्।

खण्ड ६ : भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार

६.१ यातायात

नक्सा नं. १० : नगरपालिकाको सडक संजाल

६.१.१ यातायात सेवा

लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गतको तराईमा पर्ने रूपन्देही जिल्लामा रहेको लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका विभिन्न प्रमुख राजमार्गसँग जोडिएको छ। यस नगरपालिकामा विभिन्न सडक बाह्रै महिना चल्ने सडक सञ्जालको रूपमा विस्तार भएका छन्। यस नगरबाट देशका सबै मुख्य शहरी क्षेत्रहरूसम्म जोड्ने सडक सञ्जाल राम्रो रहेको छ।

नगरमा सिंचाइको व्यवस्था राम्रो भएकोले खाद्यान्न, कपास, ऊखु, परवल, आलु, तेलहन, दलहन, फलफूल, दुग्ध उत्पादन आदिको राम्रो उत्पादन भैरहेकोमा नगरका सबै वडाहरूमा सडकको सुविधा भएकाले उत्पादित वस्तुलाई बजारसम्म पुऱ्याउन सजिलो परेको देखिन्छ। नगरका सबै वडाहरूमा सडकको विस्तार भएकोले आन्तरिक यातायातको भरपर्दो सुविधाले नगरबासीहरूलाई समयमै आवश्यक उपचार तथा औषधिको सेवा र बजारमा पहुँच पुऱ्याउन सकिएको छ।

नगरमा यातायातका विभिन्न साधनहरूको उपयोग भएको देखिन्छ। नगरमा रिक्सा, टेक्टर, गाडा, साइकल, ट्याक्सी, मोटरसाइकलहरूको समेत उपयोग गरिएको देखिन्छ। नगरका सडकमार्ग राम्रो भएका रुटहरूमा बस सेवा चालु रहेको छ। यसका अतिरिक्त यस नगरपालिकाबाट देशका विभिन्न भागहरूमा समेत दिवा तथा रात्री बस सञ्चालनमा रहेको छ।

सडक यातायातको लागि आवश्यक विभिन्न पूर्वाधारहरू जस्तै सवारी सधान पार्किङ स्थल, बस स्टप, यात्रु प्रतिक्षालय, सडक बत्ती, पैदलयात्रीले सडक पार गर्ने जेब्रा क्रसिङ, सडक सङ्केत चिह्न, बसको अन्तिम बिसौनी सम्बन्धी सेवा सुविधाहरू व्यवस्थित रूपमा विकास गर्नु पर्ने देखिन्छ।

६.२ संचार

सन् १९९० सालसम्म संचार माध्यमहरू सिमित थिए। हाल पत्रपत्रिका, रेडियो र टि. भि. को प्रयोग अत्याधिकमात्रमा बढ्दै गएको छ। लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा एफ. एम स्टेसनहरू र रेडियो नेपाल लगायत विभिन्न स्टेसनहरू काठमाडौँबाट नै सिधा प्रसारण हुन्छन्।

नगरपालिकामा नेपाल टेलिकम र एनसेल दुवैको 3G र 4G Network उपलब्ध छ। नगरमा NCell, NTC आदि कम्पनीहरूले इन्टरनेट सेवा पुऱ्याउँदै आइरहेका छन् भने केवल नेटवर्कद्वारा नगरबासीहरूले सूचनामूलक तथा मनोरन्जनात्मक टि. भि. कार्यक्रमहरू हेर्ने गरेको पाइन्छ।

६.२.१ टेलिफोन / मोबाइल

यस नगरपालिकामा नेपाल टेलिकम, एनसेल जस्ता कम्पनीहरूले मोबाल सेवा उपलब्ध गराएको देखिन्छ। नगरपालिकामा टेलिफोन लाईन सञ्चालन गर्नेहरूको संख्या ३५२ रहेको छ।

इन्टरनेट सेवाको लागि ए.डि. एस. एलको नेट सेवा उपलब्ध रहेको छ। यस गाउँपालिकामा GSM मोबाइल टावरहरू रहेका छन् भने १ वटा SKY को टावर रहेको छ। यस सम्बन्धी थप विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

दुरसंचार सेवा सम्बन्धि नेपाल टेलिकमको विवरण

क्र.सं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१.	Telephone Exchange	३	
१.१	PSTN तर्फ :		
	टेलिफोन सेवा	३३२	
	ADSL सेवा	७४	
१.२	FTTH तर्फ:		
	FTTH :- Voice	१८९	
	FTTH :- Data	१२७	
	FTTH :- NTTV	१९	
२.	मोबाईल टावर GSM (Namaste)	९	
३.	मोबाईल सेवा :		
३.१	Postpaid Mobile	३४४	दु.स.का.लुम्बिनीबाट वितरण भएको ।
३.२	Prepaid Mobile	२४५००	
३.३	Internet (Mobile)		वायरलेस सेवाको डाटा एकिन गर्न नसकिने ।
स्रोत : दुरसंचार कार्यालय भैरहवा (२०७९ चैत्र मसान्तसम्मको)			

यस नगरपालिका क्षेत्रमा नेपाल टेलिकमले FTTH सेवा संचालनमा ल्याईसकेको छ । यसबाट उच्च गतिको ईन्टरनेट, टेलिफोन र टेलिभिजन एउटै तारबाट चलाउन सकिने व्यहोरा नेपाल टेलिकमले जनाएको छ । साथै 4G Network मार्फत जूनसूकै स्थानमा ईन्टरनेट चलाउन सकिने Wireless "NAMASTE WiFi" सेवा समेत यस नगरपालिका क्षेत्रमा सूचारु भईसकेको जानकारी गराएको छ ।

६.२.२ हुलाक सेवा

नगरपालिकामा आधा शताब्दीदेखि सञ्चार क्षेत्रमा सेवा पुऱ्याइरहेको हुलाक सेवा हाल नगरपालिकाका तेनुहवा र लुम्बिनी इलाका हुलाक कार्यालयले विभिन्न वडाहरूमा सेवा प्रदान गरिरहेका छन्। हुलाक सेवा अन्तर्गत साधारण चिठीपत्रहरू, रजिष्ट्री पत्रहरू, बिमा पुलिन्दा, धनादेश सेवा र बचत सेवाहरू सञ्चालित छन् भने लुम्बिनी साँस्कृतिकदेखि काठमाडौं, ललितपुर, भक्तपुरसम्म द्रुत सेवा पनि उपलब्ध छ। इलाका हुलाक कार्यालय लुम्बिनीबाट उपलब्ध सेवाहरूको विवरण निम्न अनुसार रहेका छन्।

- चिठी तथा पत्रिका वितरण दर्ता तथा रजिष्ट्रि
- टिकट वितरण, विक्रि
- फोटोकपी, लेमिनेशन, तालिम प्रदान आदि।

६.३ विद्युत

६.३.१ बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको विवरण

यस लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा विद्युत मर्मत संभार, महसूल असुली तथा विद्युतीकरण योजनाको कार्यान्वयन नेपाल विद्युत प्राधिकरणले गर्दै आएको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ (सन् २०२१) को नजिताअनुसार दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनमा विद्युत प्रमुख स्रोतको रूपमा रहेको देखिन्छ।

यस नगरपालिकामा बत्ती बाल्न विद्युत प्रयोग गर्नेको घरधुरी संख्या १२९७१ (९५.२ प्रतिशत) रहेको छ। त्यस्तै ३५७ (२.६२ प्रतिशत) घरधुरीले मट्टितेल, १०१ (०.७४ प्रतिशत) ले सोलार र ३८ (०.२८ प्रतिशत) घरधुरीले गोबर ग्याँसको प्रयोग गरेको देखिन्छ। यस नगरपालिकामा बत्ती बाल्नको लागि अन्य स्रोतहरूको प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या कम रहेको देखिन्छ।

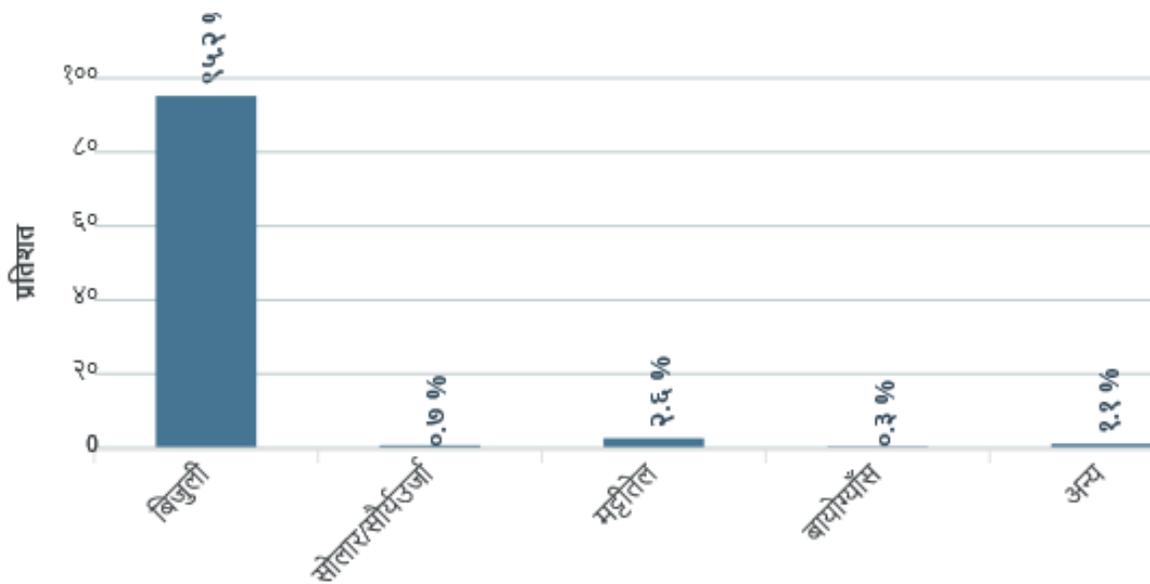
त्यस्तै वडागतरूपमा सबैभन्दा बढी विद्युतको प्रयोग गर्ने वडा नं. ११ रहेको देखिन्छ। जसमा १५०३ घरधुरीले विद्युतको प्रयोग गरेको देखिन्छ। समग्रमा यस नगरपालिकामा विद्युतको पहुँचबाट केही घरधुरीहरू टाढा रहेका छन्। यस क्षेत्रमा विद्युतको पहुँचको लागि नेपाल सरकारले र यस क्षेत्रको राजनिती निकायहरूले पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ। जसको विस्तृत विवरण तलको तालिका र चित्रबाट स्पष्ट पार्न सकिन्छ।

तालिका नं. ३५

बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने श्रोत

वडा नं.	बिजुली	मट्टितेल	गोबर ग्यास	सोलार	अन्य	जम्मा
१	८८८	१५	०	१	५	९०९
२	११७९	३५	२	४	०	१२२०
३	८१३	७	१	६	२	८२९

वडा नं.	बिजुली	मट्टितेल	गोबर ग्यास	सोलार	अन्य	जम्मा
४	९४४	३३	०	११	४१	१०२९
५	८९३	६	०	४	१३	९१६
६	१११९	४	०	६	४	११३३
७	८६९	१७	१	३	७	८९७
८	६६०	२८	३	८	०	६९९
९	९६९	१४	४	५	०	९९२
१०	१३६९	२३	५	१०	५	१४१२
११	१५०३	१४	१२	२०	११	१५६०
१२	१०७४	९३	६	१८	५९	१२५०
१३	६९१	६८	४	५	७	७७५
जम्मा	१२९७१	३५७	३८	१०१	१५४	१३६२१
प्रतिशत	९५.२३	२.६२	०.२८	०.७४	१.१३	१००.००

६.३.२ खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धनको विवरण

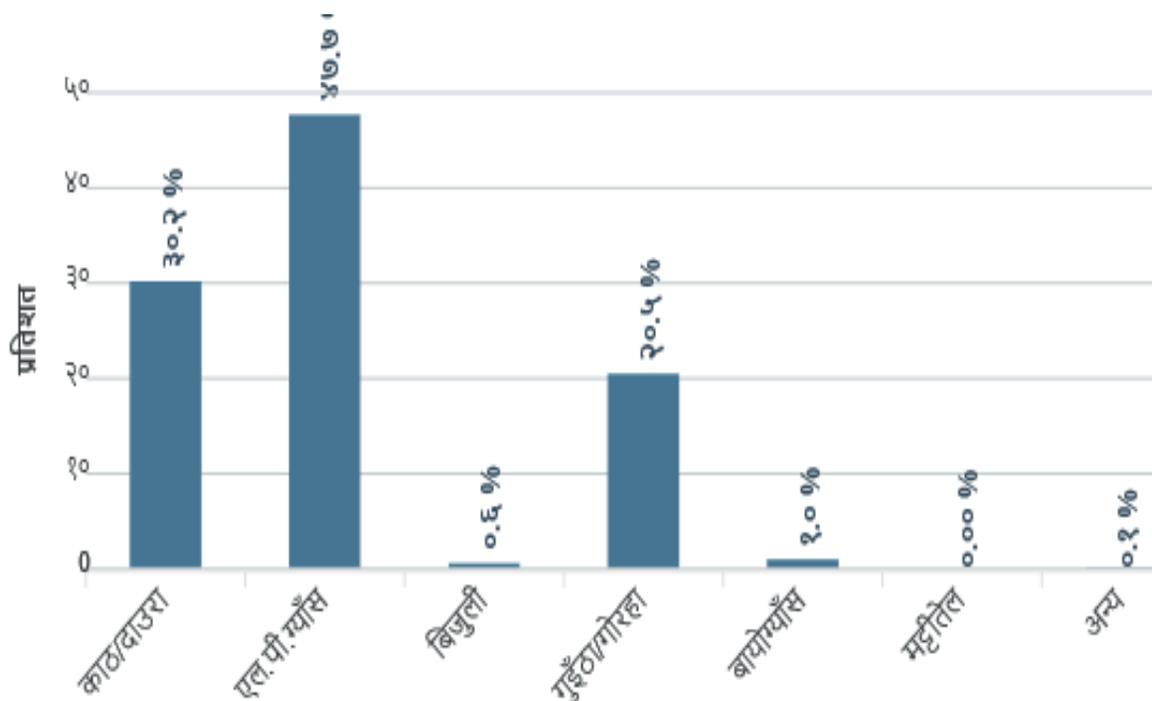
तालिका नं. ३६
खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धनको विवरण

वडा नं.	काठ / दाउरा	मट्टीतेल	एलपी ग्याँस	गुइँठा / ठोरहा	गोबर ग्याँस	बिजुली	अन्य	जम्मा
१	३०५	०	४७७	१२४	०	७७	०	६४४
२	३७२	०	३१७	५१५	२	३	४	९४०
३	२०९	०	५५०	६६	१	१०	०	६२५
४	३२६	०	४८८	२१५	०	३	०	७४६
५	१७६	०	५१६	२२१	०	०	०	६८५
६	३३२	०	७२७	२९	१५	३	१	७५०
७	२३१	०	४१९	२४६	०	२९	०	५९२
८	१६०	०	३२३	२११	०	१	०	४५४
९	२४२	०	५९२	१५६	०	५	०	६८७
१०	५२९	०	८५४	१९	०	२	२	१,०७३
११	५३८	०	७६४	१९२	६२	८	०	१,१३५
१२	४२१	०	२८२	४८८	५१	४	१	१,०२४
१३	२७५	०	१८४	३१४	०	७	०	५९१
जम्मा	४११६	०	६४९३	२७९६	१३१	१५२	८	९,९४६
प्रतिशत	३०.२%	०%	४७.७%	२०.५%	१%	०.६	०.१%	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

वि.स. २०७८ को जनगणना अनुसार लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा परिवारमा खाना पकाउन प्रयोग गरिने प्रमुख इन्धनको सबैभन्दा बढी एलपी ग्याँस ६४९३ (४७.७ प्रतिशत) रहेको छ। यसैगरी दोस्रोमा काठ दाउराको प्रयोग गर्ने ४११६ (३०.२ प्रतिशत), गुइँठा/ठोरहा प्रयोग गर्ने २७९६ (२०.५ प्रतिशत), बिजुलीको प्रयोग गर्ने १५२ (०.६ प्रतिशत), मट्टीतेलको प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या शून्य रहेको छ भने गोबर ग्याँस प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या १३१ (१ प्रतिशत) र अन्य इन्धन प्रयोग गर्ने ८ (०.१ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ।

वडागत रूपमा हेर्दा सबैभन्दा बढी एलपी ग्याँस प्रयोग गर्ने समग्र सबै वडाका घरधुरी संख्या बढी रहेको देखिन्छ। वडा नं १०, ११ र १२ मा भने काठ दाउराको प्रयोग बढि भएको पाइन्छ। जसलाई तलको चित्रबाट पनि स्पष्ट पार्न सकिन्छ।

वैकल्पिक उर्जाको वर्तमान स्थिति र जनताले यस क्षेत्रमा देखाएको आकर्षणलाई हेर्दा वैकल्पिक उर्जाको क्षेत्रमा ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ। तराईको क्षेत्र भएकोले गोबरग्याँसको लागि उपर्युक्त तापक्रम रहेको र पशुहरूबाट प्राप्त गोबरलाई पूर्णरूपमा प्रयोग गर्न सके वन अतिक्रमण रोकनुको साथै महिलाहरूको स्वास्थ्यमा पर्ने नकारात्मक असर समेत न्यून हुने हुँदा यसको लोकप्रियतामा वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ।

खण्ड ७ : सामाजिक पूर्वाधार तथा सेवा

७.१ शिक्षा:

कुनै पनि देशको सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा शिक्षाले ठूलो भूमिका खेलेको हुन्छ। यसलाई मानव विकासको सूचकको रूपमा लिइन्छ। यसै सिलसिलामा यहाँ लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको शैक्षिक स्थिती देखाउन खोजिएको छ। विकासको प्रमुख आधारशिला शिक्षा नै हो, शिक्षाको माध्यमबाट व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभाहरूको विकास हुन गई समग्र समाज र राष्ट्रमा नै सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन सकिन्छ भन्ने सर्वमान्य सिद्धान्त रहिआएको छ। सचेत, अनुशासित तथा उत्पादनशिल जनशक्ति निर्माण गर्नका लागि शिक्षाको सर्वोपरि भूमिका अनिवार्य रहन्छ। योजना निर्माणमा गरिबी निवारण तथा चौतर्फी विकासका लागि शिक्षा क्षेत्रलाई मानव संसाधन विकासको एक शसक्त माध्यमको रूपमा नितिगत रूपमा अवलम्बन गरिएको छ। शिक्षा क्षेत्रको परिसुचकलाई त्यस क्षेत्रमा सञ्चालित विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमबाट निर्धारण गर्न सकिन्छ। यसै अनुरूप यस नगरपालिकामा सञ्चालन भैरहेका विभिन्न तहका शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण अनुसार नगरमा प्राथमिक विद्यालय ६१ वटा, आधारभूत २१ वटा, माध्यमिक विद्यालय १५ वटा, गुरुकुल १, क्याम्पस १ वटा र विश्वविद्यालय १ वटा छन्।

७.१.१ शिक्षक दरबन्दी

तालिका नं. ३७, शिक्षक दरबन्दी

प्राथमिक तह		नि.मा.वि. तह		मा. वि. तह	
स्थायी दरबन्दी	राहत कोटा	स्थायी दरबन्दी	राहत कोटा	स्थायी दरबन्दी	राहत कोटा
११२	४९	१२	१८	९	१४
शिक्षण सिकाई अनुदान: नि.मा.वि.: ७, मा. वि. ४					

स्रोत: (शिक्षा शाखा) २०८०

७.१.२ विद्यार्थी विवरण

तालिका नं. ३८

नगरपालिकामा रहेका सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थीको संख्या

क्र. सं.	तह	कक्षा	लिङ्ग		जम्मा
			छात्रा	छात्र	
१	प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र		२३३६	२५९९	४९३५
२	आधारभूत तह	१-५	६९८३	७३०४	१४२८७
३		६-८	२३४४	२८१९	५१६३
४	माध्यमिक तह	९-१०	११५८	१४४२	२६००
५		११-१२	२७५	५७३	८४८
	जम्मा		१३०९६	१४७३७	२७८३३

७.२ साक्षरता स्थिति

सामाजिक एवं मानव विकासको एक महत्वपूर्ण आयामको रूपमा रहेको शिक्षा क्षेत्रमा लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका यस जिल्लाका अन्य स्थानको तुलनामा धेरै पछाडि रहेको देखिन्छ। पिछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार यस नगरपालिकाको साक्षरता दर ७१.१ प्रतिशत रहेको छ।

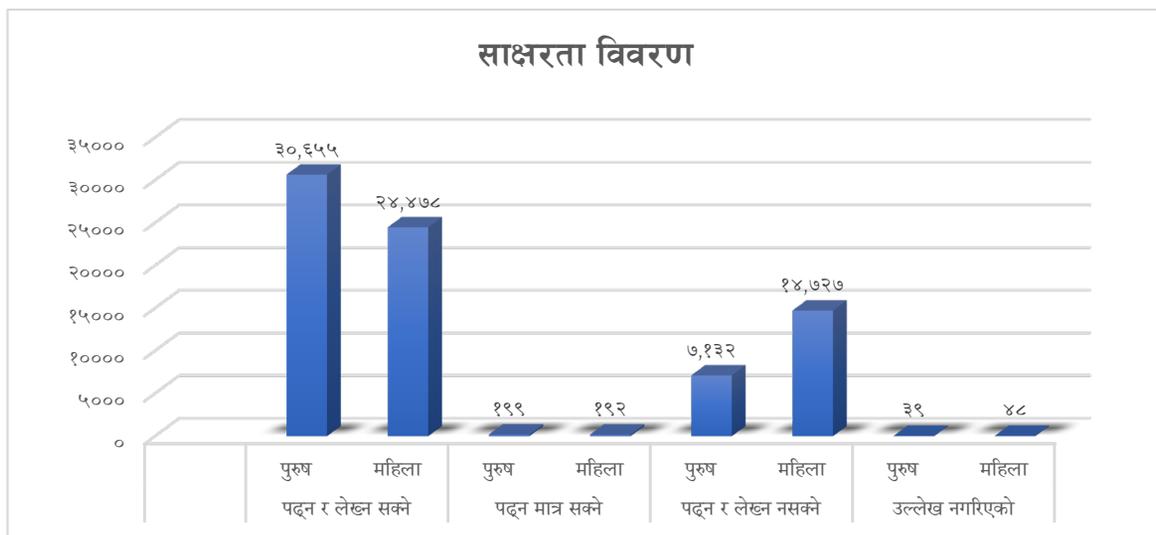
लैंगिक हिसाबले यो नगरपालिकामा पनि अन्यत्र जस्तै धेरै विभेद रहेको पाईन्छ। जस्तै: यस नगरपालिकाको पुरुषको साक्षरता दर ७१.१ प्रतिशतको तुलनामा महिलाको साक्षरता दर ६२.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ। पुरुष र महिलाको साक्षरता दरमा लगभग १८.५ प्रतिशतको फरक देखिन्छ। यस नगरपालिकाको साक्षरताको विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ३९
साक्षरता दर

वडा नं.	पढ्न र लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न र लेख्न नसक्ने		उल्लेख नगरिएको		जम्मा		जम्मा
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
१	२३३६	१८४७	१	४	३२८	८५९	२	३	२६६७	२७१३	५३८०
२	२५७५	१७८५	१६	११	८१६	१५२९	१	०	३४०८	३३२५	६७३३
३	१८७५	१६९६	६	४	३५७	७५३	२	४	२२४०	२४५७	४६९७
४	२२४४	१७२४	३	५	६४३	१२६३	२	१	२८९२	२९९३	५८८५
५	२१३२	१९४२	२२	२२	४५३	८९२	४	८	२६११	२८६४	५४७५
६	२६६७	२३६७	४	२	६५७	१२१०	०	०	३३२८	३५७९	६९०७
७	२११२	१६०२	२	४	३८६	९३६	०	०	२५००	२५४२	५०४२
८	१४६२	११३५	४	२	४१८	८५१	५	१	१८८९	१९८९	३८७८
९	२३७७	१८५७	१८	१४	३९४	९७३	०	०	२७८९	२८४४	५६३३
१०	३२२५	२३९१	२७	३१	५८०	१३०२	१३	१७	३८४५	३७४१	७५८६
११	३४५२	२९३१	६८	५३	७३६	१६४५	९	६	४२९२	४६३५	८९२७
१२	२४४४	१७०८	२६	३८	८९०	१५७९	१	८	३३६१	३३३३	६६९४
१३	१७५४	१४९३	२	२	४७४	९३५	०	०	२२३०	२४३०	४६६०
जम्मा	३०६५५	२४४७८	१९९	१९२	७१३२	१४७२७	३९	४८	३८०५२	३९४४५	७७४९७
प्रतिशत	८०.६	६२.१	०.५	०.५	१८.८	३७.३	०.०५	०.०६	१००	१००	

राष्ट्रिय जनगणना २०७८

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको साक्षरताको स्थिति वर्णन गर्दा सबैभन्दा बढी साक्षरता दर वडा नं. ११ मा ७१.५० प्रतिशत रहेको छ जसमध्ये पुरुष साक्षरता दर ८०.४२ प्रतिशत र महिला साक्षरता दर ६३.२३ प्रतिशत रहेको छ। त्यस्तैगरि सबैभन्दा कम साक्षरता दर वडा नं. ८ मा रहेको छ। जसमा कुल साक्षरता दर ६६.९६ प्रतिशत रहेको छ। जसमध्ये पुरुष साक्षरता दर ७७.३९ प्रतिशत र महिला साक्षरता दर ५७ प्रतिशत रहेको छ। माथिको तथ्यांकलाई हेर्दा यस लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा शैक्षिक हिसाबको दृष्टिले धेरै बिकास गर्नुपर्ने देखिन्छ। यस दरलाई बढाउनु आवश्यक रहेको छ। यस नगरपालिकाको साक्षरता दरलाई तलको चित्रबाट पनि देखाउन सकिन्छ।

७.२.१ शैक्षिक जनशक्तिको विवरण

तालिका नं. ४०

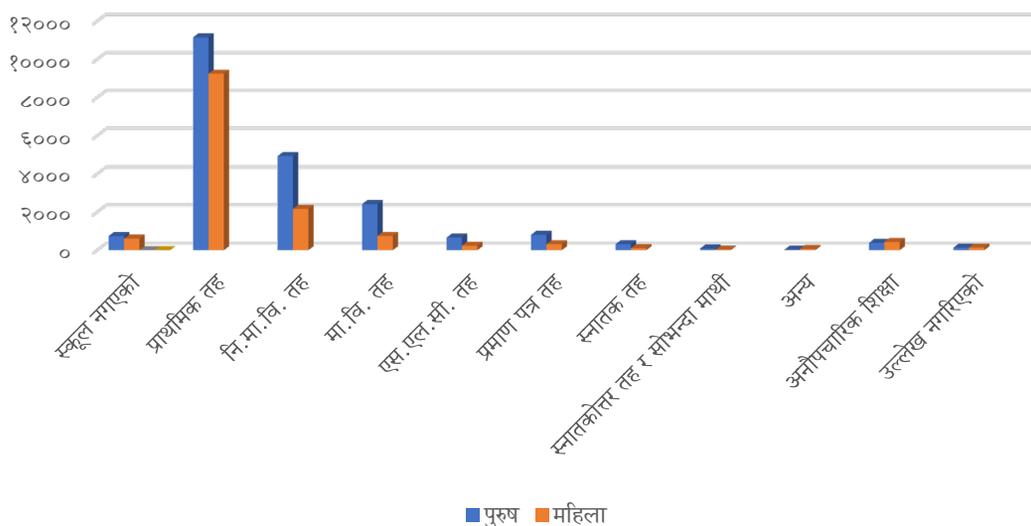
शैक्षिक जनशक्तिको विवरण

लिंग	स्कूल नगएको	प्राथमिक तह	नि.मा.वि. तह	मा.वि. तह	एस.एन.सी. तह	प्रमाण पत्र तह	स्नातक तह	स्नातकोत्तर तह र सोभन्दा माथी	अन्य	अनौपचारिक शिक्षा	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
पुरुष	७४५	१११५४	४९३४	२४१८	६६३	८०८	३१९	८४	३०	३८४	१३५	२१,६७४
महिला	६१०	९२५०	२१६८	७५०	२३७	३१७	१०४	३०	६४	४३३	१३६	१४,०९९
जम्मा	१,३५५	२०,४०४	७,१०२	३,१६८	९००	१,१२५	४२३	११४	९४	८१७	२७१	३५,७७३
प्रतिशत	३.७९	५७.०४	१९.८५	८.८६	२.५२	३.१४	१.१८	०.३२	०.२६	२.२८	०.७६	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

यस तालिकामा लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा विभिन्न शैक्षिक तह उर्तीण गरेका जनशक्ति देखाइएको छ। जसमा २०,४०४ (५७.०४ प्रतिशत) प्राथमिक तह, ७,१०२ (१९.८५ प्रतिशत) नि.मा.वि. तह, ३,१६८ (८.८६ प्रतिशत) मा.वि. तह, ९०० (२.५२ प्रतिशत) एस.एल.सी. तह, १,१२५ (२.५२ प्रतिशत) प्रमाणपत्र तह, ४२३ (१.१८ प्रतिशत) स्नातक तह, ११४ (०.३२ प्रतिशत) स्नातकोत्तर तह र सोभन्दा माथि अध्ययन गरेको देखिन्छ र अन्य अनौपचारिक शिक्षा हासिल गर्नेको संख्या ८१७ (२.२८ प्रतिशत) देखिन्छ नगरमा अझै पनि १,३५५ (३.७९ प्रतिशत) जना स्कुल नगएको देखिन्छ। यसलाई तलको चित्रबाट देखाइएको छ।

शैक्षिक जनशक्तिको विवरण

७.२.२ विषयगत शैक्षिक जनशक्तिको विवरण

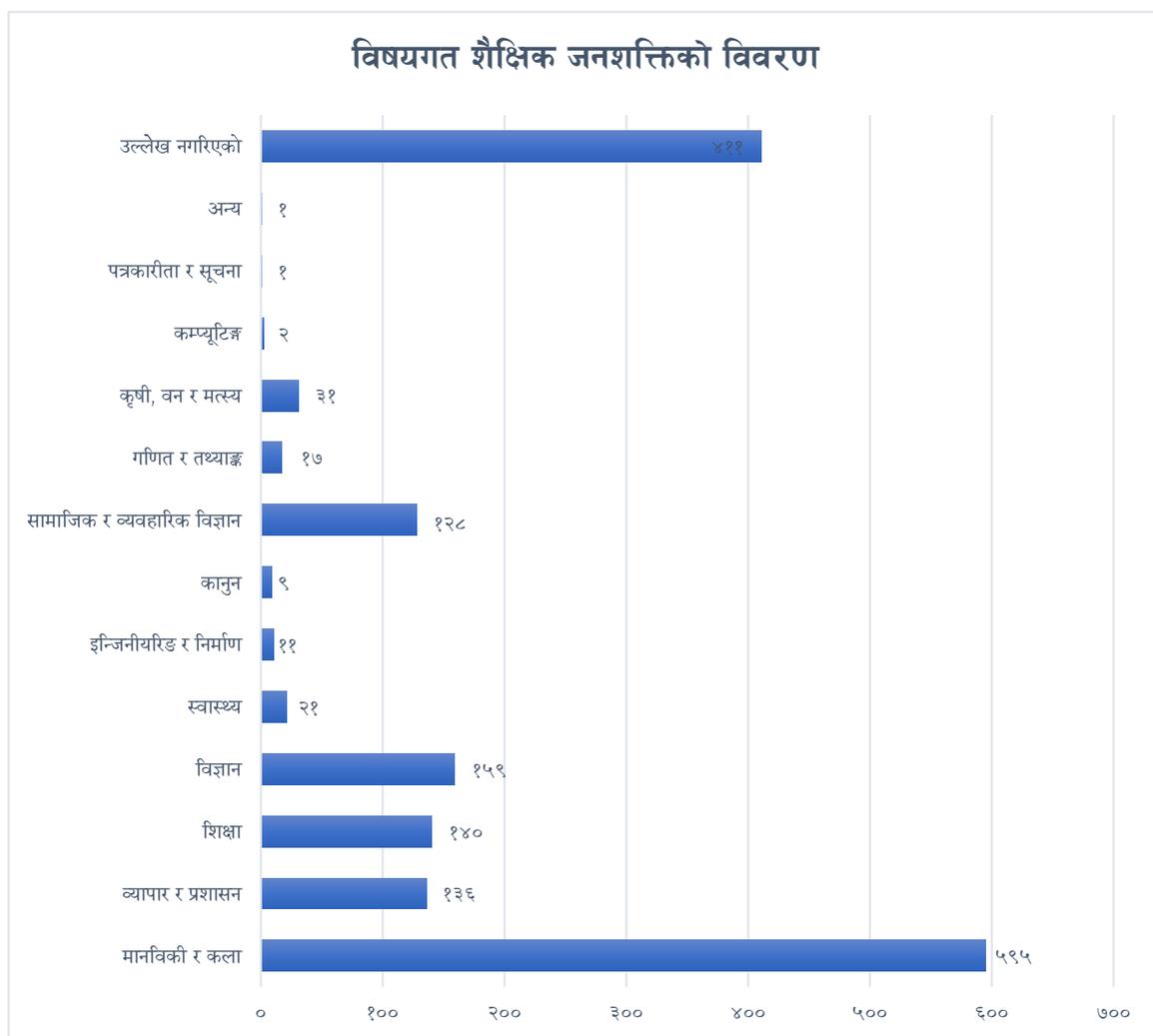
तालिका नं. ४१

विषयगत शैक्षिक जनशक्तिको विवरण

	मानविकी र कला	व्यापार र प्रशासन	शिक्षा	विज्ञान	स्वास्थ्य	इन्जिनियरिङ र निर्माण	कानून	सामाजिक र व्यवहारिक विज्ञान	गणित र तथ्याङ्क	कृषी, वन र मान्य	कम्प्युटिङ	पत्रकारीता र सूचना	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
जम्मा	५९५	१३६	१४०	१५९	२१	११	९	१२८	१७	३१	२	१	१	४११	१,६६२
प्रतिशत	३५.८	८	८	१०	१	०.६६	१	७.७	१.०२	१.८७	०.१२	०.०६	०	२४.७३	१००

केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ बाट प्राप्त तथ्याङ्कका आधारमा नगरपालिकामा विभिन्न संकायमा अध्ययन गरेका शैक्षिक जनशक्तिको विवरणलाई तालिकामा देखाइएको छ। जसअनुसार यस नगरपालिकामा सबैभन्दा बढी मानविकी र कला विषय लिएर पढ्नेको संख्या ५९५ (३५.८० प्रतिशत) रहेको छ भने दोस्रोमा विज्ञान विषय लिएर पढ्नेको जनसंख्या १५९ (९.५७ प्रतिशत), तेस्रो स्थानमा शिक्षा विषय लिएर पढ्नेको संख्या १४० (८.४२ प्रतिशत), व्यापार र प्रशासन विषय लिएर पढ्नेको संख्या १३६ (८.१८ प्रतिशत) रहेको छ। सामाजिक र व्यवहारिक विज्ञान पढ्नेको संख्या १२८ (७.७० प्रतिशत), कृषि, वन र मत्स्य विषय लिएर पढ्नेको संख्या ३१ (१.८७ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ। अन्य प्राविधिक विषय लिएर पढ्नेहरू केहि भएपनि अहिलेको प्राविधिक युगमा अबै पनि प्राविधिक शिक्षामा कमी रहेको देखिन्छ। यस नगरपालिकामा प्राविधिक शिक्षा (स्वास्थ्य, इन्जिनियरिङ, कृषि आदि) मा जोड गर्नुपर्ने देखिन्छ। यसलाई तलको चित्रबाट पनि देखाउन सकिन्छ।

७.२.३ उमेर समूहअनुसारको जनसंख्या र विद्यालय गइरहेको जनसंख्या विवरण

तालिका नं. ४२

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र विद्यालय गइरहेको जनसंख्या विवरण

विवरण	उमेर समूह	कुल जनसंख्या			विद्यालय गइरहेको जनसंख्या			प्रतिशत
		पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	
पूर्व प्रा.वि., नर्सरी, किन्डरगार्डन जाने उमेर समूह	३-५ वर्ष	१००६	९७१	१९९२	९९७	९६६	१९६३	९८.५४
आधारभूत तहमा जाने उमेर समूह (कक्षा १-८)	६-१२ वर्ष	६१३८	५९०९	१२०४७	५७१०	५५१५	११२२५	९३.१७
मा.वि. जाने उमेर समूह (कक्षा ९-१२)	१३-२४ वर्ष	३८८६	२९९१	६८७७	१२६८	१०२६	२२९४	३३.३५
जम्मा		११०३०	९८७१	२०९१६	७९७५	७५०७	१५४८२	

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

यस तालिकामा स्कुल जाने उमेर समूहको जनसंख्या र विद्यालय गइरहेको जनसंख्याको तुलनात्मक विवरण उल्लेख गरिएको छ। जसमध्ये ३ देखि ५ वर्ष उमेर समूहको जनसंख्या मध्ये ९८.६५ प्रतिशत स्कुल गएको देखिन्छ भने १.४६ प्रतिशत स्कुल गएको देखिँदैन। त्यस्तै ६ देखि १२ वर्ष उमेर समूहको जनसंख्याको ९३.१७ प्रतिशत स्कुल गएको देखिन्छ भने ६.८३ प्रतिशत स्कुल गएको देखिँदैन। त्यस्तै १३ देखि २४ वर्ष उमेर समूहको जम्मा जनसंख्याको ३३.३५ प्रतिशत स्कुल गएको पाइन्छ भने ६६.३५ प्रतिशत नगएको पाइन्छ।

७.२.४ नगरपालिकामा रहेका शिक्षण संस्थाहरूको विवरण

विकासको प्रमुख आधारशिला शिक्षा नै हो, शिक्षाको माध्यमबाट व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभाहरूको विकास हुन गई समग्र समाज र राष्ट्रमा नै सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन सकिन्छ भन्ने सर्वमान्य सिद्धान्त रहिआएको छ। सचेत, अनुशासित तथा उत्पादनशिल जनशक्ति निर्माण गर्नका लागि शिक्षा क्षेत्रको सर्वोपरि भुमिका अनिवार्य रहन्छ। नगरमा शिक्षा क्षेत्रमा धेरै प्रयास भएता पनि अपेक्षित उपलब्धि भने प्राप्त गर्न सकिएको छैन।

तथापि योजनाबद्ध रूपमा शैक्षिक पूर्वाधार एवम् सेवा विस्तार हुँदै आएको छ। योजना निर्माणमा गरिबी निवारण तथा चौतर्फी

विकासका लागि शिक्षा क्षेत्रलाई मानव संशाधन विकासको एक शसक्त माध्यमको रूपमा नीतिगत रूपमा अबलम्बन गरिएको छ। स्थानीय सरकारको रूपमा नगरपालिकाको समग्र विकासको निम्ति नगरपालिकालाई नयाँ र गहन जिम्मेवारीहरू थपिदै आएको छ।

शिक्षा क्षेत्रको परिसुचकलाई त्यस क्षेत्रमा सञ्चालित विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमबाट निर्धारण गर्न सकिन्छ। यसै अनुरूप यस नगरपालिकामा सञ्चालन भैरहेका विभिन्न तहका शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण निम्न तालिकामा दिइएका छन्। नगरपालिकामा पठनपाठनका लागि नगरमा प्राथमिक विद्यालय ६१ वटा, आधारभूत २१ वटा, माध्यमिक विद्यालय १५ वटा, क्याम्पस १ वटा र विश्वविद्यालय १ वटा, गुरुकुल १ गरी जम्मा १०० वटा शिक्षण संस्थाहरू रहेका छन्। यसमा निजी क्षेत्रले पनि उल्लेख्य योगदान पुऱ्याउँदै आएको देखिन्छ। जसको विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ४३
शैक्षिक संस्थाहरूको संख्या विवरण

क्र.सं	विश्वविद्यालय	सामुदायिक विद्यालय					जम्मा सा. वि.	धार्मिक / गुरुकुल / मदरसा विद्यालय				जम्मा धार्मिक / गुरुकुल / मदरसा	संस्थागत विद्यालय			जम्मा संस्थागत विद्यालय	जम्मा
		सरकारी क्याम्पस	उच्च मा. वि.	मा. वि.	आधारभूत	प्रा. वि.		मा. वि.	आधारभूत	प्रा. वि.	गुरुकुल		मा. वि.	आधारभूत	प्रा. वि.		
१	१	१	७	२	९	१४	४	१	५	३०	१	३७	५	७	१७	२९	१००
जम्मा	१	१	७	२	९	१४	४	१	५	३०	१	३७	५	७	१७	२९	१००

तालिका नं. ४४
सामुदायिक विद्यालयको विवरण

क्र. सं.	EmisCode	विद्यालयको नाम	ठेगाना	प्र.अ. को नाम	तह / श्रेणी	फोन नं	कैफियत
३	४९०१००००५	बुद्ध आदर्शमा माध्यमिक विद्यालय	लु.सौं.न.पा. १, खुसाइ	राम नेवास विश्वकर्मा	मा.वि. तृतीय	९८६६१५८३०४	
६	४९०१००००१	बलरामपुर माध्यमिक विद्यालय	लु.सौं.न.पा. २, भुजहना	राकेश चन्द्र श्रीवास्तव	नि.मा.वि. द्वितीय	९८४७३८८३९७	
४	४९०६३०००२	तेनुहवा सामुदायिक माध्यमिक विद्यालय	लु.सौं.न.पा. ६, तेनुहवा	मोहम्मद इलियास	प्रा.वि द्वितीय	९८१९४००९४४	
५	४९०२३०००३	कर्महवा माध्यमिक विद्यालय	लु.सौं.न.पा. ७, कर्महवा	लक्ष्मण आले मगर	मा.वि. द्वितीय	९८०४४९८०६४	
६	४९०२३०००२	अधियादि माध्यमिक विद्यालय	लु.सौं.न.पा. ८, एकला	पशुंगम खर्कबन्द	प्रा.वि. तृतीय	९८५७०५४५०१	
७	४९०३७०००१	खुदावागर माध्यमिक विद्यालय	लु.सौं.न.पा. ९, खुदावागर	प्रकाश प्रसाद शुक्ला	नि.मा.वि. द्वितीय	९८५७०१०१२	
८	४९०४००००३	मधुवनि माध्यमिक विद्यालय	लु.सौं.न.पा. १०, महिलवार	मइन्दुदीन खान	मा.वि. द्वितीय	९८११९१२९४५	
९	४९०४७०००२	मसिनाबाबा नेन्दपुरी मा वि	लु.सौं.न.पा. ११, मसिना	सफिउल्लाह खान	मा.वि. तृतीय	९८४७४७२८१३	
१०	४९००१०००४	आमा माध्यमिक विद्यालय	लु.सौं.न.पा. १२, आमा	जनादेव प्रसाद शुक्ला	प्रा.वि द्वितीय	९८६७०३९७२८	
११	४९०१००००६	भगवानपुर आधारभूत विद्यालय (निमावि)	लु.सौं.न.पा. १, भगवानपुर	श्याम सुन्दर मौर्य	प्रा.वि द्वितीय	९८४७२८३११९	
१२	४९०१००००३	गौतमबुद्ध आधारभूत विद्यालय (निमावि)	लु.सौं.न.पा. २, अरदौला	मनोज कुमार यादव	प्रा.वि. तृतीय	९८०७४९०५१४	
१३	४९०३८०००१	रामजानकी आधारभूत विद्यालय (निमावि)	लु.सौं.न.पा. ४, मनोरा	त्रिलोकनाथ श्रीवास्तव	प्रा.वि. तृतीय	९८५७०५०५५१	
१४	४९०६९०००१	तत्कुलहा आधारभूत विद्यालय (निमावि)	लु.सौं.न.पा. ७, ढोडहवा	बजहुल कमर खाँ	प्रा.वि द्वितीय	९८०४४२७८०९	
१५	४९०४००००१	लुम्बिनी आधारभूत विद्यालय (निमावि)	लु.सौं.न.पा. १०, महिलवारी	सन्तराम यादव	प्रा.वि. तृतीय	९८४७०४४९१८	
१६	४९०४००००२	जनता आधारभूत विद्यालय (निमावि)	लु.सौं.न.पा. १०, पिंपरपतिया	हिरालाल श्रीवास्तव	प्रा.वि द्वितीय	९८११४१०७८२	
१७	४९०४७०००१	सरस्वती आधारभूत विद्यालय (निमावि)	लु.सौं.न.पा. ११, महादेवा	अशोक कुमार गौड	प्रा.वि द्वितीय	९८६७३९८३१२	
१८	४९०२३०००१	बाल ज्योति आधारभूत विद्यालय (निमावि)	लु.सौं.न.पा. ११, धुपही	प्रकाशचन्द्र यादव	प्रा.वि. तृतीय	९८०७५१२१६५	
१९	४९०६९०००१	कारीदेह आधारभूत विद्यालय (निमावि)	लु.सौं.न.पा. १३, कारीदेह	दिलिप कुमार यादव	प्रा.वि. तृतीय	९८१६४३१०२५	

क्र. सं.	EmisCode	विद्यालयको नाम	ठेगाना	प्र.अ. को नाम	तह / श्रेणी	फोन नं	कैफियत
इह	४९०१०००१०	शिवशक्ति आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. २, ललितहवा	सुरेन्द्र यादव	बाल. सहजकर्ता	९८१४४९०७२३	
इण	४९०१००००२	ज्ञानकुन्ज आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. २, भरथापुर	अखिलेशकुमार त्रिपाठी	प्रा.वि द्वितीय	९८६७४१९२३७	
इस्त	४९०१००००८	नेपाल राष्ट्रिय आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. २, कचरिहवा	राजाराम विश्वकर्मा	प्रा.वि द्वितीय	९८२१४८६५०६	
इद्द	४९०३८०००४	पडेरिया आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. ३, पडेरिया	भुल्लन प्रसाद यादव	प्रा.वि द्वितीय	९८१७५५३२७०	
इध	४९०३८०००३	मायादेवि आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. ४, मनोरा	जमुना प्रसाद विश्वकर्मा	प्रा.वि द्वितीय	९८०७४०७६६९	
इद्ध	४९०३८०००२	अमारि आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. ४, अमारि	श्रीनिवास बर्ई	प्रा.वि द्वितीय	९८६७३९८२९५	
इद्दु	४९०२३०००४	सिद्धार्थ आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. ७, आधियारि	अल्लाफ हुसेन खाँ	प्रा.वि. तृतीय	९८४७०३८९३४	
इदट	४९०४००००८	दिव्य ज्योति आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. १०, मधुवनि	राज कुमार बर्ई	प्रा.वि द्वितीय	९८०७४७८४२६	
इदठ	४९०४००००१	लुम्बिनीज्ञानप्रभा आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. १०, लक्ष्मपुर	मोतीलाल यादव	प्रा.वि. तृतीय	९८५७०१६४८	प्रा.वि.
इदड	४९००१०००७	सरस्वती आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. १२, सोनवल	जमाल अहमद खाँ	प्रा.वि द्वितीय	९८०७४१३००५	
इदढ	४९००१०००१	दुर्गा आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. १२, अमहवा	सन्तराम प्रसाद लोध	प्रा.वि द्वितीय	९८४७२८१६६७	
इदण	४९००१०००५	बुद्ध आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. १२, बभनि	हरिश चन्द्र लोध	प्रा.वि. तृतीय	९८६४४३०२७७	
इदज्ञ	४९००१०००३	रामजानकी आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. १३, अजमा	प्रमोद कुमार श्रीवास्तव	प्रा.वि द्वितीय	९८६७२२५७३९	
इदद्	४९००१०००६	गणेश आधारभूत विद्यालय (प्रावि)	लु.साँ.न.पा. १३, चैसिया	वीरन्द्र लाल श्रीवास्तव	प्रा.वि द्वितीय	९८४७२८३२१९	
इदघ		बुद्ध प्रा.वि.	लु.सा.न.पा १२	हरिशचन्द्र लोध		९८१६४३०२७७	

तालिका नं. ५०
संस्थागत विद्यालयको विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	सञ्चालित कक्षा	प्रधानाध्यापकको नाम	फोन नं.
१	प्रतिभा ई.बो.स्कूल	लु.साँ.न.पा. १ मधुवनी	१०	श्रीराम यादव	९८११९३९७९५
२	बुद्धमाया इ.स्कूल	लु.साँ.न.पा.- १ खुनगाई	४	शारदा प्रसाद कुर्मी	९८०५४९३१५९
३	बुद्ध लाइट ई.स्कूल	लु.साँ.न.पा.- १ भगवानपुर	८	राम लखन हरिजन	९८०७४१८२५७
४	बुद्ध शाइन स्टार ई.ब्रो.स्कूल	लु.साँ.न.पा.- २ मुजहाना	७	राम देव मौर्य	९८१६४१६९६९
५	ग्रीनवे ग्लोवल हेरिटेज स्कूल	लु.साँ.न.पा. ४ पडरिया	२	जय प्रकाश श्रीवास्तव	९८४४७१४५४८
६	मायादेवी एकेडेमी	लु.साँ.न.पा.-४ ठूलो महुवारी	४	शिव नन्दन हरिजन	९८११४११४८८
७	श्री माता फूलमति शिक्षा निकेतन	लुसाँनपा -४ अमारी	३	रमाकान्त बढई	९८२७५४६५४७
८	एसपायर ई.स्कूल	लु.साँ.न.पा. ६ एकला	५	अब्दुल कलाम	९८०४४८२०८३
९	जेम्स मोडल स्कूल	लु.साँ.न.पा. ६ पर्सा	१	असरफ खान	९८५७०११०८०
१०	लर्डबुद्ध ई.बो.स्कूल	लु.साँ.न.पा. ६ मनौरा	५	महेन्द्र यादव	९८०६९४३५६७
११	सिद्धार्थ जन्मस्थली ई. स्कूल	लु.साँ.न.पा.- ६ पर्सा	१०	तिलकराम यादव	९८४७२०२८२०
१२	नव जीवन इ.बो. स्कूल	लु.साँ.न.पा.- ६ रमवापुर	१०	शिव कुमार यादव	९८०७५७१०६९
१३	जीवन ज्योति ई. स्कूल	लु.साँ.न.पा.- ७ भैसहीया	५	राम औतार यादव	९८२४४३२९९१
१४	मुनलाईट ई.बो. स्कूल	लु.साँ.न.पा. ८ एकला	५	घनश्याम यादव	९८०६९०७५२०
१५	दिव्य ज्योति ई.बो. स्कूल	लु.साँ.न.पा.- ९ रमावापुर	७	राम देव मौर्य	९८१६४१६९६९
१६	बोधी किड्स मन्टेन्सरी	लु.साँ.न.पा.-१० महिलावार	२	प्रनिता शर्मा	९८४७०४५६९५
१७	करुणा महिला विद्यालय शैक्षिक गुठी	लु.साँ.न.पा. १० महिलावार	१०	शंकर प्रसाद	९८४७०३१८६३
१८	मेता गुरुकुल (शैक्षिक गुठि)	लु.साँ.न.पा. १० महिलावार	१०	लोचन बामजन	९८०४४८०६७१
१९	अलइहसान मोडल एकेडेमी	लु.साँ.न.पा. -११	३	मजीबुल्लाह शेष	९८४७२१६६९७
२०	गोल्डेन ई.बो. स्कूल	लु.साँ.न.पा.- ११ मसिना	५	राम प्रसाद यादव	९८१९४१८८३३
२१	ज्ञान कुञ्ज शिक्षा निकेतन	लु.साँ.न.पा.- ११ मोगलहा	४	फिरोज अहमद	९८२४४४४०६६
२२	इमान एकेडेमी	लु.साँ.न.पा. १२ आमा	२	अब्दुल रहिम	९८११५३१५८७
२३	न्यू डिललाईट ई.बो.स्कूल	लु.साँ.न.पा. १२ आमा	३	बिमल प्रसाद लोध	९८११५४१३९७
२४	मायादेवी ई.स्कूल	लु.साँ.न.पा. १२ आमा	२	धनपत यादव	९८०५४०२३९७
२५	सरस्वती शिक्षा निकेतन	लु.साँ.न.पा.- १२ सोनवल	१	उमेश यादव	९८२१५२१६४६
२६	सनराईज ग्लोबल एकेडेमी	लु.साँ.न.पा.- १२ बन्जरही	४	रामराज लोध	९८०७५७१०८
२७	बुद्ध गार्डेन ई.बो.स्कूल	लु.साँ.न.पा.- १२ आमा	७	त्रिभुवन यादव	९८२४४६९५२३
२८	बुद्ध ग्रेस इ.स्कूल	लु.साँ.न.पा.- १३ कालीदह	४	दिलिप कुमार लोध	९८०६९०८९४७
२९	लुम्बिनी ब्राइट ई.बो. स्कूल	लु.साँ.न.पा.- १३ कालीदह	४	सफात खान	९८६७००१७३५

तालिका नं. ४५
मदरसाहरूको विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	गाउँ टोल	नाम	मोवाइल	बैङ्क खाता नम्बर	EmisCode
१	मदरसा रियाजुल स्लाम भगवानपुर	लुसाँनपा-१, भगवानपुर	ईनिमुल्लाह जोलाहा	९८०६९४९६८०	४१४९०१५१३५६८०११	४९०१०००१४
२	मदरसा अरबिया दारुसलाम	लुसाँनपा-१, कीर्तिपुर	अब्दुल्लाह फकिर	९८१७४३६६५९	४१४९०१५८९९५४०१६	४९०१००००९
३	मदरसा इस्लामिया रियाजुल वलुम	लुसाँनपा-२, केवटलिया	अहमदीन मुसलमान	९८१५४८८९३८	४१४९०१४५५६३३०१३	४९०१०००११
४	जामिया फैजुल इस्लाम अलसाल्फिया	लुसाँनपा-३, पडरिया	अब्दुल करिम मुसलमान	९८०६९४७५२६	४१४९०१५८६९०५०१४	४९०३८०००८
५	मदरसा अनवारुल वलुम	लुसाँनपा-४, महदेवा (शिवलवा)	नसार अहमद	९८०७५२९९२२४	४१४९०१५८४८१२०१९	४९०३८०००७
६	मदरसा अरबिया सिराजुल वलुम अल-सलापिया	लुसाँनपा-४, मनौरी	अब्दुल रहिम	९८०५४८१९५३	४१४९०१६२३१३७०१४	४९०३८००१०
७	मदरसा इस्लामिया वैतुल वलुम	लुसाँनपा-४, अमारि	अब्दुल सलाम शेख	९८१४४१९४२६	४१४९०१५८१४५००१९	४९०३८०००६
८	मदरसा अरबिया इबनकैइम अल जौजिया	लुसाँनपा-५, मोहम्मदनगर	अब्दुल समद शेख	९८२१५४१६०६	४१४९०१५१०३१००११	४९०६९०००६
९	मदरसा जातीयतुल इस्लाह	लुसाँनपा-५, मोहसह	अब्दुल मोतिन धुनिया	९८०१४७३२२६	४१४९०१५११८०१०१९	४९०६९००१६
१०	मदरसा अरबिया सेराजुल ओलुम	लुसाँनपा-५, मनोहरपुर	अब्दुल कलाम	९८०८८३५४३५	४१४९०१५८१३३३०१२	४९०६९००१७
११	मदरसा अबुबकर अलसिद्दिक लिलबनात	लुसाँनपा-५, मोहम्मदनगर	अब्दुल हक मुसलमान	९८५७०१५९१७	४१४९०१५२६५७१०११	४९०६९००१४
१२	मदरसा मर्कुजुलालिम वदावा अलइस्लामिया	लुसाँनपा-६, तेनुहवा	जालुद्दीन मुसलमान	९८०२६४७३२३	४१४९०१५१४२५३०१२	४८०६९०००४
१३	मदरसा अरबिया समसुल वलुम	लुसाँनपा-६, महाजिदिया	मोहम्मद जमाल मुसलमान	९८२१९०६६८	४१४९०१५१०२८९०१२	४९०६९००११
१४	अल मदरस्तुल अरबिया बहरुल ओलुम अलसाल्फिया	लुसाँनपा-६, तरकुलहा	सजरुद्दीन अन्सारी	९८०५४००१८२	४१४९०१३५९४३९०१५	४८०६९०००७
१५	मदरसा अनवारुल वलुम	लुसाँनपा-६, मोहम्मदपुर	अब्दुल कलाम	९८०८८३५४३५	४१४९०१३७६८४१०१३	४८०६९०००८
१६	मदरसा सजरुल उलुम अलसाल्फिया	लुसाँनपा-६, रमवापुर	मकबुल मुसलमान	९८०६९९८७८७	४१४९०१७४१०१३०११	४९०६९००१५
१७	मदरसा अमरबिन खताब	लुसाँनपा-६, पर्सा	मो सारिफ मु	९८०६९०१८००	४१४९०१५३२१०१०१७	४९०६९०००५

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	गाउँ टोल	नाम	मोबाइल	बैङ्क खाता नम्बर	EmisCode
१८	मदरसा इस्लामिया समसुल ओलुम	लुसाँनपा-७, पूर्व शिवागढिया	मोहम्मद सुबहान	९८११४७७२१५	४१४९०१५९९२३९०१३	४९०२३०००८
१९	मदरसा मिसबाहुल वलुम अलसलफिया	लुसाँनपा-७, बनरहवा			४१४९०१४२७८३१०१८	४९०२३००१५
२०	मदरसा दारुलतौहिद पश्चिम शिवागढिया	लुसाँनपा-७, पश्चिम शिवागढिया	हबिबुल्लाह शेख	९८००७९३३३४४	४१४९०१५७७७९२०१०	४८०२३००११
२१	मदरसा होली कुरान मेमोराइजेसन सेन्टर	लुसानपा ठ भैसैया	शाहाबुद्दिन मुसलमान	९८०४४७८४६३		४९०२३००१३
२२	मदरसा अरबिया इसलामिया बहश्ल ओलुम	लुसाँनपा-८, भरवलिया	रफिक अहमद खॉ	९८०४४१११७९	४१४९०१५७१७४५०१०	४८०२३०००७
२३	मदरसा वैतुल उलूम	लुसाँनपा-९, पिपरा	मोहम्मद आमिर खॉ	९८१८९०८७७९	४१४९०१४८५७६५०१७	४८०३७०००३
२४	मदरसा अरबिया मजहश्ल वलुम	लुसाँनपा-९, पिपरपतिया	अनुहसिन मुसलमान	९८०७५१०७१३	४१४९०१३५१२८५०१९	४९०३७०००७
२५	मदरसा अरबिया समसुल वलुम	लुसाँनपा-९, सोनवरसा	समिउल्लाह मुसलमान	९८०७४६०६५७	४१४९०१३५६११९०१६	४९०३७०००४
२६	मदरसा अलजामियतुल मोहम्मदिया अलसलफिया	लुसाँनपा-९, पिपरा	मोहम्मद आमिर खॉ	९८१८९०८७७९	४१४९०१३६०६९७०११	४८०३७०००६
२७	मदरसा अरबिया दारुल होदा	लुसाँनपा-९, चैनपुरवा	समसाद आलम	९८०४४३५२४१	४१४९०१६२८४८३०१८	४८०३७०००२
२८	मदरसा इस्लामिया नुरुल होदा	लुसाँनपा-११, बिचौवापुर	सफुद्दीन मुसलमान	९८०७४७६४३२२		४९०४७०००३
२९	मदरसा अरबिया वहश्ल वलुम असलफिया	लुसाँनपा-११, कुकुरभुक्वा		९८०५४८१७२८	४१४९०१५७५५७५०१२	४९०४७०००५
३०	मदरसा दारुल होदा अलसलफिया	लुसाँनपा-११, सेमरा	निरु क्षेत्री	९८०१३५२९८४	४१४९०१५७५८०००१६	४९०४७०००९
३१	मदरसा तनविक्श्ल इस्लाम अल-सलफिया	लुसाँनपा-११, धुपही	जुबेर अहमद	९८०६९८३८३३३	४१४९०१५०५८४५०१२	४९०२३००१०
३२	मदरसा अरबिया अनवारुल ओलुम	लुसाँनपा-११, गनवरिया			४१४९०१५७७१९७०१५	४९०२३००६
३३	मदरसा अरबिया दारुल होदा	लुसाँनपा-११, मोस्लाहा	अब्दुल सलाम	९८१५४६८३६१	४१४९०१६२११०८०१७	४९०४७०००४
३४	मदरसा इस्लामिया दारुलहोदा	लुसाँनपा-११, चिरपुरवा	अब्दुल मोकिम मुसलमान	९८११४९४३५७	४१४९०१९७६९१४०१४	४९०४७००१०
३५	मदरसा तालिमुल इस्लाम	लुसाँनपा-१६, आमा	मोलान अब्दुल बहाव	९८०६९३३९८२	४१४९०१५९५९०००१७	४८००१००१८
३६	मदरसा तालिमुल कुर्आन वसुन्ह	लुसाँनपा-३, उडवल्या	मुस्तफा मुसलमान	९८०७४८३१३४	४१४९०१३७१४३३०१४	४९००१०००९
३७	मदरसा इस्लामिया मिसबाहुल ओलुम	लुसाँनपा-३, कालिदह	मोहम्मद उमर जोल्लाह	९८१६४३२८२९	४१४९०१६८४४०६०१८	४९००१०००८

तालिका नं. ४६
सामुदायिक सिकाई केन्द्रका सम्पर्क नम्बरहरू

क्र.स.	सिकाई केन्द्रको नाम	ठेगाना	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर
१	मधुवनी सामुदायिक सिकाई केन्द्र	लु.साँ.न.पा.-१० मधुवनी	रेखा चौधरी (सामाजिक परिचालक)	९८१९४४१४६०
२	भगवानपुर सामुदायिक अध्ययन केन्द्र	लु.साँ.न.पा.-१ भगवानपुर	सरीता यादव (सामाजिक परिचालक)	९८०५४८९०४८
३	खुदाबगर सामुदायिक सिकाई केन्द्र	लु.साँ.न.पा.-९ खुदाबगर		९८००७८९८५७
४	तेनुहवा सामुदायिक सिकाई केन्द्र	लु.साँ.न.पा.- तेनुहवा	राजेन्द्र श्रीवास्तव	९८०७४००८५१
५	लुम्बिनी आदर्श सिकाई केन्द्र	लु.साँ.न.पा.-३ पडरिया		
६	एकला सामुदायिक सिकाई केन्द्र	लु.साँ.न.पा.-७ भैसिया		९८२५४९९८६६
७	दाइ अखिलेश्वरी देवी सामुदायिक सिकाई			९८०७४४५३९९
८	केन्द्र ग्रामीण समाज कल्याण संघ	तेनुहवा	सीउर्रहमान अन्सारी (अध्यक्ष)	९८४७०३१४९७
९	आमा सामुदायिक सिकाई केन्द्र	लु.साँ.न.पा.-१२ आमा	प्रकाश गुप्ता (अध्यक्ष)	९८०६९७५३७७

७.२.५ शैक्षिक क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरू

- विद्यालय छाड्ने प्रवृत्ति उच्च हुनु: विद्यार्थीहरू प्राथमिक तह पुरा नगर्दै विद्यालय छाड्ने, विभिन्न किसिमका छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइएको भएता पनि दलित, आदिवासीहरूको विद्यालय छाड्ने प्रवृत्ति उच्च हुनु शैक्षिक विकासको बाधकको रूपमा देखिएको छ।
- कक्षा दोहोर्‍याउने प्रवृत्ति बढी हुनु: प्राथमिक तहको विद्यार्थीहरूको तथ्याडकलाई आधार मानेर हेर्दा कक्षा दोहोर्‍याउने प्रवृत्ति बढी हुनुले शैक्षिक गुणस्तर सुधारको आवश्यकतालाई इङ्कित गरेको छ।
- दलित, आदिवासी जनजाती भर्नादर न्यून हुनु : विपन्न, दलित, आदिवासी जनजातिको भर्ना दर न्यून हुनु नगरको शैक्षिक विकासको चुनौतीको रूपमा रहेको छ।
- दलित, आदिवासी जनजाती विद्यालय छाड्ने दर : नगरको औषत विद्यालय छाड्ने दरमा वृद्धि हुनुको मुख्य कारण आदिवासी र दलितहरूको विद्यालय छाड्ने दरमा वृद्धि हुनु हो।

- विद्यालयहरू आर्थिक रूपले कमजोर हुनु : नेपाल सरकारबाट प्राप्त सीमित अनुदान तथा विद्यालय व्यवस्थापन समितिहरूले समेत आवश्यक श्रोत जुटाउन नसकेको कारणले बहुसंख्यक विद्यालयहरूको आर्थिक स्थिति निकै कमजोर देखिन्छ। दुर्बल आर्थिक अवस्थाले गर्दा शैक्षिक सामग्री जुटाउन तथा अन्य अतिरिक्त क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्न बाधा पुगेको देखिन्छ।
- अभिभावकहरू चनाखो नहुनु : बालबालिकाहरूको शैक्षिक प्रगतिबारे अभिभावकहरूको चासो कम हुनु तथा विद्यालयद्वारा समेत बालबालिकाहरूको स्थितिबारे अभिभावकलाई जानकारी नदिइनुले पनि शैक्षिक गुणस्तरमा नकारात्मक प्रभाव पारेको देखिन्छ।
- शिक्षक दरबन्दी कम हुनु : दरबन्दी अनुसार शिक्षकको कमी हुनु तथा केही समयका लागि कुनै शिक्षकको अनुपस्थिति हुँदा कक्षाहरू खाली रहने गरेको देखिन्छ। यसरी शिक्षकहरू तालिममा जाँदा, सुत्केरी बिदा वा सञ्चित बिदामा रहँदा विद्यालयले अल्पकालित शिक्षकको व्यवस्था गर्न सक्ने प्रावधान रहेको छैन। एकातिर नेपाल सरकारबाट आवश्यक दरबन्दी उपलब्ध नहुनु अर्कोतर्फ स्थानीय निकाय एवम् व्यवस्थापन समितिले त्यसको आवश्यक व्यवस्था गर्न नसक्नु आदि कारणले गर्दा आवश्यक प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिएको देखिँदैन।
- राजनीतिकरण हुनु : विभिन्न राजनीतिक पार्टीहरूले शिक्षकहरूको संगठनहरू मार्फत शिक्षकहरूलाई आफ्नो पार्टीको स्वार्थ पूरा गर्न प्रयोग गरिरहेको देखिएको छ। राजनीतिक पार्टीहरूको दबावका कारण जिल्ला शिक्षा कार्यालयले त्यस्ता शिक्षकहरूमाथि अनुशासनको कारवाही समेत गर्न नसकेको पाइएको छ। यस बाहेक व्यवस्थापन समिति समेत शिक्षकहरूलाई आफ्नो दलगत स्वार्थ परिपूर्ति गर्ने साधनका रूपमा प्रयोग गर्दै आएको देखिएको छ।
- शिक्षकहरूमा प्रतिबद्धताको कमी : शिक्षकहरूले शिक्षण पेशालाई आत्मसात गर्न नसक्नु तथा विद्यार्थीले प्राप्त गर्ने प्रतिफलको जिम्मेवारी लिन नसक्नु पनि शैक्षिक प्रगतिको बाधकको रूपमा देखा परेको छ। प्रायः पठन-पाठन समयमा नसिद्धिनु पनि मुख्य समस्याको रूपमा देखिएको छ।
- आधुनिक प्रविधिको प्रयोग नहुनु : सूचना तथा प्रविधिको क्षेत्रमा आएका अत्याधुनिक परिवर्तन र सुविधाबाट बहुसंख्यक विद्यालयहरू बञ्चित हुनुले समेत शैक्षिक विकासमा बाधा पुगेको देखिन्छ। प्रायः धेरै विद्यार्थी र शिक्षकहरू कम्प्युटर र इन्टरनेटको प्रयोगको सुविधाबाट बञ्चित रहेका छन्।

७.३ स्वास्थ्य

राजनितिक रूपमा १३ वडाहरूमा विभाजित यस नगरपालिकामा जनताले आवश्यकता अनुसारको स्वास्थ्य सेवा लिइरहेका छन्। नगरपालिकामा १ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, ७ वटा स्वास्थ्य चौकी, १ शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, भौतिक पूर्वाधार, १ नागरिक आरोग्य केन्द्र तथा दरबन्दी अनुसार स्वास्थ्यकर्मीहरू छन्। ग्रामीणस्तरमा उपचारात्मक स्वास्थ्य स्थिति बलियो रहेको छ। स्थानीय समुदायहरू, स्थानीय गैरसरकारी निकायहरूका प्रतिनिधीहरूको अनुसार यस नगरपालिकामा मातृ तथा शिशु मृत्युदर घट्दै गएको छ।

सामान्य प्रसुती सेवा (Normal Delivery Service) को सेवाले मातृमृत्युदर कमी ल्याएको छ। समस्याको पहिचान गर्ने सन्दर्भमा ज्ञानको कमी, लक्षणहरूको (Symptoms) गम्भीरता सम्बन्धि बुझाइमा कमी, औषधी उपचार प्रणाली (Medical System) माथिको विश्वासमा कमी, स्वास्थ्य सेवाका लागि यात्रा गरिरहनुपर्ने दुरी सम्बन्धी कुराहरू, सेवाको लागत, परम्परागत विश्वास, गरिबी न्युन गर्ने सामाजिक, आर्थिक अवस्था जस्ता विविध कारणले गर्दा आपतकालीन सेवामा कमी आउने गरेको देखिएको छ।

सामान्यस्तरको स्वास्थ्य सेवाहरू नगरपालिकामा रहेका विभिन्न स्वास्थ्य चौकीहरू मार्फत प्रदान भइरहेको पाइन्छ भने स्वास्थ्य सेवाका लागि आवश्यक सुविधा सम्पन्न हस्पिटल र विशेषज्ञ सेवाको अभाव रहेको छ। नगरपालिकामा १ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी ७, सहरी स्वास्थ्य केन्द्र, १ नागरिक आरोग्य केन्द्र, १ खोप केन्द्र - ३५, गाउँघर क्लिनिकहरू २४, टि. वी. उपचार केन्द्र- ९, बर्थीङ सेन्टर- १, निजी अस्पताल र नर्सिङ होम -२ साथै केही पोलिक्लिनिक, क्लिनिक, फार्मसी, सञ्चालनमा रहेका छन्। यी संस्थाहरूबाट सीमित मात्रामा मात्र स्वास्थ्यका आधारभूत सेवा सञ्चालन भए तापनि धेरै जसो आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको अपर्याप्तता रहेको छ।

नगरपालिकामा विशेषज्ञ चिकित्सकहरू (Medical Officers) तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूबाट स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध छ। अस्पताल निर्माणाधीन र पर्याप्त मात्रामा औषधीको आपूर्ति छ। दुर्गम वडाहरूमा बस्ने परिवारहरूले स्वास्थ्य सेवाका लागि घरदैलो स्वास्थ्य सेवा लिइरहेका छन् भने वर्षातको समयमा अझ पनि कठिनाई भैल्लु पर्ने अवस्था छ।

तालिका नं. ४७

स्वास्थ्य शाखा र अन्तरंगका सेवा प्रवाह संस्थाहरूको र विवरण (आ.व. ०७९/०८०)

क्र.सं	विवरण	संख्या
१	जम्मा वडा	१३
२	जम्मा जनसंख्या	८७३८३
३	४ वर्ष मुनिको जनसंख्या	९८८६
४	अनुमानित जिवित जन्म	१९९१
५	१५-४९ वर्षका विवाहित महिला	२२७५५
६	अनुमानित गर्भवती	२५०६
७	६० वर्ष वा सो भन्दा माथिका ज्येष्ठ नागरिक	७२४७

“शुद्ध, बुद्ध, ऋषि मन, समृद्ध नगर, सुखी नगरवासी हाम्रो अभियान”

क्र.सं	विवरण	संख्या
८	पूर्ण खोप घोषणा भएका वडा	१३
९	खुला दिशामुक्त घोषणा भएका वडा	१३
१०	पूर्ण संस्थागत प्रसूती भएका वडा	०
११	अस्पताल (आधारभूत नगर अस्पताल)	निर्माणाधीन - १
१२	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	१
१३	स्वास्थ्य चौकी	७
१४	सामुदायीक स्वास्थ्य इकाई	०
१५	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र	१
१६	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	०
१७	नीज स्वास्थ्य संस्था (अस्पताल, Nursing Home, पोलिक्लिनिक)	४
१८	आयुर्वेद औषधालय (नागरिक आरोग्य केन्द्र)	१
१९	बर्थिङ सेन्टर शाखा	१
२०	प्रयोगशाला भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	१
२१	खोप क्लिनिक संख्या	३५
२२	गाउँ र क्लिनिक संख्या	२४
२३	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका संख्या	१३१
२४	सामुदायिक अस्पताल	
२५	सर्पदंश उपचार केन्द्र	१
२६	निज अस्पताल	०
२७	पोलिक्लिनिक	१
२८	क्लिनिक	१
२९	डाइगोनोस्टिक सेन्टर	-
३०	प्रयोगशाला	-
३१	फार्मिसि	-

श्रोत: लु.सा.न.पा. (स्वास्थ्य शाखा), २०८०

तालिका नं. ४८

स्वास्थ्य शाखा र अन्तरंगका सेवा प्रवाह संस्थाहरूको विवरण

क्र.सं.	विवरण	संख्या
१	क्षयरोग डट्स सेन्टर	९
२	माइक्रोस्कोपिक केन्द्र	१
३	सुरक्षित गर्भपतन सेवा केन्द्र	१
४	आइयूसिडि सेवा प्रदायक स्वास्थ्य संस्था	३
५	इम्प्लान्ट सेवा प्रदायक स्वास्थ्य संस्थाको	३
६	५ वटै अस्थाई परिवार योजना सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य संस्था	३
७	किशोर किशोरी मैत्री स्वास्थ्य संस्था	१
८	पोषण पुनर्स्थापना गृह वा केन्द्रको	१
९	२०७५ को निर्देशिका अनुसार गठन भएका स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समितिहरू	९
१०	स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समिति नियमित बैठक बसेको समिति	
११	एम्बुलेन्स (चालु अवस्थामा रहेको)	५
१२	एम्बुलेन्स जि.पि.एम. ट्र्याकिङ मेसिन जडान भएको	

तालिका नं. ४९

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका अन्तर्गत मानव संसाधनको अवस्था

क्र.सं.	पद तह	स्वीकृत दरबन्दी	पूर्ति (दरबन्दी अनुसार)	रिक्त	करार (पूर्ति)
१	मेडिकल सुपरिटेन्डन्ट/ कन्सल्टेन्ट				
२	मेडिकल अधिकृत	१		१	२
३	प्यारामेडिक्स (५, ६, ७ औं तह)	११	१०	१	१
४	प्यारामेडिक्स (४, ५, ६ औं तह)	२४	२२	२	२
५	स्टाफ नर्स (सि.अ.न.मी ५, ६, ७ औं तह)	२	१	१	
६	स्टाफ नर्स (सि.अ.न.मी ४, ५, ६ औं तह)	१६	१६		१
७	अन्य प्राविधिक (ल्याब, X-Ray, अन्य)	१	१		१
८	प्रशासन तथा लेखा				
९	कार्यालय सहयोगी	९	१	९	८
	जम्मा	६४	५१	१३	१५

स्वास्थ्य चौकी अनुसार HP-MSS स्कोर

आ.व. ०७९/०८०

सि.नं.	स्वास्थ्य चौकीको नाम	खण्ड १ सुशासन र व्यवस्थापन स्कोर	खण्ड २ क्लिनिक सेवा व्यवस्थापन स्कोर	खण्ड ३ स्वास्थ्य चौकी सेवा व्यवस्थापन स्कोर	कुल HP- MSS स्कोर
१	लुम्बिनी प्रा. स्वास्थ्य केन्द्र	६२	८५	७२	७८
२	भगवानपुर हेल्थ पोष्ट	४९	७४	४१	६२
३	तेनुहवा हेल्थ पोष्ट	५३	६७	१८	५४
४	एकला हेल्थ पोष्ट	४७	५७	२०	४८
५	खुदाबगर हेल्थ पोष्ट	६९	६३	४१	६०
६	मधुवनी हेल्थ पोष्ट	४९	६०	३२	५२
७	मसिना हेल्थ पोष्ट	७२	७०	४८	६६
८	आमा हेल्थ पोष्ट	६७	६६	३४	५९
९	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र १३	४९	४८	९	४०

मासिक प्रगति प्रतिवेदन

आ.व. ०७९/०८०

उमेर समूह	नयाँ सेवाग्राहीको संख्या		जम्मा (नयाँ / पुराना सेवाग्राही संख्या)		रेफर गरिएका जम्मा सेवाग्राही	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
०-९ वर्ष	४२८९८	३९९३	४६२९	४३२९	१२	९
१०-१४ वर्ष	२८६७	२८५५	३२१८	३२४७	१३	१२
१५-१९ वर्ष	३१७२	३१९०	३५९८	३६००	१२	१२
२०-५९ वर्ष	२०१७१	१३३६९	२३३९९	१५०२४	२८	२१
६०-६९ वर्ष	३३३५	४०३१	३९४४	४७७४	१०	९
>=७० वर्ष	१२०३	१४७७	१४५२	१६९९	५	४

कार्य क्षेत्रभित्र पर्ने निकाय	सञ्चालन / प्रतिवेदन हुनुपर्ने संख्या	सञ्चालन / प्रतिवेदन भएको संख्या	सेवामा पाएका जम्मा सेवाग्राहीको संख्या
गाउँघर क्लिनिक	२८८	२८८	६१८२
खोप क्लिनिक	४२०	४२०	१४३७५
खोप सेशन	३८६	३८६	
सरसफाई सेसन (पटक)	२७५	२७५	५७०१
म.स्वा.स्व.से.	१५६०	१५६०	२६२५१

न्युनतम सेवा मापदण्ड (MSS)	
कार्यान्वयन १- पहिलो २- दोस्रो	८
स्कोर (%)	१२

७.३.१ महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू (Female Community Health Volunteers):

सन् १९९० देखि तराईमा जम्मा ४०० जनसंख्याको आधारमा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू छनौट गर्ने प्रावधान रहेको थियो । नेपाल सरकारको राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति अनुसार सन् २००० को प्रारम्भमा नै छनौट भएका महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूले उपचारात्मक, प्रबर्द्धनात्मक तथा प्रतिकारात्मक स्वास्थ्य सेवामा उल्लेखनीय काम गर्दै आएका छन् । आ.व. २०४९/५० जनसंख्या र क्षेत्रफलको आधारमा हिमाली भेगमा २५० जनसंख्यामा १ जना, पहाडमा ३०० जनसंख्यामा १ जना र तराईमा ४०० जनसंख्यामा १ जना महिला स्वयंसेविका रहने व्यवस्था गरिएको छ । यस नगरपालिकामा १३१ जना सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका रहेका छन् ।

तालिका नं. ५०

महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम, आ.व. २०७५/०७६

सुरक्षित मातृत्व / परिवार नियोजन कार्यक्रम		इकाई	संख्या
आमा समूहको बैठक बसेको		पटक	९७८
गर्भवती महिलालाई भेट गरेको		जना	२३२६
गर्भवती महिलालाई आइरन चक्की वितरण		जना	१८४८
घरमा प्रसूति	मातृ सुरक्षा चक्की खाएको सुनिश्चित	चक्की	१७
	जीवित जन्म भएका शिशु	जना	५९७
	मृत जन्म भएका शिशु	जना	१
	निसास्सीएको नवजात शिशुको व्यवस्था	जना	१८
	जन्मनै वित्तिकै आमाको छातीमा टासेर राखेको	जना	३८३
	नाभीमा नाभिमलम लगाएको	जना	३६९
	जन्मेको १ घण्टाभित्र स्तनपान गराएको	जना	४५८
	कम जन्म तौल भएका शिशु	व	३
	धेरै कम जन्म तौल भएका शिशु	जना	०
	नवजात शिशु र सुत्केरी महिलालाई जाँच भेट गरेको	जन्मेको २४ घण्टाभित्र	जना
	जन्मेको तेश्रो दिन	जना	२२०
	जन्मेको सातौँ दिन	जना	२३१
भिटामिन ए वितरण गरिएका सुत्केरी महिला		जना	४३०
कण्डम वितरण		गोटा	२१८८०
पिल्स वितरण		साइकल	१८३९

समुदायमा आधारित नवशिशु तथा बालरोगको एकीकृत व्यवस्थापन			संख्या
३ महिना भन्दा कम	बिरामी बच्चा	≤ २८ दिन	२
		२९-५९ दिन	३
	कोट्रिमबाट उपचार गरी स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण	≤ २८ दिन	
		२९-५९ दिन	
२-५९ महिना	स्वासप्रस्वास रोगका जम्मा बिरामी		१५२९
	निमोनिया नभएका बिरामी		१३००
	कोट्रिमबाट उपचार गरिएका बिरामी		१६५
	भाडापखाला भएका बिरामी		२६४६
	ओ.आर.एस. र जिंक चक्कीबाट उपचार		१९३३
	ओ.आर.एस. खर्च (प्याकेट)		२७६९
	जिंक चक्की खर्च (चक्की)		१५३८५
मृत्यु	≤ २८ दिन		१
	२९-५९ दिन		
	२-५९ दिन		
मातृ मृत्यु (स्वास्थ्य संस्था बाहेक)	गर्भावस्था		
	प्रशुती अवस्था		
	सुत्केरी अवस्था		

शिघ्र कुपोषणको एकीकृत व्यवस्थापन (MAM) कार्यक्रम			संख्या
एम.यु.ए.सी. छनौट	हरियो (हृष्टपुष्ट)		६०३
	पहेलो (मध्यम शिघ्र कुपोषण)		६६
	रातो (कडा शिघ्र कुपोषण)		४
	फुकेनास		
घरधुरी भेट र अनुगमन	रातो कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार पछि निको भएको		
	रातो कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार गरिरहँदा पनि तौल वृद्धि नभएको		
	रातो कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार गर्दा गर्दै स्वास्थ्य संस्था जान छाडेको		

तालिका नं. ५१

महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम आ.व. २०७६/०७७

सुरक्षित मातृत्व/परिवार नियोजन कार्यक्रम		इकाई	संख्या	
आमा समूहको बैठक बसेको		पटक	९७१	
गर्भवती महिलालाई भेट गरेको		जना	५३१५	
गर्भवती महिलालाई आइरन चक्की वितरण		जना	१६८७	
घरमा प्रसूति	मातृ सुरक्षा चक्की खाएको सुनिश्चित	चक्की		
	जीवित जन्म भएका शिशु	जना		
	मृत जन्म भएका शिशु	जना		
	निसास्सीएको नवजात शिशुको व्यवस्था	जना		
	जन्मनै वित्तिकै आमाको छातीमा टासेर राखेको	जना		
	नाभीमा नाभिमलम लगाएको	जना		
	जन्मेको १ घण्टाभित्र स्थतनपान गराएको	जना		
	कम जन्म तौल भएका शिशु	जना		
	धरै कम जन्म तौल भएका शिशु	जना		
	नवजात शिशु र सुत्केरी रीमहिलालाई जाँच भेट गरेको	जन्मेको २४ घण्टाभित्र	जना	
		जन्मेको तेस्रो दिन	जना	
जन्मेको सातौं दिन		जना		
भिटाभिन ए वितरण गरिएका सुत्केरी महिला		जना	११८	
कण्डम वितरण		गोटा	१७८४१	
पिल्स वितरण		साइकल	१०४८	

समुदायमा आधारित नवशिशु तथा बालरोगको एकीकृत व्यवस्थापन			संख्या
३ महिना भन्दा कम	बिरामी बच्चा	≤ २८ दिन	
		२९-५९ दिन	
	कोट्टिमबाट उपचार गरी स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण	≤ २८ दिन	
		२९-५९ दिन	

समुदायमा आधारित नवशिशु तथा बालरोगको एकीकृत व्यवस्थापन			संख्या
२-५९ महिना	स्वासप्रस्वास रोगका जम्मा बिरामी		११०३
	निमोनिया नभएका बिरामी		९८२
	कोट्रिमबाट उपचार गरिएका बिरामी		२७
	भाडापखाला भएका बिरामी		१६६९
	ओ.आर.एस. र जिंक चक्कीबाट उपचार		१५३४
	ओ.आर.एस. खर्च (प्याकेट)		१९०६
	जिंक चक्की खर्च (चक्की)		१३७१०
मृत्यु	≤ २८ दिन		१
	२९-५९ दिन		
	२-५९ दिन		
मातृ मृत्यु (स्वास्थ्य संस्था बाहेक)	गर्भवस्था		
	प्रशुती अवस्था		
	सुत्केरी अवस्था		

शिघ्र कुपोषणको एकीकृत व्यवस्थापन (MAM) कार्यक्रम			संख्या
एम.यु.ए.सी. छनौट	हरियो (हष्टपुष्ट)		१६१२
	पहेलो (मध्यम शिघ्र कुपोषण)		४६
	रातो (कडा शिघ्र कुपोषण)		३
	फुकेनास		
घरधुरी भेट र अनुगमन	रातो कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार पछि निको भएको		
	रातो कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार गरिरहँदा पनि तौल वृद्धि नभएको		
	रातो कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार गर्दा गर्दै स्वास्थ्य संस्था जान छाडेको		

तालिका नं. ५२

महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम आ.व. २०७७/०७८

सुरक्षित मातृत्व/परिवार नियोजन कार्यक्रम		इकाई	संख्या	
आमा समूहको बैठक बसेको		पटक	७८२	
गर्भवती महिलालाई भेट गरेको		जना	३१९७	
गर्भवती महिलालाई आइरन चक्की वितरण		जना	२९८१	
घरमा प्रसूति	मातृ सुरक्षा चक्की खाएको सुनिश्चित	चक्की		
	जीवित जन्म भएका शिशु	जना		
	मृत जन्म भएका शिशु	जना		
	निसास्सीएको नवजात शिशुको व्यवस्था	जना		
	जन्मनै विक्तिकै आमाको छातीमा टासेर राखेको	जना		
	नाभीमा नाभिमलम लगाएको	जना		
	जन्मेको १ घण्टाभित्र स्थतनपान गराएको	जना		
	कम जन्म तौल भएका शिशु	व		
	धेरै कम जन्म तौल भएका शिशु	जना		
	नवजात शिशु र सुत्के रीमहिलालाई जाँच भेट गरेको	जन्मेको २४ घण्टाभित्र	जना	
		जन्मेको तेश्रो दिन	जना	
जन्मेको सातौं दिन		जना		
भिटाभिन ए वितरण गरिएका सुत्केरी महिला		जना	९७७	
कण्डम वितरण		गोटा	२४०३४	
पिल्स वितरण		साइकल	४८१	

समुदायमा आधारित नवशिशु तथा बालरोगको एकीकृत व्यवस्थापन			संख्या
३ महिना भन्दा कम	बिरामी बच्चा	≤ २८ दिन	१
		२९-५९ दिन	
	कोट्रिमबाट उपचार गरी स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण	≤ २८ दिन	
		२९-५९ दिन	

समुदायमा आधारित नवशिशु तथा बालरोगको एकीकृत व्यवस्थापन		संख्या
२-५९ महिना	स्वासप्रस्वास रोगका जम्मा बिरामी	१०७४
	निमोनिया नभएका बिरामी	१०८६
	कोट्रिमबाट उपचार गरिएका बिरामी	०
	भाडापखाला भएका बिरामी	१४७७
	ओ.आर.एस. र जिंक चक्कीबाट उपचार	१४०२
	ओ.आर.एस. खर्च (प्याकेट)	२१५३
	जिंक चक्की खर्च (चक्की)	१२०९०
मृत्यु	≤ २८ दिन	
	२९-५९ दिन	
	२-५९ दिन	
मातृ मृत्यु (स्वास्थ्य संस्था बाहेक)	गर्भवस्था	
	प्रशुती अवस्था	
	सुत्केरी अवस्था	

शिघ्र कुपोषणको एकीकृत व्यवस्थापन (MAM) कार्यक्रम		संख्या
एम.यु.ए.सी. छनौट	हरियो (हृष्टपुष्ट)	१८२६
	पहेलो (मध्यम शिघ्र कुपोषण)	१
	रातो (कडा शिघ्र कुपोषण)	
	फुकेनास	
घरधुरी भेट र अनुगमन	रातो कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार पछि निको भएको	
	रातो कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार गरिरहँदा पनि तौल वृद्धि नभएको	
	रातो कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार गर्दा गर्दै स्वास्थ्य संस्था जान छाडेको	

तालिका नं. ५३

महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम आ.व. २०७८/०७९

सुरक्षित मातृत्व/परिवार नियोजन कार्यक्रम		इकाई	संख्या
१		२	३
आमा समूहको बैठक बसेको		पटक	१५०८
गर्भवती महिलालाई भेट		जना	३२०४
गर्भवती महिलालाई आइरन चक्की वितरण		जना	१४६७
घरमा प्रसूति	मातृ सुरक्षा चक्की खाएको सुनिश्चित	जना	
	जीवित जन्म भएका शिशु	जना	
	मृत जन्म भएका शिशु	जना	
	निसास्सिएको नवजात शिशुको व्यवस्थापन	जना	
	जन्मने वित्तिकै आमाको छातीसँग टाँसेर राखेको	जना	
	नाभीमा नाभीमलम लगाइएका शिशु	जना	
	जन्मेको १ घण्टाभित्र स्तनपान गराएको	जना	
	कम जन्म तौल भएका शिशु (१.५ - <२.५ केजी)	जना	
	कम जन्म तौल भएका शिशु (<१.५ केजी)	जना	
	नवजात शिशु र सुत्केरी महिलालाई जाँच भेट गरेको	जन्मेको २४ घण्टाभित्र जन्मेको तेस्रो दिन जन्मेको सातौं दिन	जना
भिटाभिन ए वितरण गरिएका सुत्केरी महिला		जना	१४३
कण्डम वितरण		गोटा	२५८४८
पिल्स वितरण		साइकल	७९०

नवशिशु तथा बालरोगको एकीकृत व्यवस्थापन (IMNCI)			संख्या
१			२
२ महिनाभन्दा कम (उमेर)	≤२८ दिन	बिरामी बच्चा	
	२९-५९ दिन		
	≤२८ दिन	कोर्टिमबाट उपचार गरी स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण	
	२९-५९ दिन		
२ - ५९ महिना	श्वासप्रश्वास रोगका जम्मा बिरामी		१४३२
	निमोनिया नभएका बिरामी		१३८०
	कोर्टिमबाट उपचार गरिएका बिरामी		६०
	भाडापखाला भएका बिरामी		१५९६
	ओ.आर.एस. र जिंक चक्कीबाट उपचार		१५९६
	ओ.आर.एस. खर्च (पुरिया)		१८१२
	जिंक चक्की खर्च (चक्की)		१५६५०
मृत्यु	≤२८ दिन		
	२९-५९ दिन		
	२- ५९ महिना		

शिघ्र कुपोषणको एकीकृत व्यवस्थापन (IMAM) कार्यक्रम			संख्या
एम.यु.ए.सी. छनौट	हरियो (हृष्टपुष्ट)		३४९०
	पहेलो (मध्यम शिघ्र कुपोषण)		४७
	रातो: (कडा शिघ्र कुपोषण)		३२
	फुकेनास		०
घरधुरी भेट र अनुगमन	रातो: कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार पछि निको भएको		
	रातो: कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार गरिरहँदा पनि तौला बृद्धि नभएको		
	रातो: कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार गर्दा गर्दै स्वास्थ्य संस्था जान छाडेको		

तालिका नं. ५४

महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम आ.व. २०७९/०८०

सुरक्षित मातृत्व/परिवार नियोजन कार्यक्रम		इकाई	संख्या
१		२	३
आमा समूहको बैठक बसेको		पटक	१५०६०
गर्भवती महिलालाई भेट		जना	३२६५
गर्भवती महिलालाई आइरन चक्की वितरण		जना	२०३५
घरमा प्रसूति	मातृ सुरक्षा चक्की खाएको सुनिश्चित	जना	
	जीवित जन्म भएका शिशु	जना	३४
	मृत जन्म भएका शिशु	जना	१५
	निसास्सिएको नवजात शिशुको व्यवस्थापन	जना	
	जन्मने वित्तिकै आमाको छातीसँग टाँसेर राखेको	जना	२३
	नाभीमा नाभीमलम लगाइएका शिशु	जना	५
	जन्मेको १ घण्टाभित्र स्तनपान गराएको	जना	२३
	कम जन्म तौल भएका शिशु (१.५ - <२.५ केजी)	जना	
	कम जन्म तौल भएका शिशु (<१.५ केजी)	जना	
	नवजात शिशु र सुत्केरी महिला महिलालाई जाँच भेट गरेको	जन्मेको २४ घण्टाभित्र जन्मेको तेस्रो दिन जन्मेको सातौं दिन	जना
भिटामिन ए वितरण गरिएका सुत्केरी महिला		जना	५४
कण्डम वितरण		गोटा	२४३१०
पिल्स वितरण		साइकल	१११४
आकस्मिक गर्भ निरोधक चक्की वितरण गरेको		डोज	१३

नवशिशु तथा बालरोगको एकीकृत व्यवस्थापन (IMNCI)			संख्या
१			२
२ महिनाभन्दा कम (उमेर)	≤२८ दिन	बिरामी बच्चा	
	२९-५९ दिन		७
	≤२८ दिन	कोर्ट्रिमबाट उपचार गरी स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण	
	२९-५९ दिन		
२ - ५९ महिना	श्वासप्रश्वास रोगका जम्मा बिरामी		१९९८
	निमोनिया नभएका बिरामी		१८५०
	कोर्ट्रिमबाट उपचार गरिएका बिरामी		
	भाडापखाला भएका बिरामी		१७८७
	ओ.आर.एस. र जिंक चक्कीबाट उपचार		१७८७
	ओ.आर.एस. खर्च (पुरिया)		१९०६
	जिंक चक्की खर्च (चक्की)		१७५५०
मृत्यु	≤२८ दिन		
	२९-५९ दिन		१
	२- ५९ महिना		

शिघ्र कुपोषणको एकीकृत व्यवस्थापन (IMAM) कार्यक्रम			संख्या
एम.यु.ए.सी. छनौट	हरियो (हृष्टपुष्ट)		४१६०
	पहेलो (मध्यम शिघ्र कुपोषण)		८७
	रातो: (कडा शिघ्र कुपोषण)		३
	फुकेनास		
घरधुरी भेट र अनुगमन	रातो: कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार पछि निको भएको		१
	रातो: कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार गरिरहँदा पनि तौला बृद्धि नभएको		
	रातो: कडा शिघ्र कुपोषित बच्चा उपचार गर्दा गर्दै स्वास्थ्य संस्था जान छाडेको		

परिवार नियोजन कार्यक्रम २०७८/०७९

तालिका नं. ५५

महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम आ.व. २०७९/०८०

अस्थायी साधन	नयाँ प्रयोग कर्ता		हाल अपनाई रहेका	सेवामा नियमित नभएका	साधन वितरा	
	>२० वर्ष	≥२० वर्ष			इकाइ	परिमाण
१	२		३	४	५	६
कण्डम					गोटा	४५४९०
आकस्मिक गर्भ निरोधक चक्की					डोज	
पिल्स	३	२४४	३९६६	२१८	साइकल	३८८६
डिपो	१	३६०	६०१७	५५०	डोज	२००६
सायनाप्रेस					डोज	३
आई.यु.सी.डी		१	६०८	३	सेट	३
इम्प्लान्ट		९०	९५५४	११०	सेट	१८८

बन्ध्याकरण	नयाँ प्रयोग कर्ता				हाल अपनाइरहेका	
	स्वास्थ्य संस्था		शिविर		महिला	पुरुष
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष		
१	२	३	४	५	६	७
सरकारी			८		२४०९	
गैर सरकारी			४			

१	२	३	४
सुत्केरी पश्चात प.नि. सेवा अपनाएका (सुत्केरी भएको ४८ घण्टाभित्र)	आई.यु.सी.डी.	इम्प्लान्ट	ट्रयुबेक्टोमी
सुत्केरी पश्चात प.नि. सेवा अपनाएका (४८ घण्टादेखि एक वर्षभित्र)	आई.यु.सी.डी.	इम्प्लान्ट	ट्रयुबेक्टोमी
	डिपो.	सायना प्रेस	पिल्स

परिवार नियोजन कार्यक्रम २०७९/०८०

तालिका नं. ५६

महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम आ.व. २०७९/०८०

अस्थायी साधन	नयाँ प्रयोग कर्ता		हाल अपनाई रहेका	सेवामा नियमित नभएका	साधन वितरा	
	>२० वर्ष	≥२० वर्ष			इकाइ	परिमाण
१	२		३	४	५	६
कण्डम					गोटा	५८९९३
आकस्मिक गर्भ निरोधक चक्की					डोज	
पिल्स	३	३२३	५४२३	२७४	साइकल	५१२२
डिपो	१	४८०	८२०३	७०५	डोज	२६३७
सायनाप्रेस					डोज	
आई.यु.सी.डी		१	८१०	३	सेट	३
इम्प्लान्ट		९५	१२५२५	१५२	सेट	१९३

बन्ध्याकरण	नयाँ प्रयोग कर्ता				हाल अपनाइरहेका	
	स्वास्थ्य संस्था		शिविर		महिला	पुरुष
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष		
१	२	३	४	५	६	७
सरकारी			२१		३४५१	
गैर सरकारी						

१	२	३	४
मुत्केरी पश्चात प.नि. सेवा अपनाएका (मुत्केरी भएको ४८ घण्टाभित्र)	आई.यु.सी.डी.	इम्प्लान्ट	ट्युबेक्टोमी
मुत्केरी पश्चात प.नि. सेवा अपनाएका (४८ घण्टादेखि एक वर्षभित्र)	आई.यु.सी.डी.	इम्प्लान्ट	ट्युबेक्टोमी
	डिपो.	सायनाप्रेस	पिल्स
	५		

७.३.२ गाउँघर क्लिनिक र नियमित खोप

खोप तथा मासिक क्लिनिकहरू सञ्चालन गर्नको लागि हरेक नगरपालिकाले विभिन्न स्थानहरूको पहिचान गर्दछ। नगरपालिकाका विभिन्न स्थानमा २४ वटा गाउँघर क्लिनिकबाट नगरघर क्लिनिक कार्यक्रम संचालन भएको पाइएको छ। यी स्थानहरूमा आश्विन महिना बाहेक क्लिनिकहरूलाई नियमित रूपमा सञ्चालन गरिएको देखिन्छ। यद्यपी तिनीहरूलाई खटाइएको कर्मचारीहरूको नियमित उपस्थिति भने कम पाइएको छ भने औषधीको आपूर्ति पनि उपलब्ध छैन। शारिरिक बृद्धिको लेखाजोखा

जस्ता अन्य सेवाहरू स्वास्थ्य चौकी र उप-स्वास्थ्य चौकीको तहमा मात्र उपलब्ध गराइन्छ । नगरपालिकामा नियमित खोप कार्यक्रम नियमित रूपमा नै चालु रहेको छ तथा यसले ढाक्ने लक्षित वर्ग पनि बढ्दो क्रममा पाइएको छ ।

तालिका नं. ५७

गाउँघर क्लिनिक र समुदायस्तर स्वास्थ्य कार्यक्रम ०७५ / ०७६

प्राथमिक उपचार गरेका			१६६२	आइरन चक्की वितरण	नयाँ गर्भवती		५१०
तौल अनुमान गरेका	०-११ महिना	सामान्य	१०४०		दोहोर्चाई आएका		६९६
		जोखिम	११		सुत्केरी		१९१
		अति जोखिम	२	भिटाभिन ए पाएका सुत्केरी महिला			७४
	१२-२३ महिना	सामान्य	९३४	प.नि. साधन वितरण	कण्डम	गोटा	१०९७८
		जोखिम	४		पिल्स	जना	२७१
		अति जोखिम	४			साइकल	२९८
गर्भ जाँच गरेका महिला			१०८७	डिपो	जना	१७२	
सुत्केरी जाँच गरेका महिला			२२५	उपचारमा नियमित नभएका बिरामीको खोज गरेको संख्या (क्षयरोग)			२
जुकाको औषधी			४६७	रक्त नमुना संकलन गरेको स्लाईड संख्या			०
जन्मेको ६ महिनासम्म स्तनपान मात्र गराएको			९६१	आमा समूहको बैठकमा भाग लिएको			४२५
६ महिनापछि स्तनपानका साथै ठोस, अर्धठोस र नरम खाना सुरु			९१२				

तालिका नं. ५८

गाउँघर क्लिनिक र समुदायस्तर स्वास्थ्य कार्यक्रम ०७६ / ०७७

प्राथमिक उपचार गरेका			१३१५	आइरन चक्की वितरण	नयाँ गर्भवती		३२६
तौल अनुमान गरेका	०-११ महिना	सामान्य	७०४		दोहोर्चाई आएका		५४१
		जोखिम	२४		सुत्केरी		१०१
		अति जोखिम	४	भिटाभिन ए पाएका सुत्केरी महिला			५५
	१२-२३ महिना	सामान्य	५४३	प.नि. साधन वितरण	कण्डम	गोटा	६२८२
		जोखिम	२२		पिल्स	जना	२००
		अति जोखिम	५			साइकल	२०७
गर्भ जाँच गरेका महिला			७४६	डिपो	जना	१४२	
सुत्केरी जाँच गरेका महिला			१२१	उपचारमा नियमित नभएका बिरामीको खोज गरेको संख्या (क्षयरोग)			१
जुकाको औषधी			३१७	रक्त नमुना संकलन गरेको स्लाईड संख्या			
जन्मेको ६ महिनासम्म स्तनपान मात्र गराएको			६३४	आमा समूहको बैठकमा भाग लिएको			३६९
६ महिनापछि स्तनपानका साथै ठोस, अर्धठोस र नरम खाना सुरु			६०६				

तालिका नं. ५९

गाउँघर क्लिनिक र समुदायस्तर स्वास्थ्य कार्यक्रम ०७७/०७८

प्राथमिक उपचार गरेका		१८८४	नयाँ गर्भवती		३५५		
तौल अनुमान गरेका	०-११ महिना	सामान्य	९५५	दोहोच्याई आएका	४६६		
		जोखिम	६	सुत्केरी	३१		
		अति जोखिम	१	भिटाभिन ए पाएका सुत्केरी महिला		१६	
	१२-२३ महिना	सामान्य	८७५	प.नि. साधन वितरण	कण्डम	गोटा	८०१६
		जोखिम	३		पिल्स	जना	१३९
		अति जोखिम				साइकल	१७७
गर्भ जाँच गरेका महिला		८०६	डिपो	जना	१२४		
सुत्केरी जाँच गरेका महिला		४४	उपचारमा नियमित नभएका बिरामीको खोज गरेको संख्या (क्षयरोग)				
जुकाको औषधी		२८३	रक्त नमुना संकलन गरेको स्लाईड संख्या				
जन्मेको ६ महिनासम्म स्तनपान मात्र गराएको		६९१	आमा समूहको बैठकमा भाग लिएको			२१२	
६ महिनापछि स्तनपानका साथै ठोस, अर्धठोस र नरम खाना सुरु		७२४					

तालिका नं. ६०

गाउँघर क्लिनिक र समुदायस्तर स्वास्थ्य कार्यक्रम ०७८/०७९

प्राथमिक उपचार गरेका		२०६५	नयाँ गर्भवती		४७९		
तौल अनुमान गरेका	०-११ महिना	सामान्य	११९०	दोहोच्याई आएका	५६४		
		जोखिम	७	सुत्केरी	५०		
		अति जोखिम	५	भिटाभिन ए पाएका सुत्केरी महिला		१९	
	१२-२३ महिना	सामान्य	८०६	प.नि. साधन वितरण	कण्डम	गोटा	८६५०
		जोखिम	५		पिल्स	जना	१५८
		अति जोखिम	५			साइकल	१६९
गर्भ जाँच गरेका महिला		१०२०	डिपो	जना	१३७		
सुत्केरी जाँच गरेका महिला		११४	उपचारमा नियमित नभएका बिरामीको खोज गरेको संख्या (क्षयरोग)			०	
जुकाको औषधी		४२६	रक्त नमुना संकलन गरेको स्लाईड संख्या			०	
जन्मेको ६ महिनासम्म स्तनपान मात्र गराएको		६३४	आमा समूहको बैठकमा भाग लिएको			७१७	
६ महिनापछि स्तनपानका साथै ठोस, अर्धठोस र नरम खाना सुरु		६००					

तालिका नं. ६१

गाउँघर क्लिनिक र समुदाय स्तर स्वास्थ्य कार्यक्रम (२०७९/८०)

१		२	३		४	४	
प्राथमिक उपचार गरेका		१४३३	आइरन चक्की वितरण		नयाँ गर्भवती	३६८	
तौल अनुगमन गरेका	०-११ महिना	सामान्य	१२००		दोहोऱ्याई आएका	८०९	
		जोखिम	१८		सुत्केरी महिला	१४३	
		अति जोखिम			भिटाभिन ए पाएका सुत्केरी महिला		१८
	१२-२३ महिना	सामान्य	७७५	प.नि. साधन वितरण	कण्डम	गोटा	७५९२
		जोखिम	२१		पिल्स	जना	१४२
		अति जोखिम	१			साइकल	१५५
गर्भ जाँच गरेका महिला		११६०	डिपो		डोज	१२८	
सुत्केरी जाँच गरेका महिला		२०२	सायना प्रेस		डोज	१६	
जुकाको औषधी पाएका गर्भवती		३५२	आकस्मिक चक्की		डोज		
जन्मेको ६ महिनासम्म स्तनपान मात्र गराएको		७९२	उपचारमा नियमित नभएका विरामीको खोज गरेको संख्या (क्षयरोग)				
६ महिनासम्म स्तनपानका साथै ठोस, अर्धठोस नरम खाना सुरु गरेका		९२८	रक्त नमुना संकलन गरेको स्लाइड संख्या				
			आमा समूहको बैठकमा भाग लिएको			८८७	

७.३.३ एच. आई. भी. / एड्सको अवस्था

सन् १९८८ मा पहिलो संक्रमण भेटिएपछि नेपालमा एचआईभीको प्रकोप विस्तारै बालबालिकामा पनि फैलिन थालेको छ। बालबालिका पनि यो समस्याबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षरूपमा प्रभावित हुँदै गएका छन्। हाल नेपालमा एचआईभी संक्रमित बालबालिकाको संख्या उल्लेख्य रहेको छ।

राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्रका अनुसार सन् २०२० को साउन महिनासम्म नेपालमा भेटिएका जम्मा ३७,५९६ एचआईभी संक्रमण मध्ये २,५८२ जना १५ वर्ष मुनिका बालबालिकामा एचआईभी संक्रमण भेटिएको छ। भारतलगायतका अन्य मुलुकमा कामको खोजीमा जाने अभ्यास, बढ्दो रूपमा भइरहेको देह व्यापार, चेलीबेटी बेचबिखन, सुईद्वारा लागुपदार्थको प्रयोग, अशिक्षा र गरिबीजस्ता सामाजिक समस्याले एचआईभीको प्रकोप बढाउनमा भूमिका खेलिरेहेका छन्। जिल्ला एड्स समन्वय शाखाको तथ्याङ्कअनुसार रूपन्देही जिल्ला पनि एच.आई.भी./एड्सको जोखिममा रहेको छ। यस नगरपालिकामा पनि एच.आई.भी. संक्रमितहरू रहेका छन्।

७.३.४ क्षयरोगको अवस्था

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका अन्तर्गत रहेका ९ वटा स्वास्थ्य संस्थाहरूमा क्षयरोगीका विरामीहरू विद्यमान अवस्थामा उपचाररत छन्। यहाँ अभैपनि क्षयरोगी विरामीहरूको पूर्ण रूपमा निवारण नभइरहेको अवस्था छ। विरामीहरू घटाउन सकिएको छैन। क्षयरोगीको खोजी गरी पहिचानको लागि स्क्रिनिङ्ग भइरहेको छ।

७.३.५ सुरक्षित मातृत्वको अवस्थाको विवरण

बालबालिकालाई गर्भमा रहँदा देखि र जन्मेपछि स्याहार तथा रेखदेख गर्न सकिएन भने उनीहरू विभिन्न रोगबाट संक्रमित हुने जोखिम हुन्छ। गर्भमा रहँदा मूलतः आमाको उमेर, पोषण, आराम, मादक तथा सुर्तिजन्य पदार्थको सेवन लगायतका तत्वहरूमा बालबालिकाको स्वास्थ्य निर्भर रहन्छ।

बालबालिका स्वस्थ जन्मना लागि गर्भवती महिलाले कम्तीमा पनि चारपटक नियमित स्वास्थ्य जाँच गराउनुपर्दछ र आवश्यक खोप (टि.टि) तथा आइरन, भिटामिन चक्कीहरू नियमित सेवन गर्नुपर्दछ। कम उमेरमै गर्भवती हुँदा आमा र शिशु दुवैको स्वास्थ्यमा हानिनोक्सानी पुग्ने भएकाले सरकारले कानुनी रूपमा विवाह गर्ने न्यूनतम उमेर २० वर्ष तोकिदिएको छ। तर १४ प्रतिशत किशोरीहरू (१५ देखि १९ वर्ष उमेरका) गर्भवती भएका वा आमा भइसकेका हुन्छन् (नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण, २०२२)।

सरकारले स्वास्थ्य सेवा विभागमार्फत सुरक्षित मातृत्व तथा नव शिशु स्वास्थ्यका लागि समुदायमा आधारित कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ। यसले आमा र बालबालिकाको मृत्युदर घटाउन धेरै मद्दत पुऱ्याएको छ। तर पनि उक्त सेवाहरू कार्यक्रमबारे जनचेतना कमी भएका कारण सबै लक्षित वर्गमा अभै पुन सकेको देखिँदैन।

तालिका नं. ६२

सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण आ.व. २०७५/०७६

गर्भवती सेवा	<20 वर्ष	≥20 वर्ष
पहिलो पटक गर्भवती जाँच गरेका महिला	१६२	२५७५
चौथो महिनामा गर्भवती जाँच गरेका महिला	९६	१३८८
प्रोटोकल अनुसार ४ पटक गर्भवती जाँच	३४	१२३०

प्रसुति सेवा	स्वा.सं.	घर
दक्ष प्रसुतिकर्मीबाट	६८२	
अन्य स्वास्थ्यकर्मीबाट		
सल्यक्रिया		

प्रसुतिको किसिम	Presentation		
	Cephalic	Shoulder	Breech
सामान्य	६४५		१
भ्याकुम/फोरसेप			
सल्यक्रिया			

प्रसुतिको परिणाम		एकल बच्चा	बहु बच्चा	
			जुम्ल्याहा	≥ तिम्ल्याहा
आमाहरूको संख्या		७२०	३	
जम्मा	महिला	३५४	२	
जीवित जन्म	पुरुष	३६६	२	

जन्म तौल	जिवित जन्म		
	जम्मा संख्या	निसासिएको	बिकलांग
सामान्य (२.५ केजी)	६४८		
कम (१.५-२.५ केजी)	६६		
धेरै कम (१.५ केजी)	७		

मृत जन्म संख्या		नाभी मलम लगाएको	रक्त सञ्चार गरिएका	
Fresh			महिला	
Maceraled	९९		पिन्ट	

सुत्केरी जाँच	२४ घण्टा भित्र	
		प्रोटोकल अनुसार ३ पटक

Obstetric complications	ICD Code	Number
Ectopic pregnancy	000	
Abortion complications	008	
Preg.-induced hypertension	013	
Severe/Pre-eclampsia	014	
Edampsia	015	
Hypermesis gravidarum	021.0	
Antepartum haemorrhage	046	
Prolnged labour	063	
Obstructed labor	064-066	
Ruptured uterus	S37.6	
Postpartum haemorrhage	072	
Retained placenta	073	
Pueperal sepsis	085	
Other complications	075	

स्वास्थ्य संस्थामा भएको मातृ मृत्यु	गर्भावस्था	प्रसुति अवस्था	सुत्केरी अवस्था	स्वास्थ्य संस्थामा भएको नवशिशु मृत्यु

आमा सुरक्षा कार्यक्रम		महिला संख्या	
		पाउनु पर्ने	पाएका
प्रोत्साहन	यातायात खर्च	७२२	७२२
	गर्भवती उत्प्रेरणा	२२१	२२१

सुरक्षित गर्भपतन सेवा		मेडिकल	सर्जिकल
गर्भपतन सेवा पाएका जम्मा महिला	<२० वर्ष		
	≥२० वर्ष	७	
गर्भपतन पश्चात प.नि साधन अपनाएका	छोटो अविधि	५	
	लामो अविधि	२	
गर्भपतन पश्चात जटिलता भएका			
PAC सेवा पाएका			

तालिका नं. ६३
सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण आ.व. २०७६/०७७

गर्भवती सेवा	<20 वर्ष	≥20 वर्ष
पहिलो पटक गर्भवती जाँच गरेका महिला	१५३	२२८७
चौथो महिनामा गर्भवती जाँच गरेका महिला	९१	१३३५
प्रोटोकल अनुसार ४ पटक गर्भवती जाँच	३७	१२०६

प्रसूति सेवा	स्वा.सं.	घर
दक्ष प्रसूतिकर्मीबाट	५९५	
अन्य स्वास्थ्यकर्मीबाट	६२	
सत्यक्रिया		

प्रसूतिको किसिम	Presentation		
	Cephalic	Shoulder	Breech
सामान्य	६५५		२
भ्याकुम/फोरसेप			
सत्यक्रिया			

प्रसूतिको परिणाम	एकल बच्चा	बहु बच्चा	
		जुम्ल्याहा	≥ तिम्ल्याहा
आमाहरूको संख्या	६५६	२	
जम्मा जीवित जन्म	महिला ३२० पुरुष ३३९	१	

जन्म तौल	जिवित जन्म		
	जम्मा संख्या	निसासिएको	बिकलांग
सामान्य (२.५ केजी)	५७७		
कम (१.५-२.५ केजी)	७७		
धेरै कम (१.५ केजी)	५		

मृत जन्म संख्या	नाभी मलम लगाएको	रक्त सञ्चार गरिएका	
		महिला	पिन्ट
Fresh	१		
Maceraled	४	४३१	

सुत्केरी जाँच	२४ घण्टा भित्र	
		प्रोटोकल अनुसार ३ पटक

Obstetric complications	ICD Code	Number
Ectopic pregnancy	000	
Abortion complications	008	
Preg.-induced hypertension	013	
Severe/Pre-eclampsia	014	
Edampsia	015	
Hypermesis gravidarum	021.0	
Antepartum haemorrhage	046	
Prolnged labour	063	
Obstructed labor	064-066	
Ruptured uterus	S37.6	
Postpartum haemorrhage	072	
Retained placenta	073	
Pueperal sepsis	085	
Other complications	075	

स्वास्थ्य संस्थामा भएको मातृ मृत्यु	गर्भावस्था	प्रसूति अवस्था	सुत्केरी अवस्था	स्वास्थ्य संस्थामा भएको नवशिशु मृत्यु

आमा सुरक्षा कार्यक्रम	महिला संख्या		
	पाउनु पर्ने	पाएका	
प्रोत्साहन	यातायात खर्च	६१३	६१३
	गर्भवती उत्प्रेरणा	१९७	१९७

सुरक्षित गर्भपतन सेवा		मेडिकल	सर्जिकल
गर्भपतन सेवा पाएका जम्मा महिला	<२० वर्ष		
	≥२० वर्ष		
गर्भपतन पश्चात प.नि साधन अपनाएका	छोटो अविधि		
	लामो अविधि		
गर्भपतन पश्चात जटिलता भएका			
PAC सेवा पाएका			

तालिका नं. ६४

सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण आ.व. २०७७/०७८

गर्भवती सेवा	<20 वर्ष	≥20 वर्ष
पहिलो पटक गर्भवती जाँच गरेका महिला	८४	२२३६
चौथो महिनामा गर्भवती जाँच गरेका महिला	५६	१५१७
प्रोटोकल अनुसार ४ पटक गर्भवती जाँच	३२	१३३६

प्रसूति सेवा	स्वा.सं.	घर
दक्ष प्रसूतिकर्मीबाट	७२२	
अन्य स्वास्थ्यकर्मीबाट		
सत्यक्रिया		

प्रसूतिको किसिम	Presentation		
	Cephalic	Shoulder	Breech
सामान्य	७१५		७
भ्याकुम/फोरसेप			
सत्यक्रिया			

प्रसूतिको परिणाम		एकल बच्चा	बहु बच्चा	
			जुम्ल्याहा	≥ तिम्ल्याहा
आमाहरूको संख्या		७२२	१	
जम्मा जीवित जन्म	महिला	३३७		
	पुरुष	३८४		

जन्म तौल	जिवित जन्म		
	जम्मा संख्या	निसासिएको	बिकलांग
सामान्य (२.५ केजी)	६५१	१	१
कम (१.५-२.५ केजी)	६४	१	
धेरै कम (१.५ केजी)	५		

मृत जन्म संख्या		नाभी मलम लगाएको	रक्त सञ्चार गरिएका	
Fresh	४		महिला	
Maceraled	२		पिन्ट	

सुत्केरी जाँच	२४ घण्टा भित्र	
		प्रोटोकल अनुसार ३ पटक

Obstetric complications	ICD Code	Number
Ectopic pregnancy	000	
Abortion complications	008	
Preg.-induced hypertension	013	
Severe/Pre-eclampsia	014	
Edampsia	015	
Hypermesism gravidarum	021.0	
Antepartum haemorrhage	046	
Prolonged labour	063	
Obstructed labor	064-066	
Ruptured uterus	S37.6	
Postpartum haemorrhage	072	
Retained placenta	073	
Puerperal sepsis	085	
Other complications	075	

स्वास्थ्य संस्थामा भएको मातृ मृत्यु	गर्भावस्था	प्रसूति अवस्था	सुत्केरी अवस्था	स्वास्थ्य संस्थामा भएको नवीशिशु मृत्यु

आमा सुरक्षा कार्यक्रम		महिला संख्या	
		पाउनु पर्ने	पाएका
प्रोत्साहन	यातायात खर्च	७२२	७२२
	गर्भवती उत्प्रेरणा	२००	२००

सुरक्षित गर्भपन सेवा	मेडिकल	सर्जिकल
गर्भपतन सेवा पाएका जम्मा महिला	<२० वर्ष	
	≥ २० वर्ष	
गर्भपतन पश्चात प.नि साधन अपनाएका	छोटो अविधि	
	लामो अविधि	
गर्भपतन पश्चात जटिलता भएका		
PAC सेवा पाएका		

तालिका नं. ६५

सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण आ.व. २०७८/०७९

गर्भवती सेवा	<20 वर्ष	≥20 वर्ष
पहिलो पटक गर्भवती जाँच गरेका महिला	१४	१८३२
चौथो महिनामा गर्भवती जाँच गरेका महिला	८	४८९
प्रोटोकल अनुसार ४ पटक गर्भवती जाँच	९	१२२७
प्रोटोकल अनुसार ८ पटक गर्भवती जाँच	३	१६२

प्रसूति सेवा	स्वा.सं.	घर
दक्ष प्रसूतिकर्मीबाट	०	०
अन्य स्वास्थ्यकर्मीबाट	०	०
सत्यक्रिया	०	०

प्रसूतिको किसिम	Presentation		
	Cephalic	Shoulder	Breech
सामान्य	५४७		५
भ्याकुम/फोरसेप			
सत्यक्रिया			

प्रसूतिको परिणाम	एकल बच्चा	बहु बच्चा	
		जुम्ल्याहा	≥ तिम्ल्याहा
आमाहरूको संख्या	५५०	२	४
जम्मा जीवित जन्म	महिला	२५५	३
	पुरुष	२९४	१
अवधि नपुगेको	५		

जन्म तौल	जिवित जन्म		
	जम्मा संख्या	निसासिएको	बिकलांग
सामान्य (२.५ केजी)	४९०	४	
कम (१.५-२.५ केजी)	६३	३	
धेरै कम (१.५ केजी)			

मृत जन्म संख्या		नाभी मलम लगाएको	रक्त सञ्चार गरिएका	
Fresh			महिला	
Maceraled	३		पिन्ट	

Obstetric complications	ICD Code	Number
Ectopic pregnancy	000	
Abortion complications	008	
Preg.-induced hypertension	013	
Severe/Pre-eclampsia	014	
Edampsia	015	
Hypermeses gravidarum	021.0	
Antepartum haemorrhage	046	
Prolonged labour	063	
Obstructed labor	064-066	
Ruptured uterus	S37.6	
Postpartum haemorrhage	072	9
Retained placenta	073	
Pueperal sepsis	085	
Other complications	075	

स्वास्थ्य संस्थामा भएको मातृ मृत्यु	गर्भावस्था	प्रसूति अवस्था	सुत्केरी अवस्था	स्वास्थ्य संस्थामा भएको नवशिशु मृत्यु

आमा सुरक्षा कार्यक्रम		महिला संख्या	
		पाउनु पर्ने	पाएका
प्रोत्साहन	यातायात खर्च	५५१	५५१
	गर्भवती उत्प्रेरणा	२९५	२९५

सुरक्षित गर्भपन सेवा	मेडिकल	सर्जिकल
गर्भपतन सेवा पाएका जम्मा महिला	<२० वर्ष	१
	≥ २० वर्ष	४
गर्भपतन पश्चात प.नि साधन अपनाएका	छोटो अवधि	२
	लामो अवधि	१
गर्भपतन पश्चात जटिलता भएका		
PAC सेवा पाएका		

सुत्केरी तथा नवजात शिशु जाँच (संख्या)	स्वास्थ्य संस्थामा भएको प्रसुति		घरमा भएको प्रसुति	
	२	३	४	५
पहिलो पटक (२४ घण्टामा)	५५१	५५१		
घरमा २ पटक (दोस्रो र तेस्रो पटक)	४७२	४६४	३२	३२
३ पटक (२४ घण्टामा ३ दिनमा र ७ देखि १४ दिनभित्र)	३२१	३११	२४	२४
४ पटक (२४ घण्टामा ३ दिनमा र ७ देखि १४ दिनभित्र र ४२ दिन)	१५६	१४६	१	१

तालिका नं. ६६

सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण आ.व. २०७९/०८०

गर्भवती सेवा	<20 वर्ष	≥20 वर्ष
पहिलो पटक गर्भवती जाँच गरेका महिला	१८	२५०८
चौथो महिनामा गर्भवती जाँच गरेका महिला	११	७०१
प्रोटोकल अनुसार ४ पटक गर्भवती जाँच	१०	१५३६
प्रोटोकल अनुसार ८ पटक गर्भवती जाँच	५	३३६

प्रसुति सेवा	< २० वर्ष	≥ २० वर्ष
दक्ष प्रसुतिकर्मीबाट	६	६४७
दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट	०	०
अन्य स्वास्थ्यकर्मीबाट	०	०
घरमा प्रसुति संख्या		१७

प्रसुतिको किसिम	Presentation		
	Cephalic	Shoulder	Breech
सामान्य	६४८		५
भ्याकुम/फोरसेप			
सल्यक्रिया			

प्रसुतिको परिणाम	एकल बच्चा	बहु बच्चा	
		जुम्ल्याहा	≥ तिम्ल्याहा
आमाहरूको संख्या	६५२		४
जम्मा जीवित जन्म	महिला २९९		
	पुरुष ३५२		
अवधि नपुगेको	५		

जन्म तौल	जिवित जन्म		
	जम्मा संख्या	निसासिएको	बिकलांग
सामान्य (२.५ केजी)	४९०	४	
कम (१.५-२.५ केजी)	६३	३	
धेरै कम (१.५ केजी)			

मृत जन्म संख्या	नाभी मलम लगाएको/स्नतपान गराएको	रक्त सञ्चार गरिएका	
		महिला	पिन्ट
Fresh			
Macerated	४	६५५	

Obstetric complications	ICD Code	Number
Ectopic pregnancy	JA01	
Abortion Complication	JA05	
Pre-eclampsia	JA24	
Eclampsia	JA25	
Hyperemesis gravidarum	JA60.0	
Antepartum haemorrhage	JA41	
Prolonged labour	JB03	
Obstructed Labor	JB06	
Gestational Hypertension	JA23	
Ruptured uterus	JB0A.1	
Postpartum haemorrhage	JA43	11
Retained placenta	JA43.0	
Pueperal sepsis	JB40.0	
C-Section Wound Infection	JB40.1	
Other complications	JBOY	

अत्याधिक रक्तश्राव व्यवस्थापन	गर्भवती अवस्था	प्रसव अवस्था	सुत्केरी अवस्था
१	२	३	४
अत्याधिक रक्तश्राव व्यवस्थापनमा	रगत दिएको		
	रगत नदिएको	२	२

आमा सुरक्षा कार्यक्रम	महिला संख्या		
	पाउनु पर्ने	पाएका	
प्रोत्साहन	यातायात खर्च	६५३	६५३
	गर्भवती उत्प्रेरणा	३७०	३७०

जन्म तौल	संख्या	जीवित जन्म				
		निसासिएको	विकलांग			संक्रमण
			Major	Minor	Others	
१	२	३	४	५	६	७
सामान्य (≥ २.५ केजी)	५८२	४				
कम ($१.५-२.५$ केजी)	७१	३				
धेरै कम (<१.५ केजी)	२					

सुत्केरी तथा नवजात शिशु जाँच (संख्या)	स्वास्थ्य संस्थामा भएको प्रसुति		घरमा भएको प्रसुति	
१	२	३	४	५
पहिलो पटक (२४ घण्टामा)	६५३	६५३		
घरमा २ पटक (दोस्रो र तेस्रो पटक)	६८५	६७८	४३	३९
३ पटक (२४ घण्टामा ३ दिनमा र ७ देखि १४ दिनभित्र)	६८३	६७६	४४	४०
४ पटक (२४ घण्टामा ३ दिनमा र ७ देखि १४ दिनभित्र र ४२ दिन)	२८४	२७७	६	६

मातृ तथा नवजात शिशु मृत्यु					
मृत्यु भएको स्थान	मातृ मृत्यु संख्या			नवजात शिशु मृत्यु संख्या	
	गर्भावस्था	प्रसुति अवस्था	सुत्केरी अवस्था	०-७ दिन	८-२८ दिन
१	२	३	४	५	६
स्वास्थ्य संस्था					
स्वास्थ्य संस्था बाहेक					

सुरक्षित गर्भपतन सेवा		१२ हप्तासम्म		१२ हप्ता माथि		PAC सेवा पाएका		आमा सुरक्षा कार्यक्रम		महिला संख्या	
१	२	३	४	५	६				पाउनु पर्ने	पाएका	
गर्भपतन सेवा पाएका	< २० वर्ष	१			Induced						
जम्मा महिला	≥ २० वर्ष	१३									
गर्भपतन पश्चात प.नि.	छोटो अवधि	४			Spontaneous				६५३	६५३	
साधन अपनाएका	लामो अवधि								३७०	३७०	
गर्भपतनका कारण भएको जटिलता	१								उत्प्रेरणा		

तालिका नं. ६७

वजात शिशु तथा बालरोगको एकीकृत व्यवस्थापन कार्यक्रम (IMNCI) २०७९/०८०

२ महिना भन्दा कम उमेरका शिशु	जम्मा बिरामी		बच्चाको वर्गीकरण (संख्यामा)											
			गम्भीर संक्रमण		निमोनिया		स्थानीय संक्रमण		कडा कमल पित्त (जण्डिस)		कम तौल		स्तनपान सम्बन्धी समस्या	
	≤ २८ दिन	२९-५९ दिन	≤ २८ दिन	२९-५९ दिन	८-२८ दिन	२९-५९ दिन	≤ २८ दिन	२९-५९ दिन	≤ २८ दिन	२९-५९ दिन	≤ २८ दिन	२९-५९ दिन	≤ २८ दिन	२९-५९ दिन
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
स्वास्थ्य संस्था (HMIS 2.4)	५५	११				१		४		२	६१		७	३
गाउँघर क्लिनिक (HMIS 9.2)														

उपचार						रेफर		फलोअप	मृत्यु			
एम्पिसिलिन		एमोक्सिलिन		जेन्टामाइसिन (गम्भीर संक्रमण भएका मात्र)		अन्य एन्टीबायोटिक		≤ २८ दिन	२९-५९ दिन	०-७ दिन	८-२८ दिन	२९-५९ दिन
≤ २८ दिन	२९-५९ दिन	≤ २८ दिन	२९-५९ दिन	पहिलो डोज	पूरा डोज	≤ २८ दिन	२९-५९ दिन					
१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८
			७						१			

२ देखि ५९ महिनासम्मका बच्चा	जम्मा बिरामी		वर्गीकरण							
			स्वासप्रश्वास			भाडापखाला				
	बालक	बालिका	निमोनिया नभएको रुखाखोकी	निमोनिया	कडा निमोनिया / धेरै कडा रोड	जलवियोजनको वर्गीकरण			दीर्घ भाडापखाला	आउँ / रगत
					जलवियोजन नभएको	केही जलवियोजन	कडा जलवियोजन			
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
स्वास्थ्य संस्था (HMIS 2.4)	१७६२	१७९७	११२१	१५८	१	८२६	४८	०	०	७४
गाउँघर क्लिनिक (HMIS 9.2)										

वर्गीकरण									
औलो		धेरै कडा ज्वरोजन्य रोग/कडा जटिल औलो (Very Severe Febrile Disease)	दादुरा	कानको समस्या	ज्वरो	कडा कुपोषण	मध्यम कुपोषण	रक्त अल्पता	अन्य
फाल्सिप्यारम औलो	फाल्सिप्यारम नभएको औलो								
१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१
				१९०	४३१	१	७	७	६७१
				९	३१	१	८		५१

उपचार					रेफर			फलोअप	मृत्यु					
निमोनियाको लागि एमोक्सिलिन द्वारा उपचार	ओ. आर. एस. र जिंक चक्की	आई. भी फ्लुइड	जुकाको औषधी	भिटाभिन ए	स्वास प्रश्वास	भाडा पखाला	अन्य		कारण			उमेर		
									स्वास प्रश्वास	भाडा पखाला	अन्य	१ देखि ११ महिना		
२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४		
१५९	८७४		५४											
	२३३		२											

७.३.६ खोपको विवरण

बालबालिका भविष्यका निर्माता हुन् । यसको लागि यिनीहरू स्वस्थ र निरोगी हुनु आवश्यक छ । बालक अवस्थामा उनीहरूलाई बी.सी.जी. एक पटक, डि.पि.टी./हे.प. हे.बी-हिव तीन पटक, दादुरा २ पटक, पोलियो ३ पटक, एफ.आई.पी.भी. २ पटक, पि.सी.भी. ३ पटक, रोटा २ पटक, जे.ई. १ पटक, टाइफाइड १ पटक, टि.डी. र भिटाभिन तोकिएको मात्रामा दिनै पर्दछ । बालबालिकाहरूको लागि १३ वटा खोप पुरा गर्नुपर्दछ ।

दादुराको दोस्रो मात्रा पुरा गरेपछि मात्र खोप पुरा हुन्छ । नेपाल सरकारले राष्ट्रिय खोप कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ । खोप कार्यक्रम कम खर्चिलो तथा मितव्ययी रूपमा गरिने स्वास्थ्य क्षेत्रको एउटा प्रभावकारी प्रयत्न हो । खोप कार्यक्रमले उल्लेख्य रूपमा बालमृत्युदर घटाउन र विभिन्न रोगको रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्न सहयोग पुऱ्याएको पाइन्छ । जसले गर्दा सहस्राब्दी विकास लक्ष्यको बालमृत्युदर घटाउने लक्ष्य (एम.डी.जी.) प्राप्त गर्न सहयोग पुगेको छ ।

तालिका नं. ६८

खोप कार्यक्रम आ.व. ०७५/०७६

खोपको प्रकार	बि. सी. जी. (BCG)	रोटा (Rota)		पोलियो (OPV)			एफ. आई. पि. भी. (FIPV)	
		पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो
		१	२	३	४	५	६	७
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या	१९५१	०	०	१८१२	१५३२	१३६८	१५१५	१०९७
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको	५१५०						
	खर्च भएको	खोप दिन खोलेको	४८१४	०	७०१०			३००४
		अन्य कारणले बिग्रेको		०	६६३६			२८१४
	फिर्ता							

खोपको प्रकार	पी.सी.भी (PCV)			डी.पी. टी-हेप. वि. - हिब. (DPT, Hep-B, Hib)			दादुराखेला (MR)		जे.ई (PCV)		
	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो	१८		
	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८		
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या	२१३९	२०२८	१८६७	२१५८	२०६३	२०१९	१८८०	१४६०	१५५२		
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको	६६७२			७२३०			४६५०		२४१९	
	खर्च भएको	खोप दिन खोलेको	६२६९			६८५६			४२८४		२२४६
		अन्य कारणले बिग्रेको									
	फिर्ता										

खोपको प्रकार	टाईफाइड (TCV)	२३ म.भिन्न पूर्ण खोप प्राप्त गरेका बच्चा	एच.पी.भी (HPV)		टि.डी. (गर्भवती महिला) (TCV)			२४-५९ म. मा खोप सुरु गरेका बच्चा	AEFI Cases (जनामा)	
			पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो			
			२१	२२	२३	२४	२५		२६	२७
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको			३९५५						
	खर्च भएको	खोप दिन खोलेको			३६००					
		अन्य कारणले बिग्रेको								
	फिर्ता									

तालिका नं. ६९

खोप कार्यक्रम आ.व. ०७६/०७७

खोपको प्रकार	बि. सी. जी. (BCG)	रोटा (Rota)		पोलियो (OPV)			एफ. आई. पि. भी. (FIPV)				
		पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो
१	२	३	४	५	६	७	८	९			
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या		१९२९			१८१२	१५३२	१३६८	१७२५	१२३७		
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको	५५५०									
	खर्च भएको	५२४०			५६९०			३५५८			
	खोप दिन खोलेको				५२६०			३३५७			
	अन्य कारणले बिग्रेको										
	फिर्ता										

खोपको प्रकार	पी.सी.भी. (PCV)			डी.पी.टी.-हेप. वि.- हिव. (DPT, Hep-B, Hib)			दादुराखेला (MR)		जे.ई. (PCV)	
	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो		
	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या		२०४३	१७५४	१६७९	२०७३	१७६३	१५११	१७१५	१२८७	१४८९
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको	६४४०			६३६०			४४३०		२४०५
	खर्च भएको	५९६२			५९६०			४२२०		२२४०
	खोप दिन खोलेको									
	अन्य कारणले बिग्रेको									
	फिर्ता									

खोपको प्रकार	टाईफाइड (TCV)	२३ म.भिन्न पूर्ण खोप प्राप्त गरेका बच्चा	एच.पी.भी. (HPV)		टि.डी. (गर्भवती महिला) (TCV)			२४-५९ म. मा खोप सुरु गरेका बच्चा	AEFI Cases (जनामा)	
			पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो			
	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या					७१४	४८०	१३७१			
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको				३५४०					
	खर्च भएको				३२५०					
	खोप दिन खोलेको									
	अन्य कारणले बिग्रेको									
	फिर्ता									

तालिका नं. ७०

खोप कार्यक्रम आ.व. ०७७/०७८

खोपको प्रकार	बि. सी. जी. (BCG)	रोटा (Rota)		पोलियो (OPV)			एफ. आई. पि. भी. (FIPV)				
		पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो
१	२	३	४	५	६	७	८	९			
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या		१८०३	२०४५	१७१२	२१७५	२२१४	२२७९	२०८८	२१६३		
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको	६५६०									
	खर्च भएको	५७००	४२२५		८१५०		५९८४				
	खोप दिन खोलेको										
	अन्य कारणले बिग्रेको		३७४३		७२५५		४७८०				
	फिर्ता										

खोपको प्रकार	पी.सी.भी (PCV)			डी.पी.टी.-हेप. वि.-हिब (DPT, Hep-B, Hib)			दादुरारुबेला (MR)		जे.ई (PCV)	
	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो		
	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या		२१८०	२२३५	१९३१	२१७४	२२१४	२२७२	१९३७	३०५९	१७१०
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको		७९२५			८०६०		५४१०		३०५९
	खर्च भएको		६७१२			७२३५		४६८०		२४८६
	खोप दिन खोलेको									
	अन्य कारणले बिग्रेको									
	फिर्ता									

खोपको प्रकार	टाईफाइड (TCV)	२३ म.भिन्न पूर्ण खोप प्राप्त गरेका बच्चा	एच.पी.भी (HPV)		टि.डी. (गर्भवती महिला) (TCV)			२४-५९ म. मा खोप सुरु गरेका बच्चा	AEFI Cases (जनामा)	
			पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो			
	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या										
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको									
	खर्च भएको									
	खोप दिन खोलेको									
	अन्य कारणले बिग्रेको									
	फिर्ता									

तालिका नं. ७१

खोप कार्यक्रम आ.व. ०७८/०७९

खोपको प्रकार	बि. सी. जी. (BCG)	रोटा (Rota)		पोलियो (OPV)			एफ. आई. पि. भी. (FIPV)		
		पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या		१३४१	१५८६	१५१८	१५८९	१५१८	१५०३	११७१	७०४
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको								
	खर्च भएको	खोप दिन खोलेको	४९९०	३०९५	५५४०			२२९५	
		अन्य कारणले बिग्रेको			३				
	फिर्ता		८८०	४६६	९६०			९३५	

खोपको प्रकार	पी.सी.भी (PCV)			डी.पी. टी-हेप. वि. - हिब. (DPT, Hep-B, Hib)			दादुराखेला (MR)		जे.ई (JE)	
	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो		
	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या		१५८८	१५१९	१३३१	१५८९	१५१८	१५०३	१३३२	१०७२	१३०२
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको		५३८४			५५४०			४३१०	२३३५
	खर्च भएको	खोप दिन खोलेको	४५६६			४८४०			३४३०	१८५५
		अन्य कारणले बिग्रेको								
	फिर्ता		८१४			७००			८८०	४९०

खोपको प्रकार	टाईफाइड (TCV)	२३ म.भिन्न पूर्ण खोप प्राप्त गरेका बच्चा	एच.पी.भी (HPV)		टि.डी. (गर्भवती महिला) (TCV)			२४-५९ म. मा खोप सुरु गरेका बच्चा	AEFI Cases (जनामा)	
			पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो			
	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या		१०६५	९५४			४५७	३८२	९७०		
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको									
	खर्च भएको	खोप दिन खोलेको	१३३०							
		अन्य कारणले बिग्रेको	५							
	फिर्ता		७२०							

तालिका नं. ७२

खोप कार्यक्रम आ.व. ०७९/०८०

खोपको प्रकार	बि. सी. जी. (BCG)	रोटा (Rota)		पोलियो (OPV)			एफ. आई. पि. भी. (FIPV)			
		पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो		
१	२	३	४	५	६	७	८	९		
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या		१६४०	१९७९	१९६५	१९९१	१९६५	१९६८	१६१०	१६५९	
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको		७९७०	४६७०	७४५०			४४६५		
	खर्च भएको	खोप दिन खोलेको	६६३०	३९३९	६२९७			३२९५		
		अन्य कारणले बिग्रेको		१७	३३					
	फिर्ता		१३४०	७१४	११२०			११७०		
खोपको प्रकार	पी.सी.भी (PCV)			डी.पी. टी-हेप. वि.- हिब. (DPT, Hep-B, Hib)			दादुराखेला (MR)		जे.ई (JE)	
	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो		
	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या		१९९१	१९६५	१७८९	१९९१	१९६५	१९६८	१७८९	१४९३	१६४३
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको		७२०८			७४५०			५८७०	३२२०
	खर्च भएको	खोप दिन खोलेको	५९५०			६३००			४७२०	२४७५
		अन्य कारणले बिग्रेको	२०			३०				५
	फिर्ता		१२३८			११२०			११५०	७४०
खोपको प्रकार	टाईफाइड (TCV)	२३ म.भिन्न पूर्ण खोप प्राप्त गरेका बच्चा	एच.पी.भी (HPV)		टि.डी. (गर्भवती महिला) (TCV)			२४-५९ म. मा खोप सुरु गरेका बच्चा	AEFI Cases (जनामा)	
			पहिलो	दोस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो			
	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	
खोप पाएका बच्चाहरूको संख्या		१४५३	१४९३			६२९	५३५			
खोप (डोज)	यस महिनामा प्राप्त भएको				४२८०					
	खर्च भएको	खोप दिन खोलेको	१८७५		३१३०					
		अन्य कारणले बिग्रेको	५		१०					
	फिर्ता		९२५		११४०					

७.३.७ बाल्यकालमा हुने रोगका जोखिम

५ वर्षमुनिका बालबालिकालाई विभिन्न रोगले संक्रमण गर्ने उच्च सम्भावना रहन्छ। नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण २०२२ का अनुसार बाल्यकालमा हुने प्रमुख संक्रमण एवं मृत्युका कारणका रूपमा श्वासप्रश्वास सम्बन्धि रोग, निमोनिया, भाडापखाला, मलेरिया, दादुरा र कुपोषण पर्दछन्। सरकारले ती रोगबाट बचाउन तथा रोगको रोकथाम गर्न, बाल्यकालमा हुने रोगहरूको समुदायमा आधारित एकीकृत व्यवस्थापन कार्यक्रम लागु गरेको छ। कार्यक्रमले यी रोगको एकीकृत व्यवस्थापन गर्दछ।

७.३.८ शिशु तथा ५ वर्ष मुनिका बाल मृत्युदर

नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण २०११ अनुसार शिशुमृत्युदर सन् १९९६ मा ७९ प्रतिहजार थियो भने सन् २००१ मा क्रमशः घट्दै ६४ प्रतिहजारमा पुगेको छ। सन् २००६ को उक्त सर्वेक्षणअनुसार ४८ प्रतिहजार पुगेको थियो। त्यस्तै सन् २०११ को सर्वेमा शिशु मृत्युदर ४६ प्रतिहजारमा पुगेको छ। सन् २०१६ मा ३२ प्रतिहजारमा क्रमशः घट्दै २०२२ मा २८ प्रतिहजारमा भरेता पनि अधिल्लो सर्वसँग तुलना गर्दा थोरै मात्र अन्तर देखिएको छ।

७.३. बालपोषण सम्बन्धी विवरण

कुनै पनि ठाउँको पोषणको अवस्था त्यस ठाउँका बालबालिकालाई हेरेर सजिलै अनुमान लगाउन सकिन्छ। पोषित बालबालिकालाई कुनै पनि ठाउँको सामाजिक र आर्थिक विकासको सूचकको रूपमा हेर्न सकिन्छ। सरकारले पनि पोषणलाई प्राथमिकता दिई ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूलाई नियमित रूपमा बालबृद्धि अनुमान गर्दै आएको छ।

बालअधिकार सम्बन्धि महासन्धी, १९८९ ले समेत बालबालिकालाई अवहेलना, वेवास्ता, हेलचेक्राइ, दुर्व्यवहार, हिंसा लगायतबाट संरक्षण गरी खाना र पोषणको अधिकार सुनिश्चित गर्नुपर्ने उल्लेख गरेको छ। नेपालको संविधान (२०७२) ले पनि खाद्य सम्प्रभुतालाई मौलिक हकका रूपमा राखेको छ। स्वास्थ्य र पोषण मानव जीवनको पहिलो महत्वपूर्ण आवश्यकता भएको र स्वस्थ नागरिक बिना राष्ट्रका अन्य विकास क्रियाकलापहरू प्रभावकारी हुन नसक्ने भएको हुँदा जनस्वास्थ्यको अध्ययन योजना तर्जुमा प्रक्रियाको एक महत्वपूर्ण हिस्सा हुन आउँछ।

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा राष्ट्रिय नीति तथा कार्यक्रममा आधारित भई बाल स्वास्थ्य कार्यक्रम, परिवार स्वास्थ्य कार्यक्रम, व्यवस्थापन कार्यक्रम, प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा पुनर्जागरण कार्यक्रम, रोग नियन्त्रण कार्यक्रम, स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार कार्यक्रम, महामारी तथा रोग नियन्त्रण कार्यक्रम तथा क्षमता विकाससम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन भई आएका छन्। स्वास्थ्य तथा पोषणसम्बन्धी कार्य गर्नका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरू समेत कार्यरत रहेका छन्। कार्यक्रम सञ्चालनको सहयोगका लागि नगर नगरमा स्वास्थ्य सञ्जाल विस्तार भएको छ।

तालिका नं. ७३

पोषण कार्यक्रम २०७५ / ०७६

यस महिनामा बृद्धि अनुमानका लागि दर्ता भएका नयाँ बच्चा	बृद्धि अनुमान गरिएका बालकालिकाहरूको पोषण स्थिति (नयाँ तथा दोहोऱ्याई आएका)					
	०-११ महिना			१२-२३ महिना		
	सामान्य जोखिम	जोखिम	अति जोखिम	सामान्य जोखिम	जोखिम	अति जोखिम
पहिलो पटक भेट	१८०९	९६	१५	१३२३	७७	२६
दोहोऱ्याई आएको	५९८	१३	६	५२७	४८	२

आइरन/जुकाको औषधी पाएका गर्भवती महिला			आइरन/भिटाभिन ए पाएका सुत्केरी महिला	
पहिलो पटक आइरन चक्की	१८० आइरन चक्की	जुकाको औषधी	४५ आइरन चक्की	भिटाभिन ए
२५५७	१३२०	२३२७	१२४४	९३१

भिटाभिन ए/जुकाको औषधी पाएका ५ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिका (अर्ध वार्षिक)		जुकाको औषधी पाएका छात्रा / छात्रहरू (अर्धवार्षिक)	
भिटाभिन ए		जुकाको औषधी	छात्रा
६-११ म.	१२-५९ म.		छात्र
२२५७	१५७५८	१८०५०	२०९८०

तालिका नं. ७४

पोषण कार्यक्रम २०७६ / ०७७

यस महिनामा बृद्धि अनुमानका लागि दर्ता भएका नयाँ बच्चा	बृद्धि अनुमान गरिएका बालकालिकाहरूको पोषण स्थिति (नयाँ तथा दोहोऱ्याई आएका)					
	०-११ महिना			१२-२३ महिना		
	सामान्य जोखिम	जोखिम	अति जोखिम	सामान्य जोखिम	जोखिम	अति जोखिम
पहिलो पटक भेट	१६३७	३०	९	११८५	२९	८
दोहोऱ्याई आएको	१८८२	१४	४	१२९५	१७	१०

आइरन/जुकाको औषधी पाएका गर्भवती महिला			आइरन/भिटाभिन ए पाएका सुत्केरी महिला	
पहिलो पटक आइरन चक्की	१८० आइरन चक्की	जुकाको औषधी	४५ आइरन चक्की	भिटाभिन ए
२३७५	१२३२	२२५७	८८७	७३१

भिटाभिन ए/जुकाको औषधी पाएका ५ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिका (अर्ध वार्षिक)		जुकाको औषधी पाएका छात्रा / छात्रहरू (अर्धवार्षिक)	
भिटाभिन ए		जुकाको औषधी	छात्रा
६-११ म.	१२-५९ म.		छात्र
२५३३	१६९८३	१७०९०	-

तालिका नं. ७५

पोषण कार्यक्रम २०७७/०७८

यस महिनामा बृद्धि अनुमानका लागि दर्ता भएका नयाँ बच्चा	बृद्धि अनुमान गरिएका बालकालिकाहरुको पोषण स्थिति (नयाँ तथा दोहोऱ्याई आएका)					
	०-११ महिना			१२-२३ महिना		
	सामान्य जोखिम	जोखिम	अति जोखिम	सामान्य जोखिम	जोखिम	अति जोखिम
पहिलो पटक भेट	१४९९	९	१	१४२४	१०	-
दोहोऱ्याई आएको	२३५५	६	-	१३६४	६	-

आइरन/जुकाको औषधी पाएका गर्भवती महिला			आइरन/भिटामिन ए पाएका सुत्केरी महिला	
पहिलो पटक आइरन चक्की	१८० आइरन चक्की	जुकाको औषधी	४५ आइरन चक्की	भिटामिन ए
२२२९	१३२२	२०३२	८५३	७५०

भिटामिन ए/जुकाको औषधी पाएका ५ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिका (अर्ध वार्षिक)		जुकाको औषधी पाएका छात्रा / छात्रहरु (अर्धवार्षिक)	
भिटामिन ए		जुकाको औषधी	छात्रा
६-११ म.	१२-५९ म.		छात्र
२७१२	१७०५१	१६९६०	-

तालिका नं. ७६

पोषण कार्यक्रम २०७८/०७९

यस महिनामा बृद्धि अनुमानका लागि दर्ता भएका नयाँ बच्चा	बृद्धि अनुमान गरिएका बालकालिकाहरुको पोषण स्थिति (नयाँ तथा दोहोऱ्याई आएका)					
	०-११ महिना			१२-२३ महिना		
	सामान्य जोखिम	जोखिम	अति जोखिम	सामान्य जोखिम	जोखिम	अति जोखिम
पहिलो पटक भेट	१८२४	३०	१३	१४९९	१६	४
दोहोऱ्याई आएको	३३२९	४४	२८	१४३९	३२	२१

आइरन/जुकाको औषधी पाएका गर्भवती महिला			आइरन/भिटामिन ए पाएका सुत्केरी महिला	
पहिलो पटक आइरन चक्की	१८० आइरन चक्की	जुकाको औषधी	४५ आइरन चक्की	भिटामिन ए
२४६३	१५९२	२६०३	७३२	७२४

भिटामिन ए/जुकाको औषधी पाएका ५ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिका (अर्ध वार्षिक)		जुकाको औषधी पाएका छात्रा / छात्रहरु (अर्धवार्षिक)	
भिटामिन ए		जुकाको औषधी	छात्रा
६-११ म.	१२-५९ म.		छात्र
२४८२	१६२७४	१६२७४	-

तालिका नं. ७७

पोषण कार्यक्रम २०७९/०८०

यस महिनामा बृद्धि अनुमानका लागि दर्ता भएका नयाँ बच्चा	बृद्धि अनुमान गरिएका बालबालिकाहरूको पोषण स्थिति (नयाँ तथा दोहो-न्याई आएका)					
	०-११ महिना			१२-२३ महिना		
	सामान्य जोखिम	जोखिम	अति जोखिम	सामान्य जोखिम	जोखिम	अति जोखिम
१	२	३	४	५	६	७
पहिलो पटक भेट	१७६१	१८	४	१०३८	३०	७
दोहो-न्याई आएको	३७७५	७८	१५	१९६९	८६	२२

बृद्धि अनुगमनका लागि दर्ता गरिएका २३ महिना पुरा गरेका जम्मा बालबालिकाको संख्या	बृद्धि अनुगमनका लागि दर्ता गरिएका २३ महिना पुरा गरेका बालबालिकाले तौल लिएको जम्मा पटक
८	९
५९४	२१४४

आइरन/जुकाको औषधी पाएका गर्भवती महिला			क्याल्सियम पाएका महिला	आइरन/भिटामिन ए पाएका सुत्केरी महिला	
पहिलो पटक आइरन चक्की	१८० आइरन चक्की	जुकाको औषधी		४५ आइरन चक्की	भिटामिन ए
१०	११	१२	१३	१४	१५
२०७५	१५५०	२०७५	४७	६८२	७३१

भिटामिन ए/जुकाको औषधी पाएका ५ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिका (अर्ध वार्षिक)		जुकाको औषधी पाएका छात्रा / छात्रहरू (अर्धवार्षिक)		
भिटामिन ए		जुकाको औषधी	छात्रा	छात्र
६-११ म.	१२-५९ म.			
१६	१७	१८	१९	२०
२०००	१५२१८	१५२१८		

तालिका नं. ७८

शिघ्र कुपोषणको एकीकृत व्यवस्थापन (IMAM) कार्यक्रम ०७५ / ०७६

उमेर समूह	लिंग	गत महिनाको अन्त्य सम्मका बच्चा	भर्ना गरिएका		रेफर भई आएका	डिस्चार्ज भएको				स्थानांतरण भई अन्यत्र गएका	महिनाको अन्त्यमा जम्मा बच्चा	
			नयाँ भर्ना	पुनः भर्ना		निको भएको	मृत्यु भएको	डिफल्टर भएको	निको नभएको			अस्पतालमा पठाएको
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
< ६ महिना	बालिका											
	बालक											
६-५९ महिना	बालिका	५५	२६		१०	१५		८				६२
	बालक	५७	२८	३	७	१०		१०	१			६५

उमेर समूह (महिनामा)	पहिलो पटक		दोस्रो पटक		तेस्रो पटक	
	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था
१	२	३	४	५	६	७
६-११	३४४	१५				
१२-१७	३९३	१५	२३३	०		
१८-२३	१८२	१०	१६५	१४	१४०	०

शिशु तथा बाल्यकालिन पोषण		
स्तनपान मात्रै गराएका	८५६	
समयमै थप आहार खुवाउन सुरु गरेका	७३९	
Fortifol Flour Distribution		
बाल बच्चा	महिला	५९
	पुरुष	५४
गर्भवती महिला		२२
सुत्केरी महिला		१६

तालिका नं. ७९

शिघ्र कुपोषणको एकीकृत व्यवस्थापन (IMAM) कार्यक्रम ०७६/०७७

उमेर समूह	लिंग	गत महिनाको अन्त्य सम्मका बच्चा	भर्ना गरिएका		रेफर भई आएका	डिस्चार्ज भएको				स्थानान्तरण भई अन्यत्र गएका	महिनाको अन्त्यमा जम्मा बच्चा	
			नयाँ भर्ना	पुनः भर्ना		निको भएको	मृत्यु भएको	डिफल्टर भएको	निको नभएको			अस्पतालमा पठाएको
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
< ६ महिना	बालिका											
	बालक											
६-५९ महिना	बालिका	२६	१६		२	७		७	१	१		३०
	बालक	२४	१२	१		१४		४				२९

उमेर समूह (महिनामा)	पहिलो पटक		दोस्रो पटक		तेस्रो पटक	
	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था
१	२	३	४	५	६	७
६-११	५७३	९२				
१२-१७	४१२	६२	३७४	४९		
१८-२३	२८१	४२	२३८	४०	२१०	७२

शिशु तथा बाल्यकालिन पोषण	
स्तनपान मात्रै गराएका	७२२
समयमै थप आहार खुवाउन सुरु गरेका	८९३
Fortifol Flour Distribution	
बाल बच्चा	महिला - पुरुष -
	गर्भवती महिला -
	सुत्केरी महिला -

तालिका नं. ८०

शिघ्र कुपोषणको एकीकृत व्यवस्थापन (IMAM) कार्यक्रम ०७७ / ०७८

उमेर समूह	लिंग	गत महिनाको अन्त्य सम्मका बच्चा	भर्ना गरिएका		रेफर भई आएका	डिस्चार्ज भएको				स्थानान्तरण भई अन्यत्र गएका	महिनाको अन्त्यमा जम्मा बच्चा	
			नयाँ भर्ना	पुनः भर्ना		निको भएको	मृत्यु भएको	डिफल्टर भएको	निको नभएको			अस्पतालमा पठाएको
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
< ६ महिना	बालिका											
	बालक											
६-५९ महिना	बालिका		२									
	बालक		१									

उमेर समूह (महिनामा)	पहिलो पटक		दोस्रो पटक		तेस्रो पटक	
	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था
१	२	३	४	५	६	७
६-११	५३३	१२५				
१२-१७	३५४	१००	१८५	११६		
१८-२३	३०३	६२	१२४	५१	१५७	६१

शिशु तथा बाल्यकालिन पोषण		
स्तनपान मात्रै गराएका	७०३	
समयमै थप आहार खुवाउन सुरु गरेका	७४४	
Fortifiel Flour Distribution		
बाल बच्चा	महिला	-
	पुरुष	-
गर्भवती महिला		-
सुत्केरी महिला		-

तालिका नं. ८१

शिघ्र कुपोषणको एकीकृत व्यवस्थापन (IMAM) कार्यक्रम ०७८ / ०७९

उमेर समूह	लिंग	गत महिनाको अन्त्य सम्मका बच्चा	भर्ना गरिएका		रेफर भई आएका	डिस्चार्ज भएको				स्थानान्तरण भई अन्यत्र गएका	महिनाको अन्त्यमा जम्मा बच्चा	
			नयाँ भर्ना	पुनः भर्ना		निको भएको	मृत्यु भएको	डिफल्टर भएको	निको नभएको			अस्पतालमा पठाएको
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
< ६ महिना	बालिका											
	बालक											
६-५९ महिना	बालिका	७१	३०	५		२७	१		३			७२
	बालक	५२	२७	२		२३			१	२		५५

उमेर समूह (महिनामा)	पहिलो पटक		दोस्रो पटक		तेस्रो पटक	
	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था
१	२	३	४	५	६	७
६-११	१०९	१२४				
१२-१७	६०	८७	६७	६९		
१८-२३	५८	५४	४३	७३	७६	८५

शिशु तथा बाल्यकालिन पोषण	
स्तनपान मात्रै गराएका	८०७
समयमै थप आहार खुवाउन सुरु गरेका	७८४
Fortifol Flour Distribution	
बाल बच्चा	महिला -
	पुरुष -
	गर्भवती महिला -
	सुत्केरी महिला -

तालिका नं. ८२

शिघ्र कुपोषणको एकीकृत व्यवस्थापन (IMAM) कार्यक्रम ०१९ / ०८०

उमेर समूह	लिंग	गत महिनाको अन्त्य सम्मका बच्चा		भर्ना गरिएका				रेफर भई आएका		डिस्चार्ज भएको	
		मध्यम	कडा	नयाँ भर्ना		पुनः भर्ना		मध्यम	कडा	मध्यम	कडा
				मध्यम	कडा	मध्यम	कडा				
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
< ६ महिना	बालिका										
	बालक										
६-५९ महिना	बालिका	४७	३५	३२	२१					२७	१७
	बालक	५९	१२	१२	७					११	६

उमेर समूह	लिंग	डिस्चार्ज भएको										स्थानान्तरण भई अन्यत्र गएका		महिनाको अन्त्यमा जम्मा बच्चा	
		मृत्यु भएको		डिफल्टर भएको		निको नभएको		अस्पतालमा पठाएको		मध्यम	कडा	मध्यम	कडा	मध्यम	कडा
		मध्यम	कडा	मध्यम	कडा	मध्यम	कडा	मध्यम	कडा						
१	२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६
< ६ महिना	बालिका														
	बालक														
६-५९ महिना	बालिका			२		१२	१५							३१	२८
	बालक			१	३	१	१							९	११

तालिका नं. ८३						
शिशु तथा बाल्यकालिन पोषण र बाल भिटा प्रवर्द्धन कार्यक्रम						
उमेर समूह (महिनामा)	पहिलो पटक		दोस्रो पटक		तेस्रो पटक	
	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था	म. स्वा. स्व. से.	स्वास्थ्य संस्था
१	२	३	४	५	६	७
६-११	५५	११०				
१२-१७	४०	१२२	३३	२७		
१८-२३	२०	४२	१६	२४	२९	२०

शिशु तथा बाल्यकालिन पोषण		
१	२	
स्तनपान मात्रै गराएका	८९६	
समयमै थप आहार खुवाउन सुरु गरेका	९५७	
Fortified Flour Distribution		
३	४	
बाल बच्चा	महिला	-
	पुरुष	-
गर्भवती महिला		-
सुत्केरी महिला		-

किशोर लक्षित स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम				
१	२	३	४	५
आइरन फोलिक एसिड चक्की खाएका किरोशीको संख्या	अवधि	विद्यालय	स्वास्थ्य संस्था	म.स्वा.स्व.से.
	१३ हप्तासम्म	१०४६		
	२६ हप्तासम्म			

स्वास्थ्य प्रवर्द्धन तथा स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम			
१	२	३	४
	विद्यालय	समुदाय	अन्य
सेसन संख्या		५	
सहभागी संख्या		९५	

तालिका नं. ८४

औलो निवारण कार्यक्रम ०७९/०८०

रक्त नमुना संकलन		परीक्षण तथा नतिजा	Microscopy बाट मात्र	RDT बाट मात्र	Microscopy / RDT दुबैबाट
१	२				
ACD	PCD	१	२	३	४
८०	६११	परीक्षण	०	६८९	२
		पोजेटिभ	०	२	२

औलोको उपचार पाएका बिरामी संख्या		गर्भवती महिलालाई वितरित किटनाशक भुलको संख्या	
१	२	१	
जम्मा संख्या	४		
उपचार पाएका मध्ये गर्भवती संख्या	०		

औलोको प्रकार	वर्गीकरण	५ वर्षभन्दा कम उमेर भएका		५ वर्षभन्दा माथि उमेर भएका	
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१	२	३	४	५	६
Plasmodium Vivax (PV.)	स्थानीय				०
	आयातित			१	२
Relapse Plasmodium Vivax (PV.)	स्थानीय				
	आयातित				
Plasmodium Falciparum (PF)	स्थानीय				
	आयातित				१
Plasmodium Mixed (PV+PF)	स्थानीय				
	आयातित				
Others (Ovale, Malariae, Knowlesi, etc.)	स्थानीय				
	आयातित				
औलो बिरामीको जम्मा संख्या	निश्चित गरिएको सामान्य बरामी			१	३
	निश्चित गरिएको सिकिस्त बरामी				
	पि.भी.				
	पि.एफ.				
	पि. मिक्स				

तालिका नं. ८५

कृष्णरोग निवारण कार्यक्रम (Leprosy Elimination Program) आ. व. ०७९/०८०

विवरण		एम. बी.		पी.बी.	
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१		२	३	४	५
कुल जम्मा बिरामी संख्या	१३.१ गत महिनाको अन्त्यमा जम्मा बिरामी संख्या	२३	५२		१३
	१३.२ कहिल्यै पनि पहिले दर्ता नगरेका नयाँ बिरामी (New Cases)	१	४		१
	१३.३ पुनः रोग बल्भएका बिरामी (Relapsed cases)				
	१३.४ फेरि उपचार सुरु गरेका बिरामी (Re starter)				
	१३.५ स्थानान्तरण भई आएका बिरामी (Transfer In)		१		
	१३.६ अन्य थप भएका बिरामी (Other addition)				१
	१३.७ जम्मा बिरामीको संख्या (१३.१ देखि १३.६ सम्म)	२४	५७	०	१५
१३.८ यस महिनामा सेवा लिन आएका जम्मा बिरामी		१५	३८		८
जम्मा घटाइएका बिरामी संख्या	१३.९ निर्देशन अनुसार उपचार पुरा गरेका (RFT)	१	३		१
	१३.१० स्थानान्तरण भई अन्यत्र गएका (Transfer Out)				
	१३.११ फलोअप नभएका (Lost to follow up)				
	१३.१२ अन्य घटाइएका (Other Deduction)				
	१३.१३ जम्मा घटाइएका (१३.९ देखि १३.१२ सम्म)	१	३	०	१
१३.१४ महिनाको अन्तमा जम्मा बिरामी (१३.७ बाट १३.१३ घटाउने)		२३	५४	०	१३
१३.१५ नयाँ बिरामी १३.२ मध्ये ०-१४ वर्षका बिरामीको संख्या			१		
१३.१६ महिनाको अन्त्यमा ०-१४ वर्षका बिरामीको संख्या					
१३.१७ नयाँ बिरामी (१३.२) मध्ये स्मेयर जाँच गरेको संख्या					
१३.१८ नयाँ बिरामीहरूमा स्मेयर जाँचेको मध्ये कित्ताणु देखिएको संख्या					

विवरण		एम. बी.		पी.बी.	
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१		२	३	४	५
१३.१९ लेप्रा रियाक्सन	Type 1				
	Type 1				
	Nutrition				
१३.२० अल्सर देखा परेका बिरामीको संख्या					
१३.२१ सम्पर्क परीक्षण भएका Index बिरामीको संख्या					
१३.२२ सम्पर्क परीक्षण गर्नुपर्ने सम्पर्क व्यक्तिको संख्या					
१३.२३ सम्पर्क परीक्षण गरिएका व्यक्तिको संख्या					
१३.२४ सम्पर्क परीक्षणबाट पत्ता लागेका नयाँ बिरामीको संख्या					
१३.२४ विदेशी नयाँ बिरामीको संख्या					

असमर्थता श्रेणी	श्रेणी ०	श्रेणी १	श्रेणी २	नजाँचेको
१	२	३	४	५
नयाँ बिरामी मध्ये	३			
०-१४ वर्षका नयाँ बिरामी मध्ये	२			

कोहर्ट प्रतिवेदन	नयाँ दर्ता	जम्मा RFT भएका	जम्मा Loss to Follow up	अन्य घटाइएका जम्मा	हाल उपचारमा रहेका
१	२	३	४	५	६
एम.बी. बिरामी (१८ महिना अघि)		१			६
पी.बी. बिरामी (९ महिना अघि)		१			

तालिका नं. ८६

क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रम (Tuberculosis Control Program) आ. व. ०७८ / ०७९

Case Registration [1]												
Type of TB	New		Relapse		TAF		TALF		OPT		UPTH	
	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Pulmonary (BC)	34	52		1				1				
Pulmonary (CD)	7	8										
Extra Pulmonary (EP)	11	8										

Age Group [2]																
Type of TB	0-4 Yrs		5-14 Yrs		15-24 Yrs		25-34 Yrs		35-44 Yrs		45-54 Yrs		55-64 Yrs		≥65 Yrs	
	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
New (All)	1		4	2	10	7	6	8	5	12	7	11	7	7	12	21
Relapse (All)						1										
Others (All)																

Registration by Treatment Category [3]		Adult		Child (0-14 Years)		
		Cat I	Cat II	Cat I	Cat II	Cat III
1		2	3	4	5	6
Sex of patient	Male					
	Female					

At the Time of TB Diagnosis [41]		Patients Tested for HIV		With Known HIV status		
		Cat I	Cat II	Cat I	Cat II	Cat III
1		2	3	4	5	6
Sex of patient	Male					
	Female					

TB-HIV Activities [42]	All TB Cases		HIV +Ve TB Patients		HIV+Ve TB Patients			
					ART		CPT	
	M	F	M	F	M	F		
1	2	3	4	7	8	9	10	11
During this month								
Till date (Cumulative)								

Private Sector and Community Involvement in Referral / Diagnosis [5]		PBC (New)		PBC (Relapse)		PBC (Excl New & Relapse)		PCD (ALL)		EP (ALL)	
		F	M	F	M	F	M	F	M	F	M
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
No of TB Patients	Referred by community										
	Referred / Diagnosed by Private HF										
	Diagnosed by contact Tracing										

Sputum Smear Examination Result by Microscopy [6]								
Sex	Presumptive TB Case Examined (Persons)		Smear Examination				Follow-Up Case (Slides)	
			Slides A		Slides B			
	+Ve	-Ve	+Ve	-Ve	+Ve	-Ve	+Ve	-Ve
1	2	3	4	5	6	7	8	9
FEMALE	17	356						
MALE	29	376						

Gene-Xpert Examination Result [7]								
Sex	MTB Detected		MTB Not Detected		Invalid / Error / No Result		Tested in determination	
	RIF Sensitive	RIF Resistant	F	M	F	M	F	M
1	2	3	6	7	8	9	10	11

Type of TB	No of cases registered		Negative		Positive		Died		Lost to Follow Up		Not Evaluated	
	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
New												
Relapse												
Treatment After Failure												
Lost to Follow-Up												
Others Previously Treated												
Previous Treatment History Unknown												

Treatment Outcome [9]															
Registration category	No. of Registered Cases		Cured		Completed		Failed		Died		Lost to follow up		Not Evaluated		
	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
PBC	New									1	2	1			
	Relapse														
	TAF														
	TALF														
	OPT														
	UPTH														
	HIV+Ve, All Type														
PCD & EP	New	6	6			5	3	2				1			
	PCD	9	11			9	11								
	EP (BC OR CD)	1				1									
	PCD														
	EP (BC & CD)														
HIV infected TB patient (All forms)															

TAF : Treatment After Failure

TALF : Treatment After Lost to Follow up

OPT : Other Previously Treated

UPTH : Unknown Previous TB Treatment History

Tuberculosis Control Program			
Practical Approach to Lung Health (PAL) [5]		Sex	
		Female	Male
A	Total no of OPD Visits in the Month	279	244
B	Total Respiratory cases (TRC) Among Total ODP Visits	86	99
A1	Received Antibiotics Among TRC	86	99
B2	TB Suspects Among TRC	35	28
B21	Sputum Examination (S/C/X) Among TB Suspected	35	28
B211	Bacteriologically +Ve PTB Among Sputum Examined		3
C	Smokers Identified Among CRD (ACT) Cases*		
C1	Tobacco Cessation Counseled Among Smokers Identified		
C22	Smokers Who Commit to Quit After Counseling		
C12	Smokers Who Quitted Smoking After Counseling		

तालिका नं. ८७

क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रम (Tuberculosis Control Program) आ. व. ०७९/०८०

Case Registration [1]												
Type of TB	New		Relapse		TAF		TALF		OPT		UPTH	
	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Pulmonary (BC)	22	39		2								
Pulmonary (CD)	8	7										
Extra Pulmonary (EP)	8	7										

Referred [2]				
Type of TB	Self	Private Sector	Community	Contract investigation
1	2	3	4	5
Pulmonary (BC)	54	6	1	2
Pulmonary (CD)	7	8		
Extra Pulmonary (EP)	8	5	2	

Age Group [3]																
Type of TB	0-4 Yrs		5-14 Yrs		15-24 Yrs		25-34 Yrs		35-44 Yrs		45-54 Yrs		55-64 Yrs		≥65 Yrs	
	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
New (All)			1	1	10	10	4	7	6	4	9	5	2	8	5	18
Relapse (All)							1									1
Others (All)					1											

Contact Investigation and Tb Preventive Therapy [4]							
Index TB Cases	No. of Family Members		Members Investigated		Dianosed with TB	Eligible for TBPT	Enrolled on TBPT
	Child	Adult	Child	Adult			
1	2	3	4	5	6	7	8
49	46	238	31	183		26	25

Treatment Regimen [5]									
Age Group		2HRZE + 4HR		2HRZE + 7HR		6HRZE		6HRZE + Lfx	
		F	M	F	M	F	M	F	M
1		2	3	4	5	6	7	8	9
Child 0-14		1	2						
Adults > 14		35	52	1	1		1		

DST of TB Patient [6]		
TB Cases	Xpert MTB/RIF	LPA
1	2	3
New	16	
Retirement		

Presumptive TB [7]							
Sex	Presumptive TB cases	Screened by		Dignosed		Enrolled	
		X-ray	Symptoms	DSTB	DRTB	DSTB	DRTB
1	2	3	4	5	6	7	8
Female	279	53	252	5		1	
Male	300	73	261	14		4	

Sputum Smear Examination by Microscopy (माइक्रोस्कोपी सेन्टरले मात्र भर्ने) [8]		
Sex	No. of Presumptive TB examined	
	Positive	Negative
1	2	3
Female	9	337
Male	26	396

Xpert MTB/RIF Test Result [9]						
Sex	Mycobacterium Tuberculosis (MTB)			Rifampicin Resistance		
	Detected	Not Detected	Error / No result/Invalid	Detected	Not detected	Indetermine
1	2	3	4	5	6	7
Female	1					
Male	6			1	2	

TB HIV Status [10]				
Sex	HIV Test Result of TB Patient		TB HIV Patientss	
	Positive	Negative	ART	CPT
1	2	3	4	5
Female	1	18	1	
Male		27		

TB and Tobacco [11]	
TB Cases Registered	Patient Smoking Currently
1	2
90	9

TAF : Treatment After Failure
TALF : Treatment After Lost to Followup
OPT : Other Previously Treated
UPTH : Unknown Previous TB Treatment History

तालिका नं. ८८

क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रम (Tuberculosis Control Program) आ. व. ०७९/०८०

Treatment Outcome [12]															
Registration category	No. of Registered Cases		Cured		Completed		Failed		Died		Lost to follow up		Not Evaluated		
	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
PBC	New	33	46	31	36	1					1	2	1		
	Relapse														
	TAF														
	TALF		1		1										
	OPT														
	UPTH														
PCD	New	7	7			7	5						3		
	Replase														
	Other														
EP	New	12	10			12	10								
	Relapse														
	Other														
HIV infected TB patient (All forms)															

TB Preventive Therapy Outcome [13]		
No. of cases enrolled	Completed	Not completed
1	2	3
7	15	

Tobacco cessation-outcome [14]			
Patient Smoking Tobacco current (0 month)	No. of patients quitted smoking		
	2 months	5 months	End of treatment
1	2	3	4
	1		

TAF : Treatment After Failure

TALF : Treatment After Lost to Follow up

OPT : Other Previously Treated

UPTH : Unknown Previous TB Treatment History

तालिका नं. ८९
लिंग र जातजाति अनुसारको प्रतिवेदन २०७८ / ०७९

जात / जाति	पूर्ण खोप पाएका बच्चा संख्या		नवशिशु तथा बालरोगको एकीकृत व्यवस्थापन सेवा लिएका बच्चा संख्या		२ वर्ष मुनिका कम तौल भएका बच्चाहरूको संख्या		स्वास्थ्य संस्थामा प्रसूति गराएका		सुरक्षित गर्भपतन सेवा पाएका		एच.आई.भी संक्रमित नयाँ विरामी		नयाँ कुष्ठ रोगीहरूको संख्या		नयाँ क्षयरोग विरामीहरूको संख्या		ओ.पी.डी.मा आएका नयाँ विरामी संख्या (५ वर्षमाथि)		अस्पतालबाट डिस्चार्ज भएका विरामी		लैंगिक हिंसाबाट पीडित संख्या			
	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२			
दलित	१३५	१११	४५४	४५७	१२	८	९६									५२९२	४१५४							
जनजाति	२३	२२	५७	६०			५									१२०६	९४३							
मधेसी	३५२	३७८	१०३५	९९९	४४	२४	२६७	१				१	२	१८	४०	१५०५१	१३२६३							
मुस्लिम	२४१	३०२	५७६	५७०	१५	१२	२८२					१		२३	१६	७७८९	७३४५							
ब्राह्मण / क्षेत्री	६	८	३४	४८			३								३	५४९	५१३							
अन्य	७	३	६	२	६	५	१									१९	१०							

तालिका नं. १०
लिंग र जातजाति अनुसारको प्रतिवेदन २०७१ / ०६०

जात / जाति	पूर्ण खोप पाएका बच्चा संख्या		नवशिशु तथा बालरोगको एकीकृत व्यवस्थापन सेवा लिएका बच्चा संख्या		२ वर्ष पुनिका कम तौल भएका बच्चाहरूको संख्या		स्वास्थ्य सस्थामा प्रसूति गराएका	सुरक्षित गर्भपतन सेवा पाएका	एच.आई.भी संक्रमित नयाँ विरामी		नयाँ कुष्ठ रोगीहरूको संख्या	नयाँ क्षयरोग विरामीहरूको संख्या	ओ.पी.डी.मा आएका नयाँ विरामी संख्या (५ वर्षमाथि)	अस्पतालबाट डिस्चार्ज भएका विरामी	लैंगिक हिंसाबाट पीडित संख्या	
	म	पु	म	पु	म	पु			म	पु						म
?	२	३	४	५	६	७	८	९	म	पु <td>म</td> <td>पु</td> <td>म</td> <td>पु</td> <td>म</td> <td>पु</td>	म	पु	म	पु	म	पु
दलित	१०४	८७	६	५	३६२	१७	९८	३	म	पु <td>१३</td> <td>१४</td> <td>१६</td> <td>१९</td> <td>२१</td> <td>२२</td>	१३	१४	१६	१९	२१	२२
जनजाति	१८	७														
मधेसी	३४४	३५६	२०	१२	९६६	४६	२८४	३			३	१४	२७	१५२१८	१३७६१	
मुस्लिम	२४६	३०७	१४	९	५८५	४२	२६५	२			१	११	२०	७७३२	७४८७	
ब्राह्मण / क्षेत्री	६	९	१	५६	३५	४	२					१	२	६८७	६८४	
अन्य	३	६			२	१								६२	४९	

तालिका नं. ९१

प्रयोगशाला सेवा (Laboratory Services)

Sn	Test	No	Sn	Test	No	
HEMATOLOGY						
1	HB	508	27			
2	RBC Count		28	Smear MP Pos	PF	
3	TLC		29		PV	1
4	Platelets Count		30		P-MIX	
5	DLC		31	MF	Total	
6	ESR		32	LD Bodies	Pos.	
7	MCV		33	Hb Electrophoresis		
8	MCH		34	LE cell		
9	MCHC		35	ALC		
10	RDW		36	AEF		
11	Boold Group and RH Type	366	37	FDP		
12	wombs test		38	D-Dimer		
13	Retics		39	Fac VII		
14	PBS/PBF		40	Fac IX		
15	HbA1c		41	Cross Matching		
16	Special stain	MPO	42	Others		
17		PAS	IMMUNOLOGY			
18	Sickling Test		43	Pregnancy Test (UPT)	52	
19	Urine for Hemosiderin		44	Aso		
20	BT		45	CRP		
21	CT		46	RA Factor		
22	PT-INR		47	TPHA	Total	
23	APTT		48		+Ve	38
24	Bone Marrow Analysys		49	ANA		
25	Aldhyde Test		50	Anti-DsDNA		
26	MP Total	1	51	PRPR/VDRL	Total	
			52		+Ve	310

Sn	Test	No	Sn	Test	No
53	CEA		82	Mantoux Test	
54	CA-125		83	Chikungunya	Total
55	CA-19.9		84		+ Ve
56	CA-15.3		85	Scrub Typhus	
57	Toxo		86	H.Pylori	
58	Rubella		87	Leptosria	
59	CMV		88	Widal Test	290
60	HSV		89	Other	
61	Hmeasles		BIOCHEMISTRY		
62	Echinococcus		90	Sugar	190
63	Amoebiasis		91	Blood Urea	15
64	PSA		92	Creatinine	
65	Ferritin		93	Sodium (Na)	
66	Cysticercosis		94	Potassium (K)	
67	Brucella		95	Calcium	
68	Thyroglobulin		96	Phosphorus	
69	Anti TPO		97	Megnesium	
70	Protein Electrophoresis		98	Uric acid	35
71	Anti-CCP		99	Total Cholesterol	
72	RK-39	Total	100	Triglycerides	
73		+Ve		101	HDL
74	JE	Total	102	LDL	
75		+Ve		103	Amylase
76	Dengue	Total	104	Micro Albumin	
77		+Ve		105	Bilirubin
78	Rapid MP Test	Total	507	106	SGPT
79		+Ve PV	3	107	Alk Phos
80		+Ve PF		108	SGOT
81		+Ve P-Mix		109	Total Protein

Sn	Test	No	Sn	Test	No
110	Gamma GT		137	Fungus	KOH Test
111	24Hr Urine Protein		138		Culture
112	24Hr Urine U/A		139	Other	
113	Creatinine Clearance		VIROLOGY		
114	Iron		140	HIV RDT	Total
115	TIBC		141		+ Ve
116	CPK-MB		142	HBSAg RDT	Total
117	CPK-NAC		143		+ Ve
118	LHD		144	HCV RDT	Total
119	Iso-Trop-I		145		+ Ve
120	Others		146	HIV ELISA / CLIA	Total
BACTERIOLOGY			147		+ Ve
121	Gram Stain		148	HAV ELISA / CLIA	Total
122	Culture	Blood	149		+ Ve
123		Urine	150	HGsAg ELISA / CLIA	Total
124		Body Fluid	151		+ Ve
125		Swab	152	HCV ELISA / CLIA	Total
126		Stool	153		+ Ve
127		Water	154	HEV ELISA / CLIA	Total
128		Pus	155		+ Ve
129		Sputum	156	Anti-HBS	
130		CSF	157	HBeAg	
131		Other	158	Anti-HBe	
132		Sputum AFB	710	159	HBcAg
133	Other AFB		160	Anti HBcAg	
134	Leprosy Smear		161	Westerm Blot	
135	India Ink Test		162	CD4 Count	
136	Anerobic Culture		163	Viral Load	
			164	Others	

Sn	Test	No
PARASITOLOGY		
165	Stool R/E	
166	Coccult Blood	
167	Reducing Sug	
168	Urine R/E	
169	Bile Salts	
170	Bile Pigments	
171	Urobilinogen	
172	Porphobilinogen	
173	Acetone	
174	Chyle	
175	Specific Gravi	
176	Bence Jones	
177	Protin	
178	Semen Analysis	
179	Others	
HORMONE/ENDOCRINE		
180	T3	
181	T4	
182	TSH	
183	Cortisol	
184	AFP	
185	LH	
186	FSH	
187	Prolactin	

तालिका नं. १२

औलो नियन्त्रण कार्यक्रम २०७८ / ०७९

रक्त नमुना संकलन		परीक्षण तथा नतिजा	Microscopy बाट मात्र	RDT बाट मात्र	Microscopy / RDT दुवैबाट	औलोको उपचार पाएका बिरामी संख्या	
ACD	११५	परीक्षण		४२३	२४	जम्मा	२
PCD	३३२	पोजिटिभ	०	२	०	गर्भवती	

औलोको प्रकार	वर्गीकरण	< ५ वर्ष		≥ ५ वर्ष	
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
Plasmodium Vivax (पि.भी.)	स्थानीय				१
	आयातित				
Plasmodium Falciparum (पि.एफ.)	स्थानीय				
	आयातित				
Plasmodium Mixed (पि.मिक्स)	स्थानीय				
	आयातित				१
औलो रोगी जम्मा संख्या	सम्भावित औलो रोगी				१
	निश्चित गरिएको सामान्य बिरामी				
	सम्भावित सिकिस्त बिरामी				
	निश्चित गरिएको सिकिस्त बिरामी				
उपचार गरिएका औलो रोगीको संख्या	सम्भावित औलो रोगी				१
	निश्चित गरिएको सामान्य बिरामी				
	सम्भावित सिकिस्त बिरामी				
	निश्चित गरिएको सिकिस्त बिरामी				
मृत्यु संख्या	सम्भावित औलो रोगी				
	निश्चित गरिएका औलो रोगी	पि.भी			
		पि. एफ			

तालिका नं. १३

औलो नियन्त्रण कार्यक्रम २०१९/०८०

रक्त नमुना संकलन		परीक्षण तथा नतिजा	Microscopy बाट मात्र	RDT बाट मात्र	Microscopy / RDT दुवैबाट	औलोको उपचार पाएका बिरामी संख्या	
ACD	८०	परीक्षण	०	६८९	२	जम्मा	४
PCD	६११	पोजिटिभ	०	०२	२	गर्भवती	

ओलोको प्रकार	वर्गीकरण	< ५ वर्ष		≥ ५ वर्ष	
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
Plasmodium Vivax (पि.भी.)	स्थानीय				
	आयातित			१	२
Relapse Plasmodium Vivax (पि.भी.)					
Plasmodium Falciparum (पि.भी + पि.एफ.)	स्थानीय				
	आयातित				१
Plasmodium Mixed (पि.भी + पि. एफ.)	स्थानीय				
	आयातित				
Others (Ovale Malariae, Knowlesi etc.)	स्थानीय				
	आयातित				
	निश्चित गरिएको सामान्य बिरामी				
	निश्चित गरिएको सिकिस्त बिरामी				
उपचार गरिएका औलो रोगीको संख्या	सम्भावित औलो रोगी			१	३
	निश्चित गरिएको सामान्य बिरामी				
	सम्भावित सिकिस्त बिरामी				
	निश्चित गरिएको सिकिस्त बिरामी				
मृत्यु संख्य	सम्भावित औलो रोगी				
	निश्चित गरिएका औलो रोगी	पि.भी			
		पि. एफ			

७.४ खेलकुद तथा मनोरञ्जन

खेलकुद क्षेत्रमा स्वस्थ, प्रतिस्पर्धी जनशक्ति उत्पादन गरी नगरपालिकाको खेल अनुशासन र खेलकुद विकासलाई बल पुऱ्याउन सकिन्छ भन्ने मान्यता अनुसार यस नगरपालिकामा खेलकुदको विकास भएको पाइन्छ। यसको लागि नगरले विभिन्न खुला स्थानहरू छोडेको छ तर ती स्थानहरूमा खेलकुदको लागि केही मात्र पूर्वाधार तयार भएको देखिन्छ। हाल स्थायी स्वायत्त शासन ऐन २०५५ लागु भएपछि जिल्ला विकास समिति तथा नगरपालिका र न.पा.हरूले पनि आआफ्ना कार्यक्षेत्र भित्र गतिशिल रहने गरी जिल्ला, नगरपालिका गाउँ खेलकुद विकास समितिहरू गठन गरेका छन्। विभिन्न तहमा विभिन्न प्रतिस्पर्धाहरूको आयोजना गरी खेलकुदको विकासमा योगदान पुऱ्याइरहेका छन्।

यसका अतिरिक्त नेपाल सरकारद्वारा गठन हुने जिल्ला खेलकुद विकास समितिबाट पनि कतिपय राष्ट्रिय दिवसहरूमा कतिपय खेलहरूको आयोजना गर्ने गरिएको छ। समग्रमा बालबालिका एवं युवा जनशक्तिको स्वास्थ्य शारिरीक विकासको लागि नभई नहुने खेलकुदको क्षेत्रमा अत्यन्त न्युन लगानी हुने गरेको देखिन्छ। विगतमा निर्मित खेलकुदसम्बन्धी पूर्वाधारहरूको मर्मत गर्न पनि निकै ठुलो लगानी गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ। हालका दिनहरूमा आएर निजी क्षेत्रहरूबाट पनि क्रिकेट, व्याडमिन्टन जस्ता केही खास खास खेलहरूमा लगानी गर्ने र प्रोत्साहित गर्ने क्रम सुरु भएको छ। यस क्रमलाई केन्द्रीय र स्थानीय सरकारले सहकार्य र साभेदारीको रूपमा विकसित गर्दै लैजानु पर्ने देखिन्छ। नगरपालिकामा राष्ट्रियस्तरको खेलकुद रंगशाला एउटा पनि बन्न सकेको छैन। नगरपालिकाको खेलकुद तथा मनोरञ्जनलाई विकास गरी नगरबासीहरूलाई खेलकुदमा आकर्षण गर्नका लागि विभिन्न योजनाहरू तयार पारेका छन्। ती योजनाहरू क्रिकेट मैदान स्थापना गर्नुपर्ने, स्थानीय युवा क्लवको स्तरोन्नतिको लागि विभिन्न खेलकुद सामाग्रीको व्यवस्था गर्नुपर्ने, खेलकुद पेराफिटसहित खेल मैदान, वडा स्तरिय खेल मैदानमा आवश्यक चारैतिर पक्की नालीसहित माटो भरान, वडाका सबै क्लवहरूलाई खेलकुद सामाग्री उपलब्ध गराउने, नगरपालिकामा प्याराफिटसहितको राष्ट्रिय स्तरको खेल तैदानको रूपमा विकसित गर्नुपर्ने देखिन्छ।

७.५ नागरिक सुरक्षा सेवा

७.५.१ बृद्धबृद्धाहरूको अवस्था

जनगणना २०७८ को नतिजा अनुसार यस लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा, ७० वर्ष उमेर नाघेका जनसंख्या ३ प्रतिशत (२१७७ जना) बृद्धबृद्धाहरू रहेका छन्। शारिरीक जीर्णताका कारण परिवारजनहरूको समेत पर्याप्त हेरचाह नपुग्ने यो समुदायको सामाजिक अवस्था अत्यन्त कष्टप्रद रहेको छ। बृद्धहरूको मनोरञ्जनका लागि कुनै विशेष स्थल वा कार्यक्रमको निर्माण वा तयारी देखिँदैन। पश्चिमा संस्कृतिको प्रभावले हाम्रो संस्कृतीको मुल मर्म र बृद्धजन तथा नयाँ पुस्ताबीचको पारस्परिक सुमधुर सम्बन्धलाई तहसनहस पार्ने खतरा बढ्दै गएको छ।

राज्यको तर्फबाट ७० वर्ष माथिका सबै ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई दिइने भनिएको बृद्ध भत्ता समेत सबैले पाउन सकेका छैनन। यस नगरपालिकामा अर्ध बृद्धावस्थाकै हाराहारिकोमा रहेको ६०-६४ वर्षको जनसंख्या २.५१ प्रतिशत (१८२० जना), ६५-६९ वर्षका जनसंख्या २.१९ प्रतिशत (१५८९ जना) र ७० भन्दा माथी गरी जम्मा जनसंख्या ३ प्रतिशत (२१७७ जना) र थप बृद्ध नागरिकहरूको लागि समेत राज्यले कुनै विशेष कार्यक्रम ल्याएको छैन। र यस स्थितिलाई कसरी सहज बनाउने र नगरपालिकामा जिवीत यी ज्येष्ठ नागरिकहरूको अमुल्य अनुभवबाट नयाँ पीढीले कसरी अनुभव र शिक्षा प्राप्त गर्ने भन्ने बारे अध्ययन र योजना बनाउनुपर्ने देखिन्छ।

७.६ महिला तथा बालबालिका

७.६.१ महिला सठबन्धी विवरण

गर्भवती महिलाहरूको निःशुल्क वा न्यूनतम शुल्कमा स्वास्थ्य परिक्षण गर्न तथा महिलाहरूमा देखिने स्तन क्यान्सर र पाठेघर क्यान्सरको अग्रिम पहिचान र न्यूनिकरणका लागि विशेष पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ। जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय एवं अन्य सम्बद्ध स्वास्थ्य संस्थाहरूसँग समन्वय गरी मातृशिशु स्वास्थ्य तथा क्षयरोग नियन्त्रणका क्षेत्रमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूका लागि स्थायित्व, वृत्तिविकास तथा पुर्नताजगि जस्ता कार्यक्रम ल्याई महिलाहरूका लागि लघु उद्यम व्यवसाय तालिम प्रदान गरी उद्यम व्यवसाय मार्फत आर्थिक रूपमा सबल बनाउनु पर्ने देखिन्छ।

आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक तथा साँस्कृतिक सशक्तिकरण गर्दै नगरपालिका विकासमा महिलाहरूको समान सहभागिता गराउन अभैपनि थप प्रोत्साहन गर्नुपर्ने देखिन्छ। सामाजिक क्षेत्रमा उदाहरणीय कार्य गर्ने आमा समूह, टोल विकास संस्था, महिला समन्वय समिति तथा महिला सम्बन्धी संघसंस्थालाई संस्थागत विकासका लागि विभिन्न कार्यक्रम संचालन गर्न प्रोत्साहन गर्नु पर्दछ। महिला तथा बालबालिकाका लागि सामुदायिक कार्यप्रक्रियालाई वडाहरूमा विस्तार गर्ने तथा सामाजिक परिचालन प्रवर्द्धन कार्यलाई निरन्तरता दिई लक्षित समूहतर्फ सबै समूह र वर्गको सहभागिता हुने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरि समावेशी अवधारणा अनुरूप स्थानीय शासन र विकासमा महिलाको संलग्नता वृद्धि गर्न विभिन्न क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू ल्याउनुपर्ने देखिन्छ।

७.६.२ बालश्रमको अवस्था

बालबालिकालाई सामाजिक वा आर्थिक लाभका लागि श्रममा संलग्न गराउनु बालश्रम हो। नेपालमा कानुनले बालबालिकाको उमेरका आधारमा स्वीकार्य र अस्वीकार्य कामहरू तोकेको छ। १३ वर्ष उमेर नपुगेका बालबालिकाहरूलाई श्रमिकका रूपमा काममा लगाउन हुँदैन भने १४ वर्षदेखि १५ वर्षसम्मकालाई खासखास क्षेत्रको हलुका र विशेष सुविधाका काममा लगाउन पाइन्छ। कुनै पनि बालबालिकालाई जोखिमपूर्ण काममा लगाउन पाइदैन। तथापी सुरक्षित वातावरणमा नयाँ-नयाँ कुरा सिक्ने, जान्ने, पढ्ने, बुझ्ने उमेरमा नेपालका धेरै बालबालिकाहरू बालश्रमिकका रूपमा काम गर्न बाध्य छन्। आफ्ना बालापनलाई कडा श्रमसँग साटिरेका छन्। काम गर्नु पर्नाले शिक्षाबाट बञ्चित हुनुदेखि शोषण र दुर्व्यवहारबाट धेरै बालबालिका पीडित भएका छन्। नेपालमा बालश्रमका बारेमा विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरूमा साना-ठुला अध्ययन भए तापनि आवधिक, एकिकृत, आधिकारिक तथ्याङ्क तथा जानकारीको भने अभाव छ। बालश्रममा नेपाली बालबालिकाको एक दुःखद यथार्थ हो।

बालबालिकालाई श्रममा लगाइनु बालअधिकार विपरित कार्य हो। यसैगरी नेपालले राज्यपक्षका रूपमा अनुमोदन गरिसकेको संयुक्त राष्ट्रसंघका बाल अधिकार सम्बन्धि महासन्धि, १९८९, अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठनको रोजगारीको न्यूनतम उमेर सम्बन्धी महासन्धी नं १३८ तथा निकृष्ट प्रकारको बालश्रमसम्बन्धी महासन्धी नं. १८२ तथा सिफारिश नं १९० ले पनि राज्यलाई बालश्रमविरुद्ध थप उत्तरदायित्व बहन गर्न प्रेरित गरेको छ।

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकालाई बालमैत्री नगरको रूपमा विकसित गर्नका लागि सबै वडाहरूमा वडा बालक्लब गठन गरी बालमैत्री स्थानीय शासन पूर्णरूपमा लागु गर्ने उद्देश्यले बालबालिका लक्षित कार्यक्रममा तोकिएको १० प्रतिशत बजेट बढाएर १५ प्रतिशत पुऱ्याउने लक्ष्य राखिएको छ। नगर क्षेत्रमा निकृष्ट प्रकारको बाल श्रमको अन्त्य गर्न बालश्रम नराखेको कबुल गर्नेलाई मात्र नगरपालिकाबाट सेवा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाउने प्रावधान राख्नुका साथै १ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूलाई नियमित खोपको सुनिश्चित गरी पूर्ण खोपयुक्त नगरपालिकाको रूपमा पनि अगाडी बढाउने उद्देश्य राखिएको छ।

७.६.३ संस्थागत स्याहारमा रहेका द्वन्द्व प्रभावित बालबालिका

केन्द्रीय बालकल्याण समितिले विभिन्न ४६ जिल्लामा गरेको अध्ययनअनुसार २४ जिल्लामा संस्थागतरूपमा द्वन्द्व प्रभावित बालबालिका रहेको पाइयो। ७४६ जनामा १२१ परिवार विहिन, बाबुमात्र भएका २६ जना बालबालिका, आमामात्रै भएका ४३६ जना र दुबै भएका १६३ बालबालिका छन्। सबैभन्दा बढी ४१६ जना र त्यसपछि काठमाडौंमा ९८ जना बालबालिका संस्थागत स्याहारमा रहेको छन्। उक्त बालबालिकाको अवस्थामा हेर्ने हो भने बालबालिकाकालाई संस्थागत स्याहारमा राख्नु अन्तिम विकल्पका रूपमा लिने गरेकोमा ती बालबालिकाकालाई बैकल्पिक स्याहार र सुरक्षाको व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ।

७.६.४ बाल संरक्षण तथा संबर्द्धन

बालबालिकाको जीवन रक्षा, संरक्षण, सहभागिता र विकास सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रम सरकारी र गैरसरकारी निकायका साभेदार संस्थाहरूको सहकार्यमा संचालन गर्न बाञ्छनिय भएकोले त्यस्ता कार्यक्रमलाई निर्देशित र नियमन गर्न नेपाल सरकार, महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालयले बाल अधिकार संरक्षण र संबर्द्धन कार्यक्रम (कार्यान्वयन) निर्देशिका, २०६५ जारी गरि लागु गरेको छ। यस नगरपालिकाले बालमैत्री समाजको निर्माण हुने र बालमैत्री स्थानीय शासनको अभ्यास हुने गरी आफ्ना कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ।

७.६.५ बाल क्लब

बालबालिकाहरू संगठित भई आफुसँग सरोकार राख्ने विषयमा छलफल गर्न, प्रतिनिधित्व गर्न र आफ्नै क्षमता विकास, सचेतना लगायत बाल अधिकारको संरक्षण प्रबर्द्धनमा विविध क्रियाकलाप गर्न नेपालमा बाल-समूह, बाल क्लब, बालअधिकार मञ्च आदिका रूपमा बालबालिकाहरू क्रियाशिल रहेका छन्। बालक्लब, बाल-सहभागिताको एक शसक्त माध्यम बनेको छ। जसलाई बालबालिकासँग सम्बन्धित थुप्रै नितीगत दस्तावेजहरूमा पनि उल्लेख गरिएको छ। बालबालिकाहरूलाई समुहमा आबद्ध गराउन र उनीहरूसँग सरोकार राख्ने विषयमा मत व्यक्त गर्नका लागि विभिन्नस्तरका निति तथा योजना निर्माणदेखि कार्यान्वयन र अनुगमनसम्म बालक्लबको प्रतिनिधित्वलाई मान्यता दिइएको छ। व्यक्तिगतरूपमा नगरपालिकामा बालबालिकाको सहभागिता, सक्रियता र नेतृत्वमा गठन गरिएका बालक्लबहरूले बाल अधिकारसम्बन्धी चेतनामुलक कार्यहरू गरिरहेको छन्। बालक्लबहरूले संचालन गरेका कार्यक्रमहरूमा (१) जन्मदत्ता प्रचारात्मक अभियान, (२) विद्यालाय भर्ना अभियान, (३) बालश्रम न्युनीकरण कार्यक्रम, (४) बालसहभागिता अभिवृद्धि कार्यक्रम, (५) बालबालिकाकालाई प्रदान गरिने खोप प्रचार कार्यक्रम, (६) निःशुल्क शिक्षा प्रचारात्मक र प्रबर्द्धनात्मक कार्यक्रम, (७) भयरहित वातावरणमा शिक्षा पाउने अधिकारबारे प्रचारप्रसार, (८) वातावरणीय सुधार कार्यक्रम, (९) अभिभावक चेतनाशिक्षा कार्यक्रम र (१०) बालविवाह उन्मुलन सम्बन्धी प्रचारात्मक कार्यक्रम प्रमुख रहेका छन्।

७.६.६ सुरक्षा सठ्ठबन्धि विवरण

गरिबी, सामाजिक विसंगति र अपराध मनोविज्ञानका कारण समाजमा विविध किसिमका अपराधिक घटनाहरू घट्ने गर्दछन्। यस्ता घटनाहरू न्युनीकरण गर्न शान्ति, सुरक्षा र अमन चयनको प्रबन्ध राज्यले मिलाउने दायित्व हुन आउँछ। यसर्थ नगरपालिकाले नगरमा शान्ति सुरक्षा कायम गर्न प्रत्येक वडामा प्रहरी चौकीहरूको प्रबन्ध गर्नुपर्ने र आवश्यक सङ्ख्यामा दरबन्दी कायम गरी शान्ति सुव्यवस्था कायम गर्नु आवश्यक छ। यसका साथै समयमै नगरपालिका प्रहरीको गठन गरी शान्ति सुरक्षा तथा अमनचयन सुनिश्चित

गर्नु आवश्यक छ। नगरपालिकामा शान्ति सुव्यवस्था कायम गर्न वडा नं. ६ मा इलाका प्रहरी कार्यालय, वडा नं. ३ मा शसस्त्र बेस क्याम्प, वडा नं. ११ मा महादेवा शसस्त्र प्रहरी क्याम्प, वडा नं. १२ मा प्रहरी चौकी, वडा नं. १३ मा प्रहरी चौकी, बयर घाट शसस्त्र प्रहरी चौकी, वडा नं. १० मा प्रहरी विट र वडा नं. ६ मा अस्थायी प्रहरी विट रहेका छन्। प्रत्येक वडामा शान्ति सुरक्षा र अमनचैन कायम गर्न प्रहरी चौकी सहित सुरक्षा निकायहरूलाई विस्तार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

तालिका नं. ९४

नगरपालिका भित्र सुरक्षा ईकाईहरूको विवरण

क्र.सं.	विवरण	वडा नं	कैफियत
१	इलाका प्रहरी कार्यालय, लुम्बिनी	६	
२	प्रहरी चौकी, कालिदह	१३	
३	प्रहरी चौकी, सुक्रौली	१२	
४	प्रहरी विट, महिलावार	१०	
५	अस्थायी प्रहरी विट, पर्सा	६	

स्रोत : इलाका प्रहरी कार्यालय, लुम्बिनी २०७९

आ.ब. २०७६/०७७ देखी चालु आ.ब. २०७८/०७९ को फागुन १५ गतेसम्मको त्रिबर्षिय अपराध तालिका तालिका नं. ९५

अपराध सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	अपराध शिर्षक	०७४/०७५ दता	२०७६/०७७ दता	०७७/०७८ दता	२०७८/०७९ को फागुन १५ गते सम्मको दता
१	कर्तव्य ज्यान	२	१	८	३
२	गर्भ संरक्षण विरुद्धको कसुर				
३	ज्यान मार्ने उद्योग	१	१		१
४	भवितव्य ज्यान	१४	९	९	७
५	फुटकर ज्यान	३	५	२	४
६	भुण्डिएर	१७	२०	१९	७
७	आत्महत्या दुरुत्साहन गर्न नहुने	१		१	१
८	बिष खाएर	६	१५	१	५
९	चोरी		६	८	१४
१०	अपहरण तथा शरीर बन्धक			३	
११	कुटापिट अंगभंग			३	३
१२	अभद्र व्यवहार	१४	११	१०	१४

“शुद्ध, बुद्ध, ऋषि मन, समृद्ध नगर, सुखी नगरबासी हाम्रो अभियान”

१३	जुवातास		१		
१४	लागू औषध		३	७	६
१५	बिष्फोटक पदार्थ तथा आगलागी		१		
१६	बैडकिड कसुर				१
१७	लिखित सम्बन्धि कसुर				१
१८	हातहतियार खरखजाना				१
१९	सरकारी छाप दस्तखत कर्ते		१		
२०	संगठिक अपराध (लिखतसम्बन्धि)				२
२१	बहु बिवाह			१	३
२२	बाल बिवाह				१
२३	जवरजस्ती करणी	४	६	१२	१२
२४	बालयौन दुरुपयोग			१	
२५	ज.ज.क. उद्योग	२	५	६	२
२६	अप्राकृतिक मैथुन				१
२७	अपहरण तथा ज.ज.क.			१	
२८	अपरहरण तथा ज.ज.क.उ.			१	
२९	मानव बेचबिखन ओसारपसार	१	२		१
३०	सवारी ज्यान	१०	११	१०	४
३१	सवारी भबितव्य ज्यान	२	१	४	१
३२	सवारी अंगभङ्ग				१
३३	ज्यान सम्बन्धि (सवारी भबितव्य)				१
३४	पशुपंक्षी सम्बन्धिकसुर (गौबध)		१	१	
	जम्मा	७७	१००	११९	९७

स्रोत : इलाका प्रहरी कार्यालय, लुम्बिनी २०७९

७.७ अपाङ्गताको विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा अपाङ्गताको अवस्थालाई हेर्दा कुल जनसंख्याको १.६ प्रतिशत (१३५८ जना) अपाङ्गता रहेको छ। जसमा शारीरिक अपाङ्गता भएका ४२० (३०.९२ प्रतिशत), दृष्टि सम्बन्धी अपाङ्गता भएका ५१४ जना (३७.८४ प्रतिशत), श्रवण सम्बन्धी अपाङ्गता भएका ३७ (७.४३ प्रतिशत), स्वर बोलाई सम्बन्धी समस्या भएका ४८ जना (९.६४ प्रतिशत) देखिन्छन्, श्रवण र दृष्टिविहीन सम्बन्धी अपाङ्गता भएका ५ जना (१ प्रतिशत), बौद्धिक अपाङ्गता भएका १३ जना (२.६१ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ। साथै मानसिक अपाङ्गता ५४ जना (१०.८४ प्रतिशत) र बहु अपाङ्गता ४६ (९.२४ प्रतिशत) रहेका छन्। लैंगिक हिसाब हेर्ने हो भने यस नगरपालिकामा महिलाको तुलनामा पुरुष अपाङ्गता १३.२५ प्रतिशत बढी छ। यहाँ पुरुष २८२ (५६.६३ प्रतिशत) छ भने महिलाको २१६ (४३.३७ प्रतिशत) रहेको छ। खासगरी व्यक्तिहरूमा अपाङ्गता हुने कारण आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोगको कमी, ग्रामीण क्षेत्रमा मुख नधुने समस्याका कारण उत्पन्न Trachoma रोग, दुर्घटना, जन्मजात, प्राकृतिक प्रकोप, कुपोषण, स्वास्थ्य उपचार नपाएर, द्वन्द्व वा युद्ध वा विस्फोटक पदार्थको प्रयोग आदि देखिएका छन्। जसलाई घटाउन प्रतिरोधात्मक र उपचारात्मक दुवै कार्यहरू गरिनुपर्दछ।

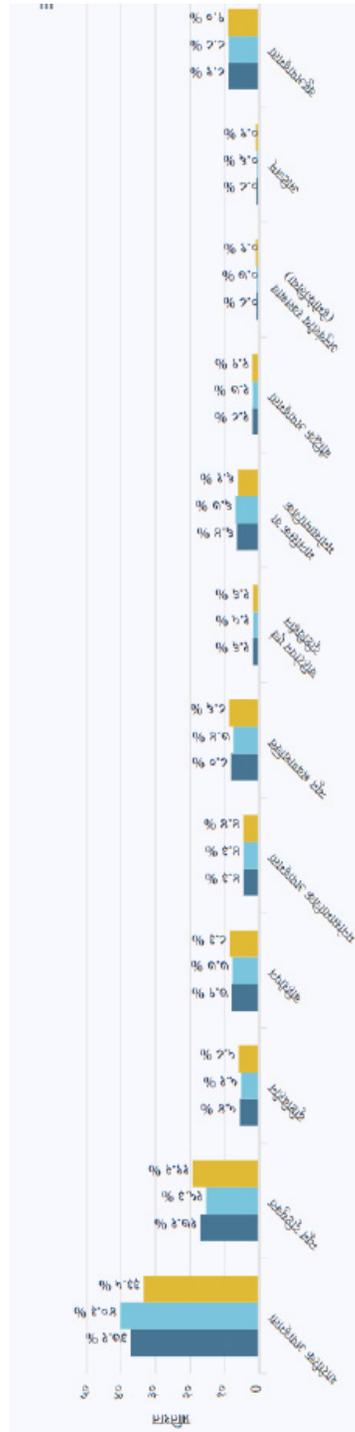
नेपालले अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालबालिकाहरूको हकहित र अधिकारको संरक्षण एवं सम्बर्द्धन र विकास गर्न १९ वटा क्षेत्रलाई समेटी अपाङ्ग संरक्षण तथा कल्याण ऐन, २०३९ र अपाङ्गतासम्बन्धी कार्ययोजना, २०६३ तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। त्यसैगरी २०६६ पुस १२ गते नेपालले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकारसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संघीय महासन्धी, २००६ लाई अनुमोदन गरेको छ। २०७८ सालको जनगणना अनुसार नेपालमा कुल जनसंख्याको २.२ प्रतिशत (६,४७,७७४ जना) जनसंख्यामा कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता देखिएको छ। जसमध्ये शारीरिक अपाङ्गता ३६.३ प्रतिशत, दृष्टिविहीन १८.५ प्रतिशत, मानसिक अपाङ्गता ६ प्रतिशत, बौद्धिक अपाङ्गता २.९ प्रतिशत, बहु अपाङ्गतामा ७.५ प्रतिशत रहेको छ। सरकारले अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण निर्देशिकासमेत जारी गरी वितरण गरिरहेको छ। अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण गर्नका लागि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई अपाङ्गताका आधारमा शारीरिक अपाङ्गता, दृष्टिविहीन र न्युन दृष्टियुक्त, स्वरबोलाई सम्बन्धी अपाङ्गता, सुस्त श्रवण र बहिरा, श्रवण दृष्टिविहीनता, मानसिक अपाङ्गता बौद्धिक अपाङ्गता, बहुअपाङ्गता गरी सात किसिमले र गाम्भीर्यताका आधारमा तह 'क' (रातो रङको परिचयपत्र), तह 'ख' (नीलो रङको परिचयपत्र), तह 'ग' (पहेलो रङको परिचयपत्र) र तह 'घ' (सेतो रङको परिचयपत्र) गरी चार तहमा विभक्त गरी परिचय पत्र वितरण गर्ने कार्य सुरु गरिएको छ। हालसम्म यो समुदायको सामाजिक आर्थिक अवस्थामा परिवर्तन ल्याउन केही सामान्य आयमुलक र सिपमुलक तालिमहरू सञ्चालन गरिएता पनि यिनीहरूको आत्मविश्वासलाई बढाउन र समुदायबाट हुने गरेको उपेक्षाबाट मुक्त राख्न स्थानीय स्रोत साधन र निकायहरूमा यो समुदायको पहुँच पुऱ्याउन विभिन्न कार्यक्रम ल्याउनु पर्ने देखिन्छ। अपाङ्गताको विवरण तलको तालिका र चित्रबाट स्पष्ट पार्न सकिन्छ

तालिका नं.९६

अपाङ्गताको विवरण

लिङ्ग	शारीरिक	न्युन दृष्टियुक्त	दृष्टि विहीन	बहिरापन	मनोसामाजिक	न्युन श्रवणशक्ति	बहिरापन, दृष्टिविहीन	मानसिक	बौद्धिक	अनुवशीय रक्तश्राव	अटिजम्	बहु	जम्मा
पुरुष	२४५		४६	३३			१०	४	१९		४५		
महिला	१७५		४९	३१			६	५	८		३३		
जम्मा													
प्रतिशत													

अपाङ्गताको विवरणको चित्रबाट

७.८ खानेपानी तथा सरसफाई

७.८.१ परिवारले प्रयोग गर्ने पिउने पानीको मुख्य श्रोतको विवरण

तालिका नं. १७

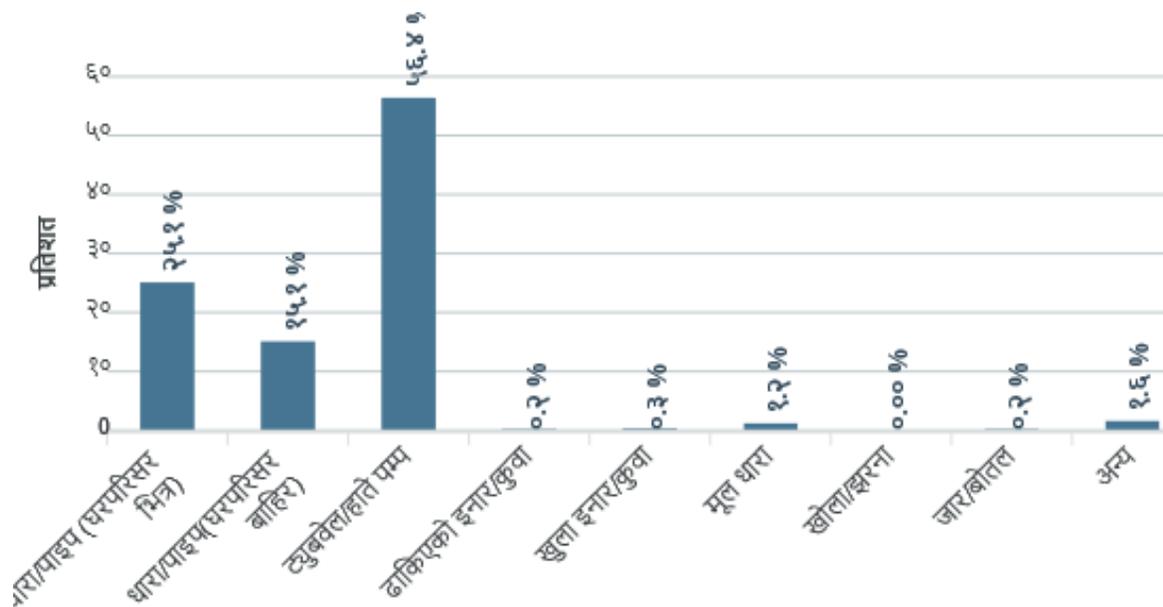
परिवारले प्रयोग गर्ने पानीको मुख्य श्रोत

क्र.सं	धारा / पाइप (घर परिसरभित्र)	धारा / पाइप (घर परिसरबाहिर)	ट्युबवेल / हाते पम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	नदी/खोला	जार/बोतल	अन्य	जम्मा
१	३०४	१९४	३९२	०	१	०	०	१	१७	९०९
२	१६२	२०	१०२०	९	७	२	०	०	०	१२२०
३	१५७	२३	५८०	०	०	६०	०	१	८	८२९
४	२२३	३४२	४१५	०	०	०	०	१	४८	१०२९
५	१८७	७९	६४१	०	२	०	०	२	५	९१६
६	२५६	१२५	७४३	२	१	१	०	०	५	११३३
७	४१	१५७	६७१	१	०	०	०	०	२७	८९७
८	१६४	२५	५०६	२	०	१	०	०	१	६९९
९	२१५	३६८	३९०	०	०	१	०	०	१८	९९२
१०	३४१	२३८	७९५	०	४	८	०	१९	७	१४१२
११	५७६	३१०	६१८	९	१८	५	०	१	२३	१५६०
१२	५४९	६२	५१८	१	२	८०	०	६	३२	१२५०
१३	२४५	१०९	३८७	०	१	०	०	०	३३	७७५
जम्मा	३४२०	२०५२	७६७६	२४	३६	१५८	०	३१	२२४	१३६२१
प्रतिशत	२५.१	१५.१	५६.४	०.२	०.३	१.२	०	०.२	१.६	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको खानेपानीको प्रमुख स्रोत ट्युबवेल/हाते पम्पको प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या ७६७६ (५६.४ प्रतिशत) रहेको पाइएको छ। दोस्रोमा धारा/पाइप (घरपरिसर भित्र) को खानेपानी प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या ३४२० (२५.१ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ। त्यस्तै खुल्ला इनार/कुवाको पानी प्रयोग गर्ने परिवार ३६ (०.३ प्रतिशत), ढाकिएको इनार/कुवाको पानी प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या २४ (०.२ प्रतिशत) र मूल धारा प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या १५८ (१.२ प्रतिशत) रहेको छ भने अन्य स्रोतमा २२४ (१.६ प्रतिशत) रहेको छ। यस नगरपालिकामा खानेपानीको आपूर्तिको लागि विभिन्न श्रोतको प्रयोग गरेको देखिन्छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकाका विभिन्न वडाहरूका घरधुरीहरूले प्रयोग गर्ने खानेपानीको विभिन्न श्रोतको विवरण तालिकामा देखाइएको छ। जसमा खाने पानीको मुख्य स्रोत सबै वडाहरूमा ट्युबवेल/हाते पम्प प्रयोग गर्ने घरधुरी नै रहेको पाइन्छ। जसलाई तलको चित्रबाट पनि स्पष्ट पार्न सकिन्छ।

परिवारले प्रयोग गर्ने पिउने पानीको मुख्य श्रोत

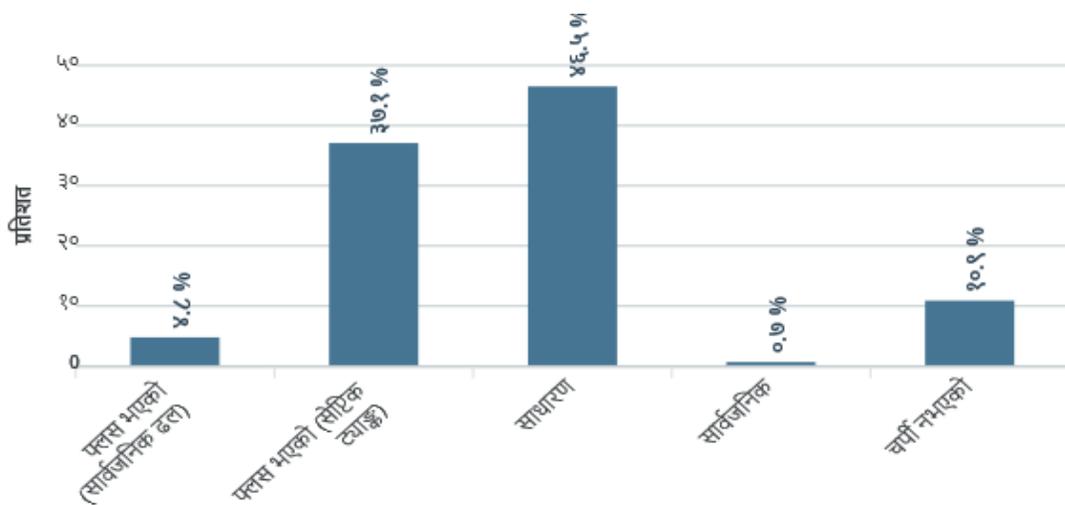
७.८.२ शौचालयको वितरण

तालिका नं. ९८
शौचालयको प्रकार

	फलस भएको (सार्वजनिक ढल)	फलस भएको (सेप्टि ट्याङ्की)	साधारण शौचालय	सार्वजनिक शौचालय	शौचालय नभएको	जम्मा
जम्मा	६५२	५०५५	६३३२	९४	१४८८	१३६२१
प्रतिशत	४.८	३७.१	४६.५	०.७	१०.९	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

माथिको तालिकामा लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको घरपरिवारले प्रयोग गर्ने शौचालयको प्रकारलाई उल्लेख गरिएको छ। यस नगरपालिकामा सबैभन्दा धेरै ६३३२ (४६.५ प्रतिशत) घर परिवारको साधारण शौचालय भएको देखिएको छ। दोस्रोमा फलस भएको (सेप्टि ट्याङ्की) आधुनिक शौचालयको प्रयोग गर्नेको संख्या ५०५५ (३७.१ प्रतिशत) र फलस भएको (सार्वजनिक ढल) शौचालयको प्रयोग गर्ने परिवारको संख्या ६५२ (४.८ प्रतिशत) देखिएको छ जसलाई तलको चित्रबाट स्पष्ट पार्न सकिन्छ।

७.८.३ वडागत शौचालयको संख्याको वितरण

तालिका नं. ९९

वडागत शौचालय संख्याको विवरण

क्र.सं.	फलस भएको (सार्वजनिक ढल)	फलस भएको (सेप्टि ट्याङ्की)	साधारण शौचालय	सार्वजनिक शौचालय	शौचालय नभएको	जम्मा
१	५	३७६	४७६	०	५२	९०९
२	५	६८८	४०१	१	१२५	१२२०
३	४	४७७	२९०	०	५८	८२९
४	४	२३२	५७७	४	२१२	१०२९
५	२	२९६	५२९	२	८७	९१६
६	३८	५९४	४४८	१०	४३	११३३
७	९	३३४	४५३	४	९७	८९७
८	११	१९६	४३३	६	५३	६९९
९	९१	२९८	५७०	१	३२	९९२
१०	२०	८४८	४६८	७	६९	१४१२
११	३४२	३७२	७००	३९	१०७	१५६०
१२	९	२३९	७२४	१७	२६१	१२५०
१३	११२	१०५	२६३	३	२९२	७७५
जम्मा	६५२	५०५५	६३३२	९४	१४८८	१३६२१
प्रतिशत	४.८	३७.१	४६.५	०.७	१०.९	१००

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०७८

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकाका प्रत्येक वडाका प्रत्येक घरधुरीमा भएको शौचालयको अवस्थालाई अध्ययन गर्दा धेरै घरधुरीहरूले शौचालयको प्रयोग नगरेको पाइन्छ। प्रयोग गर्नेहरूमा सबै वडाहरूमा सबैभन्दा बढी साधारण शौचालय र फ्लस भएको (सेप्ट ट्याङ्की) प्रयोग गर्ने गरेको पाइयो। जसको विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

७.५ फोहोर मैला व्यवस्थापन

नगरपालिकालाई सधैं सफा राख्न वातावरण मैत्री घर, टोल, बस्ती, समाज बनाउने हेतुले राष्ट्रिय सरसफाई अभियानलाई निरन्तरता प्रदान गर्दै आएको परिप्रेक्षमा वडा नागरिक मन्च, नागरिक सचेतना केन्द्र, टोल विकास संस्था, टोल सुधार समाज र विपद व्यवस्थापन समितिको अगुवाई र सहकार्यमा टोल तथा वडा स्तरमा धेरै पटक अभियानको रूपमा संचालन भएको पाइन्छ। यसैगरी रेयुकाई महिला स्वास्थ्य सेवकसमेतको सहकार्यमा प्रत्येक शनिबार शहरका मुख्य सडकहरूमा नागरिक सफाई अभियान समेत संचालन गरिँदै आएको छ। यसबाट आमनगरबासीहरूमा व्यापक रूपमा सरसफाई जागरणको लहर फैलिएको छ।

खण्ड ८ : वन तथा वातावरण

८.१ प्राकृतिक वन तथा वनस्पती

लुम्बिनी प्रदेशको यस लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा कुल क्षेत्रफल ११२.२१ वर्ग कि.मि. मध्ये करिब ४.९९ प्रतिशत फलफुल तथा भाडी क्षेत्रको रूपमा रहि आएको छ। यस नगरपालिकामा हालसम्म कुनै पनि सामुदायिक वन तथा सरकारी वनको रूपमा रहेको छैन। तराईको समथर भू-भागमा रहेको हुनाले प्राय सबै भूमि खेतिपातीको लागी प्रयोग भएको पाइन्छ। नगरपालिकाको वडा नं १२ मा नन्दनगर र कालिदह प्रस्तावित वनको रूपमा रहेका छन्।

८.१.१ सामुदायिक वन

स्थानीय बासिन्दालाई वन संरक्षण र उपयोगमा सहभागि बनाउने नेपाल सरकारको निती अनुसार देशका ७७ ओटै जिल्लामा डिभिजन वन कार्यालय मार्फत सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गठन गरी वन हस्तान्तरण गर्ने काम पनि भइरहेको छ। वन ऐन, २०४९ तथा वन निमावली, २०५१ ले व्यवस्था गरेबमोजिम सामुदायिक वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा व्यवस्थापनको सम्पूर्ण जवाफदेही सम्बन्धित वन उपभोक्ता समूहहरूलाई नै हुन्छ।

यो कार्यक्रम शुरुमा लागू भएको बेला यसको उद्देश्य नाङ्गा डाँडा पाखाहरूमा हरियाली बढाउने र सर्वसाधारण जनतालाई, काठ, दाउरा र डालेघाँस लगायत वन पैदावारको आधारभुत आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने रहेको थियो, तर अहिले यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्यमा विपन्न परिवारहरूको गरिबी निवारण, जीविकोपार्जन, जैविक विविधताको संरक्षण, दिगो वन व्यवस्थापन, सुशासन, समावेशीकरण, लैङ्गिक समानता, विशेष गरि महिला, दलित तथा जनजातिको सहभागिता जस्ता नयाँ नयाँ सवालहरू समेत समावेश भएकोले यस कार्यक्रमले गरिबी न्युनिकरणमा समेत सहयोग पुऱ्याउन सक्ने विश्वास गरिएको छ।

डिभिजन वन कार्यालयको प्राविधिक सहयोगमा समूहको स्वीकृत विधान तथा वन कार्ययोजना बमोजिम उपभोक्ता समूहको क्रियाकलापहरू संचालन तथा सामुदायिक वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन, व्यवस्थापन तथा वन पैदावारको सदुपयोग हुने गरेको छ। नगरमा वनहरूको संख्या न्यून भएको कारण लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा उपभोक्तालाई हस्तान्तरण गरिसकिएको छैन। यस नगरपालिकामा २ वटा प्रस्थावित वन रहेको भए पनि अन्य कुनै सरकारी तथा सामुदायिक वन नभएको पाइन्छ।

८.२ महत्वपूर्ण वनस्पती विवरण

यस लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकामा पाइने महत्वपूर्ण वनस्पतीको विवरण निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १००
महत्वपूर्ण वनस्पती विवरण

क्र. सं.	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	बोटानिकल नाम	परिवार	जात (Nature)
१	आँक	Crown flower	Calotropis gigantic	Asclepiadaceae	Shrub
२	ऐजेरु	Loranthus	Dendrophthoe falacata	Loranthaceae	Herb
३	आकाशवेली	Dodder	Cuscuta reflexa	Concovulaceae	Herb
४	अमला	Emblic Myrobalan	Embllica officinalis	Euphorbiaceae	Shrub
५	अम्बा	Guava	Psidium guajava	Myrtaceae	Tree
६	आँप	Mango tree	Mangifera indica	Anacardiaceae	Tree
७	अम्रिसो	Bouquet grass	Thysanolaetsa maxima	Compositae	Herb
८	अनन्तमुल	Hemidesmus	Hemidesmus indicus	Asclepiadaceae	Herb
९	अँडेर	Castor oil plant	Ricinus communis	Euphorbiaceae	Shrub
१०	आख्ले भार	Milk weed	Euphorbia hirta	Euphorbiaceae	Herb
११	अर्जुन	White murdha	Termenalia arjuna	Combretaceae	Tree
१२	असोक	Ashok tree	Saraca ashoca	Caesalpincaceae	Tree
१३	असुरो	Malabar nut	Adhatoda vosica	Acanthaceae	Shrub
१४	बावियो	Sabai grass	Eulaliopsis binata	Gramineac	Herb
१५	बबुल	Gum Arabic tree	Acacia Arabica	Leguminosac	Tree
१६	वडहर	Monkey jack	Artocapus lakoocha	Moraceae	Tree
१७	बकाइनो	Bead tree	Melia azedarach	Meliaceae	Tree
१८	बल	Country mallow	Sida spinosa	Malvaceae	Herb
१९	वन लसुन	Himalayan onion	Allium wallichii	Amaryllidaceae	Herb
२०	बन तरुण	Air potato	Discorea bulbifera	Dioscoraceae	Herb
२१	वनगाँजा	NA	Hymenopogon parasiticus	Rubiaceae	Herb
२२	बाँझी	Gumghatti Axle wood	Anogeissus latifolia	Combretaceae	Tree
२३	बन करेला	Bitter gourd	Momordica charantia	Cucurbitaceae	Herb

क्र. सं.	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	बोटानिकल नाम	परिवार	जात (Nature)
२४	वनमारा	Croften weed	Eupatorium adenophorium	Compositae	Herb
२५	बन्सो	Crab grass	Digitaria ciliaris	Gramineae	Herb
२६	बर	Banyan tree	Ficus bengalensis	Moraceae	Tree
२७	बारमासे फल	China rosa	Hibiscus rosasinensis	Malvaceae	Shrub
२८	बर्ी	Bicard myrobolan	Terminalia bellinca	Combretaceae	Tree
२९	बाटुलपाते	False pareira	Cissampelos pa		
३०	बयर	Indian plum	Zixyphus mauritiana	Rhamnaceae	Tree
३१	बेल	Beal fruit	Aegle marmelos	Rutaceae	Tree
३२	बेत	Cane	Calamus acanthospathus	Palmac	Herb
३३	भलायो	Marking nut tree	Semicarpus anacardium	Anacardaceae	Tree
३४	भिमसेन पाती	Butterfly bush	Buddleja asiatica	Loganiaceae	Herb
३५	भोगट	African Locust Tree	Maesa macrophylla	Myrsinaceae	Tree
३६	भोर्ला	Camel's foot climber	Bauhinia vahlii	Leguminosae	Shrub
३७	भूई अमिलो	Tamalika	Phyllanthus urinaria	Euphorbiaceae	Herb
३८	बिजयसाल	Indian kino tree	Pterocarpus marsupium	Leguminosae	Tree
३९	बिलाउने	Wild berry	Maesa chisia	Myrsinaceae	Shrub
४०	बोभो	Sweet flog	Acorus calamus	Araceae	Herb
४१	बोटधैयरो	Leodya Tree	Lagerstroemia parviflora	Lythraceae	Tree
४२	चमेली फूल	jasmine	Jasminum arborescens	Olcaceae	Shrub
४३	चरचरे लहरा	NA	Cissus repens	Vitaceae	Herb
४४	चरीमिलो	Indian sorrel	Oxalis corniculata	Oxalidaceae	Tree
४५	छातिवन	Devil's tree	Alstonia scholaris	Apocynaceae	Tree
४६	चिउरी	Nepal butter fruit	Aesandra butyracea	Sapotaceae	Tree

क्र. सं.	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	बोटानिकल नाम	परिवार	जात (Nature)
४७	दबदबे	Garuga	Garuga pinnata	Burseraceae	Tree
४८	दार	Orange wild Rhea	Debregeasia salicifolia	Urticaceae	Herb
४९	दतितवन	Chaff flower/Snake's tail	Achyranthes aspera	Amaranthaceae	Tree
५०	धनु बांस	Balcooa bamboo	Bambusa balcooa	Gramineae	Herb
५१	धतुरो	Devil's apple	Datura stramonium	Solanaceae	Herb
५२	दुबो	Bermuda grass	Cynodon dactylon	Gramineae	Tree
५३	दुधी भार	Milk weed	Euphorbia cyparissias	Euphorbiaceae	Herb
५४	दुधिलो	NA	Ficus nerrifolia	Moraceae	Tree
५५	डुम्री	Cluster fig	Ficus recemosa	Moraceae	Herb
५६	गानेगुर्जो	NA	Astilbe rivularis	Saxifragaceae	Tree
५७	गाँजा	True hemp	Cannabis sativa	Cannabaceae	Herb
५८	गर्गालो	China grass	Boehmeria platyphylla	Urticaceae	Tree
५९	घोडाटाप्रे	Water pennywort	Centella asiatica	Umbelliferae	Tree
६०	गिनेरी	Headache tree	Premna integrifolia	Verbenaceae	Tree
६१	गोरखमुण्डी	East Indian globe thistle	Sphaeranthus indicus	Asteraceae	Herb
६२	गुलाब जामुन	Rose apple	Syzygium jambos	Myrtaceae	Herb
६३	गुलमोहर	Royal Poinciana	Delonix regia	Leguminoaceae	Herb
६४	गुर्जो	Gurjo	Tinospora cordifolia	Menispermaceae	Shrub
६५	गुयाँलो	Urn-Fruit Beauty Berry	Callicarpa marcophylla	Verbenaceae	Herb
६६	हलेदो	Turmeric	Curcuma angustifolia	Zingiberaceae	Herb
६७	हरी	Chebulic myrobolan	Terminalia chebula	Combretaceae	Tree
६८	इमली	Tamarind	Tamarindus indica	Leguminoaceae	Tree
६९	इन्द्रजउ	Indrajao	Holarrhena pubescens	Apocynaceae	Herb
७०	इपिल इपिल	Ipil-Ipil	Leucaena leucocephala	Mimosaceae	Herb

क्र. सं.	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	बोटानिकल नाम	परिवार	जात (Nature)
७१	इसाबगोल	Ripple grass	Plantago erosa	Plantaginaceae	Herb
७२	जाकाराण्डा	Jacaranda	Jacaranda mimosifolia	Bignoniaceae	Herb
७३	जई	Yellow jasmine	Jasminum humile	Oleaceae	Tree
७४	जलकम्भी	Water hyacin	Eichhornia crassipes	Pontederiaceae	Herb
७५	जामुन	Black plum	Syzgium cumini	Myrtaceae	Tree
७६	जिब्रे साग	Adder's tongue	Ohioglossum vulgatum	Ophioglossaceae	Tree
७७	काभ्रो	Java Fig	Ficus lacor	Moraceae	Herb
७८	कचुर	Zedoary	Curcuma zedoaria	Zingiberaceae	Tree
७९	कदम	Kadam	Anthocephalus chinensis	Rubiaceae	Herb
८०	कागती	Lime	Citrus aurantifolia	Rutaceae	Tree
८१	काली काठ	NA	Myrsine semiser-rata	Myrsinaceae	Tree
८२	काली अंगेरी	Indian Rhododendron	Melastoma melabathricum	Melastomaceae	Shrub
८३	कालो बिही	Black night shade	Solanum nigrum	Solanaceae	Herb
८४	कालो सिरिस	Black Siris Parrot tree	Albizia lebbeck	Leguminosae	Tree
८५	कमल	East Indian lotus	Nelumbium nucifera	Nymphaeaceae	Herb
८६	काँडे वनमारा	Lantana	Lantana camera	Verbenaceae	Herb
८७	काँडे लुडे	Spiny pig-weed	Amaranthus spinosus	Amaranthaceae	Herb
८८	काँगियो	Silky oak	Gravillia robusta	Proteaceae	Tree
८९	काँस	Thatch	Saccharum spontaneum	Gramineae	Herb
९०	कन्टकारी	Indian salmon	Solanum Xanthocarpum	Solanaceae	Herb
९१	कपास	Cotton	Gossypium arborium	Malvaceae	Shrub
९२	कर्बिर	Oleander	Nerium indicum	Apocynaceae	Shrub
९३	कर्कलो	Co-co yam	Colacasia antiquorum	Araceae	Herb
९४	कर्मा	Yellow teak	Adina cardifolia	Rubiaceae	Tree

क्र. सं.	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	बोटानिकल नाम	परिवार	जात (Nature)
९५	कटहर	Jack fruit	Artocarpus heterophyllus	Moraceae	Tree
९६	काउछो	Common cowitch	Mucuna nigricans	Leguminosae	Herb
९७	केतकी	Century plant	Agave Cantula	Agavaceae	Herb
९८	खमारी	Malay bush beech	Gmelinia arborea	Verbinaceae	Tree
९९	खनायो	Nepal fodder fig	Ficus semicordata	Moraceae	Tree
१००		NA	Cymbopogon microtheca	Gramineae	Herb
१०१	खरोटो	Hairy Fig	Ficus hispida	Moraceae	Tree
१०२	खयर	Cutch tree	Acacia catechu	Leguminosae	Tree
१०३	खिर्रो	Tallow tree	Sapium insigne	Euphorbiaceae	Shrub
१०४	किम्बु	Mulberry	Morus alba	Moraceae	Tree
१०५	कोइरालो	Mountain ebony	Bauhinia Variegata	Caesalpineaceae	Tree
१०६	कुकर डाइनो	Green briers	Smilax aspera	Smilaceae	Herb
१०७	कुकुर तरुल	White yam	Dioscorea alata	Dioscoreaceae	Herb
१०८	कुम्भी	Patana oak	Careya arborea	Lecythidaceae	Tree
१०९	कुरिलो	Asparagus	Asparagus racemosus	Liliaceae	Herb
११०	कुकुरे	Blumea	Blumea lacera	Compositae	Herb
१११	कुरो	Spanish Needles	Bidensbitemata	Compositae	Herb
११२	कस	NA	Vetiveria lawsoni	Gramineae	Herb
११३	कसम	Lac tree	Schleichera oleosa	Sapindaceae	Tree
११४	कुटमिरो	NA	Litsea monopetala	Lauraceae	Tree
११५	क्यामना	Ceylon plum	Eugenia operculata	Myrtaceae	Tree
११६	लहरे कर्कलो	Ceriman	Monstera deliciosa	Araceae	Herb
११७	लहरे पिपल	Himalayan popler	Populus deltoids	Salicaceae	Tree
११८	लज्जावती	Sensitive plant	Mimosa pudica	Leguminosae	Herb
११९	लालुपाते	Poinsettia	Euphorbia pulcgerrima	Euphorbiaceae	Shrub
१२०	लामपाते	Duabanga	Duabanga grandiflora	Lythraceae	Tree

क्र. सं.	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	बोटानिकल नाम	परिवार	जात (Nature)
१२१	लुडे साग	Pigweed	Amaranthus viridis	Amaranthaceae	Herb
१२२	महुवा	Indian butter	Madhuca longifolia	Sapotaceae	Tree
१२३	मैदल	Emetric nut	Xeromphis spinosa	Rubiaceae	Shrub
१२४	मजिठो	Indian madder	Rubia manjith	Rubiaceae	Herb
१२५	मेहेदी	Henna	Lawsonia inermis	Lythraceae	Shrub
१२६	मिर्के लहरो		Ceropegia pubescens	Asclepiadaceae	Herb
१२७	मोथे	Nut-grass	Cyperus rotundus	Cyperaceae	Herb
१२८	मुसेखरुकी	NA	Capillipedium assimile	Gramineae	Herb
१२९	नक्कली अशोक	Mast tree	Poluyalthea longfolia	Annonaceae	Tree
१३०	नरकट	Giant seed	Arundo donax	Gramineae	Herb
१३१	नागबेली	Lycopodium	Lycopodium clavatum	Lycopodiaceae	Herb
१३२	निगालो	NA	Drepanostachyum intermedium	Gramineae	Herb
१३३	निल काँडा	Golden dew drop	Duranata repens	Verbinaceae	Shrub
१३४	नीम	Margosa tree	Azadirachta indica	Meliaceae	Tree
१३५	नीमारो	Moretan-bayfig	Ficus auriculata	Moraceae	Tree
१३६	नीउरो	Edible fern shoot	Dryopteris cochleata	Aspidiceae	Herb
१३७	पड्के शिरिस	Silktree Mimosa	Albizzia julibrissin	Leguminosae	Tree
१३८	पहेलो प्याउली	Medick	Medicago lupulina	Leguminosae	Herb
१३९	पलास	Bastard teak	Butea monosperma	Leguminosae	Tree
१४०	पानी अमला	Sword fern	Nephrolepsis cordifolia	Nephrolepidaceae	Herb
१४१	पारिजात	Night jasmine	Nyctanthes arbor	Oleaceae	Tree
१४२	पिपल	Bodh tree	Ficus religiosa	Moraceae	Tree
१४३	पिप्ला	Long pepper	Piper longum	Piperaceae	Herb
१४४	पिरे घाँस	Lemmon grass	Cymbopogon citrates	Gramineae	Herb
१४५	पुदिना	Peppermint	Mentha arvensis	Labiatae	Herb

क्र. सं.	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	बोटानिकल नाम	परिवार	जात (Nature)
१४६	पुनरनभा	Spreading hogweed	Boerhavia diffusa	Nyctanginaceae	Herb
१४७	राजवृक्ष	Casia pods	Cassia fistula	Leguminosea	Tree
१४८	रानी भ्याकुर	NA	Dioscoreae kamponensis	Diocoraceae	Herb
१४९	राती गेडी	Crab's eye	Abrus precatorius	Leguminosea	Shrub
१५०	रिठा	Soap-nut	Sapindus mukorossi	Sapindaceae	Tree
१५१	रोहिनी	Kamala tree	Mallotus philippensis	Euphorbiaceae	Tree
१५२	रुदिलो	Coral jasmine	Nyctanthes arboretristis	Oleaceae	Herb
१५३	रुद्राक्ष	Utrasum bead tree	Elaeocarpus sphaericus	Elaeocarpus-paceae	Tree
१५४	साज	Lourel tree	Terminalia alata	Combreataceae	Tree
१५५	सजिवन	Jatropha	Jatropha curcas	Euphorbiaceae	Shrub
१५६	साल	Sal	Shorea robusta	Dipterocar-paceae	Tree
१५७	समी	Golden fig	Ficus benjamina	Moraceae	Tree
१५८	सनपाट	NA	Corchorus capsularis	Tiliaceae	Shrub
१५९	सर्पगन्ध	Rauwolfia root	Rauwolfia serpentine	Apocynaceae	Herb
१६०	सर्पको मकै / बाँको	Cobra plant	Arisaema erubescens	Araceae	Herb
१६१	सतिसाल	Indian rose wood	Dalbergia latifolia	Leguminosae	Tree
१६२	सौर	NA	Betula alnoides	Betulaceae	Tree
१६३	सेतो सिरिस	White siristee-coma	Albizia procera	Leguminosae	Tree
१६४	श्रीखण्ड	Sandal wood	Santalum album	Araceae	Tree
१६५	सिकाकाई	Soap pod	Acacia rugata	Leguminosae	Herb
१६६	सिलाम	Perilla	Perilla frutescens	Labiatae	Herb
१६७	सिमल	Cotton Silk tree	Bombax ceiba	Bombacaceae	Tree
१६८	सिमल तरुल	Topioca	Manihot esculenta	Euphorbiaceae	Shrub
१६९	सिमाली	Indian privet	Vitex negundo	Verbinaceae	Shrub
१७०	सिंदुर	Amotto	Bixa orellana	Bixaceae	Tree

क्र. सं.	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	बोटानिकल नाम	परिवार	जात (Nature)
१७१	सिरु	Thatch grass	Imperata cylindrica	Gramineae	Herb
१७२	सिसौ	Sisso Red wood	Dalbergia sisso	Leguminosae	Tree
१७३	सिस्नु	Stinging nettle	Urtico dioca	Urticaceae	Herb
१७४	सिटो	NA	Neyraudia arundinaceae	Gramineae	Herb
१७५	सुती	Tobacco	Nicotiana tabacum	Labiatae	Herb
१७६	तामा बाँस	Tufted bamboo	Dendrocalamus hamiltonii	Gramineae	Herb
१७७	टाँकी	Pink bauhinia	Bauhinia purpurea	Leguminaceae	Tree
१७८	टाँटरी	Nepalese elephant app	Dillenia pentagyna	Dilleniaceae	Tree
१७९	ताप्रे	Sickle senna	Cassia tora	Leguminosae	Herb
१८०	तारिका	Ubbrella tree	Pandanus odoratissima	Pandanaceae	Tree
१८१	तारु बाँस	Spiny bamboo	Bambusa arundinaceae	Gramineae	Herb
१८२	तरुल	NA	Dioscorea deltoidea	Dioscoreaceae	Herb
१८३	ट्टेलो	Sword fruit tree	Oroxylum indicum	Bignoniaceae	Tree
१८४	टीका	Teak	Tectona grandis	Verbinaceae	Tree
१८५	तेजपात	Cinnamon leaf	Cinnamomun tamala	Lauraceae	Tree
१८६	थाकल	Prickly poppy	Argemone maxicana	Papaverceae	Shrub
१८७	कलबल	NA	Cycas pectinata	Cycadaceae	Herb
१८८	ठूलो बिही	Jerusalem cherry Shrb	Solanum torvum	Solanaceae	Herb
१८९	तितेपाती	Indiam worm wood	Artemisia vulgaris	Compositae	Herb
१९०	तुलसी	Sacred basil	Ocimum basilicum	Labiatae	Herb
१९१	दुनी	Cedrela tree	Toona ciliate	Meliaceae	Tree
१९२	उन्यु	Fren	Udropteris spp	Aspidiaceae	Herb

खण्ड ८ : विकास सूचकाङ्क र गरिबीको स्थिति

९.१ मानव विकास सूचकको विवरण (HDI)

मानव विकास सूचकले तीनवटा कुरालाई आधार बनाएको छ। जसमा आम्दानी, शिक्षा र सापेक्षित आयु छन्। यी तिनवटै परिसूचकलाई समावेश गरी मानव विकासको सूचक निर्धारण गरिएको छ। हरेक देश/ठाउँका जनताको स्वास्थ्य स्थिति, शैक्षिक अवस्था, तथा जीवनस्तरको अवस्था मापन गरी स्तर निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि संयुक्त राष्ट्रसंघको विकास कार्यक्रम (UNDP) ले विकास गरेको शिक्षा, स्वास्थ्य तथा प्रतिव्यक्ति आयका सूचकहरूको संयुक्त सूचकाङ्क नै मानव विकास सूचकाङ्क हो।

सन २०१४ को मानव विकास सूचकाङ्कका अवयव सूचकहरू हेर्ने हो भने रूपन्देही जिल्लाको हरेक व्यक्ति बाँच्ने अपेक्षित औषत आयु (Life Expectancy) ६८.८ वर्ष र यसको सूचक ०.७४२ प्रौढ साक्षरता दर (Adult Literacy) ४१.८९ प्रतिशत र यसको सूचक ०.४१९, शिक्षा आर्जनमा खर्चेको औषत समय (Mean Years of Schooling) २.९७ वर्ष र यसको सूचक ०.१९८ तथा कुल राष्ट्रिय प्रतिव्यक्ति आय (Per Capital Income) ९३८ अमेरिकी डलर र यसको सूचक ०.३७४ रहेको देखिन्छ। हाल नेपालको प्रतिव्यक्ति आम्दानी १३९९ अमेरिकी डलर पुगेको छ। यसै अनुसार रूपन्देही जिल्ला र लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिकाको प्रतिव्यक्ति आयमा सुधार भएको अनुमान गर्न सकिन्छ।

तालिका नं. १०१

मानव विकास सूचकको विवरण (HDI)

क्षेत्र	स्वास्थ्य		शिक्षा				आम्दानी		मानव विकास
	सापेक्षित आयु		प्रौढ साक्षरता		विद्यालय जाने मध्यम वर्ष		प्रतिव्यक्ति आम्दानी (ऋय शक्ति)		ज्यामितीय मध्यक
	मान	सूचक	मान	सूचक	मान	सूचक	मान	सूचक	
नेपाल	६८.८०	०.७३०	५९.५७	०.५९६	३.९०	०.२६०	१११६	०.४०९	०.४९०
रूपन्देही	६९.५३	०.७४२	४१.८९	०.४१९	२.९७	०.१९८	९३८	०.३७४	०.४३१

स्रोत: नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन

९.२ मानव गरीबी सूचाङ्क (Human Poverty Index)

अपेक्षित औषत आयु ४० वर्ष वा सो भन्दा कम भएको जनसंख्याको प्रतिशत, प्रौढ निरक्षरता, सुरक्षित खानेपानी नपुगेको जनसंख्याको प्रतिशत तथा कुपोषित ५ वर्षभन्दा मुनिका बालबालिकाहरूको प्रतिशत जस्ता सूचकहरूको संयुक्त सूचाङ्कको रूपमा विकास गरिने मानव गरीबी सूचाङ्कको स्थिति हेर्दा रूपन्देही जिल्ला मानव विकास सूचाङ्कको स्थिति खासै राम्रो अवस्था मा रहेको देखिदैन। रूपन्देही जिल्लाको मानव गरीबी सूचाङ्क मान ४१.७२ (नेपालको ३१.१२) रहेको छ। यो सूचाङ्कको मान जति कम भयो त्यति राम्रो मानिन्छ किनभने यो सूचाङ्क नकारात्मक सूचकहरूको प्रयोग गरी निकालिन्छ।

जस्तै: प्रौढ निरक्षरता दर। मानव गरीबी सूचाङ्कको आधारमा सबैभन्दा माथिल्लो स्थानमा हुम्ला जिल्लाको मानव गरीबी सूचाङ्क ४९.२६ रहेको छ भने पुच्छारमा रहेको कास्की जिल्लाको मानव गरीबी सूचाङ्क १६.५० रहेको छ। मानव गरीबी सूचाङ्कका अवयव सूचकहरूमा रूपन्देही जिल्लाको प्रौढ निरक्षरता दर (Adult illiteracy rate) ५८.११ प्रतिशत, ४० वर्षसम्म पनि बाँच्न सक्ने अपेक्षा नगरिएको जनसंख्या (Percentage of people not expected to survive to age 40) ७.३१ प्रतिशत सुरक्षित खानेपानी नपुगेको जनसंख्या (Percentage without safe water) ११.८८ प्रतिशत तथा ५ वर्ष मुनिका कुपोषणबाट प्रभावित बालबालिकाको संख्या (Percentage of children under age five who are malnourished) ४३.६० प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

(स्रोत : नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन, २०१४, UNDP, NEPAL)

९.३ मानव विकास र गरीबी

नेपालमा गरीबीको लघुक्षेत्र अनुमान, २०६८ अनुसार रूपन्देही जिल्ला न्युन समृद्धिस्तर भएका जिल्लाहरूको श्रेणीमा पर्दछ। ७५ जिल्लाहरू मध्ये यो जिल्ला २९ औं स्थानमा रहेको छ र गरीबीको दर २३.१४ प्रतिशत रहेको छ। जिल्लामा गरीबीको रेखामुनी रहेको संख्या १,७४,०७१ रहेको देखिन्छ। गरीबीको दरको आधारमा सबैभन्दा माथिल्लो स्थान ओगट्न सफल कास्की जिल्लाको गरीबीको दर ४ प्रतिशत रहेको छ भने पुच्छारमा रहेको बाजुरा जिल्लाको गरीबीको दर ६४.१ प्रतिशत रहेको छ। जसको विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १०२
गरीबीको दरको विवरण

गरीबीको स्थान	गरीबीको दर (प्रतिशत)	गरीबीको विषमता (प्रतिशत)	गरीबीको गहनता (प्रतिशत)	गरीबहरूको संख्या
२३	२३.१४ (१.७६)	४.६२ (०.५)	१.३८ (०.१९)	१,७४,०७१

९.४ गरिबी न्यूनीकरण

सहरी गरिबी न्यूनीकरणका लागि स्वरोजगार सृजना गर्ने, उद्यमशीलताको खोजी तथा प्रवर्द्धन गर्ने एवं विभिन्न सिपमूलक तथा क्षमता अभिवृद्धि हुने क्रियाकलापद्वारा विशेषत ग्रामीण प्रकृतिका वडाहरूमा रोजगारी सृजना गर्नेतर्फ कार्यक्रम केन्द्रित गरी नयाँ थप भएका वडाहरूमा विभिन्न शिपमूलक तालिम सञ्चालन गरी जीविकोपार्जनका कार्यक्रमलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

९.५ समग्र विकास स्थिति

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार ८७,३८३ जनताको बसोबास भएको नगरपालिकामा खास गरी सामाजिक रूपले पछि परेका र आर्थिक रूपले विपन्न अवस्थामा रहेका गरिबीको रेखामुनि परेका जनताको जीवनस्तरलाई कसरी माथि उठाउने र सामाजिक भेदभावरहित एवं आर्थिक रूपले समुन्नत नगरको निर्माण कसरी गर्ने भन्ने चुनौतीलाई समयसापेक्ष रूपमा समाधान गर्न विगत देखि वर्तमानसम्म गरिएका मानवीय प्रयासहरू र तिनबाट प्राप्त प्रतिफलको आधारमा जीवनस्तरमा भएको रूपान्तरणलाई नै अहिलेसम्मको मानवीय विकासको रूपमा लिन सकिन्छ। यसरी हेर्दा नगरबासीहरूको मानवविकास सुचाङ्क, लैंगिक समता सुचाङ्क, जनताको बाच्ने औसत आयु, औसत ग्राहस्थ उत्पादन, औसत साक्षरतादर र औसत आमदानी जस्ता विभिन्न आयामहरूलाई दृष्टिगत गर्नु आवश्यक हुन जान्छ। संक्षेपमा नगरपालिकाको मानवीय विकासको स्थितिलाई हेर्दा जनताको यातायात सेवामा पहुँच अझै पनि बाह्रै महिना भरपर्दो गरी पुऱ्याउन सकिएको छैन। यसैगरी स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा खास गरी आदिवासी जनसमुदायको बसोबास र बाहुल्य रहेको भौगोलिक क्षेत्रमा थप सेवा प्रदान गर्नुपर्ने आवश्यकता विद्यमान छ। अस्पताल, स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी र उपस्वास्थ्य चौकी, स्थापित भएबमोजिम आवश्यक दक्ष स्वास्थ्यकर्मीहरूको पर्याप्तता नहुँदा जनताको स्वास्थ्य सेवा

पाउने स्थितिमा गुणात्मक परिवर्तन आएको देखिँदैन। केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको तथ्याङ्कअनुसार नगरमा खानेपानीको आपूर्तिको लागि विभिन्न श्रोतको प्रयोग गरेको देखिन्छ। जसमा ट्युबवेल/हाते पम्पको पानी प्रयोग गर्ने घरधुरीको संख्या सबैभन्दा बढी ५६.४ प्रतिशत देखिन्छ भने दोस्रो ठूलो स्रोतको रूपमा धारा/पाइपको पानी प्रयोग गर्नेको संख्या २५.१ प्रतिशत देखिन्छ। यसरी समग्रमा हेर्दा सफा खानेपानीको अभाव रहेको देखिन्छ।

सामाजिक एवं मानव विकासको एक महत्वपूर्ण आयामको रूपमा रहेको शिक्षा क्षेत्रमा यो नगरपालिका रूपन्देही जिल्लाका अन्य नगरहरूको तुलनामा केही पछाडि रहेको देखिन्छ। समग्र देशको तुलनामा पनि यो नगरपालिका पछाडि नै देखिन्छ। पछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार यस नगरको साक्षरता दर ७१.१ प्रतिशत (नेपालको ७६.२ प्रतिशत) रहेको छ। लैंगिक हिसाबले यो नगरपालिका समेत अन्यत्र भन्दा केही विभेद रहेको पाइन्छ। जस्तै: यस नगरपालिकाको पुरुषको साक्षरता दर ८०.६ प्रतिशतको तुलनामा महिलाको साक्षरता दर ६२.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ। पुरुष र महिलाको साक्षरता दरमा लगभग १८.५ प्रतिशतको फरक देखिन्छ।

शिक्षातर्फ र प्राथमिक शिक्षालाई सबै गाउँबासीहरूको प्राथमिक अधिकारको रूपमा अभै पनि व्यावहारिक रूपमा स्थापित गर्न सकिएको छैन र अद्यावधिक स्कुल जाने उमेरका केही बालबालिकाहरूले स्कुल भर्ना भई पढ्न पाइरहेका छैनन्। पहिलो कुरा त स्थापित स्कुलहरूमा समेत कक्षाकोठाहरूको कमी हुनु र शिक्षक विद्यार्थी अनुपात कमी रहनु स्वयंमा विडम्बनापूर्ण स्थिति छ भने

अर्कातिर मा.वि. र उच्च मा.वि.को शिक्षा पुरा गरेका युवाहरूको समेत रोजगारीको प्रत्याभुति हुन सकेको छैन । माध्यमिकस्तरको शिक्षालाई व्यावसायिक नबनाएसम्म हाल शिक्षामा देखिएको निराशजनक स्थितिको अन्त्य हुने सम्भावना पनि देखिँदैन ।

यस नगरपालिकाको जनसंख्या जसरी नेपालको जनसंख्या बढेको छ त्यही स्थितिले यहाँ पनि जनसंख्या बढिरहेको अवस्था देखिन्छ । जनसंख्या दोब्बर हुँदाको अवस्थामा जनतालाई गाँस, बास, शिक्षा र स्वास्थ्य सेवा साथै रोजगारीको व्यवस्था पनि दोब्बर गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

